PHILIP K. DICK

TIMOTHY ARCHER





ALTIKIRKBEŞ YAYIN
Bilim Kurgu Dizisi - 13
P. K. Dick –Timothy Archer
© ALTIKIRKBEŞ YAYIN
©1962, Philip K. Dick, All rights reserved
©1992, Laura Coelho, Christopher Dick, Isa Hackett
2.baskı: Mart 2016

Genel Yayın Yönetmenleri
Kaan Çaydamlı, Şenol Erdoğan
Kapak Tasarımı
Erol Egemen
Baskı
Çınar Matbaacılık ve Yay. San. Tic. Ltd. Şti Yüzyıl Mahallesi Matbaacılar Caddesi Ata Han 34/5 Bağcılar İstanbul
Telefon: 0212/ 628 9600 Sertifika No: **12683**

oz

Kadıköy'ün yağmurlu ve puslu günlerinde hazırlanan bu kitap sizi uçurumdan aşağı atabilecek güce sahip olabilir. Herhangi bir yerde ve özellikle izinsiz olarak iktibas edildiğinde Kadıköy'ün o bilinen, serin ve rutubetli lâneti, yıllar boyunca bunu yapanı takip eder, saçları dökülür, rüyasında sürekli olarak Kadıköy sokaklarından akın akın geçerek yıllık intiharlarını gerçekleştirmeye giden lemur sürüleri görür ve derin bir yalnızlığa gömülür.

ALTIKIRKBEŞ YAYIN
Sertifika no: **17613**
Çaydamlı Basın Yayın Dağ. Reklam Org. Ve Film Yapım San. Tic. Ltd. Şti.
Caferağa Mahallesi Kadife Sokak 22/4 Kadıköy İstanbul
Sertifika No: 17613
Telefon: 0216/ 418 0413
E-mail: altikirkbespublishing@gmail.com
E-satış: www.645dukkan.com

TİMOTHY ARCHER

P.K. Dick

Türkçesi:

Artemis Günebakanlı

ALTIKIRKBEŞ YAYIN

Kadıköy, 2016

Ona övgü

Ah Ben!
Söyle nasıl yahut ne zaman
Biz, senin Konukların
Buluşacağız o Coşkulu Şölenlerde
Güneşte yapılan,
Tazıyla, Üçlü Fıçıyla?
Nasıl da toplanırdık orada,
Deli değil, asilce vahşiydik;
Ve her Mısran
Üstündü etten, üstündü hayat dolu şaraptan.

Ben'im
Ya yeniden gel:
Ya da yolla bize,
Zekanın müthiş fazlalığını;
Ama yine de öğret
Onu idareli kullanmayı;
Öğret ki harcayıp o yeteneği:
Sonunu getirmeyelim
Bu değerli stoğun; öyle bir zeka ki
Dünya bir benzerini daha görmeyecek.

-ROBERT HERRICK, *1648*

BİR

Barefoot seminerlerini Sausalito'daki yüzen evinde verir. Neden bu dünyada olduğumuzu öğrenmek yüz dolara patlar. Fiyata bir sandviç de dahil ama o gün aç değildim. John Lennon henüz öldürülmüştü ve sanırım neden bu dünyada olduğumuzu biliyorum; en sevdiğin şeyin, kaderden ziyade yüksek mevkilerdeki bir hata sonucu elinden alınacağını öğrenmek için.

Honda Civic'imi belirlenmiş alana park ettikten sonra, radyo dinleyerek arabada oturmaya devam ettim. Bütün Beatles şarkıları, bütün radyo kanallarında çalınmaya başlamıştı bile. Lanet olsun, diye düşündüm. Jefferson Archer'la hala evli olduğum altmışlara geri dönmüş gibi hissediyorum.

"Beşinci Kapı nerede?" diye sordum yanımdan geçen iki hippiye.

Cevap vermediler. John Lennon olayını duymuşlar mıydı acaba? Arap mistisizmiyle, Sufilerle ve Edgar Barefoot'un Berkeley radyosu KPFA'daki haftalık programında bahsettiği diğer şeylerle neden ilgilendiğimi düşündüm. Sufiler mutlu bir grup insan. Tanrı'nın özünün güç, bilgelik veya sevgi değil, güzellik olduğunu öğretiyorlar. Bu, dünya için tamamen yeni bir fikir, Yahudiler ve Hıristiyanlara yabancı. Ben ikisi de değilim. Hala Berkeley'deki Telegraph Caddesi'nde, Musik Shop'ta çalışıyorum ve Jeff'le evliyken aldığımız evin taksitlerini ödüyorum. Ev bana kaldı, Jeff'e ise hiçbir şey. Hayat hikayesi buydu.

İnsan neden Arap mistisizmiyle ilgilensin ki?

Honda'mı kilitleyip yan yana dizilmiş teknelere doğru ilerlerken kendime bunu sordum. Hem de böyle güzel bir günde. Ama ne önemi vardı; Richardson Köprüsü'nden geçip zevksiz Richmond ve rafineriler arasından onca yolu gelmiştim bir kere. Körfez güzel. Richardson Köprüsü'nde hız kontrolü var. Polis gişeden geçişiniz ve Marin tarafında köprüden çıkışınızı kaydediyor. Marin County'ye gereğinden çabuk varırsanız, bu size pahalıya patlar.

Beatles hiçbir zaman umurumda olmadı. Jeff eve *Rubber Soul*'u getirdiğinde, yavan olduğunu söylemiştim. Evliliğimiz parçalanıyordu ve her gün, milyonlarca defa *Michelle*'i dinliyordum. Sanırım 1966 civarındaydı. Bay Area'da birçokları, olayları Beatles plaklarının çıkış tarihleriyle hatırlar. Paul McCartney'in ilk solo albümü, Jeff'le ayrılmamızdan önceki yıl çıkmıştı. Ne zaman *Teddy Boy*'u duysam, ağlamaya başlarım. O yıl evimizde yalnız yaşıyordum. Bunu yapmayın. Yalnız yaşamayın. Savaş karşıtı hareketi, sonuna kadar Jeff'e arkadaş oldu. Bense geri çekilip KPFA'nın çaldığı, çoktan unutulması gereken barok müzik parçalarını dinledim. Edgar Barefoot'u da böyle duydum. Alçak sesi ve kendi entelektüel faaliyetinin tadını çıkaran, birbirini izleyen her *satoride* iki yaşında bir bebek gibi sevinen haliyle, onun bir ahmak olduğunu düşündüm. Bay Area'da böyle düşünen tek kişi olduğuma dair kanıtlar var. Daha sonra fikrimi değiştirdim; KPFA gece yarısı Barefoot'un konuşma bantlarını yayınlamaya başladı, uyumaya çalışırken bunları dinliyordum. Yarı uykudayken, bütün o monoton konuşma anlamlı geliyor. Birçok kişi bana 1973 civarında Bay Area'da yayınlanan bütün programlara, muhtemelen

Marslılar tarafından bilinçaltı mesajlar yerleştirildiğini anlattı. Barefoot'tan aldığım mesaj şöyleydi: Sen aslında iyi birisin ve kimsenin hayatını belirlemesine izin vermemelisin. Her neyse, zamanla daha çok ve daha kolay uyur oldum; Jeff'i ve o öldüğünde sönen ışığı unuttum. Sadece ara sıra, genellikle University Caddesi'ndeki kooperatifte çıkan bir krizle ilgili olarak, bazı anılar aklıma geliyor. Jeff kooperatifte kavgalara bulaşırdı. Bunun eğlenceli olduğunu düşünürdüm.

Şimdi iskele boyunca, Edgar Barefoot'un rahat yüzen evine doğru yürürken, bu semineri John Lennon'ın ölümüyle hatırlayacağımı fark ettim; bu iki olay benim için ayrılmaz bir bütün. Öğrenmeye başlamak için ne yol, diye düşündüm. Eve dön ve bir sürü sigara iç. Aydınlanmanın zayıf sesini unut gitsin; zaman silahların zamanı; aydınlanmış olsan da olmasan da yapabileceğin hiçbir şey yok; sen Cal.[1] Edebiyat Fakültesi diplomalı bir plak satıcısısın. "*En iyilerin eksiktir inancı*"... bunun gibi bir şey. "*Hangi hoyrat hayvan... Bethlehem'e doğru çöküк omuzlarla yürür, doğmak için.*"[2] Kötü duruşlu bir yaratık, dünyanın kabusu. Yeats'ten sınav olmuştuk. A-eksi almıştım. İyiydim. Bütün gün yerde oturup, peynir ve keçi sütü tıkınarak, en uzun romanı çözmeye çalışabilirdim... Bütün uzun romanları okudum. Cal. mezunuyum. Berkeley'de yaşıyorum. *Kayıp Zamanın İzinde*'yi okudum ve hiçbir şey hatırlamıyorum, derler ya: Bir kulağımdan girip diğerinden çıktı. Kütüphanede, kitabımın masaya geldiğini belirten işareti bekleyerek geçirdiğim yılların bana hiç faydası olmadı. Bu,

1 University of California, Berkeley (ç.n.)
2 William Butler Yeats'in 1919 tarihli "The Second Coming" şiirinden. (ç.n.)

muhtemelen birçok kişi için doğru.

Ama onlar, genelde kabul edilenden daha açıkgözlü olduğumuz güzel yıllar olarak aklımda kaldı; tam olarak ne yapmamız gerektiğini biliyorduk: Nixon rejiminin gitmesi gerekiyordu; yaptığımız her şeyi bilerek yaptık ve hiçbirimiz pişman değil. Jeff Archer artık ölü; bugünden itibaren John Lennon da. Diğer ölüler yol boyunca uzanıyor, sanki kocaman bir şey geçip gitmiş gibi. Belki Tanrı'nın özündeki güzelliğe olan inançlarıyla Sufiler beni mutlu edebilir; belki de bu yüzden şu konforlu yüzen eve doğru yürüyorum: tüm üzücü ölümlerin hiçbir şey yerine bir şey anlamına geldiği, her nasılsa neşeye dönüştüğü bir plan gerçekleşiyor.

Arkadaşımız Junkie Joe'ya benzeyen, korkunç zayıflıkta bir çocuk beni durdurup, "Bilet?" diye sordu.

"Bunu mu diyorsun?" Çantamdan, Barefoot'un yüz dolarlık ödemem karşılığında postaladığı kartı çıkardım. California'da süpermarketten bezelye alır gibi aydınlanma satın alırsınız, ebat ve ağırlıkla. İki kilo aydınlanma rica ediyorum, dedim kendi kendime. Yok, en iyisi beş kilo olsun. Elimdeki tükenmek üzere.

"Teknenin kıçına gidin," dedi sıska genç.

"Sana da iyi günler," dedim.

Edgar Barefoot'u ilk defa gören biri, araba tamircisi olduğunu düşünür. Yaklaşık 1.70 boyunda, o kadar şişman ki abur cubur –genelde hamburger– yiyerek hayatta kaldığı hissine kapılıyorsunuz. Kel. İnsan uygarlığının bu zamanı ve dünyanın bu bölgesi için tamamen yanlış giyiniyor; üzerinde uzun bir yün ceket, en sıradanından kahverengi bir pantolon

ve mavi pamuklu bir gömlek var... ama ayakkabıları pahalı gibi duruyor. Şu boynundaki şeye kravat denebilir mi bilmiyorum. Belki onu asmaya çalıştılar ama çok ağır geldi; ipi kopardı ve işine bakmaya devam etti. Aydınlanma ve hayatta kalma birbirine karıştırılıyor, dedim kendi kendime otururken – ucuz katlanır sandalyeler, şimdiden sağda solda birkaç kişi var, çoğunlukla gençler. Kocam öldü, babası da öldü; babasının metresi bir kavanoz uyku hapı yuttu ve şimdi mezarda, daimi uykuda, amacı da buydu zaten. Kulağa bir satranç maçı gibi geliyor: piskopos öldü, onunla birlikte Jeff'e göre piskoposun örtülü ödeneğiyle geçinen sarışın Norveçli kadın da; bir satranç maçı ve bir dolandırıcılık. Bunlar tuhaf zamanlar, ama o zamanlar çok daha tuhaftı.

Karşımızda duran Edgar Barefoot, önlere oturmamızı istedi. Bir sigara yaksam ne olur diye merak ettim. Bir keresinde Vedas üzerine bir konuşmadan sonra, bir *ashramda* sigara yakmıştım. Kalabalığın nefreti üzerime çökmüştü, kaburgama yediğim dirsek de cabası. Yüce kişileri çileden çıkarmıştım. Yüce kişilerin garip yanı, onların da diğerleri gibi ölmesi. Piskopos Timothy Archer'da bol miktarda yücelik vardı, ama ona hiç yararı dokunmadı; o da diğerleri gibi yeraltında yatıyor. Ruhani şeyler buraya kadar. Yüksek amaçlar buraya kadar. İsa'yı arıyordu. Dahası, İsa'nın ardında gizli olanı arıyordu: asıl gerçeği. Düzmeceyle yetinseydi hala hayatta olurdu. İşte bu kafa yorulacak bir şey. Yalanı kabul eden insanlar hala yaşıyor; Yahuda Çölü'nde helak olmadılar. Modern zamanların en ünlü piskoposunun başına bunlar geldi çünkü İsa'dan şüphe ediyordu. Buradan çıkarılacak bir ders var. Belki ben aydınlanmışım-

dır; şüphe etmemem gerektiğini biliyorum. Bildiğim bir diğer şey de arabayla evden on bin mil uzaktaki çöllere giderken, yanıma iki şişeden daha çok Coca-Cola almam gerektiği. Sanki hala San Francisco'nun merkezindeymişim gibi bir benzinci haritasıyla. Portsmouth Meydanı'nı bulmak için işe yarar ama Hıristiyanlığın iki bin iki yüz yıldır saklı olan gerçek kaynağını saptamak için pek iyi değil.

Eve gidip bir sürü sigara içeceğim, dedim kendi kendime. Bu zaman kaybı; John Lennon'ın öldüğü andan beri her şey zaman kaybı, yas tutmak dahil. Büyük Perhiz için yas tutmayı bıraktım.

Barefoot ellerini bize doğru kaldırarak konuşmaya başladı. Ne söylediklerine dikkat ettim; ne de aklımda kaldılar. Bunu dinlemek için yüz dolar verdiğimden aptallık bendeydi; karşımızdaki adam akıllı olandı çünkü parayı o alıyordu: biz veriyorduk. Bilgelik böyle ölçülür: kimin ödediğiyle. Bunu öğretiyorum. Sufilere öğretmenlik yapmalıyım, Hıristiyanlara da, özellikle de ödeneğe sahip piskoposlara. Bana bir yüzlük atıver, Tim. Piskoposa "Tim" diye hitap ettiğinizi düşünsenize. Papa'ya "George" veya *Alis*'teki kertenkele gibi "Bill" demeye benziyor. Hatırladığım kadarıyla Bill bacadan inmişti. Anlaşılmaz bir gönderme; Barefoot'un söyledikleri gibi, dikkat çekmiyor ve kimse de hatırlamıyor.

"Yaşamdaki ölüm," dedi Barefoot, "ve ölümdeki yaşam; *yin* ve *yang* gibi, bir sürekliliğin iki biçimi. İki yüz – Arthur Koestler'in terimiyle bir "holon". *Janus*'u okumalısınız. Her biri neşeli bir dansla diğerinin içine girer. İçimizde ve bizim aracılığımızla dans eden Efendi Krishna'dır; hepimiz, hatırlarsanız, zaman biçiminde ortaya çıkan Sri Krishna'yız.

Bu onun asıl, evrensel biçimi. Nihai biçim, tüm insanların yok edicisi... var olan her şeyin." Büyük bir keyifle hepimize gülümsedi.

Bu saçmalığa ancak Bay Area'da müsamaha gösterilir, diye düşündüm. İki yaşında biri bize nutuk çekiyor. Tanrım, hepsi ne kadar aptalca! Eskiden kalan nefretimi hissediyorum, Jeff'in çok hoşuna giden, Berkeley'de geliştirdiğimiz öfkeli tiksinti. Onun eğlencesi en ufak şeye sinirlenmekti. Benimkiyse saçmalığa katlanmak. Üzerine para ödeyerek.

Ölümden son derece korkuyorum, diye düşündüm. Ölüm beni mahvetti; tüm insanların yok edicisi Sri Krishna değil; arkadaşlarımın yok edicisi ölüm. Onları birer birer aldı ve geri kalan kimseye dokunmadı. Siktiğimin ölümü. Sevdiklerimin üstüne atıldın. Deliliklerinden yararlandın ve galip geldin. Aptal insanları istismar ettin ki bu çok kabaca. Emily Dickinson "merhametli Ölüm"den bahsederken zırvalıyordu; ölümün merhametli olduğu düşüncesi iğrenç. Hiç Eastshore Otoyolu'nda altı arabalık bir zincirleme kaza görmemiş ki. Sanat da teoloji gibi ambalajlanmış bir sahtekarlık. Ben bir başvuru kitabında Tanrı'yı ararken, aşağıda insanlar savaşıyor. Tanrı, lehinde ontolojik kanıtlar. Daha iyisi: aleyhinde pratik kanıtlar. Böyle bir liste yok. Zamanında olmuş olsaydı çok yardımı dokunurdu: aptallık aleyhindeki kanıtlar, ontolojik ve ampirik, antik ve modern (bkz. sağduyu). Öğrenim görmekle ilgili sorun, öğrenimin uzun sürmesidir; hayatınızın en iyi bölümü harcanır ve bitirdiğinizde bildiğiniz şey, bankacılığa girseydiniz daha karlı çıkacak olduğunuzdur. Acaba bankacılar böyle sorular sorar mı? Bankacılar bugün kredi faizi ne kadar diye sorar.

Bir bankacı Yahuda Çölü'ne gidecek olursa, yanına herhalde işaret fişeği, matara, kumanya, bir de bıçak alır. Eski bir aptallığı gösteren, İsa figürlü bir haç değil. Eastshore Otoyolu'ndaki insanların –ve yanında umutlarımın da– yok edicisi; Sri Krishna, hepimizin canına okudun. Diğer uğraşlarında başarılar. Öbür tanrıların gözünde aynı derecede övgüye değerler.

Numara yapıyorum, diye düşündüm. Bu ani öfkelenmeler saçma. Bay'in entelektüel cemiyetiyle takılmaktan bu hale geldim; konuşur gibi düşünüyorum: süslü ve bilmecelerle; bir insan değil, kendi kendine öğüt veren bir sesim ben. Daha kötüsü, dinlerken konuşuyorum. Anlamsız veri girer (bilgisayar bilimcilerinin dediği gibi); anlamsız veri çıkar. Bay Barefoot'a anlamsız bir soru sormalı ve o, mükemmel cevabı kelimelere dökmeye çalışırken eve dönmeliyim. Böylece o kazanır, ben de gidebilirim. İkimiz de kar ederiz. Beni tanımıyor; ben de onu tanımıyorum, tumturaklı konuşması dışında. Şimdiden kafamda uğulduyor ve daha yeni başladı; bu bir dizi seminerin ilki. Tumturaklı zırvalar... Archer ailesinin, belki bir TV sit-comundaki siyah hizmetçisinin adı. "Tumturaklı, çabuk o siyah kıçını kaldırıp buraya gel, duydun mu?" Bu gülünç adamın söyledikleri önemli; Sri Krishna'dan ve insanların nasıl öldüklerinden söz ediyor. Bu, şahsi tecrübemle kayda değer saydığım bir konu. Benim için tanıdık; yıllar önce hayatıma girdi ve bir daha çıkmayacak.

Bir zamanlar eski bir çiftlik evimiz vardı. Tost makinesinin fişini taktığımızda sigortalar atardı. Yağmurlu havalarda, mutfaktaki lambadan su damlardı. Jeff, sızıntıyı önlemek için ara sıra çatıya zifte benzer bir şey dökerdi; tamir ettirmeye paramız

yetmiyordu. Zift işe yaramazdı. Evimiz, benzerleriyle birlikte Berkeley'in düz tarafında, Dwight Yolu yakınında, San Pablo Caddesi'ndeydi. İşin iyi yanı, Jeff'le Kötü Şans Restoranı'na yürüyüp, salataları hazırlayan ve kimin fotoğraflarının bedava sergi için asılacağına karar veren, mekanın sahibi (kimilerine göre) KGB ajanı Fred Hill'e bakabiliyorduk. Fred yıllar önce şehre geldiğinde, Bay Area'daki tüm Parti üyeleri korkudan donup kaldı; bu, civarda bir Sovyet tetikçisi olduğu anlamına geliyordu. Kimlerin Parti'ye bağlı olduğu da ortaya çıkıyordu. Adanmışlar arasında korku hüküm sürüyordu ama başka kimsenin umurunda değildi. Eskatolojik yargıcın inançlı koyunları diğerlerinden ayırması gibiydi, ancak bu sefer ürperen inançlılardı.

Yoksulluk düşleri Berkeley'de genel bir beğeni uyandırırdı. Tabii siyasi ve ekonomik durumun kötüye giderek, ülkeyi yıkıma sürükleyeceği umuduyla beraber: bu eylemcilerin teorisiydi. Felaket o kadar muazzam olacaktı ki herkesi mahvedecekti, bundan sorumlu olmayanlar da diğerleriyle birlikte bozguna uğrayacaktı. O zamanlar tamamen delirmiştik, şimdi de öyleyiz. Deli olmak edebidir. Örneğin kızınıza Goneril adını koymak için deli olmanız gerekirdi. Cal.'deki İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrendiğimiz gibi, delilik Globe Theater'ın patronları için eğlenceliydi. Artık değil. Evde harika bir sanatçısındır, ama burada sadece Here Comes Everybody[3] hakkında zor bir kitabın yazarısın. Ne olmuş yani? Kenar boşluğuna burnunu karıştıran biri çizilmiş. Onun için de, bu konuşma gibi, iyi para ödedik. Uzun süredir yoksul olmanın bana bir şeyler öğretti-

3 James Joyce'un 1939'da yayımlanan Finnegansın Ahı'ında, HCE adlı karakterin kullandığı takma ad.

ğini, zekamı keskinleştirdiğini sanırdınız. Kendimi koruma içgüdümü.

California bölge piskoposu Timothy Archer'ı, sevgilisini ve oğlu, *pro forma* ev ve maaş sahibi kocamı tanımış olan, son yaşayan insanım. Biri bunu yapmalıydı – hoş, kimse beraberce tuttukları yoldan gitmemiş olsaydı iyi olurdu, ölmeye gönüllü, her biri, Parsifal gibi, tam bir aptal.

İKİ

Sevgili Jane Marion:

İki gün içinde iki kişi –biri editör, diğeri yazar iki arkadaşım– *The Green Cover*'ı okumamı tavsiye etti. Çağdaş edebiyatta neler olup bittiğini bilmek istiyorsam sizin yazılarınızı okumam gerektiğini söylediler. Kitapla eve döndüğümde (başlıktaki makalenin en iyisi olduğunu ve onunla başlamamı söylemişlerdi), burada Tim Archer'la ilgili bir yazı yazdığınızı fark ettim. Ve okudum. Birdenbire dostum yeniden canlanıverdi. Bu bana neşe değil, şiddetli bir acı veriyor. Onunla ilgili yazamıyorum, ne de olsa Cal.'de Edebiyat okumama rağmen yazar değilim; her neyse, bir gün oturup alıştırma olsun diye ikimiz arasında sahte bir diyalog karaladım, akıcı konuşmasının ahengini yakalayıp yakalayamayacağımı görmek için. Başardım da, ama o da Tim gibi ölüydü.

İnsanlar bazen bana onun neye benzediğini soruyor, Hıristiyanlıkla pek ilgim olmadığı için kilise ahalisiyle eskisi gibi sık karşılaşmıyorum. Kocam Jeff, onun oğluydu, yani Tim'i oldukça yakından tanıyordum. Sık sık teolojiden bahsederdik. Jeff'in intiharından sonra Tim ve Kirsten'le San Francisco'da havaalanında buluştuk; İngiltere'den henüz dönmüşlerdi ve Zadokite Metinleri'nin resmi çevirmenleriyle görüşüyorlardı, Tim ilk defa hayatının bu noktasında İsa'nın bir aldatmaca olduğuna ve Zadokite Mezhebi'nin gerçek dine malik olduğuna inanmaya başlamıştı. Bana bu haberi cemaatine nasıl bildirmesi gerektiğini sordu. Bu olay Santa Barbara'dan

önceydi. Kirsten'i şehrin Tenderloin bölgesinde gösterişsiz bir dairede tutuyordu. Oraya çok az insan gitmiştir. Tabii Jeff ve ben gidebiliyorduk. Jeff'in beni babasıyla tanıştırmasını hatırlıyorum; Tim bana yaklaştı ve dedi ki, "Ben Tim Archer." Piskopos olduğunu söylemedi. Gerçi yüzüğünü takmıştı.

Kirsten'in intiharını ilk haber alan benim. Hala Jeff'in intiharının acısını duyuyorduk. Orada öylece durup Tim'in bana Kirsten'in "kayıp gittiğini" söylemesini dinlemek zorunda kaldım; Kirsten'e çok düşkün olan küçük kardeşimi görüyordum; tahta bir Spad 13 modeliyle uğraşıyordu – arayanın Tim olduğunu biliyordu ama şimdi Kirsten'in de Jeff gibi ölmüş olduğunu elbette bilmiyordu.

Tim, tanıdığım herkesten şu yönleriyle farklıydı: her şeye inanabilirdi ve derhal yeni inancının gerektirdiği biçimde davranırdı; ta ki başka bir inanca rastlayana ve ona göre davranana dek. Örneğin bir medyumun, Kirsten'in oğlunun ciddi zihinsel problemlerini tedavi ettiğine ikna olmuştu. Bir gün televizyonda David Frost'a verdiği röportajı izlerken, Jeff ve benim hakkımda konuştuğunu fark ettim... ama söyledikleriyle gerçek durum arasında hiçbir ilişki yoktu. Jeff de izliyordu; babasının onun hakkında konuştuğunu bilmiyordu. Tim Ortaçağdaki gerçekçiler gibi, kelimelerin hakiki şeyler olduğuna inanıyordu. Bir şeyi kelimelere dökebiliyorsanız, *de facto* gerçek demekti. Hayatına mal olan da buydu. Öldüğünde İsrail'de değildim, ama onu çölde, haritasını San Francisco'daki bir benzinci haritası gibi incelerken hayal edebiliyorum. Harita, X mil giderseniz Y noktasına varırsınız diyordu, bunun üzerine Tim arabayı çalıştırıp Y noktasının orada olacağını

bilerek X mil sürecekti; haritada böyle diyordu. Hıristiyan doktrinin her harfinden şüphe eden adam, yazılı olarak gördüğü her şeye inanıyordu.

Ancak benim için onunla ilgili en açıklayıcı olay, bir gün Berkeley'de gerçekleşti. Jeff ve ben belirli bir yer ve saatte Tim'le buluşacaktık. Tim geç kaldı. Öfkeden köpürmüş bir benzinci görevlisi peşinden koşuyordu. Tim, bu adamın istasyonunda deposunu doldurmuş, geri geri giderken benzin pompasını ezip dümdüz etmiş, sonra da bizimle randevusuna geç kaldığı için durmadan sürmeye devam etmişti.

Görevli nefes nefese ve kendinden geçmiş halde "Pompamı mahvettin!" diye bağırdı. "Polis çağırabilirim. Durmadın bile. Bütün yolu peşinden koşmak zorunda kaldım."

Merak ettiğim, Tim'in bu öfkeli, öfkeli ama toplumsal hiyerarşide mütevazı bir yere sahip adama, Tim'in tepesinde durduğu basamakların dibindeki bu adama, California Bölge Piskoposu olduğunu ve dünyaca tanındığını, Martin Luther King, Jr. ve Robert Kennedy ile dostluk ettiğini, o sırada resmi giysisini giymemiş büyük ve ünlü biri olduğunu söyleyip söylemeyeceğiydi. Söylemedi. Tevazu ile özür diledi. Görevli bir süre sonra uğraştığı adam için büyük parlak metal pompaların var olmadığını anladı; başka bir dünyada yaşayan biriydi uğraştığı. Bu başka dünya Tim ve Kirsten'in "Öbür Taraf" dediği yerdi ve bu öbür taraf onları adım adım kendisine çekti: önce Jeff, sonra Kirsten ve kaçınılmaz biçimde Tim'in kendisini.

Bazen kendime Tim'in hala var olduğunu ama şimdi tamamen o öbür dünyaya geçtiğini söylüyorum. Don McLean, Vincent'ta nasıl diyor? "Bu

dünya senin gibi güzel biri için değil." Dostum da böyleydi, bu dünya onun için asla gerçekten gerçek değildi, bu yüzden sanırım onun için doğru dünya değildi; bir yerlerde bir hata olmuştu ve içten içe bunu biliyordu.

Tim'i düşündüğümde şunu düşünüyorum:

"Ve hala düşlüyorum çimlere bastığını,
Çiy içinde ruh gibi yürürken,
Mutlu şarkım içine işlemiş halde..."

Yeats'in söylediği gibi.

Tim üzerine yazdığınız için teşekkürler ama onu bir an yine canlı bulmak acı verici. Galiba yazının büyüklük ölçüsü de bu, bunu yapabilmesi.

Yanılmıyorsam Aldous Huxley'in bir romanında, karakterlerden biri diğerine telefon edip heyecanla bağırır, "Az önce Tanrı'nın var olduğuna dair matematiksel bir kanıt buldum!" Tim olsaydı ertesi gün ilkine karşı çıkan bir kanıt bulurdu – ve buna da kolayca inanırdı. Sanki her çiçeğin yeni ve farklı olduğu bir çiçek bahçesindeydi, sırayla her birini keşfediyor ve her birinden eşit oranda keyif alıyordu ama sonra önceki çiçekleri unutuyordu. Dostlarına tamamen sadıktı. Onları asla unutmazdı. Onlar değişmez çiçekleriydi.

Garip olan şu ki, Bayan Marion, bir biçimde onu kocamdan daha çok özlüyorum. Belki üzerimdeki etkisi daha büyüktü. Bilmiyorum. Sebebini belki de siz bana söyleyebilirsiniz; yazar olan sizsiniz.

İçtenlikle,
Angel Archer

Bunu, yazıları küçük dergilerin en iyilerinde yayımlanan, meşhur New York Edebiyat Kurumu ya-

zarı Jane Marion'a yazdım; cevap beklemiyordum, almadım da. Belki mektubu yolladığım yayıncısı okuyup atmıştır; bilmiyorum. Marion'ın Tim'le ilgili makalesi beni çileden çıkarmıştı; tamamen ikinci el bilgiye dayalıydı. Marion Tim'le hiç tanışmamıştı ama yine de onunla ilgili yazdı. Tim'in "amacına hizmet ettiğinde arkadaşlarına sırt çevirmesi" veya buna benzer bir şey söylemişti. Tim hayatı boyunca hiçbir arkadaşına sırt çevirmedi.

Jeff ve benim piskoposla şu randevumuz önemliydi. İki yönden, resmi ve sonradan gördüğümüz üzere gayri resmi. Resmi yönü şuydu, Piskopos Archer ve DKH'nin Bay Area temsilcisi, arkadaşım Kirsten Lundborg arasında bir toplantı, bir birleşme gerçekleştirmek niyetindeydim. Dişi Kurtuluş Hareketi, Tim'in kendileri için bir konuşma yapmasını istiyordu, bir serbest konuşma. Piskoposun oğlunun karısı olarak, bunu başarabileceğim düşünülmüştü. Tim'in durumu anlamadığını söylemeye gerek yok, ama bu onun suçu değildi; ne Jeff ne de ben ona bilgi vermiştik. Adını duyduğu Kötü Şans'ta yemek yemek için buluştuğumuzu sanıyordu. Hesabı Tim ödeyecekti çünkü o yıl hiç paramız yoktu, hatta önceki yıl da. Shattock Caddesi'ndeki bir hukuk bürosunda daktilograf olduğum için ücretli farz ediliyordum. Hukuk bürosu, bütün protesto hareketlerine katılan iki Berkeley'li tipten oluşuyordu. Uyuşturucuyla ilgili davaların savunmasını alırlardı. Şirketlerinin adı BARNES VE GLEASON HUKUK BÜROSU VE MUM DÜKKANI'ydı; el yapımı mumlar satıyor, ya da en azından sergiliyorlardı. Jerry Barnes bu şekilde kendi mesleğini aşağılıyor ve para kazanmakla ilgilenmediğini belli ediyordu. Bu

konuda epey başarılıydı. Bir keresinde minnettar bir müşterinin ödemeyi opiumla yaptığını hatırlıyorum, şekersiz çikolata gibi görünen siyah bir çubuk. Jerry onunla ne yapacağını bilememişti. En sonunda birine hediye etti.

KGB ajanı Fred Hill'i iyi bir lokantacı gibi müşterilerini selamlayıp ellerini sıkarken izlemek ilginçti. Hill'in soğuk gözleri vardı. Dedikodulara göre, Parti disiplini içinde rahat durmayanları öldürme yetkisine sahipti. Fred Hill bizi masamıza götürürken Tim, orospu çocuğuna hiç aldırış etmedi. Merak ediyordum; California Piskoposu, menülerimizi vermekte olan adamın ABD'de sahte isimle çalışan bir Rus, Sovyet gizli polisinin bir mensubu olduğunu bilseydi ne derdi acaba? Belki de hepsi bir Berkeley efsanesinden ibaretti. Önceki yıllarda olduğu gibi, Berkeley ve paranoya yakın dosttular. Vietnam Savaşı'nın sonu çok uzaktı; Nixon henüz Birleşik Devletler askerlerini geri çekmemişti. Watergate skandalına yıllar vardı. Hükümet ajanları Körfez Bölgesinde dolanıyordu. Biz bağımsız eylemciler herkesten şüpheleniyorduk; ne sağa ne de Amerikan Komünist Partisi'ne güveniyorduk. Berkeley'de en nefret edilen şey, polisin kokusuydu.

"Selam millet," dedi Fred Hill. "Bugün etli sebzeli çorbam var. Karar verirken bir kadeh şarap alır mıydınız?"

Üçümüz de –Gallo olmadığı sürece– şarap istediğimizi söyledik ve Fred Hill kadehlerimizi getirmeye gitti.

"O bir KGB albayı," dedi Jeff piskoposa.

"Çok enteresan," dedi Tim, menüyü inceleyerek.

"Maaşları çok az," dedim.

"Restoranı da bu yüzden açmış olmalı," dedi Tim, etrafındaki diğer masalar ve müşterilere bakarak. "Sizce burada Karadeniz havyarı var mıdır?" Bana bir göz atıp sordu, "Havyar sever misin Angel? Mersinbalığı yumurtası, gerçi bazen *Cyclopterus lumpus* yumurtasını havyar diye satıyorlar; ama o daha kırmızımsı ve büyük olur. Çok daha ucuzdur. Ben onu sevmem – deniztavşanı havyarını yani. Bir bakıma 'deniztavşanı havyarı' demek oksimoron olur." Kendi kendine güldü.

Kahretsin, diye düşündüm.

"Ne oldu?" diye sordu Jeff.

"Kirsten nerede kaldı merak ediyorum." Saatime baktım.

Piskopos şöyle dedi, "Feminist hareketin kaynağı *Lysistrata*'da bulunabilir. 'Sahte aşkın dokunuşundan kaçınmalıyız...' " Tekrar güldü. " 'Emrimizdekiler sürgü ve parmaklıklarla karşı koyuyor ve–' " Devam edip etmemeye karar verememiş gibi duraksadı. " 'Ve bizi dışarıda bırakıyorlar.' Bu bir cinas. 'Dışarıda bırakmak' hem genel itaatsizlik durumuna hem de vajinanın kapanmasına işaret ediyor."

"Baba," dedi Jeff, "sipariş vermeye çalışıyoruz. Tamam mı?"

"Ne yiyeceğimize karar vermeye çalışıyoruz demek istiyorsan, yorumum kesinlikle yerinde. Aristofanes bunu takdir ederdi."

"Hadi ama," dedi Jeff.

Fred Hill bir tepsiyle döndü. "Louis Martini Burgonya." Masaya üç kadeh koydu. "Merakımı bağışlayın – siz Piskopos Archer değil misiniz?"

Piskopos başıyla onayladı.

"Selma'da Dr. King'le birlikte yürümüştünüz,"

dedi Hill.

"Evet, Selma'daydım," dedi piskopos.

"Ona şu vajina şakanı anlatsana." Fred Hill'e döndüm, "Piskopos çok eski bir vajina şakası biliyor."

Piskopos Archer kıkırdayarak, "Şaka eski demek istiyor" dedi. "Sözdizimsel olarak yanlış anlamayın."

"Dr. King büyük bir adamdı," dedi Fred Hill.

"Çok büyük bir adamdı," dedi piskopos. "Dana uykuluğu alacağım."

"İyi bir seçim," dedi Fred Hill not alırken. "İznizle sülünü de tavsiye ederim."

"Ben Veal Oscar alacağım,"[4] dedim.

"Bana da aynısından," dedi Jeff. Canı sıkkın gibiydi. Piskoposla olan dostluğumu DKH veya başka bir grup için serbest konuşma ayarlamakta kullanmama karşı olduğunu biliyordum. Konuşmaların babasından ne kadar kolay koparıldığını biliyordu. Babası da kendisi de koyu, yünlü iş takımları giymişti, ünlü KGB ajanı, katliamcı Fred Hill ise elbette takım elbise ve kravatlıydı.

O gün orada takım elbiseleri içinde ikisiyle birlikte otururken, Jeff'in de babası gibi papazlığa başlayıp başlamayacağını merak ettim; ikisi de ciddi görünüyordu, başka şeylere olduğu gibi yemek siparişine de bir yoğunluk, ağırlık getiriyorlardı: piskoposun profesyonel duruşu tuhaf bir şekilde nüktelerle kesiliyordu... gerçi, bugün de olduğu gibi, nükteler bana pek doğru gelmiyordu.

Biz çorbamızı kaşıklarken Piskopos Archer, yakında görülecek sapkınlık davasından bahsediyordu. Bu konuyu son derece büyüleyici buluyordu. Bazı

4 İng. Veal Oscar. Süt danası etiyle yapılan bir yemek. (ç.n.)

İncil Kemeri[5] piskoposları onun peşindeydi çünkü yayımladığı birçok makalede ve Grace Katedrali'nde verdiği vaazlarda, havarilerin zamanından beri Kutsal Ruh'tan hiçbir iz görünmediğini söylemişti. Bu da Tim'in, teslis öğretisinin yanlış olduğu sonucuna varmasına sebep olmuştu. Eğer Kutsal Ruh gerçekten Tanrı'nın Yehova ve İsa'ya eşit bir sureti olsaydı, muhakkak hala bizimle olurdu. Bilinmeyen dildeki konuşmalar onu etkilemiyordu. Episkopalyan Kilise'deki yılları boyunca bunu çok defa görmüştü. Ona daha çok kendi kendine telkin ve kişilik bölünmesi gibi görünüyorlardı. Ayrıca, Elçilerin İşleri'nin titiz bir okuması, Kutsal Ruh Hamsin yortusunda havarilerin üzerine inerek onlara "konuşma kabiliyeti" verdiğinde, havarilerin yakındaki insanların anladığı yabancı dillerde konuştuklarını ortaya çıkarmıştı. Bu şimdi kullanıldığı biçimiyle glosolali değil, ksenoglosidir. Yemeğimizi yerken piskopos, Petrus'un Onbirler'in sarhoş olduğu iddiasına verdiği marifetli yanıta gülüyordu; Petrus alaycı kalabalığa gür bir sesle Onbirler'in sarhoş olmasının mümkün olmadığını, çünkü saatin henüz sabahın dokuzu olduğunu söylemişti. Piskopos –kaşıklar dolusu çorba arasında– saat sabahın değil de akşamın dokuzu olmuş olsaydı batı tarihinin seyrinin değişebileceğini sesli düşündü. Jeff sıkılmış görünüyordu ve ben saatime bakıp duruyor, Kirsten'in neden geç kaldığını merak ediyordum. Muhtemelen saçlarını yaptırıyordu. Sarı saçlarına çok titizlenirdi, özellikle önemli olaylardan önce.

Episkopalyan Kilise teslisi kabul eder; bunu tamamen kabul edip böyle öğretmiyorsanız bu kilise-

5 İng. Bible Belt. ABD'nin güneyindeki muhafazakar eyaletlerin oluşturduğu şerit. (ç.n.)

nin papazı veya piskoposu olamazsınız – buna İznik Amentüsü deniyor:

"... Ve Kutsal Ruh'a, Can Veren Rab'e inanıyorum, O ki Baba ve Oğul'dan doğmuştur; Baba ve Oğul'la birlikte tapılır ve yüceltilir."

Yani Missouri'deki Piskopos McClary haklıydı; Tim gerçekten sapkınlık içindeydi. Ne var ki Tim, Episkopalyan Kilise'de papaz olmadan önce avukatlık yapıyordu. Şimdi de önündeki sapkınlık davasının tadını çıkarıyordu. Piskopos McClary İncil'ini de fıkhı da biliyordu, ama Tim kafasını öyle karıştıracaktı ki sonunda sağını solunu bilemez hale gelecekti. Tim bunun farkındaydı. Sapkınlık davası tam ona göreydi. Dahası, bunun üzerine bir kitap yazıyordu; davayı kazanmakla kalmayacak, para da yapacaktı. Amerika'daki tüm gazeteler bu konuyla ilgili makaleler ve hatta başmakaleler yayımlamıştı. 1970'lerde birini sapkınlıktan yargılamak gerçekten zordu.

Tim'in bitmek bilmeyen detaylı açıklamasını dinlerken, kendisine dava açılması için bilerek sapkınlık suçu işlemiş olabileceğini düşündüm. En azından farkında olmadan böyle yapmıştı. İyi bir kariyer hamlesiydi.

"Sözde 'konuşma kabiliyeti,'" dedi piskopos neşeyle, "Babil Kulesi teşebbüsüyle; yani Babil Kulesi'nin inşası teşebbüsüyle kaybolan dil birliğini tersine çevirir. Cemaatimden biri kalkıp Valonca konuşmaya başladığı gün, Kutsal Ruh'un varlığına inanacağım. Bir zamanlar var olduğundan da şüpheliyim. Havarilerin Kutsal Ruh kavramı, Yahudilerin *ruahına* dayanır, Tanrı'nın ruhu. Öncelikle, bu ruh erkek değil dişidir. Mesih beklentisiyle ilgili konuşur. Hıristiyanlık bu kavramı Yahudilikten aldı ve yeterli sayıda pa-

ganı –tabiri caizse putperesti– Hıristiyan yaptıktan sonra terk etti çünkü kavram sadece Yahudiler için anlamlıydı. Yunanlar içinse hiçbir şey ifade etmiyordu, Sokrates'in kendisine rehberlik eden bir iç ses veya *daemonu* olduğunu söylemesine rağmen... koruyucu bir ruh, İngilizcede kötücül bir ruh anlamına gelen 'demon' kelimesiyle karıştırılmamalı. Bu iki terim sıklıkla karıştırılır. Bir kokteyl içecek vaktim var mı?"

"Burada sadece bira ve şarap var," dedim.

"Telefon etmem gerekiyor," dedi piskopos; peçetesiyle çenesine hafifçe dokundu, ayağa kalkıp etrafına bakındı. "Ankesörlü telefon var mı?"

"Chevron istasyonunda bir tane var," dedi Jeff. "Ama oraya gidersen başka bir pompayı parçalarsın."

"Nasıl olduğunu anlamıyorum," dedi piskopos. "Ne bir şey hissettim ne de gördüm; tek bildiğim – Albers? İsmini not aldım. Tek bildiğim isterik bir şekilde karşıma çıktığı. Belki de bu Kutsal Ruh'un bir alametiydi. Umarım sigortamın süresi dolmamıştır. Araba sigortası yaptırmak her zaman için iyi bir fikir."

Dedim ki, "Adam Valonca konuşmuyordu."

"Eh," dedi Tim, "anlaşılır da değildi. Bildiğim kadarıyla pekala glosolali olabilir. Belki Kutsal Ruh'un burada olduğunun ispatı vardır." Yeniden oturdu. "Bir şey mi bekliyoruz?" diye sordu. "Saatine bakıp duruyorsun. Sadece bir saatim var; sonra şehre dönmek zorundayım. Dogmanın çıkardığı zorluk, insanın yaratıcılığını zayıflatması. Whitehead –Alfred North Whitehead– bize süreç içindeki Tanrı fikrini verdi ve önemli bir bilim adamıydı.

Süreç teolojisi. Hepsinin kaynağı Jakob Boehme ve onun 'evet-hayır' tanrısallığıdır, diyalektik tanrısallığı Hegel'i öngörmüştür. Boehme bunu Augustinus'a dayandırmıştır. *'Sic et non.'* Latincede 'evet'i tam olarak karşılayan bir kelime yoktur; sanırım en yakını *'sic'*tir, bununla beraber *'sic'*in 'böylece' veya 'bundan dolayı' ya da 'öyle' şeklinde çevrilmesi daha doğru olur. *'Quod si hoc nunc sic incipiam? Nihil est. Quod si sic? Tantumdem egero. Et sic–'* " Kaşlarını çatarak duraksadı. " *'Nihil est.'* Eşleştirmeli bir dilde –en iyi örnek İngilizcedir– 'Hiçbir şey yoktur.' anlamına gelir. Tabii Terence'ın söylemeye çalıştığı 'o, hiçbir şey değildir.' *'id'* veya 'o' söylenmeden anlaşılır. Yine de iki kelimelik 'nihil est' ifadesinde muazzam bir basınç vardır. Latincenin, anlamı mümkün olan en az sayıda kelimeye sıkıştırma yeteneği. En takdire değer iki özelliği bu ve kesinliğidir. Ama İngilizcenin kelime hazinesi daha büyüktür."

"Baba," dedi Jeff, "Angel'ın bir arkadaşını bekliyoruz. Sana geçenlerde bahsetmiştim."

"*Non video*," dedi piskopos. "Onu görmediğimi söylüyorum, 'o' söylenmeden anlaşılır. Bakın, şu adam fotoğrafımızı çekecek."

Fred Hill, elinde flaşlı bir SLR fotoğraf makinesiyle masamıza yaklaştı. "Efendim, izninizle bir fotoğrafınızı çekebilir miyim?"

"Durun ikinizi birlikte çekeyim," dedim ayağa kalkarak. "Restoranın duvarına asabilirsin."

"Bana uyar," dedi Tim.

Kirsten Lundborg yemek sırasında bize katıldı. Mutsuz ve yorgun görünüyordu ve menüde hoşuna giden hiçbir şey bulamadı. Bir kadeh beyaz şarap

içip hiçbir şey yemeden, çok az konuşarak ve sigara üstüne sigara yakarak oturdu. Yüzü gerginlikle kasılmış gibiydi. Kronik peritoniti olduğunu henüz bilmiyorduk. Hastalığı yakın zamanda ciddileşecekti. Sanki farkımızda bile değildi. Periyodik depresyonlarından birine girdiğini düşünmüştüm; o gün fiziksel olarak hasta olduğunu bilmiyordum.

"Herhalde haşlanmış yumurta ve tost yiyebilirsin," dedi Jeff.

"Hayır." Kirsten başını salladı. Peşinden ekledi, "Vücudum ölmeye çalışıyor." Daha fazla üzerinde durmadı. Hepimiz rahatsız hissettik. Sanırım düşündüğü buydu. Belki de değildi. Piskopos Archer ona büyük bir anlayış ve dikkatle bakıyordu. Ona elle tedavi önermeyi düşünüp düşünmediğini merak ettim. Episkopalyan Kilise'de bunu yapıyorlar. Bu yoldan şifa bulanların oranı bildiğim kadarıyla kaydedilmiyor, neyse ki.

Çoğunlukla psikolojik nedenlerle ordudan reddedilen oğlu Bill'den bahsetti. Bu olay hem hoşuna gitmiş hem canını sıkmış gibiydi.

"Askerlik yaşında bir oğlunuz olmasına şaşırdım," dedi piskopos.

Kirsten bir an sessiz kaldı. Yüz hatlarını bozan kaygı biraz hafifledi. Tim'in sözlerinin onu neşelendirdiğini açıkça görebiliyordum.

Hayatının bu döneminde oldukça güzel bir kadındı, ama daimi bir sertlik hem görünüşünü hem verdiği duygusal izlenimi zedeliyordu. Kirsten'i ne kadar takdir etsem de zalimce bir yorum yapmak için eline geçen hiçbir fırsatı tepmeyeceğini biliyordum. Sahip olduğu bu kusur iyice bilenerek bir yetenek halini almıştı. Görünüşe göre fikir şuydu;

eğer yeterince zekiysen insanları aşağılayabilirsin ve onlar da uslu uslu oturur, ama beceriksiz ve aptalsan, hiçbir şey elde edemezsin. Her şey sözel becerine bağlıdır. Bir yarışmadaymışsın gibi, cümlelerinin yerindeliğiyle değerlendirilirsin.

"Bill'in sadece fiziksel yaşı o kadar," dedi Kirsten. Ama şimdi daha mutlu görünüyordu. "Geçen gece Johnny Carson'daki komedyen ne diyordu? 'Karım estetik cerraha gitmez; hakiki olanı ister.' Saçımı yaptırdım; bu yüzden geç kaldım. Bir defasında tam da Fransa'ya uçmadan önce saçımı öyle bir hale getirdiler ki–" Gülümsedi. "Palyaço gibi görünüyordum. Paris'te olduğum süre boyunca babuşka taktım. Herkese Notre Dame'a gittiğimi söylüyordum."

"Babuşka da ne?" diye sordu Jeff.

Piskopos Archer yanıtladı, "Bir Rus köylüsü."

Kirsten ona dikkatle bakarak, "Doğru." dedi. "Karıştırmış olmalıyım."

"Doğru kelimeyi kullandınız," dedi piskopos. "Başa takılan eşarba verilen ad esasen–"

"Of Tanrım," dedi Jeff.

Kirsten gülümsedi. Beyaz şarabından bir yudum aldı.

"Duyduğuma göre DKH üyesiymişsiniz," dedi piskopos.

"*Ben* DKH'yim," dedi Kirsten.

"Kurucularından biri," dedim.

"Tahmin edersiniz, kürtajla ilgili çok kesin görüşlerim var," dedi piskopos.

"Tahmin edersiniz," dedi Kirsten, "Benim de. Sizinkiler nedir?"

"Doğmamışların, kendilerine insanlar değil Yüce Tanrı tarafından verilen haklara sahip olduğunu dü-

şünüyoruz," dedi piskopos. "Bir insanın hayatını elinden alma hakkı, On Emir'den beri reddedilmiştir."

"İzninizle şunu sormak istiyorum," dedi Kirsten. "İnsanların öldükten sonra da hakları olduğunu düşünüyor musunuz?"

"Efendim?" dedi piskopos.

"Eh," dedi Kirsten, "onlara daha doğmadan haklar veriyorsunuz; neden öldükten sonra da eşit haklar vermeyelim."

"Aslına bakarsan, öldükten sonra da hakları var," dedi Jeff. "Bir kadavrayı veya kadavradan alınan organları kullanmak için mahkeme emrine ihtiyacın var."

"Burada yemek yemeye çalışıyorum," diye araya girdim, sonu gelmez bir tartışma ve Piskopos Archer'ın DKH için konuşma yapmayı reddetmesi ihtimalini düşünerek. "Başka bir şeyden bahsedebilir miyiz?"

Hiç etkilenmeyen Jeff devam etti, "Sorgu yargıcının ofisinde çalışan bir tip tanıyorum. Bana anlattığına göre bir keresinde şeydeki – ee, hangi hastane olduğunu unuttum; her neyse, yoğun bakım koğuşuna girip yeni ölen bir kadının gözlerini organ nakli için çıkarmışlar. Monitörde hala yaşamsal belirtiler görünüyormuş. Bunun her zaman olduğunu söyledi."

Kirsten şarabını yudumlar, biz yemeğimizi yer halde bir süre oturduk; yalnız Piskopos, Archer Kirsten'e anlayış ve ilgiyle bakmaya devam ediyordu. Bizim görmediğimiz şeyi, onun fiziksel olarak hasta olduğunu sezdiğini o zaman değil, daha sonra anladım. Belki papazlık yapmasından kaynaklanıyordu, ama bunu yaptığına defalarca şahit oldum: birinin

ihtiyacını, etrafındakiler hatta kişinin kendisi bile farkında değilken, ya da önemsemezken anlamak.

"DKH'ye saygım büyük," dedi yumuşak bir sesle.

"Birçok insanın öyle," dedi Kirsten, ama şimdi gerçekten hoşnut görünüyordu. "Episkopalyan Kilise kadınların atanmasına izin veriyor mu?"

"Papazlığa mı?" dedi piskopos. "Henüz değil ama yaklaşıyor."

"Öyleyse kişisel olarak bunu onayladığınızı farz ediyorum."

"Kesinlikle." Başıyla onayladı. "Erkek ve kadın papazlar için standartların modernleştirilmesiyle aktif olarak ilgileniyorum... özellikle 'kadın papaz' ifadesinin piskoposluk bölgemde kullanılmasına izin vermem; hem erkek hem kadın papazların yalnızca papaz olarak anılmasında ısrar ediyorum. Erkek ve kadın papazların eğitim ve yetiştirilme esaslarının standardizasyonu, ileride kadınların papazlığa atanmasını mümkün kılacaktır. Bunu zorunlu buluyorum ve bunun için çalışıyorum da."

"Sizden bunu duyduğuma gerçekten memnunum," dedi Kirsten. "O halde Katolik Kilisesi'yle aranızda büyük fark var." Şarap kadehini masaya koydu. "Papa–"

"Roma Piskoposu," dedi Piskopos Archer. "Asıl unvanı bu: Roma Piskoposu. Roma Katolik Kilisesi; bizimki de Katolik bir kilise."

"Kadınları hiçbir zaman papaz olarak atamayacaklar mı dersiniz?"

"Ancak Parousia geldiği zaman," dedi Piskopos Archer.

"O nedir?" dedi Kirsten. "Bilgisizliğimi mazur görün; dinle ilgili tahsil veya eğilimim yok."

"Benim de," dedi Piskopos Archer. "Tek bildiğim, Malebranche'ın dediği gibi, 'Nefes alan ben değilim, içimde nefes alan Tanrı.' Parousia, İsa'nın gelişidir. Bizim de parçası olduğumuz Katolik Kilisesi, sadece İsa'nın yaşayan gücü vasıtasıyla nefes alır; o, bizim gövdesi olduğumuz şeyin başıdır. Pavlus'un söylediği gibi, 'Şimdi Kilise onun gövdesi, o ise baştır.' Bu, eski dünyada bilinen ve bizim de anlayabileceğimiz bir görüş."

"İlginç," dedi Kirsten.

"Hayır, bu doğru," dedi piskopos. "Zihinsel meseleler ilginçtir, olgusal tuhaf şeyler de öyle, tek bir tuzladan elde edilen tuz miktarı gibi. Bahsettiğim şey ise ne bildiğimizi değil ne olduğumuzu belirleyen bir konu. Hazreti İsa sayesinde yaşıyoruz. 'Görünmez Tanrı'nın görünümü, bütün yaratılışın ilk doğanı O'dur. Nitekim yerde ve gökte, görünen ve görünmeyen her şey, tahtlar, egemenlikler, yönetimler, hükümranlıklar – O'nda yaratıldı. Her şey O'nun aracılığıyla ve O'nun için yaratıldı. Her şeyden önce var olan O'dur ve her şey varlığını O'nda sürdürmektedir.' "[6] Piskoposun sesi alçak ve etkileyiciydi; sakince konuşuyordu ve konuşurken doğrudan Kirsten'e bakıyordu, Kirsten onun bakışına neredeyse çarpılmış bir şekilde karşılık veriyordu, duymayı hem istiyor hem istemiyormuş gibi, korkarak ve büyülenmiş halde. Tim'in Grace Katedrali'ndeki vaazlarını çok dinlemiştim ve şimdi, büyük kitlelerle nasıl bir yoğunlukta konuşuyorsa, tek kişiyle de aynı yoğunlukta konuşuyordu. Hepsi Kirsten içindi.

Bir an sessizlik oldu.

"Papazlardan çoğu hala 'kadın papaz' diyor,"

6 Koloseliler 1:15-17 (ç.n.)

dedi Jeff lafı değiştirerek. "Tim yokken."

Kirsten'e döndüm, "Piskopos Archer Episkopalyan Kilise'deki muhtemelen en sağlam kadın hakları savunucusudur."

"Aslında, bunu duymuştum sanırım," dedi Kirsten. Bana dönüp ağırbaşlılıkla şöyle dedi, "Merak ediyorum da –acaba–"

"Derneğinize konuşma yapmaktan mutluluk duyarım," dedi piskopos. "Öğle yemeğimizin amacı da bu." Ceketinin cebinden siyah not defterini çıkardı. "Telefon numaranızı alacağım ve söz veriyorum önümüzdeki birkaç gün içinde sizi arayacağım. Yardımcı piskopos Jonathan Graves'e danışmalıyım ama sizin için zaman ayırabileceğimden eminim."

"Size hem DKH'deki numaramı hem ev numaramı vereceğim. DKH ile ilgili–" Duraksadı. "DKH ile ilgili bir şey söyleyebilir miyim, Sayın Piskopos?"

"Tim," dedi Piskopos Archer.

"Biz geleneksel anlamda militan değiliz, yani–"

"Derneğinize oldukça aşinayım," dedi Piskopos Archer. "Şunu düşünmenizi istiyorum. 'İnsanların ve meleklerin diliyle konuşsam, ama sevgim olmasa, ses çıkaran bakırdan ya da çınlayan zilden farkım kalmaz. Peygamberlikte bulunabilsem, bütün sırları bilsem, her bilgiye sahip olsam, dağları yerinden oynatacak kadar büyük imanım olsa, ama sevgim olmasa, bir hiçim.' 1. Korintliler, bap 13. Kadınlar olarak dünyadaki yerinizi sevgiyle bulun, düşmanlıkla değil. Sevgi, Hıristiyanlarla sınırlı değildir, sevgi sadece kilise için değildir. Bizi fethetmek istiyorsanız bize sevgi gösterin, küçümseme değil. İman dağları yerinden oynatır, sevgi ise kalpleri. Size karşı çıkanlar da insandırlar, eşya değil. Hasmınız erkek-

ler değil, bilgisiz erkeklerdir. Erkekleri bilgisizlikleriyle karıştırmayın. Mücadeleniz yıllar sürdü; daha da sürecek. Sabırsız olmayın ve nefret etmeyin. Saat kaç?" Birden endişelenerek etrafına bakındı. "İşte." Kirsten'e bir kart verdi. "Beni ara. Şimdi gitmem gerek. Tanıştığımıza memnun oldum."

Sonra bizden ayrıldı. O gittikten sonra aniden farkına vardım, hesabı ödemeyi unutmuştu.

ÜÇ

California Piskoposu, DKH üyelerine bir konuşma yaptı ve sonra yönetim kurulunu kilisenin açlık fonuna iki bin dolar bağışlamaya ikna etti, gerçekten sembolik bir miktar ve değerli bir amaç için. Tim ve Kirsten'in birlikte olduğu haberinin Jeff ve bana sızması biraz zaman aldı. Jeff sadece şaşırmıştı. Bense komik olduğunu düşünüyordum.

Babasının DKH'den iki bin dolar koparmış olması bile Jeff'e komik gelmedi. Konuşmanın çok büyütüleceğini düşünüyordu; öyle olmadı. Babası ve arkadaşım Kirsten arasında sürtüşme ve nefret olmasını bekliyordu; bu da gerçekleşmedi. Jeff kendi babasını anlamıyordu.

İlişkilerini Tim'den değil Kirsten'den öğrendim. Tim'in konuşmasından sonraki hafta Kirsten beni aradı. Beraber San Francisco'da alışveriş yapmak istiyordu.

Bir piskoposla çıkıyorsanız, bunu şehirdeki herkese ilan etmezsiniz. Kirsten ne olup bittiğine dair bana bir ipucu bile vermeden, saatlerce dükkan dükkan dolaşıp telaşla elbiseler ve bluzlar ve üstler ve etekler denedi. Sessiz kalmam Gül Haçlılarınkilerden daha ayrıntılı yeminlerle güvenceye alındı. Durumu bana açıklamak eğlencenin yüzde onuydu; lafı uzattıkça uzattı. Ben henüz ne ima ettiğini anlayamadan marinaya kadar gelmiştik.

"Jonathan Graves öğrenirse," dedi Kirsten, "Tim istifa etmek zorunda kalır."

Jonathan Graves'in kim olduğunu bile hatırlaya-

madım. Söylediği şey gerçek dışı gibi geliyordu; önce şaka yaptığını, sonra da hayal gördüğünü düşündüm.

"*The Chronicle* haberi ilk sayfadan verirdi," dedi Kirsten ciddiyetle. "Hem de sapkınlık davasının üstüne–"

"Tanrım!" dedim. "Bir piskoposla yatamazsın!"

"Yattım bile," dedi Kirsten.

"Başka kime söyledin?"

"Hiç kimseye. Jeff'e söylemen gerektiğinden emin değilim. Tim'le bu konuyu konuştuk. Biz, karar veremedik."

Biz, diye düşündüm. Seni yıkıcı kaltak, diye düşündüm. Sırf bir adamla yatmak için onun bütün hayatını mahvedeceksin, Dr. King ve Bobby Kennedy'yi tanıyan, insanların düşüncelerine – isim vermek gerekirse *benim* düşüncelerime yön veren bir adam.

"Bu kadar bozulma," dedi Kirsten.

"Kimin fikriydi bu?"

"Neden sinirleniyorsun ki?"

"Senin fikrin miydi?"

Kirsten sakince, "Bunu tartıştık" dedi.

Bir dakika sonra gülmeye başladım. Kirsten önce sinirlendi, sonra bana katıldı; körfezin kıyısında çimlerin üzerinde durmuş, birbirimize tutunarak gülüyorduk. Gelip geçenler merakla bize bakıyordu. Sonunda "İyi miydi bari?" diyebildim. "Yani, nasıldı?"

"Müthişti. Ama şimdi günah çıkarması gerekiyor."

"Bu bir daha yapamayacaksınız mı demek?"

"Sadece yine günah çıkarması gerekecek demek."

"Cehenneme gitmeyecek misin?"

"O gidecek" dedi Kirsten. "Ben değil."

"Bu canını sıkmıyor mu?"

"Cehenneme gitmeyecek olmam mı?" Kıkırdadı.

"Bu konuda gerçekten yetişkin gibi davranmamız gerek," dedim.

"Evet öyle. Kesinlikle yetişkin gibi davranmalıyız. Her şey normalmiş gibi hayatımıza devam etmeliyiz. Bu normal *değil.* Yani, şey anlamında anormal olduğunu söylemiyorum–"

"Bir keçiyle yapmak gibi."

"Böyle bir terim var mı merak ediyorum... bir piskoposla yapmak. Piskopos görev evi. Bunu bana Tim söyledi."

"Piskopos genelevi?"

"Hayır, *görev evi.*" Düşmemek için birbirimize tutunmak zorunda kaldık; kahkahalarımızı bastıramıyorduk. "Yaşadığı yer miymiş neymiş. Of Tanrım." Gözlerinden gelen yaşları sildi. "Her zaman doğru telaffuz ettiğinden emin ol. Bu berbat bir şey. Gerçekten cehenneme gideceğiz, cehennemin yedi kat dibine. Ne yapınama izin verdi biliyor musun?" Kirsten yaklaşıp kulağıma fısıldadı. "Cübbelerinden birkaçını ve piskoposluk tacını denedim. İlk kadın piskopos."

"İlk olmayabilirsin."

"Harika görünüyordum. Ondan daha iyi görünüyordum. Bak, bir daire kiralıyoruz. Tanrı aşkına özellikle bununla ilgili hiçbir şey söyleme, parayı örtülü ödeneğinden alıyor."

"Kilise parası mı?" Ona bakakaldım.

"Dinle." Kirsten yine ciddileşti, ama yüz ifadesini koruyamadı; ellerini yüzüne kapadı.

"Bu yasa dışı değil mi?" dedim.

"Hayır, yasa dışı değil. Bu yüzden adı piskoposun örtülü ödeneği; onu istediği gibi harcayabilir. Onun için çalışacağım – henüz karar vermedik ama sekreter ya da menajer olarak, yapacağı konuşmaları ve seyahatleri ayarlamak için. İş ilişkilerini. Dernekle hala bağlantıda kalabilirim... DKH ile yani." Bir an sessiz kaldı ve sonra dedi ki, "Asıl sorun Bill olacak. Ona söyleyemem çünkü yine kafayı yedi. Böyle dememeliydim. Şiddetli otistik geri çekilme ve kavrayış bozukluğuyla birlikte egosantrik delirium, artı birbirini izleyen katatonik stupor ve heyecan. Şimdi Stanford'da Hoover Pavyonu'nda, teşhis için. Teşhis konusunda batı yakasındaki en iyi yer. Üçü hastaneden biri dışarıdan dört psikiyatrla teşhis koyuyorlar."

"Üzgünüm," dedim.

"Şu Ordu işi yüzünden oldu. Askere alınma kaygısı. Onu hasta numarası yapmakla suçladılar. Hayat böyle sanırım. Zaten okulu bırakmak zorundaydı. Zaten okulu bırakmak zorunda kalacaktı, demek istiyorum. Dönemleri hep aynı şekilde başlar – ağlamaya başlar ve çöpleri atmaz. Ağlama kısmı canımı sıkmıyor; ama lanet olası çöpler... Çöp ve artıklar biriktikçe birikir. Ve banyo yapmaz. Ve evinden hiç çıkmaz. Ve faturalarını ödemez, sonunda gaz ve elektriğini keserler. Ve Beyaz Saray'a mektuplar yazmaya başlar. Bu Tim'le konuşmadığımız bir konu. Bundan çok fazla kişiye bahsetmiyorum. O yüzden ilişkimizi –Tim'le olan ilişki mi– gizli tutabileceğimi tahmin ediyorum çünkü olayları gizli tutma konusunda antrenmanlıyım. Yo, affedersin; ağlamasıyla başlamıyor – araba kullanamamasıyla başlıyor. Araba kullanma korkusu; yoldan çıkacağından korkuyor. Önce sadece Eastshore Otoyolu'na gidemiyor,

sonra korku bütün caddelere yayılıyor ve sonunda markete gitmekten bile korkar hale geliyor, böylece yiyecek alışverişi yapamıyor. Ama o zaman zaten hiçbir şey yemiyor oluyor." Yine sessizleşti. "Bach'ın bununla ilgili bir kantatı var," dedi, gülümsemeye çalıştığını gördüm. " 'Kahve Kantatı'nda bir dize. Çocukların dertleriyle ilgili. Yüz bin ıstıraptır onlar, buna benzer bir şey. Bill lanet olası şeyi çalardı. Bach'ın kahveyle ilgili bir kantat yazdığını çok az kişi bilir, ama o biliyordu."

Sessizce yürüdük.

"Kulağa şey gibi geliyor–" dedim.

"Şizofreni. Çıkan her fenotiazini üzerinde deniyorlar. Hastalığı dönemler halinde, ama dönemler gittikçe kötüleşiyor. Daha uzun süre ve daha fazla hasta oluyor. Bu konuyu açmamalıydım; bu senin sorunun değil."

"Önemli değil."

Kirsten dedi ki, "Belki Tim ruhsal bir tedavi gerçekleştirebilir. İsa akıl hastalarını iyileştirmiyor muydu?"

"Kötü ruhları bir grup domuza hapsetti," dedim. "Ve hepsi bir uçurumdan aşağı yuvarlandı."

"Bana israf gibi geldi," dedi Kirsten.

"Yine de onları yemiş olabilirler."

"Yahudi iseler yememişlerdir. Her neyse, kim içinde kötü ruh olan bir domuz pirzolasını yemek ister ki? Bu konuda şaka yapmamalıyım, ama – Tim'le bunu konuşacağım. Ama şimdi değil. Bill'in hastalığını benden aldığını düşünüyorum. Tanrı biliyor ya, rezil bir haldeyim. Rezil bir haldeyim ve onu da rezil ettim. Jeff'e baktıkça aralarındaki farkı görüyorum; akran sayılırlar ve Jeff gerçekliğe ne kadar hakim."

"O kadar emin olma," dedim.

"Bill hastaneden çıkınca Tim'le tanışmasını istiyorum. Aslında kocanla da tanışmasını istiyorum; hiç karşılaşmadılar, değil mi?"

"Hayır," dedim. "Ama Jeff'in örnek alınabilecek biri olduğunu düşünüyorsan, ben pek de–"

"Bill'in çok az arkadaşı var. Sosyal biri değil. Sen ve kocandan bahsettim; ikiniz de yaşıtısınız."

Bunu düşünürken, Kirsten'in deli oğlunun hayatımızı altüst edişini görür gibi oldum. Düşüncem beni şaşırttı. Tamamen merhametsizdi ve içinde korku vardı. Kocamı tanıyordum, kendimi de. İkimiz de amatör terapi işini üstlenmeye hazır değildik. Ancak Kirsten bir organizatördü. Bir şeyler yapmaları için insanları organize ederdi, iyi şeyler, ama her zaman onların menfaatine olmayan şeyler.

O anda, içimde dolandırıldığıma dair bir sezi belirdi. Kötü Şans'ta aslında Piskopos Archer ve Kirsten Lundborg'un karmaşık bir alışverişle birbirlerini dolandırmasına şahit olmuştum, ama o, görünüşe göre ikisinin de işine gelen bir alışverişti veya böyle düşünüyorlardı. Bu ise bana tamamen tek yönlü gibi geliyordu. Bize bir faydasını göremiyordum.

"Çıktığı zaman haber ver," dedim. "Ama bence Tim, mesleki eğitimi sayesinde daha iyi bir–"

"Ama aralarında yaş farkı var. Bir de şu baba imajı meselesi."

"Belki de iyi olur. Belki de oğlunun buna ihtiyacı vardır."

Kirsten bana dik dik baktı. "Bill'i mükemmel bir şekilde yetiştirdim. Babası hayatımızdan çıkıp gitti ve asla arkasına bakmadı."

"Öyle demek isteme–"

"Ne demek istediğini biliyorum." Kirsten gözlerini bana dikti ve şimdi gerçekten değişmişti; kızgındı ve yüzünde nefreti görebiliyordum. Onu yaşlı gösteriyordu. Onu, aslında bedenen hasta gösteriyordu. Rahatsız olmuştum. İsa'nın kötü ruhları içlerine hapsettiği domuzları düşündüm, uçurumdan atlayan domuzları. İçine kötü bir ruh girdiğinde böyle yaparsın, diye düşündüm. İşaret bu, bu bakış: damga. Belki oğlun hastalığını gerçekten de senden almıştır.

Ama şimdi durum değişmişti. Şimdi o, kayınpederimin *pro tem* sevgilisi, potansiyel eşiydi. Kirsten'e siktirip gitmesini söyleyemezdim. Aileden biriydi – yasa dışı ve ahlaka aykırı bir şekilde. Onunla sıkışıp kalmıştım. Ailenin bütün lanetleri, diye düşündüm, nimetleriyse ortada yoktu. Ve bunu ben ayarlamıştım. Onu Tim'le tanıştırma fikri benimdi. Kötü karma, diye düşündüm, dönüp dolaşıp seni bulur. Babamın söylediği gibi.

Öğle sonrası güneşinde, San Francisco Körfezi'nin kıyısında çimlerin üzerinde dururken rahatsız hissettim. Bu, bazı yönlerden gerçekten düşüncesiz ve zalim bir insan, dedim kendi kendime. Ünlü ve saygın bir adamın hayatına takılıyor; psikozlu bir oğlu var; bir hayvan gibi dikenlerle dolu. Piskopos Archer'ın geleceği Kirsten'in ani bir öfke krizine girip *Chronicle*'ı aramamasına bağlı – onun sonsuz iyi niyetine bağlı.

"Hadi Berkeley'e dönelim," dedim.

"Hayır." Kirsten başını olumsuz anlamda salladı. "Giyebileceğim bir elbise bulmam gerekiyor. Buraya alışveriş yapmaya geldim. Giysiler benim için çok önemli. Olmazsa olmaz; insan içine çıkıyorum

ve şimdi Tim'le olduğuma göre daha da sık çıkacağım." Öfkesi hala yüzünden okunuyordu.

"BART'la dönerim,"[7] dedim ve uzaklaştım.

"Çok çekici bir kadın," dedi Jeff o akşam. "Yaşına göre."

"Kirsten kırmızılara takılıyor," dedim.

"Bunu bilemezsin."

"Kuşkulanıyorum. Ruh hali değişiyor. Onları aldığını gördüm. Yabanarıları. Bilirsin. Barbitüratlar. Uyku hapları."[8]

"Herkes bir şey kullanıyor. Sen de ot içiyorsun."

"Ama benim aklım başımda," dedim.

"Onun yaşına geldiğinde olmayabilir. Oğlunun durumu çok kötü."

"Babanın durumu çok kötü."

"Tim onunla baş edebilir."

"Onu öldürtmek zorunda kalabilir."

Jeff beni süzerek, "Bunu söylemen çok tuhaf," dedi.

"Kontrolden çıkmış durumda. Peki kafayı yemiş Bill öğrenince ne olacak?"

"Ama demiştin ki–"

"Çıkacak. Hoover Pavyonu'nda yatmak binlerce dolara mal olur. Yaklaşık dört gün kalırsın. Ön kapısından girip arka kapısından çıkan insanlar tanıyorum. California Episkopalyan Diyakozluğu'nun tüm finansal kaynağıyla bile Kirsten oğlunu orada tutamaz. Yakında yuvalarında deli deli dönen gözleriyle dışarı fırlayacak – tam da Tim'in ihtiyaç duyduğu

7 Bay Area Rapid Transit: Körfez Bölgesi Hızlı Toplu Taşıma (ç.n.)

8 İng. "reds" ve yabanarısı anlamına gelen "yellow jackets" argoda barbitüratlar yerine kullanılır. (ç.n.)

şey. Önce onu Tim'le tanıştırmamı sağlıyor; sıyırmış oğlundan ise *sonra* bahsediyor. Tim bir Pazar sabahı Grace Katedrali'nde vaaz verirken, bu deli aniden ayağa kalkacak ve Tanrı ona konuşma kabiliyeti verecek ve bu da Amerika'daki en ünlü piskoposun sonu olacak."

"Hayat bir risktir."

"Dr. King de hayatının son sabahında böyle demiştir herhalde," dedim. Onlar öldü ve Tim her şeye rağmen yaşıyor; Dr. King öldü; Bobby Kennedy ve Jack Kennedy öldü – ve ben babanın sonunu hazırladım." O akşam kocamla küçük salonumuzda otururken bunu biliyordum. "Banyo yapmıyor; çöpleri atmıyor; mektuplar yazıyor; başka ne bilmen gerekiyor? Şu anda muhtemelen Papa'ya mektup yazıyordur. Marslılar odasının duvarından geçip ona annesiyle babanın ilişkisini anlatmışlardır. Tanrım. Ve bunu ben yaptım." Ot dolu bira kutumu almak için koltuğun altına uzandım.

"Kafayı bulma. Lütfen."

Benim için endişeleniyorsun, diye düşündüm, delilik arkadaşlarımıza hükmederken. "Bir tane," dedim. "Hatta yarım. Bir nefes. Sigarayı seyredeceğim. Sigarayı seyrediyormuş gibi yapacağım." Boş bira kutusunu bulup çıkardım. Herhalde zulamın yerini değiştirdim, dedim kendi kendime. Daha güvenli bir yerde olmalı. Hatırlıyorum; gecenin köründe, canavarların beni soyacağına kanaat getirmiştim. *Ruddigore*'un Deli Margaret'i içeri girer, teatral deliliğin kusursuz bir örneği, ya da Gilbert nasıl ifade ettiyse öyle. "Belki hepsini içmişimdir," dedim. Ve hatırlamıyorum, diye düşündüm, çünkü mary jane insanı böyle yapar: kısa süreli belleğinizi sikip atar.

Muhtemelen beş dakika önce içip bitirdim ve unuttum bile.

"Erken tasalanıyorsun," dedi Jeff. "Kirsten'i seviyorum. Bu işin iyi sonuçlanacağını düşünüyorum. Tim annemi özlüyor."

Tim seks yapmayı özlüyor, dedim kendi kendime. "Hakikaten garip bir kadın," dedim. "Eve o yavaş trenle dönmek zorunda kaldım. İki saatimi aldı. Babanla konuşacağım."

"Hayır, bunu yapmayacaksın."

"Yapacağım. Bunun sorumlusu benim. Zulam müzik setinin arkasında. Kafayı bulup Tim'i arayacağım ve diyeceğim ki–" Duraksadım, bunun yararsızlığıyla ezildim; ağlamak istiyordum. Oturup bir mendil çıkardım. "Allah kahretsin," dedim. "Mercimeği fırına vermek piskoposların oynayabileceği bir oyun değil. Böyle hissettiğini bilseydim–"

"Mercimeği fırına vermek?" dedi Jeff merakla.

"Patoloji beni korkutuyor. Patoloji seziyorum. Son derece profesyonel, sorumluluk sahibi insanların sıcak bir vücut için, bir süreliğine sıcak bir vücut için hayatlarını mahvettiklerini seziyorum. Hatta vücutların uzun süre sıcak kaldığını da sanmıyorum. Her şeyin soğuduğunu hissediyorum. Böyle sınırlı süreli bağlanmalara ancak kafan iyiyse ve saatler bazında düşünüyorsan girersin; oysa bu insanlar on yıllar bazında düşünmeli. Ömürler. Berke-ley'in canımıza okumaya gelen hayaleti Tetikçi Fred'in işlettiği, uğursuzluğun vücut bulmuş hali olan bir restoranda tanışıyorlar ve ayrıldıklarında birbirlerinin telefon numaralarını biliyorlar ve her şey kusursuz. Sadece bir kadın hakları grubuna yardım etmek istemiştim. Ama sonra herkes aleyhime döndü, sen da-

hil. Oradaydın; her şeyi izledin. *Ben* de izledim. Ben de sizin kadar deliydim; Sovyet gizli polisi Fred'in California Bölge Piskoposu'yla fotoğraf çektirmesini teklif ettim – mantığıma göre gizleniyor olmalıydılar. Yıkımın geldiğini görmenin zor yanı–" Gözlerime vurdum. "Tanrım, lütfen mary jane'imi bulayım. Jeff, müzik setinin arkasına bak. Beyaz bir Carl's Junior çantasında. Tamam mı?"

"Tamam." Jeff yardımseverlikle müzik setinin arkasını didikledi. "Buldum. Sakin ol."

"Yıkımı görürsün ama nereden geldiğini göremezsin. Orada bir bulut gibi asılıdır. *Li'l Abner*'da[9] tepesinde yağmur bulutuyla dolaşan şu tipin adı neydi? FBI da Martin Luther King'e aynı şeyi yapmaya çalışıyordu. Nixon bu boka bayılır. Belki Kirsten hükümet ajanıdır. Belki ben öyleyimdir. Belki biz programlanmışızdır. Kolektif filmimizde Kassandra rolünü üstlendiğim için kusuruma bakma, ama ölümü görüyorum. Tim Archer'ın, babanın, dini değerlere önem veren biri olduğunu düşünürdüm. Gördüğü her kadına böyle atlar–" Durdum. "Bu kelime çok saldırganca. Unut gitsin. Normalde kadınların peşine böyle düşer mi? Yani, mesele bunu benim ayarlamış olmam mı? Hatırlat da Komünyon'a gitmeyeyim, sanki hep gidermişim gibi. Kadehi tutan ellerin nerelerde gezdiğini kim bile-"

"Bu kadar yeter."

"Hayır, ben de Manyak Bill ve Ürpertici Kirsten ve Artık-Cansız-Olmayan Tim gibi delirebilirim. Ve Aptal Jeff, seni aptal. Sarılmışı var mı, yoksa inek

9 Karikatürist Al Capp'in yazıp çizdiği, 1934-1977 arasında ABD'de çeşitli gazetelerde yayımlanan karikatür dizisi. Türkiye'de "Hoş Memo" adıyla yayımlanmıştır. (ç.n.)

gibi ot çiğnemek zorunda mı kalacağım? Şu anda saramam; baksana." Ellerimi uzattım; titriyorlardı. "Buna *grand mal* nöbeti deniyor. Birilerini çağır. Caddeye çıkıp bana sakinleştirici bul. Ne olacağını sana söyleyeyim: bütün bunlar yüzünden birinin hayatı mahvolacak, şu anda yaptığım 'bunlar' değil, Kötü Şans'ta yaptığım 'bunlar' yüzünden. Çok yerinde bir isim. Öldüğüm zaman bir tercih hakkım olacak; pisliğin içinde ya düz ya da baş aşağı duracağım. Yaptığım şeye uygun olan kelime bu, pislik." Nefesim kesilmeye başlamıştı. Ağlayarak ve kesik kesik soluyarak, kocamın elindeki sigaraya uzandım. "Yakar mısın," dedim, "seni aptal. Gerçekten çiğneyemem; boşuna çaba. Kafayı bulmak için yarım paket çiğnemek gerek, en azından benim için öyle. Dünyanın geri kalanı için nasıl olduğunu Tanrı bilir; belki onlar istedikleri zaman, istedikleri gibi kafayı bulabiliyorlardır. Pisliğin içinde baş aşağı ve asla kafayı bulamaz halde – tam da hak ettiğim gibi. Ve eğer bunu geri alabilseydim, geri almanın bir yolunu bilseydim, yapardım. Sınırsız kavrayışla lanetlendim. Görüyorum ve–"

"Kaiser'e gitmek ister misin?"

"Hastaneye mi?" Ona uzun uzun baktım.

"Yani, kontrolünü kaybettin."

"Sınırsız kavrayış insana bunu yapıyor. Teşekkürler." Yaktığı sigarayı aldım ve bir nefes çektim. En azından artık konuşamıyordum. Ve çok yakında ne bilecek, ne de düşünecektim. Hatırlamayacaktım bile. *Sticky Fingers*'ı koy, dedim kendi kendime. Stones. "Sister Morphine." Bütün o kanlı çarşaflardan bahsedildiğini duymak beni sakinleştiriyor. Keşke başımda avutucu bir el olsaydı, diye düşündüm. Ya-

rın ölmüş olacak kişi ben değilim, öyle olması gerekse de. Mümkün olan en masum insanı düşünelim. İşte o ölmüş olacak. "Kaltak beni eve yürümek zorunda bıraktı. Ta San Francisco'dan."

"Ama trene–"

"Buna yürümek denir."

Jeff, "Onu seviyorum," dedi. "Bence iyi bir arkadaş. Bence babam için iyi olacak – muhtemelen oldu bile. Kıskançlık yaptığın hiç aklına geldi mi?"

"Ne?" dedim.

"Evet. Kıskançlık dedim. İlişkilerini kıskanıyorsun. Onun bir parçası olmayı diliyorsun. Tepkini kendime bir hakaret olarak görüyorum. Senin için yeterli olmalıydım – ilişkimiz senin için yeterli olmalıydı."

"Çıkıp biraz yürüyeceğim."

"Nasıl istersen."

"Gözlerin birazcık görüyor olsaydı – izin ver bitireyim. Sakin olacağım. Sakince söyleyeceğim. Tim sadece dini bir figür değil; kilise içinde ve dışında binlerce kişi için konuşuyor, belki dışarıdakiler için daha da fazla. Bunu kavrıyor musun? O düşerse, hepimiz düşeriz. Hepimizin sonu gelir. O geride kalan neredeyse son kişi; diğerleri öldü. Asıl nokta şu ki; bu kaçınılmaz değil. Sanki buna karar vermiş gibi. Bunu gördü ve doğrudan ona doğru yürüdü; kaçmadı ve savaşmadı – onu kucakladı. Eve trenle dönmek zorunda kaldığım için mi böyle hissettiğimi sanıyorsun? Halkın tanıdığı herkesi birer birer öldürdüler ve şimdi Tim anahtarları onlara teslim ediyor, kendi rızasıyla, savaşmadan."

"Ve *sen* savaşmak istiyorsun. Gerekirse benimle."

Dedim ki, "Senin aptal olduğunu düşünüyorum.

Herkesin budala olduğunu düşünüyorum. Aptallığın kazandığını görüyorum. Bu Pentagon'un yaptığı bir şey değil. Bu aptalca. Bu ortaya çıkıp şey diye bağırmaya benziyor, 'Alın beni, ben–' "

"Kıskançlık," dedi Jeff. "Psikolojik motivasyonun evin her yanında."

"'Psikolojik motivasyonum' falan yok. Sadece ateş sona erdiğinde birini görmek istiyorum, öyle biri ki–" Durdum. "Sonra bana gelip de bunun bize yapıldığını söyleme. Çünkü öyle değil. Ve sürpriz olduğunu da söyleme. Restoranda tanıştığı bir kadınla ilişkiye giren bir piskopos – bu, henüz bir benzin pompasını ezip mutlu mesut yoluna devam eden bir adam. Ve pompa onu takip etti. Bu işler böyledir: adamın birinin pompasını dümdüz edersin ve o da sana yetişene kadar peşinden koşar. Sen arabadasındır, o ise yayan, ama seni arayıp bulur ve sonra, birdenbire, karşında bitiverir. İşte bu; biri bizim peşimizde ve bize yetişecek; hep yetişir. Şu pompacı adamı gördüm; delirmişti. Koşmaya devam edecekti. Asla pes etmezler."

"Ve bunu şimdi görüyorsun. En yakın arkadaşlarından biri yüzünden."

"Bu en kötüsü."

Jeff sırıtarak dedi ki, "Bu hikayeyi biliyorum. Bir W. C. Fields hikayesi. Yönetmenin biri–"

"Ve Kirsten artık koşmuyor bile," dedim. "Tim'e yetişti. Bir daire kiralıyorlar. Her şey meraklı bir komşuya bakar. Peki şu güneyli piskoposun açtığı sapkınlık davasına ne demeli? Bunu bilse ne yapardı? Biri seni sapkınlıkla suçladığında, öğle yemeğinde karşılaştığın ilk karıyla yatar mısın? Sonra da daire bakmaya mı gidersin? Bak." Kocamın yanına

gittim. "Piskopos olduktan sonra ne yaparsın? Tim şimdiden bıktı mı? Hayatında yaptığı başka her şeyden bıktı o. Alkolik olmaktan bile bıktı; sıkıntıdan, yetersiz dikkat genişliğinden ayılan ilk ümitsiz sarhoş odur. İnsanlar genelde kendi talihsizliklerini arzular. Şimdi bunu yaptığımızı görüyorum. Canının sıkıldığını ve bilinçaltında kendine şöyle dediğini görüyorum, 'Siktir et; her gün bu komik kıyafetleri giymek can sıkıcı; haydi biraz insanlık dramı yaratalım, bakalım ne olacak.' "

Jeff gülerek şöyle dedi, "Bana neyi –kimi– hatırlatıyorsun biliyor musun? Purcell'in *Dido ve Aeneas*'ındaki cadıyı."

"Ne demek istiyorsun?"

"O ki, ağlayan kederli kuzgunlar gibi, Vurur ölmekte olanların pencerelerini.' Özür dilerim ama–"

"Seni aptal Berkeley entelektüeli," dedim. "Sen hangi lanet olası dünyada yaşıyorsun? Umarım benimkinde değildir. Eski dizeleri yineleyip durmak – bizi öldüren bu işte. Kemiklerimizi kazıp çıkardıklarında bunu rapor edecekler – baban restoranda İncil'den alıntı yaparken aynı senin şimdiki halin gibiydi. Ya sen bana vur ya da ben sana vuracağım. Uygarlık sona erdiğinde memnun olacağım. İnsanlar kitaplardan parçalar mırıldanıp duruyor. *Sticky Fingers*'ı koy – 'Sister Morphine'i aç. Şu anda müzik setiyle uğraşabilecek durumda değilim. Benim yerime sen yap. Sigara için teşekkürler."

"Sakinleştiğin zaman–"

"Uyandığın zaman," dedim, "her şey bitmiş olacak."

Jeff eğilip dinlemek istediğim albümü aramaya koyuldu. Hiçbir şey söylemedi. En sonunda sinirlen-

mişti. Ama artık çok geçti ve yanlış insana sinirlenmişti. Benim gibi. Muazzam zihinlerimiz tarafından yok edildik: düşünerek ve ölçüp biçerek ve hiçbir şey yapmayarak. Kuş beyinliler hüküm sürüyor. Biz ağız kavgası yapıyoruz. *Dido*'daki büyücü; haklısın. "*Ver elini, Belinda, karanlık beni örtüyor; bırak dinleneyim sinende: daha kalırdım amma, Ölüm hücum ediyor–*" Başka ne diyor? "*Ölüm şimdi hoş karşılanan bir konuk.*" Kahretsin, diye düşündüm. Gerçekten yerinde. Jeff haklı. Kesinlikle haklı.

Jeff, müzik setini kurcalayıp Stones'un albümünü koydu.

Müzik beni sakinleştirdi. Biraz. Ama hala Tim'i düşünüp ağlıyordum. Ve bütün bunlar aptal oldukları için. Bundan daha derin bir sebebi yok. En kötüsü de bu, bu kadar basit olması. Bundan ibaret olması.

Birkaç gün sonra, konu üzerine düşünüp kararımı verdikten sonra, Grace Katedrali'ni arayıp Tim'le görüşmek için randevu aldım. Beni katedralden ayrı bir binada bulunan, geniş ve güzel ofisinde karşıladı. Sarılıp öptükten sonra bana dört bin yıl önce Yakındoğu'da gaz lambası olarak kullanıldığını söylediği iki toprak kap gösterdi. Onları evirip çevirmesini izlerken lambaların muhtemelen –aslında, kesinlikle– ona ait olmadığını; Diyakozluğun malı olduğunu düşündüm. Kaç para ederlerdi acaba. Bunca yıl sonra hala sağlam olmaları hayret vericiydi.

"Bana zaman ayırman çok nazikçe," dedim. "Ne kadar meşgul olduğunu biliyorum."

Tim'in yüzündeki ifade, neden ofisinde olduğumu bildiğini gösteriyordu. Dalgınlıkla başını salladı, sanki bana dikkatinin mümkün olduğunca azını

veriyordu. Bunu yaptığını pek çok kez görmüştüm; beyninin bir bölümü dinliyordu, ama büyük bölümü kendini kapatmıştı bile.

Hazırladığım küçük konuşmamı bitirdiğimde, Tim ciddiyetle şöyle dedi, "Bildiğin gibi Pavlus, Ferisi idi. Onlar için Tevrat'ın –Yasa- en ince ayrıntılarına harfi harfine uymak esastı. Bu, özellikle ritüel temizliği gerektirirdi. Ancak daha sonra –din değiştirdikten sonra– kurtuluşu Yasa'da değil *zadiqah*'da, Hazreti İsa'nın getirdiği doğruluk kavramında bulmuştur. Benimle oturmanı rica ediyorum." Deri kaplı, büyük bir İncil'i açarak eliyle oturmamı işaret etti. "Romalılar'ın dörtten sekize kadar olan bölümlerini biliyor musun?"

"Hayır, bilmiyorum," dedim. Ama yanına oturdum. İşte nutuk geliyordu. Vaaz. Tim benimle karşılaşmaya hazırlıklıydı.

"Beşinci bölüm Pavlus'un temel prensibini ifade eder, yani yaptığımız işler değil, inayet vasıtasıyla bağışlandığımızı." Sonra kucağındaki İncil'den okudu. " 'Böylece imanla aklandığımıza göre, Rabbimiz İsa Mesih sayesinde Tanrı'yla barışmış oluyoruz–' " Bana baktı; bakışı güçlü ve keskindi. Bu avukat Timothy Archer'dı. "'İçinde bulunduğumuz bu lütfa Mesih aracılığıyla, imanla kavuştuk ve Tanrı'nın yüceliğine erişmek umuduyla övünüyoruz.' Bakalım." Dudaklarını kımıldatarak parmağıyla sayfayı taradı. "'–bir kişinin suçu yüzünden birçokları öldüyse, Tanrı'nın lütfu ve bir tek adamın, yani İsa Mesih'in lütfuyla verilen bağış birçokları yararına daha da çoğaldı.'" Sayfaları çevirerek araştırmaya devam etti. "'Evet; hah. Burada. 'Şimdiyse biz, daha önce tutsağı olduğumuz Yasa karşısında öldüğümüz için

Yasa'dan özgür kılındık. Öyle ki, yazılı yasanın eski yolunda değil, Ruh'un yeni yolunda kulluk edelim."' Yine ilerledi. "'Böylece Mesih İsa'ya ait olanlara artık hiçbir mahkumiyet yoktur. Çünkü yaşam veren Ruh'un yasası, Mesih İsa sayesinde beni günahın ve ölümün yasasından özgür kıldı."' Bana baktı. "Bu, Pavlus'un anlayışının özüdür. 'Günah'ın asıl anlamı Tanrı'ya karşı düşmanlıktır. Tam olarak, 'hedefi kaçırmak' demektir, örneğin attığın bir okun kısa düşmesi veya çok yükseğe gitmesi gibi. İnsanoğlunun ihtiyaç duyduğu, muhtaç olduğu şey doğruluktur. Buna sadece Tanrı sahiptir ve onu ademoğluna sadece Tanrı sağlayabilir... erkek ve kadınlara; yani–"

"Anladım," dedim.

"Pavlus'un anlayışına göre iman, *pistis*, günahı öldürme kudretine sahiptir. Bu, Yasa'dan özgür olmanın yolunu açar; kişinin biçimsel şartlara –bunlara ahlak kuralları denir– uyarak bağışlanacağına inanması gerekmez. Pavlus bu görüşe, kişinin oldukça karmaşık bir ahlaki kurallar sistemini izleyerek bağışlanacağı görüşüne karşı çıktı; Ferisilerin tutumu buydu ve o buna sırt çevirdi. Hıristiyanlığın, İsa Efendimize imanın esası budur; inayet aracılığıyla doğruluk ve iman aracılığıyla gelen inayet. Okumanı istediğim bölümler–"

"Evet," dedim, "ama İncil zina suçu işlememek gerektiğini söylüyor."

Tim hemen cevap verdi, "Zina, evli eşlerin birbirlerine cinsel sadakatsizliğidir. Ben artık evli değilim; Kirsten de artık evli değil."

"Ah," dedim, başımla onaylayarak.

"Yedinci Emir. Evliliğin kutsallığıyla ilgilidir." Tim İncil'ini bıraktı ve odanın diğer ucun-

daki kitaplığa gitti; mavi kaplı bir cilt aldı. Geri dönerken kitabı açıp sayfalarını karıştırdı. "İngiliz İmparatorluğu'nun merhum Hahambaşısı Dr. Hertz'den bir alıntı yapacağım. Yedinci Emir'le ilintili olarak. Mısır'dan Çıkış, yirmiye on dört. 'Zina. Tiksindirici ve Tanrı'nın nefret ettiği bir günahtır.' İskenderiyeli Filo. Sadakatsizliğe karşı olan bu Emir, karı ve kocayı kutsal Evlilik Ahdi'ne saygısızlık etmemeleri hususunda eşit şekilde uyarır.'" Sessizce biraz daha okuduktan sonra kitabı kapadı. "Angel, Kirsten ve benim birer yetişkin olduğumuzu anlayacak kadar sağduyulu olduğunu düşünü–"

"Ama bu tehlikeli," dedim.

"Golden Gate Köprüsü'nde araba kullanmak tehlikelidir. Biliyor musun, Yellow Cab[10] taksilerinin köprünün hızlı şeridini kullanmasına izin vermiyorlar – polis değil, şirket izin vermiyor. Oraya 'intihar şeridi' diyorlar. Herhangi bir sürücü o şeritten giderken yakalanırsa hemen kovulur. Ama insanlar her zaman hızlı şeritte araba sürüyor. Bu biraz zayıf bir benzetme olabilir."

"Hayır, iyi bir benzetme," dedim.

"Golden Gate Köprüsü'ndeki hızlı şeridi kullanıyor musun?"

Bir anlık duraklamadan sonra, "Zaman zaman," dedim.

"Sana gelip bu konuyla ilgili bir nutuk çeksem ne olur? Seni çocuk yerine koyduğumu düşünmez misin? Ne dediğimi anlıyor musun? Yetişkin biri, tasvip etmediğin bir şey yaptığında bunu onunla tartışırsın. Kirsten'le olan ilişkimi seninle tartışmaya hazırım çünkü öncelikle benim gelinimsin, ama

10 Yellow Cab: Los Angeles merkezli bir taksi şirketi.

çok daha önemlisi, tanıdığım ve önemsediğim ve sevdiğim birisin. Sanırım buradaki çarpıcı kavram bu; Pavlus'un düşüncesinin anahtarı. Yunancadaki *agape*. Latince karşılığı *caritas*, 'önemseme' kelimesi buradan geliyor, biri için endişelenmek. Şu anda benim ve arkadaşın Kirsten için endişelenmen gibi. Bizi önemsiyorsun."

"Doğru," dedim. "O yüzden buradayım."

"Öyleyse önemsemek senin için önemli."

"Evet," dedim. "Bu çok açık."

"Buna ister *agape* de, ister *caritas*, veya sevgi ya da başka birini önemseme, ancak ne isim verirsen ver – izninle Pavlus'tan okuyacağım." Piskopos Archer büyük İncil'ini yeniden açtı; aradığı şeyden emin bir biçimde sayfalara hızlıca göz gezdirdi. "Birinci Korintliler, bölüm on üç. 'Peygamberlikte bulunabilsem, bütün sırları–'"

"Evet, Kötü Şans'ta bunu alıntılamıştın," dedim sözünü keserek.

"Ve yine alıntılayacağım." Sesi canlıydı. "'Varımı yoğumu sadaka olarak dağıtsam, bedenimi yakılmak üzere teslim etsem, ama sevgim olmasa, bunun bana hiçbir yararı olmaz.' Şimdi şunu dinle. 'Sevgi asla son bulmaz. Ama Peygamberlikler ortadan kalkacak, diller sona erecek, bilgi ortadan kalkacaktır. Çünkü bilgimiz de peygamberliğimiz de sınırlıdır. Ne var ki, yetkin olan geldiğinde sınırlı olan ortadan kalkacaktır. Çocukken çocuk gibi konuşur, çocuk gibi anlar, çocuk gibi düşünürdüm. Yetişkin biri olunca çocukça davranışları bıraktım.' "

Büyük masasındaki telefon çaldı.

Piskopos Archer sinirli bir ifadeyle İncil'ini açık bırakarak kalktı. "Affedersin." Telefona bakmaya gitti.

Konuşmasının bitmesini bekleyerek otururken, okuduğu bölüme göz gezdirdim. Tanıdık bir bölümdü, ama Kral James İncil'inden. Önümdeki ise Kudüs İncil'iydi. Bunu daha önce hiç görmemiştim. Okumaya kaldığı yerden devam ettim.

Piskopos Archer konuşmasını bitirip geri geldi. "Gitmeliyim. Afrikalı bir Piskopos beni bekliyor; havaalanından doğruca buraya geldi."

"Diyor ki," dedim, parmağımla büyük İncil'indeki bölümü göstererek, "her şeyi aynadaki silik görüntü gibi görüyoruz."

"Şunu da söylüyor, 'İşte kalıcı olan üç şey vardır: İman, umut, sevgi. Bunların en üstünü de sevgidir.' Bunun Efendimizin *kerygmasını* özetlediğine dikkatini çekerim."

"Ya Kirsten birilerine söylerse?

"Bu konuda güvenilir olduğunu düşünüyorum." Ofis kapısına varmıştı bile; refleks olarak ayağa kalktım ve onu izledim.

"Ama bana söyledi."

"Sen oğlumun karısısın."

"Eh, evet–"

"Böyle çabucak gitmek zorunda kaldığım için üzgünüm." Piskopos Archer ofis kapısını kilitledi. "Ayağına sağlık." Beni alnımdan öptü. "Yerleştikten sonra sizi misafir etmek istiyoruz. Kirsten bugün Tenderloin tarafında bir daire buldu. Ben görmedim, bunu tamamen ona bırakıyorum." Ve beni orada bırakarak uzun adımlarla yürüyüp gitti. Beni teknik bir detay sayesinde alt ettiğini fark ettim. Zinayı evlilik dışı ilişkiyle karıştırmıştım. Onun avukat olduğunu hep unutuyorum. Geniş ofisine girdiğimde söyleyecek bir şeylerim vardı ve hiçbirini söyleme-

dim; akıllı geçinip aptal durumuna düştüm.

Esrar içmemiş olsaydım belki daha iyi tartışabilirdim. O kazandı; ben kaybettim. Hayır: O kaybetti; ben kaybettim; ikimiz de kaybettik. Lanet olsun.

Asla sevginin kötü olduğunu söylemedim. *Agapeye* kusur bulmadım. Mesele bu değildi, siktiğimin meselesi. Mesele yakalanmamak. Mesele ayaklarının yere basması, gerçeklik dediğimiz zemine.

Caddeye doğru yürürken, dünyadaki en başarılı insanlardan birini yargıladığımı düşündüm. Ben hiçbir zaman onun gibi tanınmayacağım; hiçbir zaman fikirleri etkilemeyeceğim. Ben Vietnam Savaşı boyunca Tim gibi piskoposluk haçımı bir kenara bırakmadım. Ben kim oluyorum ki?

DÖRT

Kısa süre sonra Jeff'le birlikte California Piskoposu ve sevgilisinin Tenderloin'deki gizlenme yerine davet edildik. Bir çeşit partiydi. Kirsten kanepe ve mezeler hazırlamıştı; mutfaktan yemek kokusu geliyordu... Tim, onu yakındaki bir içki dükkanına götürmemi istedi; şarap almayı unutmuşlardı. Şarabı ben seçtim. Ben kasiyere ödeme yaparken Tim dalgın bir halde, ifadesizce duruyordu. Herhalde insan AA[11] üyesi olunca, bir içki dükkanında tepkisizce durmayı öğreniyor.

Daireye döndüğümüzde, banyodaki ecza dolabında büyük bir şişe Dexamyl buldum, uzun seyahatler için verilen boyda bir şişe. Kirsten speed mi kullanıyor? dedim kendi kendime. Ses çıkarmadan şişeyi aldım. Üzerinde piskoposun adı yazılıydı. Alkolü bırakıp speede başlamış diye düşündüm. AA'da insanları buna karşı uyarmaları gerekmiyor mu? Sifonu çektim –biraz ses yapmak için– ve su çağıldarken şişeyi açıp cebime birkaç Dex tableti attım. Berkeley'de yaşıyorsanız bunu otomatik olarak yaparsınız; kimse durup düşünmez. Diğer yandan, Berkeley'de kimse uyuşturucusunu banyoda bırakmaz.

Az sonra, dördümüz de gösterişsiz salonda oturmuş dinleniyorduk. Tim dışında herkesin elinde içki vardı. Tim kırmızı bir gömlek ve ütü istemeyen bir kumaş pantolon giymişti. Piskopos gibi değil, Kirsten Lundborg'un sevgilisi gibi görünüyordu.

"Burası gerçekten güzelmiş," dedim.

11 Adsız Alkolikler. (ç.n.)

Tim, içki dükkanından dönerken özel detektiflerden ve insanları nasıl arayıp bulduklarından bahsetmişti. Sen evde değilken gizlice dairene girer ve bütün çekmecelerini karıştırırlar. Bunun anlamanın yolu, her kapının dışına bir saç teli bantlamaktır. Herhalde bunu bir filmde görmüştü.

"Döndüğünde saç teli yoksa veya kopmuşsa," demişti arabadan eve doğru yürürken, "takip edildiğini anlarsın." Sonra da FBI'ın Dr. King'e ilişkin tarihini anlattı. Bu hikayeyi Berkeley'deki herkes bilirdi. Kibarca dinledim.

Zadokite Metinleri'ni ilk defa o akşam, gizli evlerinin salonunda duydum. Şimdi tabii Doubleday Anchor basımını, eksiksiz Patton, Myers ve Abré çevirilerini satın alabilirsiniz. Helen James'in mistisizme değinen, Zadokiteleri, örneğin Kumranlılarla –ki halen kanıtlanmamış olsa da büyük ihtimalle Esseni'dirler– kıyaslayıp karşılaştırdığı önsözüyle birlikte.

"Bence," dedi Tim, "bu Nag Hammadi Kütüphanesi'nden bile daha önemli olabilir. Gnostisizm üzerine çalışmak için iyi kötü bilgimiz var, ama Zadokitelerle ilgili Yahudi olmaları dışında hiçbir şey bilmiyoruz."

"Zadokite yazmalarının tarihi yaklaşık olarak nedir?" diye sordu Jeff.

"İlk değerlendirmelere göre milattan önce iki yüz," dedi Tim.

"Öyleyse İsa'yı etkilemiş olabilirler."

"Bu pek mümkün değil," dedi Tim. "Mart'ta Londra'ya uçuyorum; çevirmenlerle konuşma fırsatım olacak. Keşke işin içinde John Allegro da olsaydı, ama yok." Bir süre Allegro'nun Kumran

yazmalarıyla –Ölü Deniz yazmaları da denir– ilgili çalışmasından bahsetti.

"İlginç olmaz mıydı," dedi Kirsten, "eğer–" Duraksadı. "Zadokite Metinleri'nde Hıristiyanlığa ait öğeler olduğu ortaya çıksaydı."

"Hıristiyanlık zaten Yahudiliğe dayanır," dedi Tim.

"Yani, İsa'ya atfedilmiş belirli sözlere rastlansa diyorum."

"Hahamların hadislerinde o kadar net bir ayrılık yoktur. Yeni Ahit'in esasları olarak kabul ettiğimiz bazı fikirleri Hillel'in ifade ettiği görülür. Ve tabii Matta, İsa'nın söylediği ve yaptığı her şeyi Eski Ahit'teki kehanetlerin gerçekleşmesi olarak yorumlamıştır. Matta, öncelikle bir Yahudi olarak, Yahudilere hitaben ve Yahudiler için yazdı. Tanrı'nın Eski Ahit'te ortaya konan planı, İsa tarafından tamamlandı. 'Hıristiyanlık' terimi onun zamanında kullanılmıyordu; havariler dönemindeki Hıristiyanlar genelde 'Yol'dan bahsediyorlardı. Böylece onun doğallık ve evrenselliğini vurguluyorlardı." Biraz durakladıktan sonra ekledi, "Ve bir de 'Tanrı'nın sözü' ifadesi var. Elçilerin İşleri, altıncı bölümde. 'Böylece Tanrı'nın sözü yayılıyor, Yeruşalim'deki öğrencilerin sayısı arttıkça artıyor.' "

"Zadokite kelimesi nereden türemiş?" diye sordu Kirsten.

"Zadok'tan, Davut zamanındaki bir İsrail papazı," dedi Tim. "Zadokiteler adında bir papazlar cemaati kurdu. Elazar ailesindendiler. Zadok'un adı Kumran yazmalarında geçiyor. Bir bakayım." Kalkıp henüz açılmamış bir karton kutudan bir kitap çıkardı. "Birinci Tarihler, bölüm yirmi dört. 'Bun-

lar da kardeşleri Harunoğulları gibi, Kral Davut'un, Sadok'un, Ahimelek'in, kahinler ve Levililer'in boy başlarının gözü önünde kura çekti.' İşte burada geçiyor." Tim kitabı kapadı. Bu da başka bir İncil'di.

"Ama sanırım şimdi çok daha fazlasını öğreneceğiz," dedi Jeff.

"Evet, umarım," dedi Tim. "Londra'ya gittiğimde." Adeti olduğu üzere aniden zihinsel bir vites değiştirdi. "Bu Noel'de Grace Katedrali'nde bir rock ayini yaptırmak istiyorum." Bana dikkatle bakarak sordu, "Frank Zappa hakkında ne düşünüyorsun?"

Ne cevap vereceğimi bilemedim.

"Ayinin kaydedilmesi işini ayarlarız," diye devam etti Tim. "Böylece albüm olarak yayınlanabilir. Captain Beefheart da önerildi. Birçok başka isim de var. Nereden bir Frank Zappa albümü bulabilirim?"

"Bir plak dükkanından," dedi Jeff.

"Frank Zappa siyah mı?" diye sordu Tim.

"Bunun önemli olduğunu sanmıyorum," dedi Kirsten. "Bence bu, tersine çevrilmiş önyargı."

"Sadece merak ettim. Bu, hakkında hiç bilgim olmayan bir alan. Marc Bolan'a dair bir fikri olan var mı?"

"O öldü," dedim. "T. Rex'ten bahsediyorsun."

"Marc Bolan öldü mü?" dedi Jeff. Şaşırmış görünüyordu.

"Yanılıyor olabilirim," dedim. "Ben Ray Davies'i öneriyorum. The Kinks'in söz yazarı. Çok iyidir."

"Benim için araştırır mısınız?" dedi Tim, Jeff'e ve bana dönerek.

"Nasıl yapılacağını bilemem ki," dedim.

Kirsten sessizce konuştu, "Ben hallederim."

"Paul Kantner ve Gracie Slick'i ayarlayabilirsin,"

dedim. "Marin County'de, Bolinas'ta oturuyorlar."

"Biliyorum," dedi Kirsten, sakince başını sallayarak ve tam bir özgüvenle.

Saçmalık, diye düşündüm. Kimden bahsettiğimi bile bilmiyorsun. İdareyi çoktan almışsın, sırf bu daireye kuruldun diye. Aman aman bir daire de sayılmaz hani.

Tim, "Grace'te Janis Joplin'in şarkı söylemesini isterim," dedi.

"1970'te öldü," dedim.

"Öyleyse yerine kimi tavsiye edersin?" diye sordu Tim. Ümitle cevabını bekliyordu.

"'Janis Joplin'in yerine,'" dedim. "'Janis Joplin'in yerine.' Bunun için düşünmeliyim. Hemen ezbere bir isim söyleyemem. Biraz zaman alacak."

Kirsten yüzünde değişen ifadelerle bana bakıyordu. Çoğunlukla hoşnutsuzlukla. "Sanırım söylemeye çalıştığı şey," dedi, "kimsenin Janis Joplin'in yerini tutamayacağı."

"Nereden bir albümünü bulabilirim?" dedi Tim.

"Bir plak dükkanından," dedi Jeff.

"Benim için alabilir misin?" diye sordu babası.

"Bizde bütün albümleri var," dedim. "Çok fazla değil. Sana getiririz."

"Ralph McTell," dedi Kirsten.

"Bütün bu önerileri yazılı olarak istiyorum," dedi Tim. "Grace Katedrali'nde bir rock ayini çok ilgi çekecektir."

Düşündüm, Ralph McTell diye biri yok ki. Kirsten odanın karşı ucundan bana gülümsüyordu, karmaşık bir tebessüm. Beni yakalamıştı; bir türlü emin olamıyordum.

"Paramount'la anlaşmalı," dedi Kirsten. Gülüm-

semesi arttı.

"Gerçekten Janis Joplin'i getirmeyi umuyordum," dedi Tim, kendi kendine konuşur gibi. Kafası karışmış görünüyordu. "Sabah radyoda bir şarkısı çalıyordu – belki de o yazmamıştır. Janis Joplin siyah, değil mi?"

"Beyaz," dedi Jeff, "ve ölü."

"Umarım biri bunu yazıyordur," dedi Tim.

* * *

Kocamın Kirsten Lundborg'la duygusal ilişkisi belirli bir günün belirli bir anında başlamadı, en azından fark edebildiğim kadarıyla. Başlarda, Kirsten'in piskopos için iyi olduğunu iddia ediyordu; ikisinin de ayaklarını yere bastıracak kadar nesnel gerçekçiliğe sahipti. Böyle şeyleri değerlendirirken, farkındalığınız ve farkında olduğunuz şey arasında ayrım yapmanız gerekir. Bunun ne zaman farkına vardığımı söyleyebilirim, ama söyleyebileceğim tek şey de budur.

Yaşı göz önüne alındığında, Kirsten hala geçerli miktarda tahrik edici dalga yayabiliyordu. Jeff onu böyle görüyordu. Benim içinse, şimdi Piskopos Archer'la ilişkisi sayesinde rütbece beni geçmiş olan, yaşlı bir arkadaştan ibaretti. Bir kadının erotik kışkırtıcılık derecesi ilgimi çekmez; deyim yerindeyse her yola gelmem. Benim için bir tehdit de oluşturmaz. Ta ki, elbette, işin içine kocam girinceye kadar. O zaman da sorun kendisindedir.

Ben hukuk bürosu ve mum dükkanında çalışıp uyuşturucu satıcılarının başlarının beladan kurtulmasını sağlarken, Jeff kafayı California Üniversitesi'ndeki bir dizi ek derse takmıştı. Biz Kuzey Californialılar, henüz kendi mantralarınızı nasıl

oluşturursunuz konulu genel dersler sunma noktasına varamamıştık; bu güneye aitti ve Körfez Bölgesindeki herkesçe küçümsenirdi. Jeff ciddi bir projeye kaydolmuştu: modern Avrupa'nın sorunlarını, Almanya'yı harap eden (1648 civarında), Kutsal Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasına sebep olan ve etkileri Nazizm ile Hitler'in yükselişiyle doruğa çıkan Otuz Yıl Savaşı'na dayandırmak. Bununla ilgili derslerin ötesinde, Jeff şimdi de hepsinin esas nedenine dair kendi teorisini geliştirmişti. Schiller'in *Wallenstein Üçlemesi*'ni okuduktan sonra edindiği sezgisel kavrayışa göre, büyük general astrolojiye bulaşmamış olsaydı, imparatorluk galip gelecekti ve sonuçta İkinci Dünya Savaşı hiç olmayacaktı.

Schiller'in üçlemesinin son oyunu, *Wallenstein'ın Ölümü*, kocamı derinden etkiledi. Oyunu Shakespeare'inkilerle bir tutuyordu ve çoğundan da iyi olduğunu düşünüyordu. Dahası, oyunu kendisinden başka kimse –en azından bildiği kadarıyla– okumamıştı. Onun için Wallenstein, Batı tarihinin en büyük gizemlerinden biriydi. Jeff, Hitler'in de kriz zamanlarında Wallenstein gibi, mantıktan çok doğaüstü şeylere bel bağladığını fark etmişti. Jeff'e göre bunların hepsi özel bir anlama geliyordu, ama ne olduğunu bir türlü kavrayamıyordu. Hitler ve Wallenstein'ın –Jeff'in iddiasına göre– o kadar çok ortak özelliği vardı ki, benzerlik neredeyse olağanüstüydü. İkisi de büyük fakat alışılmadık generallerdi ve ikisi de Almanya'yı tümüyle yıkıma uğratmıştı. Jeff bu çakışmalarla ilgili bir tez yazmayı umuyordu, Hıristiyanlığı okült lehine terk etmenin, evrensel yıkımın önünü açtığı sonucuna ulaşacaktı. İsa ve Simon Magus (Jeff'e göre) mutlak ve açık biçimde zıt kutup-

lardılar.

Umurumda bile değildi.

İşte, üniversiteye sonsuza dek devam etmek insanı böyle yapar. Ben hukuk bürosu ve mum dükkanında köle gibi çalışırken Jeff, Berkeley Kütüphanesi'nde, örneğin Wallenstein'in geleceğinin belirlendiği Lützen Savaşı (16 Kasım 1632) üzerine ne varsa okuyordu. İsveç kralı Gustavus Adolphus Lützen'de öldü, ama İsveçliler yine de savaşı kazandı. Tabii bu zaferin asıl önemi, Katolik güçlerinin bir daha Protestanları bastıracak konumda olmayacakları gerçeğiydi. Ancak Jeff her şeye Wallenstein açısından bakıyordu. Schiller'in üçlemesini tekrar tekrar okudu ve –daha doğru tarihsel belgelerden de yararlanarak– Wallenstein'ın gerçeklikle bağını kaybettiği o belirli anı bulmaya çalıştı.

"Hitler'in meselesinde olduğu gibi," dedi Jeff. "Her zaman deli olduğunu söyleyebilir misin? Ya da deli olduğunu söyleyebilir misin? Ve eğer her zaman deli değildiyse, ne zaman delirdi ve neden delirdi? Neden muazzam miktarda, sarsıcı miktarda, insanlık tarihini belirleyecek miktarda güce sahip başarılı bir adam – neden böyle bir adam bu şekilde çöküp gitsin? Tamam; Hitler'in durumunda muhtemelen paranoyak şizofreni ve şu yalancı doktorun yaptığı iğneler etkiliydi. Ama Wallenstein için böyle etmenler yoktu."

Kirsten, Norveçli olduğundan, Jeff'in Gustavus Adolphus'un Orta Avrupa seferine olan ilgisini sıcak karşıladı. Anlattığı İsveç fıkralarının arasında, büyük Protestan Kralın Otuz Yıl Savaşı'nda oynadığı rolle gururlanıyordu. Ayrıca, bütün bunlar hakkında benim bilmediğim bir şey biliyordu. İkisi de Otuz

Yıl Savaşı'nın, Hunların Roma'yı yağmalamasından Birinci Dünya Savaşı'na kadarki en korkunç savaş olduğunda hemfikirdiler. Almanya yamyamlığa mecbur edilmişti. İki tarafın askerleri, cesetleri şişe geçirip pişiriyorlardı. Jeff'in referans kitapları, detaylandırılamayacak denli iğrenç başka olayları da ima ediyordu. Tarihin bu dönemine ilişkin her şey korkunçtu.

"O savaşın bedelini bugün hala ödüyoruz," dedi Jeff.

"Evet, gerçekten korkunç olsa gerek," dedim, salonun bir köşesinde tek başıma oturup *Ördek Howard*'ın yeni sayısını okurken.

Jeff, "Çok ilginç gelmedi sanırım," dedi.

Bakışlarımı kaldırıp dedim ki, "Eroin satıcılarının kefaletini ödemekten yoruluyorum. Kefaletnameciye hep beni yolluyorlar. Otuz Yıl Savaşı'nı sen ve Kirsten kadar ciddiye almıyorsam kusuruma bakma."

"Her şey Otuz Yıl Savaşı'na dayanıyor. Ve Otuz Yıl Savaşı da Wallenstein'a dayanıyordu."

"İngiltere'ye gittiklerinde ne yapacaksın? Baban ve Kirsten."

Bana bakakaldı.

"O da gidiyor. Bana söyledi. Şu temsilcilik işini ayarlamışlar, Focus Center, Kirsten babanın temsilcisi mi ne olmuş."

"Tanrım," dedi Jeff acı acı.

Ördek Howard'ı okumaya geri döndüm. Bu bölümde uzaylılar Howard'ı Richard Nixon'a dönüştürüyordu. Buna mütekabil, Nixon televizyonda ulusa seslenirken birden tüyleri çıkıyor. Aynı şekilde Pentagon'daki yüksek rütbeli subayların da.

"Orada ne kadar kalacaklar?" dedi Jeff.

"Tim Zadokite Metinleri'nin anlamını ve Hıris-

tiyanlıkla ilgisini çözene kadar."

"Lanet olsun."

" 'Q' nedir?" diye sordum.

" 'Q'," diye tekrarladı Jeff.

"Tim dedi ki, bazı metinlerin parçalı çevirilerine dayanan ilk raporlara göre–"

" 'Q' Sinoptiklerin varsayılan kaynağıdır." Sesi acımasız ve kulak tırmalayıcıydı.

"Sinoptikler nedir?"

"İlk üç İncil. Matta, Markos ve Luka. Muhtemelen Aramca bir kaynaktan geldikleri varsayılır. Ama kimse bunu kanıtlayamadı."

"Geçen gece sen dersteyken Tim aradı, Londra'daki çevirmenlerin Zadokite Metinleri'nin –sadece Q'yu değil– Q'nun dayandığı malzemeyi de içerdiğini düşündüğünü söyledi. Emin değiller. Sesi hiç duymadığım kadar heyecanlı geliyordu."

"Ama Zadokite Metinleri İsa'dan iki yüz yıl önce yazıldı."

"Herhalde bu yüzden o kadar heyecanlıydı."

"Ben de gitmek istiyorum," dedi Jeff.

"Gidemezsin," dedim.

"Nedenmiş?" Sesini yükselterek, "O kadın gidebiliyor da ben neden gidemiyorum?" dedi. "Ben onun oğluyum!"

"Zaten örtülü ödeneği çok zorluyor. Aylarca orada kalacaklar; pahalıya patlayacak."

Jeff salondan çıktı. Okumaya devam ettim. Bir süre sonra, garip bir ses dikkatimi çekti; *Ördek Howard*'ı indirip kulak kabarttım.

Kocam mutfakta, karanlıkta, tek başına oturmuş ağlıyordu.

Kocamın intiharıyla ilgili okuduğum en tuhaf ve şaşırtıcı hikayelerden biri, Jeff Archer'ın, Piskopos Timothy Archer'ın oğlunun, eşcinsel olduğundan şüphelendiği için kendini öldürdüğüydü. Ölümünden yıllar sonra yazılan bir kitap –üçü de öldükten sonra– olayları öyle derinlemesine bozuyordu ki, okuduktan sonra (ne kitabın ne de yazarının adını hatırlıyorum) Jeff ve Piskopos Archer ve Kirsten Lundborg hakkında, okumadan önce bildiğinizden daha az şey biliyordunuz. Enformasyon teorisi gibi; sinyali bozan gürültü. Ama burada gürültü, sinyal kılığına giriyor ve onun parazit olduğunu anlamıyorsunuz bile. İstihbarat teşkilatları buna dezenformasyon diyor, Sovyet bloğunun çok güvendiği bir şey. Eğer dolaşıma yeterince yanlış bilgi sokabilirseniz, herkesin gerçeklikle bağını ortadan kaldırabilirsiniz, muhtemelen kendinizinkini de.

Jeff'in, babasının sevgilisine dair iki özel görüşü vardı. Bir yandan cinsel anlamda tahrik ediciydi, bu yüzden güçlü ama tehlikeli bir biçimde çekiciliğine kapıldığını hissediyordu. Diğer yandan ondan iğreniyor, nefret ediyor ve –Jeff'e göre– ilgi ve yakınlık bakımından Tim'in gönlündeki yerini aldığı için ona içerliyordu.

Ama bununla da kalmıyordu... her ne kadar gerisini yıllar sonra fark etsem de. Kirsten'i kıskanmanın ötesinde, bir de – eh, Jeff gerçekten sıçıp batırmıştı; bunu çözmem mümkün değil. *Time* ve *Newsweek*'in kapağında yer alan ve David Frost'a röportaj veren, Johnny Carson'ın programında boy gösteren, kendisini seven büyük gazetelerde siyasi karikatürleri basılan bir adamın oğlu olmanın getirdiği özel sorunları dikkate almak gerek – Tanrı

aşkına, oğul olarak *sen* ne yaparsın?

Jeff onlara bir haftalığına İngiltere'de katıldı, bu bir haftayla ilgili çok az şey biliyorum; sessiz ve içine kapanık halde geri döndü, bir gece geç vakit kendini yüzünden vurduğu otel odasına gidişi de o zamandı. Bu intihar şekliyle ilgili hislerime girmeyeceğim. Piskoposu birkaç saat içinde Londra'dan geri döndürdü, intiharı da bir bakıma bununla ilgiliydi.

Bir taraftan da Q. ile ilgisi vardı, ya da gazete makalelerinin şimdi kullandığı adıyla U.Q. ile, Q'nun kaynağı, Almancası *Ur-Quelle*: Asıl Kaynak. Q'nun arkasında *Ur-Quelle* yatıyordu, Timothy Archer'ın görünürde temsilcisi ve genel sekreteri olan sevgilisiyle aylarca Londra'da bir otelde kalmasına yol açan da buydu.

Kimse Q'nun arkasındaki belgelerin yeniden ortaya çıkmasını beklemiyordu; kimse U.Q.'nun var olduğunu bilmiyordu. Hıristiyan olmadığım için –ve sevdiklerimin ölümlerinden sonra da asla olmayacağım– ne şimdi ne de o zaman bununla özellikle ilgilendim, ama sanırım teolojik olarak önemli, bilhassa U.Q.'ya koyulan tarih İsa'nın zamanından iki yüz yıl önce olduğu için.

BEŞ

En net hatırladığım şey, yayımlanan ilk gazete makalelerinden edindiğimiz, çevirmenler dışındaki herkesin edindiği kanıya göre bunun Kumran Yazmaları'ndan bile daha önemli bir keşif olduğuydu, (makalelerin dediğine göre) bu, belirli bir İbranice addı. İki şekilde yazılıyordu; bazen *anokhi* ve bazen de *anochi* olarak.

Sözcük, Mısır'dan Çıkış, yirminci bölüm, ikinci ayette görünüyordu. Bu Tevrat'ın son derece dokunaklı ve önemli bir bölümüdür, çünkü burada Tanrı kendisi konuşur ve şöyle der:

"Seni Mısır'dan, köle olduğun ülkeden çıkaran Tanrın RAB benim."

İlk İbranice sözcük *anokhi* veya *anochi*'dir ve "Tanrın RAB benim."deki "Ben" anlamına gelir. Jeff, bana Yahudilerin Tevrat'ın bu yönüne dair resmi açıklamalarını gösterdi:

"Yahudilikte tapılan Tanrı, kişiliği olmayan bir güç, 'Doğa' ya da 'Dünya-Mantığı' olarak bahsedilen bir 'O' değildir. İsrail'in Tanrısı, sadece güç ve hayatın değil, bilincin, kişiliğin, manevi amacın ve ahlaklı davranışın da Kaynağıdır."

Bu, beni bile, Hıristiyan olmayan –ya da sanırım Yahudi olmayan demeliyim– biri olarak sarstı; etkilendim ve değiştim; aynı değilim. Jeff'in bana açıkladığına göre burada ifade edilen şey, bu tek kelimede, İngiliz alfabesinin tek harfinde, Tanrı'nın eşsiz öz-bilincidir:

"İnsanın iradesi ve bilinçli eylemiyle diğer tüm yaratıklardan üstün olması gibi, Tanrı da 'yegane eksiksiz Akıl ve İrade olarak her şeye hükmeder. Görünen ve görünmeyen alemlerde, Kendisini -varoluşunu, biçimini ve amacını her şeye tahsis eden, tamamen özgür manevi ve tanrısal benlik olarak gösterir:' "

Kaufmann Kohler'in alıntılandığı bu paragraf Samuel M. Cohon'a aittir. Bir diğer Yahudi yazar, Hermann Cohen ise şöyle yazmıştır:

"Tanrı ona şöyle cevap verdi: 'Ben olduğum şeyim. İsrail'in çocuklarına de ki: "Ben" size beni yolladı.' Maneviyat tarihinde, bu ayette ortaya koyulandan daha büyük bir mucize muhtemelen yoktur. Çünkü burada ilkel, henüz felsefesi olmayan bir dil, ortaya çıkıp tüm felsefenin en derin sözcüğünü tereddütle telaffuz ediyor. Tanrı'nın adı, 'Ben olduğum şeyim.'dir. Bunun anlamı Tanrı'nın Varlık olduğu, Tanrı'nın Var Olanı ifade eden Ben olduğudur."

İsrail'deki *vadide* bulunan, M.Ö. 200 tarihli keşif de budur, Kumran'dan pek de uzak olmayan *vadide*; bu sözcük Zadokite Metinleri'nin merkezindedir ve her İbrani alimi bu sözcüğü bilir ve her Hıristiyan ve Yahudi de bilmelidir, ama o *vadide anokhi* sözcüğü başka bir biçimde kullanılıyordu, yaşayan hiç kimsenin daha önce kullanıldığını görmediği bir biçimde. Ve böylece Tim ve Kirsten Londra'da planladıklarından iki kat daha uzun kaldılar, çünkü bir şeyin gerçek özü tespit edilmişti, On Emir'in özü, sanki Tanrı kendi el yazısıyla birtakım izler bırakmıştı, yani, kendi eliyle.

Bu keşifler –çeviri aşamasında– gerçekleşirken Jeff, U.C. Berkeley kampüsü civarında dolanıp Otuz

Yıl Savaşı ve belki de bu asrın savaşları dışındaki tüm savaşların en kötüsü sırasında gerçeklikle ilişkisini gitgide kesen Wallenstein'la ilgili bir şeyler öğreniyordu. Kocamı öldürenin tam olarak hangi itki olduğunu, karışımdaki hangi baskının onun sinirini bozduğunu belirlediğimi söylemeyeceğim, ama biri bunu yaptı, ya da hepsi birlikte yaptılar – Jeff şimdi ölü ve o anda orada bile değildim, bunu beklemiyordum da. Beklentim en başta, Kirsten ve Tim'in gizli bir ilişkileri olduğunu öğrendiğimdeydi. O zaman söylemem gerekeni söyledim; elimden gelenin en iyisini yaptım – piskoposu Grace Katedrali'nde ziyaret ettim ve beni çok az çaba harcayarak alt etti: az çaba ve profesyonel beceriyle. Tim Archer için kolay bir sözlü zaferdi. İşte bu kadar.

Eğer kendinizi öldürmeye niyetliyseniz, kelimenin alışılagelmiş anlamıyla bir sebebe ihtiyaç duymazsınız; tıpkı aksi durumda, hayatta kalmaya niyetli olduğunuzda, konu açıldığında benimseyebileceğiniz sözlü, açıkça söylenen, düzgün bir sebebe gerek olmaması gibi. Jeff dışarıda bırakılmıştı. Otuz Yıl Savaşı'yla ilgilenmesinin gerçekten Kirsten'le ilgili olduğunu görebiliyordum; aklı, ya da aklının bir bölümü, Kirsten'in İskandinav kökenli olduğunu bir kenara not etmişti ve başka bir bölümü de İsveç ordusunun bu savaşın galibi ve destansı gücü olduğunu görmüştü; duygusal ve entelektüel arayışları birleşti, bu bir süreliğine onun yararınaydı, ama Kirsten İngiltere'ye uçtuğunda Jeff kendini, kendi zekası tarafından mahvedilmiş halde buldu. Şimdi aslında Tilly ve Wallenstein ve Kutsal Roma İmparatorluğu'nun umurunda bile olmadığı gerçeğiyle yüzleşmek zorundaydı; annesi yaşında, baba-

sıyla yatan – ve bunu sekiz bin mil uzakta yapan bir kadına aşık olmuştu; ve başka her şeyin ötesinde bu ikisi, onu dışlayarak, tarihteki en neşeli arkeolojik teoloji keşiflerinden birine, günü gününe katılıyordu. Çeviriler hazır oldukça, metinler onarılıp bir araya getirildikçe ve sözcükler birer birer ortaya çıktıkça, İbranice *anokhi* sözcüğü kendini alışılmadık bağlamlarda, sürekli değişen bağlamlarda: yeni bağlamlarda tekrar tekrar gösteriyordu. Metinlere göre *anokhi* sanki *vadide* mevcuttu. Ondan bahsederken orada değil *burada*, o zaman değil *şimdi* diyorlardı. *Anokhi*, Zadokitelerin düşündüğü veya bildiği bir şey değildi; *sahip oldukları bir şeydi.*

Dünyanın başka bir yerinde bu büyüklükte bir keşif yapılırken, kütüphaneden aldığınız kitapları okumak ve ne kadar iyi olursa olsun bir Donovan albümünü dinlemek çok zordur, hele bir de hem sevip hem öfkeyle nefret ettiğiniz babanız ve sevgilisi, yavaş yavaş gözler önüne serilen bu keşfin içinde yer alıyorsa. Beni çılgına çeviren şey, Jeff'in sürekli Paul McCartney'in solo albümünü çalmasıydı; özellikle "Teddy Boy"u seviyordu. Beni, tek başına bir otel odasında –kendini vurduğu otel odası– yaşamak için bıraktığında yanına albümü de almıştı, gerçi sonradan albümü çalacak aleti olmadığı ortaya çıkmıştı. Bana birkaç kere yazmıştı, savaş karşıtı eylemlerde hala aktif olduğunu söylüyordu. Muhtemelen öyleydi. Yine de genellikle otel odasında tek başına oturup babası ve daha önemlisi Kirsten hakkında nasıl hissettiğini anlamaya çalıştığını düşünüyorum. McCartney'in albümü 1970'te çıktığına göre, sene 1971 olacak. Ama gördüğünüz gibi, böylece ben de evimizde yalnız kalmıştım. Ben evi aldım; Jeff

öldü. Size yalnız yaşamamanızı söyledim, ama aslında kendimle konuşuyorum. Canınız ne bok yemek isterse yiyin ancak ben bir daha asla yalnız yaşamayacağım. O soyutlanmayı yaşamaktansa sokakta yaşayan insanları evime alırım.

Sadece, benim yanımda Beatles albümü çalmayın. Asıl isteğim bu. Joplin'e dayanabilirim, çünkü Tim'in Joplin'in hayatta ve siyah olduğunu düşünmesi bana hala komik geliyor, ama Beatles'ı duymak istemiyorum zira içimdeki, hayatımdaki çok fazla acıyla ilintili.

Kocamın intiharı söz konusu olunca ben de pek mantıklı olamıyorum. Zihnimde John ve Paul ve George'un –Ringo'nun geri plandaki vuruşlarıyla– bir karışımını duyuyorum, melodi parçaları ve sözleriyle birlikte, büyük acılar çeken ruhlara has kritik dönemler, gerçi kocamın ölümü ve sonra Kirsten'in ölümü ve nihayet Tim Archer'ın ölümü dışında açıkça saptayabildiğim dönemler değil – ama sanırım bu kadarı yeter. Şimdi John Lennon'ın vurulmasıyla, herkes benim gibi yaralı, bu yüzden kendim için üzülmeyi bırakıp dünyanın geri kalanına katılabilirim, onlardan ne daha iyi haldeyim, ne daha kötü.

Çoğu kez, Jeff'in intiharını hatırladıkça, tarihleri ve olayları aklıma daha uygun silsileler halinde yeniden düzenlediğimi fark ediyorum; yani, kurgu yapıyorum. Kısaltıyorum, bazı parçaları atıyorum, çabuk bir numaralandırma yapıyorum ki –örneğin– Jeff'in cesedini teşhis edişimi hatırlamayayım. Kaldığı otelin adını unutmayı başardım. Orada ne kadar kaldığını bilmiyorum. Kestirebildiğim kadarıyla, Tim ve Kirsten Londra'ya uçtuktan sonra evde pek fazla takılmadı; ilk mektupları gelmişti, daktiloyla yazılmış:

ikisi de imzalamış ama Kirsten'in yazdığı kesin gibi. Belki de Tim dikte ettirmiştir. Keşfin büyüklüğüne dair ilk ipucu o mektuptaydı. Haberlerin ne anlama geldiğini bilmiyordum, ama Jeff biliyordu. Demek ki, belki de mektuptan hemen sonra ayrıldı.

Beni en çok şaşırtan şey, birden Jeff'in papazlık yapmak istediğini kavramamdı, ama babasının rolü göz önüne alındığında bunun ne anlamı vardı ki? Bu, onun içinde bir boşluk bıraktı. Jeff başka hiçbir şey yapmak istemiyordu. Papaz *olamazdı*; başka meslekler de umurunda değildi. Bu yüzden Berke-ley'de "profesyonel öğrenci" dediğimiz şey olarak kaldı; Cal.'e gitmeyi hiç bırakmadı. Belki de ayrılıp geri döndü. Evliliğimiz bir süredir yürümüyordu; kafamda 1968'e kadar giden boşluklar var, belki de toplamda tam bir yılım kayıp. Jeff'in, daha sonra hakkında bildiklerimi bastırdığım duygusal problemleri vardı. Bunu ikimiz de bastırmıştık. Körfez'de her zaman ücretsiz psikoterapi vardır ve biz de bundan yararlandık.

Jeff'in aklen hasta olduğunu düşünmüyorum; sadece çok mutlu değildi. Olay bazen ölüm itkisi değil, çözümü zor bir eksikliktir, sevinç hissinin eksikliği. Hayattan gitgide uzaklaştı. Gerçekten istediği birine rastlamıştı ki o, babasıyla sevgili oldu, üstüne üstlük ikisi İngiltere'ye uçup onu umursamadığı bir savaş üzerine çalışır halde bıraktı, başladığı noktada çıkmaza düşmüş halde. Başlangıçta önemsemiyordu; sonunda da öyleydi. Doktorlardan biri, Jeff'in benden ayrılması ve kendini öldürmesi arasındaki dönemde LSD kullandığını düşündüğünü söylemişti. Bu bir teoriden ibaret. Ancak, eşcinsellik teorisinin aksine, doğru olabilir.

Amerika'da her yıl binlerce genç kendini öldürüyor, ama bu ölümleri kayıtlara kaza olarak geçirme geleneği devam ediyor. Bunun amacı, aileleri intiharla ilintili utançtan kurtarmak. Gerçekten de genç bir erkek ya da kadının, ya da bir ergenin, ölmek istemesi ve bunu başarmasında utanılacak bir şey var. Bir anlamda henüz yaşamadan, henüz doğmadan ölüyorlar. Kadınlar kocalarından dayak yiyor; polis siyahları ve Latinleri öldürüyor; yaşlılar çöp tenekelerini didik didik ediyor veya köpek maması yiyor – utanç hüküm sürüyor, kontrolü elinde tutuyor. İntihar, utanç verici olaylar bolluğundan sadece bir örnek. Yaşamları boyunca işsiz kalacak siyah gençler var, tembel olduklarından değil, iş olmadığından – bir de bu getto çocuklarının satacak vasıfları olmadığından. Çocuklar evden kaçıp soluğu New York veya Hollywood'da alıyor; fahişelik yapıyorlar ve sonunda bedenleri parça parça oluyor. Eğer içinizden Termofil'deki savaştan haber getiren Spartalı ulakları katletmek geliyorsa, hay hay, katledin onları. Ben o ulaklarım ve size duymak istemediklerinizi haber veriyorum. Şahsen sadece üç ölüm haber veriyorum, ama olması gerekenden fazla olan üç ölüm. Bugün John Lennon'ın ölüm günü; bunu haber verenleri de katletmek istiyor musunuz? Sri Krişna'nın gerçek biçimini, evrensel biçimini, yani zaman biçimini aldığında söylediği gibi:

"Bütün bu kalabalık ölmeli; ilerleyin,
sabredin – zararı yok.
Öldürür gibi yapın.
Bu adamlar, tarafımdan çoktan öldürüldü."

Berbat bir manzara. Arjuna,

var olduğuna inanamadığı şeyi gördü.
"Yanan dillerinle yalayarak,
Tüm dünyaları yutarak,
Dayanılmaz ışınlarla
Cennetin doruklarını deşiyorsun, Ey Vişnu."

Arjuna'nın gördüğü şey bir zamanlar arkadaşı ve arabacısıydı. Kendisi gibi bir adam. Bu sadece bir görünüştü, içten bir kılık değiştirme. Sri Krişna hakikati saklamak için, ona söylemek istemedi. Arjuna, Sri Krişna'nın gerçek biçimini görmek istedi ve gördü. Artık eskisi gibi olmayacak. Manzara onu değiştirdi, sonsuza dek değiştirdi. Gerçek yasak meyve budur, bu çeşit bir bilgi. Sri Krişna, Arjuna'ya gerçek biçimini göstermeden önce uzun süre bekledi. Onu esirgemek istiyordu. Gerçek biçim, evrensel yok edici, nihayet ortaya çıktı.

Acıyı detaylandırarak sizi mutsuz etmek istemem, ancak acı ve acının anlatımı arasında can alıcı türden bir fark vardır. Size olanları anlatıyorum. Eğer bilmek dolaylı bir acı veriyorsa, bilmemek hakiki bir tehlike arz eder. İmtina, müthiş bir riske gebedir.

Kirsten ve piskopos Körfeze geri döndüklerinde –temelli değil, Jeff'in intiharı ve bunun yol açtığı sorunlarla uğraşmak için– onları görür görmez, ikisinde de bir değişiklik olduğunu fark ettim. Kirsten bitkin ve perişan görünüyordu ve bu sadece Jeff'in ölümünün şokundan kaynaklanmıyor gibiydi. Belli ki fiziksel olarak hastaydı. Diğer yandan, Piskopos Archer onu son görüşümde olduğundan çok daha hareketliydi. Jeff'in durumuyla ilgili kontrolü tamamen eline aldı; gömüleceği yeri, mezar taşını seçti;

veda konuşmasını ve bütün diğer dinsel törenleri, resmi giysileriyle donanmış halde gerçekleştirdi ve tüm masrafları karşıladı. Mezar taşındaki yazı da onun fikriydi. Oldukça uygun bulduğum bir cümle seçti; Heraklitos okulunun düsturu ya da ana önermesi: HİÇBİR ŞEY SABİT DURMAZ; HER ŞEY AKAR. Felsefe dersinde bunu Heraklitos'un bulduğunu öğretmişlerdi, ama Tim bu özetleyici cümlenin Heraklitos'tan sonra, onu izleyenler tarafından ortaya atıldığını anlattı. Sadece akışın, yani değişimin gerçek olduğuna inanıyorlardı. Haklı olabilirler.

Üçümüz cenazeden sonra bir araya geldik; Tenderloin'deki daireye dönüp rahatlamaya çalıştık. İçimizden biri konuşmadan önce uzun bir süre geçti.

Tim, bir sebepten, Şeytan'dan bahsetti. Şeytan'ın yükselişi ve düşüşüyle ilgili yeni bir teorisi vardı ve biz –Kirsten ve ben– elinin altında olduğumuz için, teorisini üzerimizde denemek istiyor gibi görünüyordu. O dönemlerde Tim'in bunu, üzerinde çalışmaya başladığı kitabında kullanmayı planladığını düşünmüştüm.

"Şeytan'ın hikayesini başka bir şekilde görüyorum. Şeytan, Tanrı'yı mümkün olduğunca iyi tanımak istedi. Tam bilgiye, ancak kendisi Tanrı'ya dönüşürse, Tanrı olursa sahip olabilirdi. Bunun için uğraştı ve bunu başardı, cezasının Tanrı'nın yanından sonsuza dek kovulmak olduğunu biliyordu. Ama bunu yine de yaptı, çünkü Tanrı'yı tanımanın, daha önce kimsenin tanımadığı ve bundan sonra da tanımayacağı şekilde tanımanın hatırası, ebedi cezasını ona haklı gösterdi. Şimdi, var olan tüm canlılar arasında kim Tanrı'yı hakikaten seviyordu dersiniz? Şeytan sadece bir anlığına –Tanrı olarak– Tanrı'yı

tanıyabilmek için, ebedi cezayı ve sürgünü seve seve kabul etti. Dahası, bana öyle geliyor ki Şeytan, Tanrı'yı gerçekten tanıyordu, ama belki Tanrı onu tanımıyor ya da anlamıyordu; onu anlıyor olsaydı, cezalandırmazdı. Bu yüzden Şeytan'ın isyan ettiği söylenir – bu, Şeytan'ın Tanrı'nın kontrolü dışında olduğu anlamına gelir, Tanrı'nın alanının dışında, başka bir evrendeymiş gibi. Fakat bence Şeytan cezasını içtenlikle karşıladı, çünkü o kendisi için, Tanrı'yı tanıdığının ve sevdiğinin kanıtıydı. Diğer taraftan, yaptığı şeyi ödül için yapmış olabilir... eğer ucunda bir ödül olsaydı. 'Cennette hizmet edeceğime cehennemde hüküm sürerim' gerçekten bir meseledir, ama asıl mesele değil: nihai amaç olan bilme ve olma arayışı: Tanrı'yı tastamam ve hakikaten tanımak, bunun yanında diğerleri önemsizdir."

"Prometheus," dedi Kirsten dalgınca. Sigara içip öylece bakarak oturuyordu.

Tim, "Prometheus 'Önceden düşünen' anlamına gelir," dedi. "İnsanın yaratılışında yer almıştır. Ayrıca tanrılar arasındaki en büyük dalaverecidir. Pandora, Prometheus'un ateşi çalıp insanlara götürmesine karşılık, ceza olarak Zeus tarafından Dünya'ya yollandı. Pandora ilaveten, bütün insan ırkını cezalandırdı. Epimetheus onunla evlendi, o 'Sonradan düşünen'di. Prometheus, onu Pandora'yla evlenmemesi için uyarmıştı, çünkü sonuçlarını önceden görebiliyordu. Aynı tür bir mutlak ön-biliş, Zerdüştiler tarafından Tanrı'nın, Bilge Akıl'ın bir niteliği sayılır, ya da sayılırdı."

"Kartalın biri karaciğerini yedi," dedi Kirsten soğuk soğuk.

Tim başını sallayarak şöyle dedi, "Zeus, Promet-

heus'u zincire vurup her gün yenilenen karaciğerini yemek için bir kartal göndererek cezalandırdı. Gel gör ki Herkül onu serbest bıraktı. Prometheus şüphesiz insanlığın dostuydu. Usta bir zanaatkardı. Şeytan'ın hikayesine benzer bir tarafı olduğu kesin. Kanımca, Şeytan'ın –ateşi değil– Tanrı'nın gerçek bilgisini çaldığı söylenebilir. Ancak onu, Prometheus'un aksine, insanlara getirmedi. Belki de Şeytan'ın asıl günahı bu bilgiyi ele geçirdikten sonra kendine saklamasıydı; onu insanlıkla *paylaşmamasıydı.* Bu enteresan... bu mantığa göre, Tanrı'nın bilgisine Şeytan yoluyla ulaşabileceğimiz iddia edilebilir. Daha önce bu teorinin ileri sürüldüğünü hiç duymadım." Sessizleşti, belli ki düşünüyordu. "Bunu not alır mısın?" dedi Kirsten'e.

"Hatırlarım." Sesi ilgisiz ve kasvetliydi.

"İnsanoğlu Şeytan'a saldırıp bu bilgiyi ele geçirmeli," dedi Tim. "Şeytan onu teslim etmek istemiyor. Onu gizlediği için –aldığı için değil– cezalandırıldı. Öyleyse, insanoğlu bu bilgiyi ondan çekip alarak Şeytan'ı günahtan kurtarabilir."

"Sonra da delirip astrolojiyle uğraşmaya başlar," dedim.

Tim bana bakarak, "Pardon?" dedi.

"Wallenstein," dedim. "Horoskoplara bakmaktan delirdi."

"Dilimizdeki 'horoskop' sözcüğünün dayandığı Yunanca sözcükler," dedi Tim, " 'saat' anlamına gelen *hora* ve 'izleyen' anlamına gelen *scopos*'tur. Yani 'horoskop'un kelime anlamı, 'saatleri izleyen kişi'dir." Bir sigara yaktı; Kirsten'le ikisi, İngiltere'den döndüklerinden beri durmaksızın sigara içiyorlardı. "Wallenstein büyüleyici biriydi."

"Jeff de öyle diyor," dedim. "Yani, derdi."

Tim, başını aniden kaldırarak, "Jeff Wallenstein'la mı ilgileniyordu?" dedi. "Çünkü ben–"

"Bilmiyor muydun?" dedim.

Tim şaşkın görünüyordu, "Sanmıyorum," dedi.

Kirsten ona sabit bir şekilde bakıp duruyordu, yüzünde anlaşılmaz bir ifade vardı.

"Elimde Wallenstein üzerine çok iyi kitaplar var," dedi Tim. "Biliyor musunuz, Wallenstein pek çok açıdan Hitler'e benziyordu."

Kirsten'le ikimiz sessiz kaldık.

"Wallenstein, Almanya'nın yıkımına katkıda bulundu," dedi Tim. "Fevkalade bir generaldi. Belki biliyorsunuzdur, Friedrich von Schiller Wallenstein'la ilgili üç tane oyun yazdı, adları: *Wallenstein'ın Karargahı*, *Piccolomini'ler* ve *Wallenstein'ın Ölümü*. Son derece etkileyici oyunlardır. Bu elbette, Schil-ler'in Batı düşüncesinin gelişiminde oynadığı rolü akla getiriyor. Size bir şey okuyayım." Tim sigarasını bırakıp bir kitap almak üzere kitaplığa gitti; birkaç dakika aradıktan sonra kitabı buldu. "Bu, konuyu biraz aydınlatabilir. Arkadaşına yazarken –bakayım; ismi burada var– Wilhelm von Hum-boldt'a yazarken, bu Schiller'in ömrünün sonuna doğru oluyor, diyor ki, 'Neticede, ikimiz de idealistiz ve maddi dünyanın bizim tarafımızdan biçimlendirildiği yerine, bizim maddi dünya tarafından biçimlendirildiğimizin söylenmesine göz yumduğumuz için utanmalıyız. Schiller'in görüşünün özü elbette özgürlüktü. Doğal olarak, alçak bölgelerdeki –bununla Hollanda'yı kastediyorum– ayaklanmanın getirdiği büyük drama kendini kaptırmıştı ve–" Tim düşünerek duraksadı, dudakları kıpırdıyordu; dalgınca boşluğa bakı-

yordu. Kirsten sabit bakışlarla, sigara içerek, sessizce koltukta oturuyordu. "Pekala," dedi Tim nihayet, elindeki kitabın sayfalarını çevirerek, "izninizle şunu okuyacağım. Schiller bunu otuz dört yaşındayken yazmış. Arzularımızın çoğunu özetliyor gibi, en soylu olanlarını." Tim kitaba dikkatle bakarak, yüksek sesle okudu. " 'Şimdi manevi güçlerimi hakkıyla bilip kullanmaya başlamışken, maalesef bir hastalık, fiziksel güçlerimi zayıflatmakla tehdit ediyor. Gelgelelim, elimden geleni yapacağım ve sonunda yapı yıkılıp gittiğinde, korunmaya değer olanı kurtarmış olacağım.' " Tim kitabı kapadı ve kitaplığa geri koydu.

Hiçbir şey söylemedik. Ben düşünmüyordum bile; sadece oturuyordum.

"Schiller yirminci asır için çok önemlidir," dedi Tim; sigarasını söndürdü. Uzunca bir süre kül tablasına bakıp kaldı.

"Pizza ısmarlayacağım," dedi Kirsten. "Yemek hazırlayacak halde değilim."

"Olur," dedi Tim. "Kanada pastırması koymalarını söyle. Alkolsüz içecekleri varsa–"

"Yemeği ben hazırlayabilirim," dedim.

Kirsten kalkıp telefon etmeye gitti ve Tim'le beni yalnız bıraktı.

Tim ağırbaşlılıkla şöyle dedi, "Tanrı'yı tanımak gerçekten önemli bir meseledir, Heidegger'in açıkladığı gibi, Mutlak Töz'ü anlamak. Kullandığı terim *sein*'dır: Olmak. Zadokite vadisinde ortaya çıkardığımız şeyin tarifi imkansız."

Başımı salladım.

"Para durumun nasıl?" dedi Tim, ceketinin cebine davranarak.

"İyiyim," dedim.

"Hala çalışıyor musun? Emlakçıda–" Kendi kendini düzeltti. "Hukuk sekreterisin; hala onlarla mısın?"

"Evet," dedim. "Ama sadece bir daktilograf-sekreterim."

"Avukatlık kariyerimi külfetli bulurdum," dedi Tim, "ama aynı zamanda ümit verici. Sana hukuk sekreteri olmanı tavsiye ederim ve sonra belki bunu bir atlama tahtası olarak kullanıp hukuka girebilirsin, avukat olabilirsin. Bir gün hakim olman bile mümkün."

"Sanırım öyle," dedim.

Tim, "Jeff sana *anokhiden* söz etti mi?" dedi.

"Şey, sen bize yazmıştın. Bir de gazete ve dergi makalelerini gördük."

"Zadokiteler terimi özel bir anlamda, teknik bir anlamda kullanıyordu. Tanrısal Akıl anlamına geliyor olamaz çünkü ona kelimenin gerçek anlamıyla sahip olduklarından bahsediyorlar. Altıncı Metin'de şöyle bir satır var: '*Anokhi* her yıl ölür ve yeniden doğar ve her geçen yıldan sonra *anokhi* daha çoktur.' Ya da büyüktür; çoktur ya da büyüktür, ikisi de olabilir, belki de yücedir. Fazlasıyla kafa karıştırıcı ama çevirmenler üzerinde çalışıyor ve önümüzdeki altı ay içinde elimizde olacağını umuyoruz... ve tabii hala parçaları, bozulmuş olan yazıtları birleştiriyorlar. Muhtemelen fark ettiğin gibi Aramca bilmiyorum. Tahsilimi Yunanca ve Latince yaptım – 'Tanrı, hiçlik karşısındaki son siperdir.' "

"Tillich," dedim.

"Efendim?" dedi Tim.

"Bunu Paul Tillich söylemişti," dedim.

"Pek emin değilim," dedi Tim. "Kuşkusuz Pro-

testan varoluşçu teologlardan biriydi; Reinhold Niebuhr olabilir. Bildiğin gibi Niebuhr Amerikalıdır, ya da Amerikalıydı; geçenlerde öldü. Niebuhr'la ilgili dikkatimi çeken bir şey–" Tim bir an durdu. "Niemöller, Birinci Dünya Savaşı'nda Alman deniz kuvvetlerinde görev yaptı. Nazilere karşı aktif olarak çalıştı ve 1938'e kadar vaaz vermeye devam etti. Gestapo tarafından tutuklandı ve Dachau'ya gönderildi. Niebuhr aslında barış yanlısıydı ama Hıristiyanları Hitler'e karşı savaşı desteklemeleri için teşvik etti. Bence Wallenstein ve Hitler arasındaki önemli farklardan biri –aslında çok büyük bir benzerlik– Wallenstein'ın içtiği sadakat antlarında–"

"Affedersin," dedim. Banyoya gittim, Dexamyl şişesi orada mı diye bakmak üzere ecza dolabını açtım. Yoktu; bütün ilaç şişeleri gitmişti. İngiltere'ye götürüldüklerini fark ettim. Şimdi Kirsten ve Tim'in bavullarındaydılar. Siktir."

Çıktığımda Kirsten'i salonda tek başına dikilirken buldum. "Korkunç, korkunç şekilde yorgunum," dedi bitkin bir sesle.

"Görebiliyorum," dedim.

"Pizzayı midemde tutmam mümkün değil. Benim için markete gider misin? Bir liste yaptım. Kemiksiz tavuk istiyorum, kavanozda olandan, bir de pilav veya erişte. İşte; liste burada." Listeyi bana uzattı. "Tim sana parasını verir."

"Param var." Paltomu ve cüzdanımı bıraktığım yatak odasına geri döndüm. Paltomu giyerken Tim arkamda belirdi, bir şey daha söylemeye can atıyordu.

"Schiller'in Wallenstein'da gördüğü, kendi ölümünü hızlandırmak için yazgıyla ortaklık yapan bir adamdı. Bu, Alman Romantikleri için en büyük gü-

nah olurdu; kıyamet olarak görülen yazgıyla ortaklık yapmak." Yatak odasından çıkıp koridor boyunca beni takip etti. "Goethe ve Schiller ve – diğerlerinin tüm yönelimi, insan iradesinin yazgıyı yenebileceğiydi. Yazgı kaçınılmaz değil, insanın izin verdiği bir şey olarak görülecekti. Anlatmak istediğimi anlıyor musun? Yunanlar için yazgı *anankeydi*, mutlak surette önceden belirlenmiş ve kişisel olmayan bir güç; onu cezalandırıcı yazgı Nemesis'le eşit sayıyorlardı."

"Üzgünüm," dedim. "Markete gitmem gerek."

"Pizza getirmiyorlar mı?"

"Kirsten kendini iyi hissetmiyor."

Tim bana sokulup kısık sesle, "Angel, onun için endişeleniyorum," dedi. "Doktora gitmesini sağlayamıyorum. Midesi – ya midesi ya da safra kesesi. Belki sen sağlık kontrolünden geçmesi için ikna edebilirsin. Bulacakları şeyden korkuyor. Birkaç yıl önce rahim ağzı kanseri olduğunu biliyorsun değil mi?"

"Evet," dedim.

"Bir de histerokleiz geçirdi."

"O nedir?"

"Cerrahi bir işlem; rahim ağzı kapatıldı. Bu konudan çok bunalıyor; bunu onunla tartışmam imkansız."

"Onunla konuşurum," dedim.

"Kirsten Jeff'in ölümü için kendini suçluyor."

"Kahretsin," dedim. "Bundan korkuyordum."

Kirsten salondan gelerek, "Verdiğim listeye bir de zencefilli gazoz ekle. Lütfen." dedi.

"Tamam," dedim. "Market–"

"Sağa dön," dedi Kirsten. "Dümdüz dört blok gittikten sonra sola dön. Çinlilerin işlettiği küçük bir market ama istediğim şeyler var."

"Sigaraya ihtiyacın var mı?" dedi Tim.

"Evet. Bir karton alabilirsin," dedi Kirsten. Zifir oranı düşük markalardan herhangi biri; hepsinin tadı aynı."

"Tamam," dedim.

Tim kapıyı açıp, "Ben seni götürürüm," dedi. İkimiz kaldırımdan Tim'in kiralık arabasına doğru ilerledik, ama anahtarları unutmuştu. "Yürümek zorunda kalacağız," dedi. Böylece birlikte yürüdük, uzun süre hiç konuşmadık.

Sonunda "Güzel bir gece," dedim.

"Seninle konuşmak istediğim bir şey var," dedi Tim. "Gerçi teknik olarak senin sahanda sayılmaz."

"Bir saham olduğunu bilmiyordum," dedim.

"Uzmanlık alanın değil. Bunu kiminle konuşmalıyım bilmiyorum. Şu Zadokite Metinleri bazı açılardan–" Tereddüt etti. "Üzücü. Yani benim için. Çevirmenler, İsa'ya atfedilen sözlerin –Logia– çoğunun ondan neredeyse iki yüz yıl önce yazılmış olduğunu buldu."

"Bunun farkındayım," dedim.

"Ama bu demek oluyor ki," dedi Tim, "İsa, Tanrı'nın Oğlu değildi. Aslında, teslisçi doktrinin inanmamızı istediği gibi Tanrı değildi. Bu senin için bir sorun teşkil etmeyebilir, Angel."

"Pek değil," diye onayladım.

"İsa'yı Mesih ve Vaftiz Edilmiş olarak anlamamız ve değerlendirmemizin temelinde Logia var. Eğer Logia, İsa'dan ayrılabiliyorsa ki şimdiki durum bunu gösteriyor, o halde dört İncil'i yeniden değerlendirmeliyiz – sadece Sinoptikleri değil, dördünü birde... İsa'yla ilgili gerçekten ne bildiğimizi kendimize sormalıyız, tabii eğer herhangi bir şey biliyor-

sak."

"İsa'nın Zadokite olduğunu varsayamaz mısınız?" dedim. Gazete ve dergi makalelerinden edindiğim izlenim buydu. Kumran Yazmaları'nın, Ölü Deniz Yazmaları'nın keşfinden sonra, İsa'nın Esseni olduğu veya bir şekilde Essenilerle ilişkili olduğuna dair bir spekülasyon sağanağı vardı. Bunda bir sorun göremiyordum. Tim'le kaldırım boyunca yavaşça yürürken, neden endişelendiğini anlayamıyordum.

"Gizemli bir kişi var," dedi Tim, "Zadokite Metinleri'nin birçoğunda ondan bahsediliyor. 'Yorumcu' olarak çevrilebilecek İbranice bir sözcükle adlandırılıyor. Logia'nın çoğu bu belirsiz kişiye atfedilmiş."

"O halde İsa ondan öğrendi veya her nasılsa sözler ondan alındı," dedim.

"Ama bu durumda İsa Tanrı'nın Oğlu değil. Cisimlenmiş Tanrı, insan şeklini almış Tanrı değil."

"Belki de Tanrı, Logia'yı Yorumcu'ya vahyet-miştir."

"O halde Yorumcu Tanrı'nın Oğlu demektir."

"Tamam," dedim.

"Bu sorunlar yüzünden acı çekiyorum – bu hayli ağır bir kelime olsa da. Ama canımı sıkıyor. Ve sıkmalı da. Şimdi, İncil'lerde anlatılan hikayelerin çoğunun İsa'dan iki yüz yıl önce yazılmış olan yazmalarda mevcut olduğunu görüyoruz. Logia'nın tamamı değil, kuşkusuz, ama çoğu, en önemlilerinden bazıları. Belli başlı diriliş öğretileri de mevcut, İsa'nın herkesçe malum 'Ben'im' ifadelerinde açıklananlar. 'Yaşam ekmeği Ben'im.' 'Yol Ben'im.' 'Kapı Ben'im.' Bunları İsa Mesih'ten ayırmak mümkün değildir. İlkini ele alalım: 'Yaşam ekmeği Ben'im. Be-

denimi yiyenin, kanımı içenin sonsuz yaşamı vardır ve ben onu son günde dirilteceğim. Çünkü bedenim gerçek yiyecek, kanım gerçek içecektir. Bedenimi yiyip kanımı içen bende yaşar, ben de onda.'[12] Demek istediğimi anlıyor musun?"

"Elbette," dedim. "Bunu ilk Zadokite Yorumcu söyledi."

"O halde Zadokite Yorumcu ebedi yaşam sunuyordu ve özellikle de Komünyon vasıtasıyla."

"Bence bu harika," dedim.

"Günün birinde Q'nun, ya da Q'yu yeniden düzenlememize olanak verecek bir şeyin, ya da Q'nun parçalarının gün ışığına çıkarılacağı hep umulurdu ama asla beklenmezdi; ancak kimse İsa'dan iki yüz yıl yaşlı bir *Ur-Quelle*'in açığa çıkacağını hayal bile edemezdi. Ayrıca, diğer özgün–" Duraksadı. "Söyleyeceğim şeyi kimseyle konuşmayacağına dair söz vermeni istiyorum. Bu henüz medyaya bildirilmedi."

"Korkunç bir şekilde öleyim ki konuşmayacağım."

"'Ben'im' ifadeleriyle ilgili, İncil'lerde bulunmayan ve görünüşe göre ilk Hıristiyanların bilmediği bazı çok özgün ilaveler var. En azından, bunları bildiklerine, bunlara inandıklarına dair bize ulaşan yazılı bir belge yok. Ben–" Aniden durdu. " 'ekmek' ve 'kan' için kullanılan sözcükler, gerçek ekmek ve gerçek kan izlenimini uyandırıyor. Sanki Zadoki-telerin hazırladığı belirli bir ekmek ve içecek vardı. Bu esas itibariyle *anokhi* dedikleri şeyin, Yorumcu'nun adına konuştuğu ve Yorumcu'nun temsil ettiği şeyin bedeni ve kanını oluşturuyordu."

"Pekala," dedim. Başımla onayladım.

"Nerede bu market?" Tim etrafa bakındı.

12 Yuhanna, 6:48, 6:54-56 (ç.n.)

"Bir blok ötede falan," dedim. "Sanırım."

Tim ciddiyetle "İçtikleri bir şey; yedikleri bir şey," dedi. "Mesih'in ziyafetindeki gibi. Onun kendilerini ölümsüz kıldığına inanıyorlardı; bu yedikleri ve içtikleri şeyin bileşimi onlara ebedi yaşam veriyordu. Bunun Komünyon'u şekillendirdiği çok açık. Bunun Mesih'in ziyafetiyle ilgili olduğu çok açık. *Anokhi*. Hep bu kelime. *Anokhi* yediler ve *anokhi* içtiler ve sonuçta *anokhi* oldular. Tanrı'nın Kendisi oldular."

"Hıristiyanlığın öğrettiği de bu," dedim, "Komünyon'la ilgili olarak."

"Zerdüştlükle bazı paralellikleri var," dedi Tim. "Zerdüştiler öküz kurban ederler ve bunun yanında *haoma* adı verilen sarhoş edici bir içki içerlerdi. Ancak bunun Tanrısal Varlık'la benzeşmekle sonuçlandığını düşünmemiz için bir neden yok. Bu, Hıristiyan birey için ayinlerin gerçekleştirdiği şeydir: kişi, İsa'da ve İsa tarafından temsil edildiği haliyle Tanrı'ya benzer. Tanrı olur veya Tanrı'yla bir olur, Tanrı'yla birleşir. Bahsettiğim şey bir ilahlaştırma. Ama Zadokitelerde, *anokhiden* sağlanan ekmek ve içecekle tam olarak bunu elde edersiniz, tabii *anokhi* kelimesi Saf Öz-Farkındalığa atıfta bulunur, yani İbranilerin Tanrısı Yehova'nın Saf Bilincine."

"Brahman budur," dedim.

"Efendim? 'Brahman'?"

"Hindistan'da. Brahmanizm. Brahman mutlak, saf bilince sahiptir. Saf bilinç, saf varlık, saf mutluluk. Hatırladığım kadarıyla."

"Ama bu yiyip içtikleri *anokhi* nedir?"

"Rabb'bin bedeni ve kanı," dedim.

"Ama *nedir*? Üstünkörü söylersek 'Rabb'dır', çünkü Angel, buna mantıkta *hysteron proteron*[13] hatası denir: kanıtlamak istediğin şey, önermende varsayı-

13 Yun. Sonra gelecek olanın önce gelmesi. (ç.n.)

lıyor. Rabb'bin bedeni ve kanı olduğu apaçık; *anokhi* kelimesi bunu belli ediyor; ama–"

"Ah anladım," dedim. "Döngüsel akıl yürütme. Başka bir deyişle, *anokhinin* fiili olarak var olduğunu söylüyorsun."

Tim bana bakarak durdu. "Şüphesiz."

"Anladım. Yani gerçek demek istiyorsun."

"Tanrı gerçektir."

"Gerçekten gerçek değil," dedim. "Tanrı bir inanç meselesidir. Şu arabanın–" park etmiş bir Trans Am'i işaret ettim, "gerçek olduğu gibi gerçek değil."

"Daha fazla yanılamazdın."

Gülmeye başladım.

"Böyle bir fikri nereden edindin?" dedi Tim. "Tanrı'nın gerçek olmadığı fikrini?"

"Tanrı–" Tereddüt ettim. "Bir olaylara bakış biçimidir. Bir yorumlamadır. Yani, mevcut değildir. Nesneler gibi değil. Mesela, bir duvara çarptığın gibi O'na çarpamazsın."

"Manyetik alan mevcut mudur?"

"Tabii," dedim.

"Ona çarpamazsın."

"Ama bir kağıda demir tozu döktüğünde ortaya çıkar," dedim.

"Tanrı'nın işaretleri çevrende uzanıyor," dedi Tim. "Dünya olarak ve dünyanın içinde."

"Bu sadece bir görüş. Benim görüşüm değil."

"Ama dünyayı görebilirsin."

"Dünyayı görüyorum," dedim, "ama Tanrı'nın herhangi bir işaretini görmüyorum."

"Yaratıcısı olmayan bir yaratı olamaz."

"Dünyanın bir yaratı olduğunu kim söylüyor?"

"Anlatmak istediğim şey şu," dedi Tim, "eğer Logia İsa'dan iki yüz yıl eskiyse, o halde İncil'ler şüpheli ve eğer İncil'ler şüpheliyse, İsa'nın Tanrı olduğuna, Tanrı'nın kendisi, insan şeklini almış Tanrı olduğuna dair kanıtımız yok, böylece dinimizin temeli yok oluyor. İsa belirli bir Yahudi mezhebini temsil eden bir öğretmene dönüşüyor, bir çeşit – şey, her neyse işte, *anokhi* yiyip içiyorlardı ve bu onları ölümsüz kılıyordu."

"Onları ölümsüz kıldığına inanıyorlardı," diye düzelttim. "Bu aynı şey değil. İnsanlar bitkisel ilaçlarla kanseri tedavi edebileceklerine inanıyorlar ama bu doğru olduğu anlamına gelmiyor."

Küçük markete geldik ve bir an için durduk.

"Sanırım Hıristiyan değilsin," dedi Tim.

"Tim," dedim, "bunu yıllardır biliyorsun. Ben senin gelininim."

"Ben de Hıristiyan olduğumdan emin değilim. Şimdi Hıristiyanlık diye bir şey olduğundan da emin değilim. Ve kalkıp insanlara – vekillik ve papazlık görevlerime devam etmek zorundayım. Bunları bilerek. İsa'nın Tanrı değil bir öğretmen olduğunu bilerek, orijinal bir öğretmen bile değil; öğretisi bütün bir mezhebin inanç sisteminin toplamı. Bir grup ürünü."

Dedim ki, "Yine de Tanrı'dan gelmiş olabilir. Tanrı bunu Zadokitelere vahyetmiş olabilir. Yorumcu'yla ilgili başka ne söylüyor?"

"Ahir zamanda geri dönüyor ve Eskatolojik Yargıç oluyor."

"Güzel," dedim.

"Bu Zerdüştilikte de bulunur," dedi Tim. "Çok şey İran dinlerine dayanıyor... Yahudiler zaman

içinde dinlerinde farklı bir İran niteliği geliştirdiler..." Durdu; zihnen içine dönmüştü, şimdi bana, markete, siparişimize karşı ilgisizdi.

Onu neşelendirmeye çalışarak şöyle dedim, "Belki bilim adamları ve çevirmenler şu *anokhiden* biraz bulur."

"Tanrı'yı bulmak," diye tekrarladı kendi kendine.

"Yetiştiği yeri bulmak. Bir kök veya bir ağaç."

"Neden böyle söylüyorsun?" Öfkeli görünüyordu. "Sana bunu söyleten nedir?"

"Ekmeğin bir şeyden yapılmış olması gerekir. Bir şeyden yapılmadığı sürece ekmek yiyemezsin."

"İsa mecazi konuşuyordu. Gerçek ekmekten bahsetmiyordu."

"Belki o bahsetmiyordu ama görünüşe göre Zado-kiteler bahsediyordu."

"Bu benim de aklıma geldi. Bazı çevirmenler gerçek bir ekmek ve içkinin ifade edildiğini ileri sürüyor. 'Ben koyunların kapısıyım.'[14] İsa şüphesiz tahtadan yapıldığını söylemiyordu. 'Ben gerçek asmayım ve Babam bağcıdır. Bende meyve vermeyen her çubuğu kesip atar, meyve veren her çubuğu ise daha çok meyve versin diye budayıp temizler.'[15] "

"Eh, öyleyse bir asma," dedim. "Bir asma arayın."

"Bu saçma ve dünyevi."

"Neden?" dedim.

Tim acımasızca, " 'Ben asmayım, siz çubuklarsınız,' " dedi. "Gerçek bir bitkinin ima edildiğini mi varsayacağız? Bunun manevi değil, fiziksel bir mesele olduğunu? Yahuda Çölü'nde yetişen bir şey mi? 'Ben dünyanın ışığıyım.' Bir gazeteyi ona tutarak

14 Yuhanna 10:7 (ç.n.)
15 Yuhanna 15:1-2 (ç.n.)

okuyabileceğimizi mi varsayacağız? Şu sokak lambası gibi mi?"

"Belki de öyle," dedim. "Dionisos bir anlamda asmaydı. Ona ibadet edenler sarhoş olurdu ve Dionisos da onlara hükmederdi, tepelerde tarlalarda koşup inekleri öldüresiye ısırırlardı. Hayvanları bütün bütün, canlı canlı yutarlardı."

"Bazı benzerlikler var," dedi Tim.

Birlikte, küçük markete girdik.

ALTI

Tim ve Kirsten İngiltere'ye dönmeden önce, Episkopalyan Piskoposlar Meclisi sapkınlık iddialarını değerlendirmek için toplandı. Tim'i suçlayan bok kafalı –sanırım muhafazakar demeliyim; böylesi daha kibarca– piskoposlar, iş ona saldırmaya gelince aptallıklarını kanıtladılar. Tim Meclisten resmen temize çıkmış olarak ayrıldı. Tabii haber gazete ve dergilerde yayımlandı. Bu konu onu hiçbir zaman endişelendirmemişti. Yine de halk Jeff'in intiharı nedeniyle Tim'e sempati duyuyordu. Tim'e hep sempati duymuşlardı ama bu sefer, özel hayatındaki trajedi yüzünden bu sempati daha da artmıştı.

Platon, eğer bir krala saldıracaksan onu öldürdüğünden emin ol der. Muhafazakar piskoposlar Tim'i yok edemeyerek onu her zamankinden güçlü kıldılar, yenilgi böyledir; olayların bu şekilde gelişmesine "geri tepme" deriz. Tim artık Amerika Birleşik Devletleri Episkopalyan Kilisesi'nde kimsenin onu alt edemeyeceğini biliyordu. Eğer yok edilecekse, bunu kendisinin yapması gerekecekti.

Benim hayatıma gelince, Jeff'le almakta olduğumuz evin sahibi oldum. Jeff, babasının ısrarıyla bir vasiyet hazırlamıştı. Fazla bir şey elde etmedim ama ne varsa aldım. Jeff'le ikimizi geçindirdiğimden, mali bir sorunla karşılaşmadım. Hukuk bürosu ve mum dükkanında çalışmaya devam ettim. Bir süre Jeff öldüğü için Tim ve Kirsten'le olan bağının günden güne zayıflayacağını düşündüm. Ama öyle olmadı. Tim beni konuşabileceği biri olarak görü-

yordu. Ne de olsa sekreteri ve temsilcisiyle ilişkisini bilen az sayıda kişiden biriydim. Ve tabii, Kirsten'le onu bir araya getirmiştim.

Bunun ötesinde, Tim dostu olan insanları başından atmazdı. Hepsi bu kadar değildi; aramızda yoğun bir sevgi vardı ve bu sevgiden de anlayış doğuyordu. Gerçekten, geleneksel anlamda iyi arkadaştık. Pek çok radikal görüş sahibi olan ve çılgınca teoriler ileri süren California Piskoposu, özel hayatında kelimenin tam anlamıyla eski moda bir insandı. Yıllar sonra, Kirsten ve Tim de kocam gibi öldükten uzun zaman sonra Bayan Marion'a açıkladığım gibi, dostu olduğunuzda size sadık olur ve sadık kalırdı. Piskopos Archer'ın dostlarını sevdiği ve kariyerini ilerletmesine, makamını iyileştirmesine, iş hayatında avantaj sağlamasına yardımcı olmasalar da onlarla birlikte kaldığı, onun hakkında unutulan bir gerçek. Şu dünyada topu topu hukuk bürosunda sekreterlik yapan genç bir kadınım, önemli bir hukuk bürosu da değil. İlişkimizi devam ettirmenin Tim'e hiçbir stratejik getirisi yoktu ama yine de ölene kadar devam ettirdi.

Kirsten'in fiziksel durumu Jeff'in intiharından sonra gitgide kötüleşti ve doktorlar nihayet doğru teşhisi koydu; peritonit, ölümcül olabilir. Piskopos sarsıcı bir miktara ulaşan sağlık harcamalarını karşıladı; Kirsten on gün boyunca San Francisco'nun en iyi hastanelerinden birinin yoğun bakım ünitesinde, kimsenin kendisini ziyaret etmediği ve umursamadığından şikayet ederek süründü. Konuşma yapmak için Birleşik Devletler'in dört bir yanına uçan Tim, onu elinden geldiğince sık görüyordu ama onu memnun etmekten uzaktı. Ben de Kirsten'i görmek

için şehre mümkün olduğunca sık uğruyordum. Benim ziyaretlerim de Tim'inkiler gibi, hastalığı karşısında (ona göre) çok yetersiz bir tepkiydi. Onunla geçirdiğim zamanın çoğu, Tim ve hayattaki her şeyden yakındığı tek taraflı bir münakaşadan ibaretti. Yaşlanmıştı.

"Hissettiğin yaştasındır," sözünü kısmen anlamsız buluyorum çünkü aslında yaşlılık ve hastalık galip gelecek ve bu aptal ifade ancak sağlıklı insanlara, Kirsten Lundborg'un geçirdiği travmaları yaşamamış insanlara hitap ediyor. Oğlu Bill sonsuz bir delirme yeteneği göstermişti ve Kirsten kendini bundan sorumlu tutuyordu; Jeff'in intiharının önemli sebeplerinden birinin, babasıyla ilişkisi olduğunu da biliyordu. Bu onu bana karşı içten içe sertleştirmişti, sanki suçluluk duygusu –onun suçluluk duygusu– bana, Jeff'in ölümünün baş kurbanına kronik olarak kötü davranması için onu kışkırtıyordu.

Pek bir arkadaşlığımız kalmamıştı. Yine de onu ziyaret ediyordum, her zaman harika görünecek şekilde giyiniyordum ve ona yiyemeyeceği, giyemeyeceği veya kullanamayacağı şeyler getiriyordum.

Bir defasında "Sigara içmeme izin vermezler," dedi, selam niyetine.

"Tabii vermezler," dedim. "Yine yatağını tutuşturursun. O zaman yaptığın gibi." Hastaneye yatmadan birkaç hafta önce kendini neredeyse boğuyordu.

"Bana biraz yün bul," dedi Kirsten.

" 'Yün,' " dedim.

"Kazak öreceğim. Piskopos için." Ses tonu kelimeyi bozuyordu; Kirsten kelimeler yoluyla nadir bulunur bir düşmanlık iletmeyi başarıyordu. "Piskopos'un" dedi, "kazağa ihtiyacı var."

Düşmanlığının sebebi, Tim'in onun yokluğunda işlerini gayet iyi halledebildiğini kanıtlamasıydı; o sırada Kanada'da bir yerde konuşma yapıyordu. Kirsten bir süredir Tim'in kendisi olmadan bir hafta bile dayanamayacağı görüşündeydi. Hastanede kaldığı süre, yanıldığını göstermişti.

"Meksikalılar çocuklarının siyahlarla evlenmesini neden istemez?" dedi Kirsten.

"Çünkü çocukları hırsızlık yapamayacak kadar tembel olur," dedim.

"Siyah bir adam ne zaman zenci olur?"

"Odadan çıktığı zaman." Yatağının karşısındaki plastik bir sandalyeye oturdum. "Araba kullanmak için en güvenli zaman hangisidir?" dedim.

Kirsten bana düşmanca bir bakış attı.

"Yakında buradan çıkacaksın," dedim, onu neşelendirmek için.

"Buradan asla çıkamayacağım. Piskopos muhtemelen – boş ver. Montreal'de popo kovalıyordur. Ya da her neredeyse. Biliyorsun, beni ikinci görüşmemizde yatağa attı. İlk görüşmemiz Berkeley'de bir restorandaydı."

"Oradaydım."

"Yani ilk seferinde yapamazdı. Yapabilseydi, yapardı. Bir piskoposun böyle olması seni şaşırtmıyor mu? Sana anlatabileceğim bazı şeyler var... ama anlatmayacağım." Konuşmayı kesti ve ters ters baktı.

"İyi," dedim.

"Nesi iyi? Sana anlatmayacak olmam mı?"

"Anlatmaya başlarsan," dedim, "kalkıp giderim. Terapistim aramıza kesin sınırlar koymamı söyledi."

"Ah doğru; sen de onlardan birisin. Terapidekiler. Sen ve oğlum. İkiniz bir araya gelmelisiniz. İş

terapisinde kilden yılanlar yapabilirsiniz."

"Gidiyorum," dedim; ayağa kalktım.

"Tanrım," dedi Kirsten sinirli bir şekilde. "Otur."

"Stokholm'deki akıl hastanesinden kaçan İsveçli kretene ne olmuş?" dedim.

"Bilmiyorum."

"Norveç'te öğretmenlik yaparken bulunmuş."

Kirsten gülerek, "Git kendini sik," dedi.

"Gerek yok. İdare ediyorum."

"Herhalde öyledir." Başını salladı. "Keşke Londra'da olsaydım. Sen Londra'ya hiç gitmedin."

"Yeteri kadar para yoktu," dedim. "Piskopos'un Örtülü Ödeneği'nde. Jeff ve benim için."

"Aa, doğru; hepsini ben bitirdim."

"Çoğunu."

"Hiçbir yere varamadım. Tim şu ibne çevirmenlerin dibinde geziniyordu. Sana İsa'nın düzmece olduğunu söyledi mi? İnanılmaz. İki bin yıl sonra bütün o Logia'yı ve 'Ben'im' ifadelerini bir başkasının uydurduğunu öğreniyoruz. Tim'i hiç o kadar kederli görmemiştim; günler boyu dairemizde öylece oturup yere baktı."

Hiçbir şey söylemedim.

"Sence önemli mi?" dedi Kirsten. "İsa'nın düzmece olması?"

"Benim için değil," dedim.

"Asıl önemli bölümü henüz yayımlamadılar. Mantarla ilgili olanı. Ellerinden geldiğince sır olarak tutacaklar. Ama–"

"Ne mantarı?"

"*Anokhi*."

İnanamayarak, "*Anokhi* mantar mıymış?" dedim.

"O zamanlar yetiştirilen bir mantar. Zadokiteler onu mağaralarda yetiştiriyormuş."

"Aman Tanrım," dedim.

"Onunla mantarlı ekmek yapıyorlarmış. Çorbasını da yapıp içiyorlarmış; ekmeği yiyorlar, çorbasını içiyorlar. Kutsal ekmeğin iki türü buradan geliyor, beden ve kan. Anlaşılan *anokhi* mantarı zehirliydi ama Zadokiteler onu zehirden arındırmanın bir yolunu bulmuşlardı, en azından kendilerini öldürmeyecek kadar. Halüsinasyon görüyorlardı."

Gülmeye başladım. "Yani onlar–"

"Evet, esriyorlardı." Şimdi Kirsten de kendine rağmen gülüyordu. "Ve Tim her Pazar sabahı kalkıp Grace'te Komünyon vermek zorunda, onların aslında Haight-Ashbury'deki çocuklar gibi sadece psikedelik bir trip yaşadıklarını bile bile. Bunu anladığında düşüp öleceğini sandım."

"Öyleyse İsa gerçekte bir uyuşturucu satıcısıydı," dedim.

Başıyla onayladı. "On iki Havariler de –teoriye göre– *anokhiyi* gizlice Kudüs'e sokuyorlardı ve yakalandılar. Bu John Allegro'nun açıklamasını doğruluyor... kitabını gördüysen. Yakın Doğu dilleri konusundaki en büyük bilim adamlarından biri... Kumran Yazmaları'nın resmi çevirmeni."

"Kitabını görmedim," dedim, "ama kim olduğunu biliyorum. Jeff ondan bahsederdi."

"Allegro ilk Hıristiyanların gizli bir mantar mezhebi olduğu sonucuna vardı; bunu Yeni Ahit'teki bazı kanıtlara dayandırdı. Bir de fresk veya duvar resmi... her neyse, ilk Hıristiyanları kocaman bir *amania muscaria* mantarıyla birlikte gösteren bir resim buldu."

"*Amanita muscaria*," diye düzelttim. "Kırmızı olan. Son derece zehirlidirler. Yani ilk Hıristiyanlar onu zehirden arındırmanın bir yolunu bulmuş, öyle mi?"

"Allegro'nun görüşü bu. Ve çizgi filmler görüyorlardı." Kıkırdamaya başladı.

"*Anokhi* mantarı hala var mı?" dedim. Mantarlarla ilgili bir şeyler biliyordum; Jeff'le evlenmeden önce amatör bir mantar uzmanıyla çıkmıştım.

"Muhtemelen vardı ama ne olabileceğini bugün kimse bilmiyor. Zadokite Metinleri'nde şimdiye kadar bir tarife rastlanmadı. Hangisi olduğunu ya da hala var olup olmadığını söylemek imkansız."

"Belki halüsinasyondan fazlasını yapıyordu," dedim.

"Ne gibi?"

O sırada bir hemşire bana doğru geldi. "Artık gitmeniz gerekiyor."

"Tamam." Ayağa kalkıp paltomu ve çantamı aldım.

Kirsten "Eğil," dedi, eliyle işaret ederek. Kulağıma "seks partileri" diye fısıldadı.

Onu öptüm ve hastaneden ayrıldım.

Berkeley'e dönüp otobüsle Jeff'le yaşadığımız küçük çiftlik evine vardığımda, yoldan yukarı yürürken, genç bir adamın verandanın köşesinde çömeldiğini gördüm; kim olduğunu merak ederek ihtiyatla durdum.

Tıknaz ve sarışındı, eğilmiş, kapının önüne keyifle kıvrılan kedim Magnificat'i okşuyordu. Bir süre onu izleyip düşündüm: Satıcı falan mı acaba? Kendisine büyük gelen bir pantolon ve açık renk

bir gömlek giymişti. Magnificat'i severken yüzünde oluşan ifade, hayatım boyunca bir insanın yüzünde gördüğüm en şefkatli ifadeydi; kedimi daha önce hiç görmemiş olan bu çocuk, etrafına bir çeşit şefkat ve hissedilir bir sevgi yayıyordu, açıkçası bu benim için yeni bir şeydi. O tatlı gülümseme, tanrı Apollon'un ilk heykellerinden bazılarında bulunur. Çocuk Magnificat'i sevmeye o kadar kendini kaptırmıştı ki benden, yakınındaki varlığımdan habersizdi; büyülenmiş halde izledim, çünkü Magnificat vahşi bir sokak kedisiydi ve yabancıları kendine yaklaştırmazdı.

Çocuk birden bana baktı. Çekingence gülümsedi ve hantalca ayağa kalktı. "Merhaba."

"Merhaba." Ona doğru yürüdüm, dikkatle, yavaşça.

"Bu kediyi buldum." Çocuk gülümseyerek gözlerini kırptı; hilesiz mavi gözleri vardı, içlerinde kurnazlık yoktu.

"Benim kedim," dedim.

"Hanımefendinin adı ne?"

"O erkek," dedim, "adı Magnificat."

"Çok güzel bir kedi," dedi çocuk.

"Sen kimsin?"

"Ben Kirsten'in oğluyum. Bill."

Bu mavi gözler ve sarı saçları açıklıyordu. "Ben Angel Archer," dedim.

"Biliyorum. Tanışmıştık. Ama–" duraksadı. "Ne zaman olduğundan emin değilim. Bana elektroşok verdiler... hafızam pek iyi değil."

"Evet," dedim. "Sanırım tanışmıştık. Hastaneden geliyorum, anneni ziyaret ettim."

"Tuvaletinizi kullanabilir miyim?"

"Tabii," dedim. Çantamdan anahtarlarımı çıka-

rıp ön kapıyı açtım. "Dağınıklık için kusuruma bakma. Çalışıyorum; evde temizlik yapacak kadar vakit geçirmiyorum. Banyo mutfağın ilerisinde, arkada. Dümdüz git."

Bill Lundborg banyo kapısını kapamamıştı; gürültüyle işediğini duyuyordum. Çaydanlığı doldurup ocağa koydum. Tuhaf, diye düşündüm. Bu alay ettiği oğul. Hepimizle alay ettiği gibi.

Geri gelen Bill Lundborg bana kaygıyla gülümseyerek, utangaççça dikiliyordu, tedirgin olduğu her halinden belliydi. Sifonu çekmemişti. O anda, aniden aklıma geldi: Hastaneden henüz çıkmış, akıl hastanesinden; belli oluyor.

"Kahve alır mısın?" dedim.

"Tabii."

Magnificat mutfağa girdi.

"Kaç yaşında?" diye sordu Bill.

"Hiçbir fikrim yok. Onu bir köpekten kurtardım. Büyüdükten sonra yani, yavruyken değil. Herhalde buralarda bir yerde yaşıyordu."

"Kirsten nasıl?"

"Durumu iyi," dedim. Bir sandalye gösterdim. "Otursana."

"Teşekkürler." Oturdu, kollarını mutfak masasına koydu, parmaklarını birbirine bağladı. Teni çok solgundu. İçeride tutulmuş, diye düşündüm. Kafeste. "Kedini sevdim."

"Besleyebilirsin," dedim; buzdolabından kedi mamasını çıkardım.

Bill Magnificat'i beslerken ikisini izledim. Mamayı kaşıklarken gösterdiği özen... sistemli, dikkat kesilmiş, sanki yapmakta olduğu şey çok önemliymiş gibi; gözlerini Magnificat'ten ayırmıyordu ve yaşlı

kediyi iyice incelerken yine gülümsedi, bana öylesine dokunan, beni öylesine gevşeten o gülüş.

Vur bana, Tanrım, diye düşündüm, garip bir sebeple hatırlayarak. Vur ve öldür beni; bu tatlı, nazik bebeği öyle yaraladılar ki sonunda neredeyse hiçbir şey kalmadı. Onu iyileştiriyormuş gibi yaparak devrelerini yaktılar. Lanet olası sadistler, steril önlükleriyle. İnsan kalbiyle ilgili ne bilirler ki? İçimden ağlamak geliyordu.

Ve yine içeri girecek, diye düşündüm, Kirsten'in dediği gibi. Hayatının geri kalanı boyunca hastaneye girip çıkacak. Lanet olası orospu çocukları.

Vur kalbime, üç suretli Tanrım; sen ki
Sarsar, solur, parıldar ve onarırsın;
Ayağa kalktığımda devir beni yere, parçala,
Savur, yak, yenile kudretinle.
Ben ki işgal edilmiş bir şehir gibi,
Seni içeri almaya uğraşırım ama heyhat, boşuna,
Akıl, içimdeki vekilin, korumalı beni,
Fakat esir düştü, zayıf ve vefasız çıktı o da.
Oysa sana sevgim yürekten, sevilmek de isterim,
Ama nişanlanmışım düşmanına:
Boşa beni, ya çöz ya kopar bu bağı,
Al beni, hapset, çünkü esir etmedikçe sen
Ne hür olacağım ne de erdemli,
Sen zorla almadıkça beni.[16]

John Donne'un en sevdiğim şiiri; Bill Lundborg'un yorgun, yaşlı kedimi beslemesini izlerken aklıma geliverdi.

Ve Tanrı'ya gülüyorum, diye düşündüm; Tim'in

16 John Donne, Kutsal Soneler #14 (ç.n.)

öğrettiği ve inandığı şeyleri, bu konular yüzünden çektiği işkenceyi anlamıyorum. Kendimi kandırıyorum; bana özgü bir uğraşla, anlıyorum. Şu kediye hizmet edişine bak. Bu çocuk bir veteriner olacaktı, eğer onu sakatlamasalardı, zihnini parçalara ayırmasalardı. Kirsten bana ne demişti? Araba kullanmaktan korkuyor; çöpleri atmıyor; banyo yapmıyor ve sonra ağlıyor. Ben de ağlıyorum, diye düşündüm ve bazen bırakıyorum çöpler biriksin. Bir defasında Hoffman'da arabama neredeyse yandan çarpıyorlardı, sağa çekmek zorunda kaldım. Kapatın beni, diye düşündüm; hepimizi kapatın. Öyleyse Kirs-ten'in derdi bu mu, böyle bir oğla sahip olmak?

"Ona verebileceğim başka bir şey var mı?" dedi Bill. "Hala aç."

"Dolapta gördüğün her şey," dedim. "Yiyecek bir şeyler ister misin?"

"Hayır, teşekkürler." Yine korkunç derecede yaşlı kediyi okşadı – asla kimseye aldırış etmeyen kediyi. Bu hayvanı evcilleştirdi, diye düşündüm, kendisi gibi: evcil.

"Otobüsle mi geldin?" dedim.

"Evet." Başını salladı. "Ehliyetimi teslim etmek zorunda kaldım. Eskiden araba kullanırdım ama–" Sessizleşti.

"Ben otobüse binerim," dedim.

"Gerçekten harika bir arabam vardı," dedi Bill. "56 model bir Chevy. Sekiz silindirli bir manuel vites, şu büyük olanından; Chevrolet'nin sekiz silindirli yaptığı ikinci yıldı; ilk '55'te yaptılar."

"Onlar çok değerli arabalardır," dedim.

"Evet; Chevrolet yeni kasa tipine geçmişti. Ne zamandır kullandıkları o yüksek, kısa kasadan sonra.

'55 ile '56 model bir Chevy arasındaki fark öndeki ızgaradadır; sinyal lambaları ızgaradaysa '56 demektir."

"Nerede oturuyorsun?" dedim. "Şehirde mi?"

"Hiçbir yerde oturmuyorum. Napa'dan geçen hafta çıktım. Kirsten hasta olduğu için bıraktılar. Buraya otostopla geldim. Adamın biri beni Stingray'ine aldı." Gülümsedi. "O korvetleri her hafta otoyola çıkarmak gerek, yoksa milde karbon tortusu birikir. Yol boyunca karbon patlatıp durdu. Korvetlerin sevmediğim yanı fiberglas kasaları; tamir edemezsin." Ekledi, "Ama görünüşleri kesinlikle harika. Adamınki beyazdı. Yılını unuttum, söylemişti gerçi. Yüze kadar çıktık ama polis hız limitini aşacaklarını umarak korvetleri çok sıkı takip ediyor. Yolun bir bölümünde arkamızda bir yol devriyesi vardı ama sirenini çalıştırıp gitmek zorunda kaldı; bir yerlerde acil bir durum vardı. Yanımızdan geçerken hareket çektik. Bayağı sinirlendi ama bizi teşhis edemez; çok acelesi vardı."

Ona mümkün olduğunca incelikle, neden beni görmeye geldiğini sordum.

"Sana bir şey sormak istiyorum," dedi Bill. "Bir keresinde kocanla karşılaşmıştım. Sen evde değildin; işte falandın. Burada yalnızdı. Adı Jeff miydi?"

"Evet," dedim.

"Bilmek istediğim–" Tereddüt etti. "Bana kendini neden öldürdüğünü söyleyebilir misin?"

"Böyle bir şeyde etkili olan birçok sebep vardır." Mutfak masasına, onun karşısına oturdum.

"Anneme aşık olduğunu biliyorum."

"Ah," dedim. "Demek biliyorsun."

"Evet, Kirsten söyledi. Asıl sebep bu muydu?"

"Belki," dedim.

"Diğer sebepler neydi?"

Sustum.

"Bana tek bir şeyi söyler misin," dedi Bill, "Aklen dengesiz miydi?"

"Terapideydi. Ama yoğun terapide değil."

"Bir süredir bunu düşünüyorum. Kirsten yüzünden babasına kızgındı. Olanlar büyük oranda bununla ilgiliydi. Bak, hastanede –akıl hastanesinde– intihara kalkışmış bir sürü insan tanırsın. Hepsinin bilekleri doğranmıştır, buradan anlarsın. Bunu yapmanın en iyi yolu, kolu damarların gidiş yönünde kesmektir." Çıplak kolu üzerinde gösterdi. "Çoğunun hatası, damarlara dik açı yaparak bilekleri kesmektir. Bir çocuk vardı, kolunu yaklaşık yedi inç boyunda ve–" Duraksayıp hesapladı. "Belki çeyrek inç eninde kesmişti. Yine de dikmeyi başardılar. Aylarca içerde kaldı. Bir kere grup terapisinde sadece duvara gömülü, dışarı bakan bir çift göz olmak istediğini söylemişti, böylece herkesi görebilecek ama kimse onu göremeyecekti. Sadece bir gözlemci, asla olan bitenin bir parçası değil. Sadece izleyip dinlemek. Bunun için bir çift kulak da olması gerekliydi."

Yemin ederim, söyleyecek hiçbir şey bulamadım.

"Paranoyakların bakılma korkusu vardır," dedi Bill. "Bu yüzden görünmezlik onlar için önemlidir. Bir kadın vardı, kimsenin önünde yemek yiyemezdi. Tepsisini hep odasına götürürdü. Sanırım yemenin pis bir şey olduğunu düşünüyordu." Gülümsedi. Güç bela karşılık verdim.

Ne kadar garip, diye düşündüm. Ürkütücü bir konuşma, sanki gerçek değilmiş gibi.

"Jeff gerçekten saldırgandı," dedi Bill. "Babası ve Kirsten'e karşı, belki sana karşı da -ama o kadar

olduğunu sanmıyorum; sana karşı yani. Geldiğim o gün senden bahsetmiştik. Ne zaman olduğunu unuttum. İki günlük iznim vardı. O zaman da otostopla gelmiştim. Otostop çekmek o kadar da zor değil. Bir kamyona binmiştim, OTOSTOPÇU ALINMAZ yazısına rağmen. Bir tür kimyasal madde taşıyordu ama zehirli olanlarından değil. Yanıcı veya zehirli madde taşıyorlarsa seni almazlar çünkü bir kaza olur da ölür veya yaralanırsan sigortaları iptal edilebilir."

Yine, söyleyecek bir şey bulamadım; başımı salladım.

"Yasaya göre," dedi Bill, "Bir otostopçu kazada yaralanır veya ölürse, riskleri bilerek yola çıktığı varsayılır. Riski göze almıştır. Bu yüzden eğer otostop çekerken başına bir şey gelirse dava açamazsın. California'da yasa böyle. Diğer eyaletlerde nasıl olduğunu bilmiyorum."

"Evet," dedim. "Jeff, Tim'e çok öfkeliydi."

"Anneme karşı kin duyuyor musun?"

Durup iyice düşündükten sonra, "Evet," dedim. "Gerçekten duyuyorum."

"Neden? Onun suçu değildi ki. Bir insan kendini öldürdüğünde, tüm sorumluluğu almalıdır. Bunu öğrendik. Hastanede çok şey öğreniyorsun. Dışarıdaki insanların hiçbir zaman bilmeyeceği bir sürü şey biliyorsun. Gerçeklik üzerine hızlandırılmış bir kurs, ki bu da nihai–" El kol hareketleriyle konuşuyordu. "Çelişki. Çünkü oradaki insanlar, muhtemelen gerçeklikle yüzleşmedikleri için oradalar ve sonra kendilerini hastanede buluyorlar, akıl hastanesinde, Napa gibi bir devlet hastanesinde ve birden diğer insanlardan çok daha fazla gerçeklikle yüzleşmeleri gerekiyor. Gayet de iyi yüzleşiyorlar.

Çok gurur duyduğum şeyler gördüm, birbirlerine yardım eden hastalar. Bir defasında bir kadın –ellilerinde falandı– bana, 'Sana güvenebilir miyim?' dedi. Bana yemin ettirdi. Hiçbir şey söylemeyeceğime söz verdim. 'Bu gece kendimi öldüreceğim,' dedi. Nasıl yapacağını da anlattı. Orası kapalı bir koğuş değildi. Arabasını dışarıdaki boş alana park etmişti ve görevlilerin bilmediği bir kontak anahtarı vardı; görevliler bütün anahtarları aldıklarını sanıyorlardı ama kadın bunu saklamıştı. Ne yapmam gerektiğini düşündüm. Doktor Gutman'a söylemeli miydim? Koğuştan o sorumluydu. Sonunda şöyle yaptım, dışarı sıvışıp arabaya gittim –hangisinin onun olduğunu biliyordum– ve bobinaj telini – hoş, sen bilmezsin. Bobinle distribütör arasında bulunur. O olmadan motoru çalıştırman mümkün değildir. Kolay bir şey. Arabanı gerçekten kötü bir mahalleye bıraktığında çalınmasından korkuyorsan, o teli çıkarabilirsin; kolayca çıkar. Akü bitene kadar marşa bastı ve sonra içeri girdi. Küplere binmişti ama daha sonra bana teşekkür etti." Uzun uzun düşündü ve sonra kendi kendine konuşur gibi, "Körfez Köprüsü'nde hareket halindeki bir arabaya bindirecekti. Yani diğer arabayı da kurtardım. Çocuklarla dolu bir steyşın falan olabilirdi."

"Tanrım," dedim zayıfça.

"Çabucak vermem gereken bir karardı," dedi Bill. "O anahtara sahip olduğunu öğrendiğimde, bir şeyler yapmam gerekti. Büyük bir Mercedes'ti. Gümüş rengi. Yeni gibi. Çok parası vardı. Böyle bir durumda harekete geçmemek, onlara yardım etmekle aynı şeydir."

"Doktora söylemek daha iyi olabilirdi," dedim.

"Hayır." Başını salladı. "O zaman – eh, bunu anlatmak zor. Bunu başını belaya sokmak için değil, hayatını kurtarmak için yaptığımı biliyordu. Görevlilere –özellikle de Dr. Gutman'a– söylemiş olsaydım, birkaç ay daha orada kalmasını sağlamaya çalıştığımı düşünecekti. Ama bu şekilde kimse öğrenmedi, sonuçta onu başta kararlaştırdıklarından daha uzun süre tutmadılar. Dışarı çıktığımda –o benden önce çıkmıştı– bir kere evime uğradı... Ona adresimi vermiştim; her neyse, uğradı –aynı Mercedes'i kullanıyordu; park ettiğinde tanıdım– ve nasıl geçindiğimi sordu."

"Nasıl geçiniyordun?" dedim.

Geçinemiyordum. Kirayı ödeyecek param yoktu; beni evden atacaklardı. Onun çok parası vardı; kocası zengindi. California'dan San Diego'ya kadar apartmanları vardı. Arabasına gitti ve bana bir rulo beş sentliğe benzer bir şey verdi. Bilirsin; bozuk para rulosu. O gittikten sonra rulonun bir ucunu açtım ve altın paralar gördüm. Daha sonra bana parasının büyük bölümünü altın şeklinde sakladığını söyledi. Paralar bir İngiliz kolonisindendi. Satarken 'P.D.' olduklarını özellikle belirtmemi söyledi. 'Parlak, dolaşmamış' anlamına geliyor. Satıcılar arasında bir deyim. Parlak ve dolaşmamış bir para diğerlerinden daha değerli. Onları sattığımda para başına on iki dolar aldım. Birini saklamıştım, ama kaybettim. Rulo için altı yüz dolar gibi bir para aldım, biri de kayıptı." Dönüp dikkatle ocağa baktı. "Suyun kaynıyor."

Suyu Silex kahve demliğine boşalttım.

"Kaynatılmamış kahve," dedi Bill, "filtre kahve, süzme olanlardan daha iyidir, hani su kaynayıp yük-

seliyor, kahvenin içinden geçip yeniden çöküyor ya."

"Doğru," dedim.

"Kocanın ölümünü çok düşündüm. Gerçekten iyi birine benziyordu. Bu bazen sorun olabiliyor."

"Neden?" dedim.

"Birçok akıl hastalığı insanların düşmanlıklarını bastırıp kibar, fazla kibar olmaya çalışmalarından kaynaklanır. Düşmanlık sonsuza kadar bastırılamaz. Bu herkeste vardır; dışarı çıkması gerekir."

"Jeff çok sakindi," dedim. "Onu kavgaya sokmak zordu. Evliliğimizdeki kavgalarda sinirlenen taraf genelde bendim."

"Kirsten asit kullandığını söylüyor."

"Bunun doğru olduğunu sanmıyorum. Yani asit kullandığının."

"Ruhsal olarak dağılan insanların çoğu uyuşturucu yüzünden dağılır. Hastanede onlardan çok görürsün. Duyduğunun aksine, hep aynı şekilde kalmazlar. Büyük kısmı beslenme bozukluğuna bağlıdır; uyuşturucu kullananlar yemek yemeyi unutur, yediklerinde de abur cubur yerler. Kaslar. Uyuşturucu kullanan herkes şapır şupur yer, tabii amfetamin almıyorsa. O zaman hiç yemezler. Speed bağımlılarında zehirli beyin psikozu gibi görünen şey aslında galvanik elektrolitlerindeki yetersizliktir ki bunlar kolayca yenilenebilir."

"Neyle uğraşıyorsun?" dedim. Artık daha az tedirgin görünüyordu. Kendinden emin konuşuyordu.

"Boyuyorum," dedi Bill.

"İşlerin hangi sanatçıya–"

"Araba boyası." Usulca gülümsedi. "Sprey boya. Leo Shine'da. San Mateo'da. '49.50'ye arabanızı istediğiniz renge boyarım, hem de altı aylık garanti bel-

gesi var' ". Güldü ve ben de güldüm; televizyonda Leo Shine reklamlarını görmüştüm.

"Kocamı çok seviyordum," dedim.

"Papaz mı olacaktı?"

"Hayır. Ne olacaktı bilmiyorum."

"Belki de hiçbir şey olmayacaktı. Bilgisayar programlama dersi alıyorum. Şu ara algoritmaları çalışıyorum. Algoritma, bir tariften ibarettir; kek yaparkenki gibi. Artan adımlardan oluşan bir dizidir, bazen yerleşik tekrarlar kullanır; bazı adımların yinelenmesi gerekir. Bir algoritmanın temel özelliklerinden biri, anlamlı olması gerektiğidir; bir bilgisayara kazara cevap veremeyeceği bir soru sormak çok kolaydır, aptal olduğundan değil, sorunun gerçekte cevabı olmadığından."

"Anlıyorum," dedim.

"Sence şu soru anlamlı mı," dedi Bill. "Birden küçük en büyük sayı nedir?"

"Evet," dedim. "Anlamlı."

"Hayır, değil." Kafasını salladı. "Öyle bir sayı yok."

"Sayıyı biliyorum," dedim. "Bir virgül dokuz–" birden durdum.

"Basamaklar sonsuza kadar gider. Soru anlaşılır değil. Yani algoritma hatalı. Bilgisayardan yapılamayacak bir şey yapmasını istiyorsun. Algoritman anlaşılır değilse bilgisayar cevap veremez, ama genelde cevap vermeye çalışır."

"Anlamsız veri girer, anlamsız veri çıkar," dedim.

"Doğru." Başıyla onayladı.

"Karşılığında ben de sana bir soru soracağım," dedim. "Sana bir atasözü söyleyeceğim, bilinen bir

atasözü. Eğer atasözünü bilmiyorsan–"

"Ne kadar zamanım var?"

"Bu zamanlı değil. Sadece bana atasözünün ne anlama geldiğini söyle. 'Yeni süpürge iyi süpürür.' Bunun anlamı nedir?"

Biraz duraksadıktan sonra Bill, "Eski süpürgeler yıpranır ve onları atmak gerekir" dedi.

" 'Yanan çocuk ateşten korkar.' "

Yine bir an sessiz kaldı, alnını kırıştırdı. "Çocuklar kolayca yaralanır, özellikle de bir ocağın etrafındayken. Şuradaki ocak gibi." Mutfağımdaki ocağı gösterdi.

" 'Damlamaz, yağar.' " Ama çoktan anlamıştım. Bill Lundborg'da bir düşünme bozukluğu vardı; atasözünü açıklayamıyordu: onun yerine somut ifadelerle, atasözünü oluşturan ifadelerle tekrarlıyordu.

"Bazen," dedi bocalayarak, "çok yağmur yağar. Özellikle de beklemediğin anda."

" 'Kibir, kadındır senin adın.' "

"Kadınlar kibirlidir. Bu atasözü değil. Bir yerden alıntı."

"Haklısın," dedim. "İyiydin." Ama gerçek, Tim'in diyeceği gibi, İsa'nın ya da Zadokitelerin dediği gibi mutlak gerçek, Benjamin Atasözü Testi'ne göre bu insanın şizofren olduğuydu. Bunu idrak etmek, onu orada genç ve bedenen sağlıklı, fakat simgeleştirmeksizin soyut düşünmekten aciz biçimde otururken görmek, bana belli belirsiz, rahatsız edici bir acı verdi. Onda klasik şizofrenik bilişsel bozukluk vardı; muhakeme yeteneği somut olanla sınırlıydı.

Bilgisayar programcısı olmayı unutabilirsin, dedim kendi kendime. Modifiye arabaları boyayıp duracaksın, ta ki kıyamet günü gelip bizi kaygıları-

mızdan azat edinceye kadar. Seni ve beni; hepimizi. O zaman hasarlı zihnin, muhtemelen, şifa bulacak. Uçurumun birinden yuvarlanmak üzere domuzun birine geçecek, ölüme doğru. Ait olduğu yere.

"Affedersin," dedim. Mutfaktan çıkıp, evin Bill Lundborg'dan en uzak noktasına yürüdüm, yüzümü kollarıma gömüp duvara yaslandım. Gözyaşlarını tenimde hissedebiliyordum –ılık yaşlar– ama hiç ses çıkarmadım.

YEDİ

Kendimi Jeff farz ediyordum, evin sınırları içinde, önemsediğim birinin ardından kendi kendime ağlıyordum. Bunun sonu nereye varacak merak ediyordum. Bitmek zorunda. Ve sonu yokmuş gibi görünüyor; devam edip duruyor: patlamalar silsilesi, Bill Lundborg'un bir tamsayıdan küçük olan en büyük sayıyı bulmaya çalışan bilgisayarı gibi, umutsuz bir görev.

Bir süre sonra Kirsten taburcu oldu; sindirimsel hastalığı yavaş yavaş iyileşti, derdine deva bulunduğundan, Tim'le ikisi İngiltere'ye döndü. Birleşik Devletler'den ayrılmadan önce Kirsten oğlu Bill'in hapse girdiğini söyledi. Posta Servisi onu işe almış, sonra da kovmuştu; buna tepkisi San Mateo şubesinin camlarını indirmek olmuştu. Onları çıplak elleriyle kırmıştı. Belli ki yine delirmişti. Tabii herhangi bir anda deli olmadığı söylenebilirse.

Böylece herkesin izini kaybettim: Bill'i beni ziyaret ettiği günden sonra görmedim; Kirsten ve Tim'i birkaç kez gördüm –Tim'den çok Kirsten'i– ve sonra kendimi yalnız, mutsuz ve dünyanın altında yatan anlamı merak eder ve düşünür halde buldum, bir anlam olduğunu varsayarsak. Bill Lundborg'un aklının başında olduğu dönemler gibi bu da şüpheliydi.

Bir gün, hukuk bürosu ve mum dükkanının işi bitiverdi. İşverenlerim uyuşturucu suçlamalarıyla tutuklandı. Bunun olacağını öngörmüştüm. Kokain satmak, mum satmaktan daha çok para getiriyordu. Kokain o zamanlar şimdiki gibi moda değildi ama

yine de talep o kadar tahrik edici miktardaydı ki işverenlerim reddedememişti. Yetkililer onların büyük paralara hayır diyememelerinden yararlandı: her biri beş yıl hapis cezası aldı. Birkaç ay işsizlik ödeneği alarak boş gezdim, sonra Channing Yolu yakınında Telegraph Caddesi'ndeki Musik Shop'ta plak satıcısı olarak işe girdim, hala orada çalışıyorum.

Psikozun birçok biçimi vardır. Her şeyle ilgili psikozlu olabilirsiniz veya belirli bir konu üzerinde yoğunlaşabilirsiniz. Bill her alanda ve her zaman akıl hastasıydı; delilik hayatının her parçasına nüfuz etmişti, ya da ben öyle tahmin ediyorum.

Eğer somut olarak imkansız ama yine de var olan bir şeyi ilgiyle izleme eğiliminiz varsa, sabit fikir türü delilik büyüleyicidir. *Aşırı-değerlik*, insan zihnindeki olasılıklarla ilgili bir kavramdır, bir şeyin yanlış gitme olasılığı, bu gerçek olmasaydı hayal bile edilemezdi. Söylemeye çalıştığım sadece bir aşırı-değerli fikri tam olarak anlamak için onu iş üstünde görmeniz gerektiği. Buna eskiden *sabit fikir* denirdi. Aşırı-değerli fikir daha iyi ifade ediyor çünkü bu mekanik ve kimya ve biyolojiden türetilmiş bir terim; net bir terim ve *güç* kavramını da içeriyor. Değerliliğin özü güçtür ve ben de bundan bahsediyorum; insanın aklında, yani belirli bir insanın aklında, bir belirdi mi asla yok olmamakla kalmayıp, aklındaki başka her şeyi tüketerek sonunda kişinin de aklının da yitip gitmesini, sadece aşırı-değerli fikrin kalmasını sağlayan bir fikirden bahsediyorum.

Böyle bir şey nasıl başlar? Ne zaman başlar? Jung bir yerde –hangi kitabında olduğunu unuttum– bir kişiden, normal bir kişiden bahseder. Bir gün bu kişinin aklına belirli bir fikir gelir ve bu fikir onu asla

terk etmez. Üstelik, der Jung, bu fikrin kişinin aklına girmesinden sonra, o akla ve o akılda asla yeni bir şey olmaz; zaman o akıl için durur ve sonunda akıl ölür. Yaşayan, büyüyen bir varlık olan akıl ölür. Ancak kişi, bir anlamda yaşamaya devam eder.

Sanırım bazen bir aşırı-değerli fikir, bir sorun ya da hayali sorun olarak akla girer. Bu o kadar nadir değildir. Gece geç saatte yatmaya hazırlanıyorsunuzdur ve birden aklınıza arabanızın farlarını söndürmediğiniz gelir. Pencereden arabanıza bakarsınız –kapınızın önüne park edilmiştir– ve ışık falan olmadığını görürsünüz. Ama sonra şöyle düşünürsünüz: Belki de farları açık unuttum ve o kadar uzun süre açık kaldılar ki sonunda akü bitti. Emin olmak için çıkıp kontrol etmeliyim. Sabahlığınızı giyip dışarı çıkarsınız, arabanın kilidini açarsınız, arabaya binip farları açarsınız. Farlar yanar. Tekrar kapatırsınız, iner, arabayı kilitler ve eve dönersiniz. Delirmişsinizdir; psikozlusunuzdur. Çünkü duyularınızın tanıklığını dikkate almadınız; pencereden farların açık olmadığını görebiliyordunuz ama yine de gidip kontrol ettiniz. Ana unsur bu: gördünüz ama inanmadınız. Veya tersine, bir şeyi görmediniz ama yine de ona inandınız. Teorik olarak sonsuza kadar yatak odanızla arabanız arasında gidip gelebilirsiniz, ebedi bir arabanın kilidini açma, farları açıp kapama, eve dönme döngüsü içine hapsolmuş halde – bu açıdan bir makinesinizdir. Artık insan değilsinizdir.

Yine aşırı-değerli fikir bir sorun veya hayali sorun değil, bir çözüm olarak ortaya çıkabilir.

Eğer bir sorun olarak ortaya çıkarsa aklınız onu defeder, çünkü kimse gerçekten sorunları sevmez;

ama bir çözüm olarak ortaya çıkarsa, elbette yapay bir çözüm, o zaman onu defetmezsiniz çünkü yüksek bir kullanışlılık değeri vardır; ihtiyaç duyduğunuz bir şeydir ve onu ihtiyacınızı karşılamak için var etmişsinizdir.

Hayatınızın geri kalanı boyunca yatak odanız ve arabanız arasında gidip gelmeniz çok zayıf bir ihtimaldir ama eğer suçluluk ve acı duyuyor, kendinizden şüphe ediyor, istisnasız her gün yükselen kendini suçlama dalgalarıyla yaşıyorsanız, buna çözüm getiren bir sabit fikrin aklınıza geldi mi oraya yerleşmesi yüksek bir olasılıktır. Kirsten hastaneden çıktıktan sonra İngiltere'den Birleşik Devletler'e ikinci dönüşlerinde Tim ve Kirsten'de gördüğüm buydu. İkinci defa Londra'da yaşadıkları süre içinde bir fikir, bir aşırı-değerli fikir akıllarına girmişti, işte o kadar.

Kirsten Tim'den günler önce dönmüştü. Onunla havaalanında değil, San Francisco'nun Grace Katedrali'nin de bulunduğu o asil tepesindeki St. Fran-cis'in en üst katındaki odasında buluştum. Çantalarını boşaltmakla meşguldü. Tanrım, ne kadar genç görünüyor, diye düşündüm. Onu son gördüğüm zamanın aksine... ışıldıyor. Ne olmuş? Yüzünde daha az çizgi vardı; esneklikle hareket ediyordu ve odaya girdiğimde bana bakıp gülümsedi, aşina olduğum keskin imalar, çeşit çeşit örtülü suçlamaların hiçbiri olmaksızın.

"Selam," dedi.

"Hey, harika görünüyorsun," dedim.

Başıyla onayladı. "Sigarayı bıraktım." Yatakta duran açık valizden bir paket çıkardı. "Sana birkaç şey getirdim. Dahası da postada; ancak bunları sığdırabildim. Şimdi açmak ister misin?"

"Şaşkınlığımı atamıyorum," dedim.

"Sence de kilo vermemiş miyim?" Gidip süitteki aynalardan birinin önünde durdu.

"Onun gibi bir şey."

"Gemiyle gelen kocaman bir sandığım var. Ah, onu görmüştün. Toplanmama yardım etmiştin. Sana anlatacak çok şeyim var."

"Telefonda çıtlatmıştın–"

"Evet," dedi Kirsten. Yatağa oturup çantasına uzandı, içinden bir paket Player's çıkardı; bana gülümseyerek bir sigara yaktı.

"Bıraktın sanıyordum," dedim.

Refleks olarak sigarayı söndürdü. "Hala ara sıra yakıyorum, alışkanlıktan." Bana hevesli ama örtülü, gizemli bir şekilde gülümsemeye devam etti.

"Ee, nedir?" dedim.

"Şuradaki masanın üstüne bak."

Baktım. Masanın üstünde büyük bir defter vardı.

"Aç," dedi Kirsten.

"Tamam." Defteri aldım ve açtım. Bazı sayfalar boştu ama çoğuna Kirsten'in el yazısıyla bir şeyler karalanmıştı.

"Jeff bize geri döndü. Öbür taraftan."

O anda: Kadın, sen tamamen kafayı yemişsin – demiş olsaydım da bir şey değişmezdi ve böyle demediğim için kendimi kınamıyorum. "Ah," dedim, başımı sallayarak. "Şey, nereden bileceksin." Yazısını okumaya çalıştım ama yapamadım. "Ne demek istiyorsun?" dedim.

"Vakalar," dedi Kirsten. "Tim ve ben onları böyle adlandırdık. Geceleri parmak uçlarıma iğneler batırıyor ve bütün saatleri altı buçuğa ayarlıyor, öldüğü saate."

"Ya," dedim.

"Hepsinin kaydını tuttuk. Sana mektupla ya da telefonda haber vermek istemedik; yüz yüze söylemek istedik. O yüzden şimdiye kadar bekledim." Heyecanla kollarını kaldırdı. "Angel, bize geri döndü!"

"Vay canına," dedim otomatik olarak.

"Yüzlerce olay. Yüzlerce vaka. Hadi bara inelim. İngiltere'ye döndükten hemen sonra başladı. Tim bir medyuma gitti. Medyum da olayı doğruladı. Doğru olduğunu biliyorduk; kimsenin söylemesine ihtiyacımız yoktu ama gerçekten emin olmak istedik çünkü belki sadece oyuncu bir ruhtu. Ama değil! O Jeff!"

"Yapma be," dedim.

"Şaka yaptığımı mı düşünüyorsun?"

"Hayır," dedim içtenlikle.

"Çünkü olaya ikimiz de şahit olduk. Lonra'daki arkadaşlarımız Winchell'ler de gördü. Ve şimdi Birleşik Devletler'e döndüğümüze göre, senden bunu bizzat görüp Tim'in yeni kitabı için kayda geçirmeni istiyoruz. Bununla ilgili bir kitap yazıyor çünkü bu sadece bizim için değil, herkes için anlamlı. Çünkü insanın ölümden sonra öbür dünyada var olduğunu kanıtlıyor."

"Evet," dedim. "Hadi bara inelim."

"Kitabın adı *Öbür Dünyadan.* Şimdiden on bin dolarlık bir avans aldı; editörü gelmiş geçmiş en çok satan kitabı olacağını düşünüyor."

"Hayrete düşmüş haldeyim," dedim.

"Bana inanmadığını biliyorum." Sesi şimdi ruhsuzdu ve sinirle keskinleşmişti.

"Sana inanmamak neden aklımdan geçsin ki?" dedim.

"Çünkü insanların inancı yok."

"Belki defteri okuduktan sonra."

"Jeff on altı kere saçımı tutuşturdu."

"Vay!"

"Ve dairemizdeki bütün aynaları kırdı. Bir kere de değil, defalarca. Kalktığımızda onları kırılmış halde buluyorduk ama hiçbirimiz bir şey duymamış oluyordu. Dr. Mason –gittiğimiz medyum– Jeff'in bizi affettiğini anlatmaya çalıştığını söyledi. Ve seni de affetmiş."

"Bak sen," dedim.

"Benimle iğneleyici konuşma," dedi Kirsten.

"Gerçekten, sahiden iğneleyici olmamaya çalışacağım," dedim. "Gördüğün gibi bu benim için büyük bir sürpriz. Söyleyecek söz bulamıyorum. Elbette kendime geleceğim, daha sonra." Kapıya doğru yürüdüm.

Edgar Barefoot, KPFA'daki konuşmalarından birinde Hindistan'da Hindu okulu tarafından geliştirilen bir tür çıkarımsal mantıktan bahsetmişti. Çok eski ve sadece Hindistan'da değil Batıda da incelenmiş. İnsanın tam kavrayışa ulaşmasını sağlayan bilgi araçlarından ikincisi, buna *anumana* deniyor, Sanskritçede "Başka bir şeyle ölçme, çıkarsama" demek. Beş evresi var ama derinine girmeyeceğim çünkü çok zor, önemli olan şey, eğer bu beş evre başarıyla tamamlanırsa –kişinin onları gerçekten tamamlayıp tamamlamadığını saptaması için sistemin kendi tedbirleri var– kişinin önermeden doğru sonuca ulaşması sağlanmış oluyor.

Anumanayı özellikle yükselten üçüncü adımdır, örnekleme (*udaharana*); sabit birliktelik (*vyapti*, tam anlamıyla "içine işleme") denen bir şey gerektirir.

Çıkarımsal mantığın *anumana* biçimi ancak gerçekten bir *vyaptiye* sahip olduğunuzdan kesinlikle eminseniz işler; birliktelik değil, sabit bir birliktelik (örneğin, gece geç vakit keskin, yankılı bir gümleme duyduğunuzda kendinize şöyle dersiniz, "Bir arabanın egzozu patlamış olmalı çünkü egzoz patladığında böyle bir ses çıkar." Burası tam da çıkarımsal mantığın –sonuçtan sebebe giden mantık– başarısız olduğu yerdir. Bu yüzden Batıda birçok mantıkçı, tümevarımsal mantığın şüpheli olduğunu, yalnız tümdengelimli mantığın güvenilir olduğunu hisseder. Hint *anumanası* yeterli gerekçe denen şey için çabalar; örnekleme her zaman gerçek –varsayılan değil– bir gözlem gerektirir, *örneklenemeyen* bir birlikteliğin varsayılamayacağı kabul edilir). Batıda *anumanaya* denk bir tasım yok, ne yazık ki, çünkü tümevarımsal mantığımızı kontrol edebileceğimiz böylesi kesin bir yöntem olsaydı, Piskopos Timothy Archer bunu biliyor olurdu ve bunu biliyor olsaydı, metresinin uyanıp saçlarının yanmış olduğunu görmesinin, aslında, ölmüş oğlunun ruhunun öbür dünyadan, mezarın ötesinden geri döndüğünü kanıtlamadığını bilirdi. Piskopos Archer *hysteron proteron* gibi terimleri etrafa saçabiliyordu çünkü bu mantıksal hata Yunan –yani Batı– düşüncesinde bilinir. Ama *anumana* Hindistan çıkışlıdır. Hintli mantıkçılar *anumanayı* bozan tipik bir yanıltıcı gerekçe buldular; ona *hetvabhasa* ("gerekçenin sadece görüntüsü") adını verdiler ve bu, *anumananın* beş adımından yalnızca birinin hakkından gelir. Piskopos Archer'ın zekası ve eğitimine sahip bir adamın her bir evresini izleyebileceği –izleyebilmesi gereken– bu beş evreli yapının içine etmek için her şeyi yaptılar. Birkaç açıklanamayan

olayın Jeff'in hala hayatta olduğunu (bir yerlerde), hatta yaşayanlarla iletişim kurduğunu (bir şekilde) kanıtladığına inanabiliyor olması gösteriyor ki, Wallenstein ve Otuz Yıl Savaşları'ndaki yıldız haritaları gibi, doğru kavrayış yetisi değişkendir ve son tahlilde inanmak istediğiniz şeye bağlıdır, olan şeye değil. Asırlar önce yaşamış Hintli bir mantıkçı, Jeff'in ölümsüzlüğünü savunan düşüncedeki temel hatayı bir bakışta görebilirdi. Nitekim inanma arzusu mantıklı düşünceyi kovar, bu ikisi birbiriyle çatıştığında sonuç hep budur. Şu anda gördüklerime bakarak bu kadarını söyleyebilirim.

Sanırım bunu hepimiz, sıklıkla yapıyoruz; ama bu göz ardı edilemeyecek kadar açık ve basitti. Kirsten'in şizofren oğlu, bir bilgisayara ikiden küçük en büyük sayıyı sormanın neden anlaşılmaz bir talep olduğunu açıklayabiliyor ama Piskopos Timothy Archer, bir avukat, bir bilim adamı, aklı başında bir yetişkin, yatakta metresinin yanında bir iğne görüp ölmüş oğlunun öbür dünyadan onunla iletişim kurduğu sonucuna atlayabiliyor. Dahası Tim bunların hepsini bir kitapta topluyordu, önce basılıp sonra okunacak bir kitap; saçmalığa inanmakla kalmıyor, bunu halka açık bir şekilde yapıyordu.

"Dünya bunu duyana kadar bekle," diye ilan etti Piskopos Archer ve metresi. Sapkınlık davasını kazanmak muhtemelen piskoposu hata yapamayacağına; yapsa da kimsenin onu yıkamayacağına ikna etmişti. İki konuda da yanılıyordu: hata yapabilirdi ve onu yıkabilecek insanlar vardı. Hatta kendi kendisini yıkabilirdi.

O gün Kirsten'le St. Francis Oteli'nin barlarından birinde otururken bunların hepsini açıkça gördüm.

Ve yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Sabit fikirleri sorun değil çözüm olduğu için onu düşünerek defetmek mümkün değildi, sonunda başlı başına daha büyük bir sorun halini alsa da. Bir sorunu başka bir sorunla çözmeye çalışmışlardı. Bu böyle yapılmaz; bir sorun daha büyük bir sorunla çözülmez. Tekinsiz bir şekilde Wallenstein'a benzeyen Hitler de İkinci Dünya Savaşı'nı böyle kazanmaya çalışmıştı. Tim beni *hysteron proteronla* ilgili dilediğince uyarıp sonra da popüler cep kitaplarındaki doğaüstü saçmalıklara kurban gidiyordu. Jeff'in başka bir yıldız sisteminin kadim astronotları tarafından geri getirildiğine bile inanabilirdi.

Bunu düşünmek canımı acıtıyordu. Bacaklarım acıyordu; her yanım acıyordu. Kendisinin bir piskopos olması, benimse Cal. Edebiyat mezunu genç bir kadın olmamla beni sokakta bir ileri bir geri *hysteron proteronlayan* Piskopos Archer – bir gece Edgar Barefoot'un bu *anumana* Hint olayından bahsettiğini duymuştum ve California Piskoposu'ndan daha çok şey biliyordum ya da daha çok şey yapabilirdim. Ve bunun hiçbir önemi yoktu çünkü California Piskoposu beni başkalarını dinlediğinden çok dinleyecek değildi, üstelik metresi, kendisi gibi, suçluluk duygusuna öylesine batmış ve –gizli ilişkilerinden kaynaklanan– entrika ve aldatmacalarla öyle darmadağın olmuştu ki, uzun süredir doğru dürüst düşünemiyorlardı. Şimdi hapse tıkılmış olan Bill Lundborg onlara gerçeği gösterebilirdi. Rastgele bir taksi şoförü onlara hayatlarını planlı bir şekilde mahvettiklerini söyleyebilirdi – sadece buna inanarak değil, gerçi bu bile yeterince yıkıcı, bunu yayımlamaya karar vererek. Güzel. Yap. Kahrolası hayatını mah-

vet. Modern çağların en yıkıcı savaşı ortalığı kasıp kavururken sen yıldız haritaları, horoskoplar çıkar. Tarih kitaplarına böyle gireceksin – bir ahmak olarak. Tepende soytarı külahıyla aptallar köşesinde oturacaksın; asrın en iyi beyinleriyle konserde inşa ettiğin bütün o sosyal aktivizm bokunu mahvedeceksin. Dr. Martin Luther King, Jr. bunun için öldü. Selma'da bunun için yürüdün: ölmüş oğlunun ruhunun, metresin uyurken onun parmaklarına iğneler batırdığına inanmak –ve buna inandığını alenen söylemek– için. Elbette yayımla bunu. Nasıl istersen.

Mantık hatası şüphesiz Kirsten ve Tim'in sonuçtan sebebe doğru tersine akıl yürütmeleriydi; sebebi görmüyorlardı –sadece "vaka" dedikleri şeyleri görüyorlardı– ve bu vakalardan Jeff'in "öbür dünya"daki gizli sebep olduğunu çıkarıyorlardı. *Anumana* yapısı bu tümevarımsal mantığın mantık bile olmadığını gösteriyor; *anumanada* önce bir önermeniz vardır ve beş adımı geçerek sonuca ulaşırsınız. Her adım kendisinden önceki ve sonrakiyle birlikte güvenilir ve sağlamdır, ancak kırılmış aynalar ve yanmış saç ve durmuş saatler ve tüm diğer zırvaların, ölülerin ölü olmadığı başka bir gerçekliğin kanıtı olduğu çıkarımında güvenilir bir mantık yoktur. Bunların kanıtladığı tek şey saf olduğunuz ve zihinsel olarak altı yaşında bir çocuk gibi davrandığınızdır: gerçeği sınamıyorsunuz, arzularınızı gerçekleştirme hevesine, otizme dalıp gitmişsiniz. Ama bu ürkütücü bir tür otizm çünkü tek bir fikir etrafında dönüyor; genel alanınızı, tüm dikkatinizi ele geçirmiyor. Bu tek sahte önerme, tek hatalı tümevarım dışında aklınız başınızda. Bu sınırlı bir delilik, geri kalan zamanlarda normal konuşup davranıyorsunuz. Bu yüzden

kimse sizi hapsetmiyor çünkü hala hayatınızı kazanabiliyor, banyo yapabiliyor, araba kullanabiliyor, çöpü atabiliyorsunuz. Bill Lundborg tarzında deli değilsiniz ve bir bakıma ("deli"yi nasıl tanımladığınıza bağlı olarak) hiç deli değilsiniz.

Piskopos Archer kilise görevlerini hala yerine getirebiliyordu. Kirsten hala San Francisco'daki en iyi mağazalardan alışveriş yapabiliyordu. Hiçbiri bir postanenin camlarını çıplak yumruklarıyla kırmazdı. Hiç kimseyi, oğlunun öbür dünyadan onunla iletişim kurduğuna inandığı için, hatta öbür dünyaya inandığı için tutuklayamazsınız. Burada genellikle sabit fikir dine dönüşür; vahiyle gelen dinlerin öbür dünya işlerine yöneliminin parçası olur. Göremediğin bir Tanrı'ya inanmakla göremediğin ölmüş oğluna inanmak arasında ne fark var? Bir görünmezliği diğerinden ayıran nedir? Her şeye rağmen bir fark var ama bu ince bir iş. Genel kanıyla ilgili, hassas bir alan; birçok insan Tanrı'ya inanır ama Jeff Archer'ın Kirsten Lundborg uyurken parmaklarına iğne batırdığına çok az insan inanır – fark bu ve böyle ifade edildiğinde öznelliği ortada. Kirsten ve Tim'in elinde kahrolası iğneler ve yanmış saç ve kırılmış aynalar var, bir de durmuş saatler tabii. Ama yine de bir mantık hatası yapıyorlar. Tanrı'ya inananların hata yapıp yapmadığını bilmiyorum çünkü inanç sistemleri şu veya bu şekilde sınanamıyor. Bu sadece inanç.

Şimdi benden resmi olarak ilerideki "vakalar"ın izlenmesine katılmamı istiyorlardı. Yeniden gerçekleşecek olurlarsa Tim ve Kirsten'le birlikte tanık olduğum şeyleri doğrulayacak ve adımı Tim'in yeni kitabına ekleyecektim – editörüne göre bu kitap, Tim'in daha az heyecan verici önceki kitaplarından

çok daha fazla satacaktı. Ama ilgisiz kalamazdım. Jeff benim kocamdı. Onu seviyordum. İnanmak istiyordum. Daha kötüsü, Kirsten ve Tim'i inanmaya iten psikolojik itkiyi seziyordum; inançlarını –ya da saflıklarını– boşa çıkarmak istemiyordum çünkü alaycılığın onlara ne yapacağını görüyordum: ellerinde hiçbir şey kalmayacaktı – yine başa çıkamadıkları sarsıcı bir suçluluk duygusuyla kalacaklardı. O zaman kendimi en azından şeklen boyun eğmek zorunda olduğum bir konumda buldum. İnanç göstermek, ilgi göstermek, heyecan göstermek zorundaydım. Tarafsızlık yeterli değildi: coşku gerekiyordu. Hasar henüz İngiltere'deyken oluşmuştu, ben işe karışmadan önce. Karar çoktan verilmişti. "Bu saçmalık," deseydim de devam edeceklerdi, gücenmiş olarak. O gün Kirsten'le St. Francis'in barında otururken, başlarım alaycılığına diye düşündüm. Kazanacak hiçbir şey yok ve kaybedecek çok şey var ama zaten fark etmez; Tim'in kitabı yayımlanacak – ister benimle ister bensiz.

Bu kötü bir mantık. Bir şeye sırf kaçınılmaz diye isteyerek eşlik etmemek gerek. Ama benim düşüncem buydu. Şunu gördüm: Kirsten ve Tim'e hislerimi açıklasaydım ikisini de bir daha asla görmemeyi umabilirdim; benle ilişkilerini keser, benden vazgeçerlerdi ve plak dükkanındaki işim sahip olduğum tek şey olurdu – Piskopos Archer'la dostluğum geçmişte kalırdı. Bunun benim için önemi büyüktü; bitmesine izin veremezdim.

Bu da *benim* hatalı dürtümdü, benim arzum. Onlarla görüşmeye devam etmek istiyordum. Ve böylece işbirliği yapmaya hazırlandım, onları kandırdığımı *bilerek*. O gün St. Francis'te kararımı verdim;

çenemi kapalı tuttum, fikirlerimi kendime sakladım ve beklenen vakaları kaydetmeyi kabul ettim. Aptalca olduğunu bildiğim bir şeyin parçası oluverdim. Piskopos Archer kariyerini mahvetti ve bir kere bile onu vazgeçirmeye çalışmadım. Zaten Kirsten'le ilişkisinden vazgeçirmek için boşuna çabalamıştım. Bu defa beni haksız çıkarmakla kalmaz, temelli bırakırdı. Benim için bedeli çok ağır olurdu.

Sabit fikirlerini paylaşmadım. Ama ne yapıyorlarsa aynısını yaptım ve söyledim. Piskopos Arc-her'ın kitabında adım geçiyor; bana "Jeff'in günaşırı görünümlerini kaydetmedeki paha biçilmez katkı'm" için teşekkür ediyor, oysa görünüm falan yoktu. Sanırım dünya böyle idare ediliyor: zayıflıkla. Yeats'in şu "en iyilerin eksiktir inancı" ya da ona benzer bir şey dediği şiirindeki gibi. Şiiri biliyorsunuz; yinelememe gerek yok.

"Bir krala ateş ettiğinde onu öldürmelisin." Dünyaca ünlü bir adama aptal olduğunu söylemeye niyetliysen, kaybetmeyi göze alamadığın şeyleri kaybedeceğini bilmelisin. Bu yüzden kahrolası çenemi kapadım, içkimi içtim, kendi hesabımı ve Kirsten'inkini ödedim, Londra'dan getirdiği hediyeleri kabul ettim ve yeni vakaları, tüm yeni gelişmeleri gözleyeceğime söz verdim.

Ve fırsatım olsa, yine yapardım çünkü onları çok seviyordum, ikisini de. Onları kendi dürüstlüğümü önemsediğimden çok daha fazla seviyordum. Dostluk çok önemli görünüyordu; dürüstlüğün önemiyse –bundan ötürü dürüstlük de– gittikçe azaldı ve sonunda tamamen kayboldu. Doğruluğuma güle güle deyip dostluklarımı yaşattım. Yaptıklarımın doğruluğunu ancak bir başkası yargılayabilir çün-

kü hala ilgisiz değilim; hala gördüğüm şey sadece aylarca yurt dışında kaldıktan sonra geri dönen iki dost, özlediğim dostlar, hele Jeff'in ölümüyle... onlar olmadan hayatta kalamayacağım dostlar. Ve içten içe gizli bir etken beni devam etmeye teşvik ediyordu, o güne kadar kabul etmediğim bir etken; Dr. King'le Selma'da yürümüş, David Frost'un röportaj yaptığı, fikirleriyle çağdaş düşünce dünyasına şekil veren ünlü bir adamı tanıyor olmaktan gurur duyuyordum. Alın işte, özü buydu. Kendimi –kimliğimi– kendime Piskopos Archer'ın gelini ve arkadaşı olarak tanımlıyordum.

Bu kötü bir sebep ve bana saplanıp kaldı; beni çok çabuk yakalamıştı. Zihnim gecenin karanlığında kendi kendine "Piskopos Timothy Archer'ı tanıyorum," diyordu. Bana bu sözleri fısıldayıp haysiyetime payanda oluyordu; ben de Jeff'in intiharı yüzünden suçluluk duyuyordum ve Piskopos Archer'ın hayatına, alışkanlıklarına ortak olarak kendi şüphelerimden kurtuluyordum – ya da en azından azaldıklarını hissediyordum.

Fakat *benim* düşüncemde bir mantık hatası var – etik bir hatanın yanı sıra– ve bunu fark etmemiştim; California Piskoposu saflığı ve batıl deliliğiyle insanlar üzerindeki etkisini, kamuoyunu kontrol etme gücünü yok etmeye niyetliydi, beni ona çeken gücünü. O gün St. Francis'te zamanı dondurabilseydim, bunu öngörebilirdim – ve farklı davranırdım. Artık büyük bir adam olmayacaktı; yetki sahibi birinden takıntılı bir adama dönüşmesine göz yumuyordu. Bu yüzden beni ona çeken şeylerin çoğu yakında kaybolacaktı. Yani ben de onun kadar yanılmış haldeydim. O gün bunu idrak edememiştim. Onu sadece o anda

olduğu haliyle görmüştüm, birkaç yıl içinde olacağı halde değil. Ben de altı yaşında bir çocuk gibi davranıyordum. Gerçek bir zarar vermedim ama gerçek bir yararım da olmadı, kendimi boş yere alçalttım; hiçbir şeye yaramadı ve geriye baktığımda acıyla keşke şimdi sahip olduğum kavrayışa sahip olabilseydim diyorum. Piskopos Archer bizi de kendisiyle birlikte sürükledi çünkü onu seviyorduk ve ona inanıyorduk, yanıldığını bildiğimiz zaman bile. Bu korkunç bir kavrayış, ahlaki ve manevi dehşet uyandırması gereken bir konu. Şimdi uyandırıyor; ama o zaman uyandırmamıştı; dehşet hissi çok geç geldi.

Bu size sıkıcı gevezelik gibi gelebilir ama benim için başka bir şey: bu, kalbimin kederi.

SEKİZ

Bill Lundborg'u hapiste uzun süre tutmadılar. Piskopos Archer –Bill'in kronik akıl hastalığı hikayesine dayanarak– serbest bırakılmasını sağladı ve çok geçmeden genç adam, Kirsten'in kendisine ördüğü bir kazak, bol pantolonu ve tıknaz yüzünde donuk bir ifadeyle Tenderloin'deki dairelerinin önünde belirdi.

Onu gördüğüme memnun olmuştum. Birkaç defa onu düşünmüştüm, nasıl idare ettiğini merak ediyordum. Hapishane ona zarar vermişe benzemiyordu. Belki hastaneye kapatıldığı dönemler gibiydi. Bilebildiğim kadarıyla pek farklı değillerdi; ikisine de kapatılmamıştım.

"Selam Angel," dedi ben daireye girerken; ceza yememek için yeni Honda'mı çekmek zorunda kalmıştım. "Ne sürüyorsun?"

"Bir Honda Civic," dedim.

"Motoru iyidir," dedi Bill. O boydaki millerin çoğunun aksine fazla tur yapmaz. Sendeki dört vitesli mi beş mi?"

"Dört." Paltomu çıkarıp girişteki dolaba astım.

"O kadar kısa bir dingil aralığı için bayağı iyi gidiyor," dedi Bill. "Ama çarpışma halinde –bir Amerikan arabasıyla çarpışırsan– seni kazırlar. Muhtemelen takla atarsın."

Sonra bana tek arabalı kazalardaki ölüm oranlarından söz etti. Küçük ithal arabalar açısından durum iç karartıcıydı. Mesela bir Mustang karşısında hiç şansım yoktu. Bill coşkuyla yeni önden çekişli

Oldsmobile'i anlatıyordu. Ona göre çekiş ve yol tutuşu bakımından büyük bir mühendislik gelişmesiydi. Daha büyük bir araba alınam gerektiğini düşündüğü belliydi; güvenliğimden endişe duyuyordu. Bunu dokunaklı buldum, dahası, neden bahsettiğini iyi biliyordu. İki arkadaşımı tek arabalı bir kazada kaybetmiştim. VW Beetle'ın ön tekerlekleri içe doğru eğrilerek arabanın takla atmasına neden olmuştu. Bill bu tasarımın 1965'ten sonra başarıyla değiştirildiğini söyledi; o tarihten sonra VW sabit dingile geçti, tekerlek kapanıklığı sınırlandı.

Sanırım terimleri doğru kullanıyorum. Arabalarla ilgili bu türden bilgilerde Bill'e bağımlıyım. Kirsten kayıtsızlıkla dinliyordu; Piskopos Archer en azından sahte bir ilgi gösteriyordu, gerçi poz yaptığını düşünüyordum. Bunları umursaması ya da anlaması bana imkansız geliyordu; çünkü metafizik meseleler bizim için neyse, tekerlek kapanıklığı gibi şeyler de piskopos için oydu: spekülasyondan ibaret ve manasız.

Bill bir kutu Coors almak için mutfağa gittiğinde Kirsten'in dudakları bana doğru bir kelime fısıldadı.

"Ne?" dedim, elimi kulağıma götürerek.

"Takıntı." Ciddiyet ve hoşnutsuzlukla başını salladı.

Birasıyla dönen Bill, "Hayatın arabanın süspansiyonuna bağlı," dedi. "Enine torsiyon çubuklu bir süspansiyon–"

"Arabalarla ilgili bir kelime daha duyarsam," diye kesti Kirsten, "çığlık atacağım."

"Afedersin," dedi Bill.

"Bill," dedi Piskopos Archer, "yeni bir araba alacak olsam, ne almalıyım?"

"Ne kadar paranız–"

"Param var," dedi piskopos.

"Bir BMW. Ya da Mercedes-Benz. Mercedes'in avantajlarından biri kimsenin onu çalamaması." Mercedes-Benz'in hayret verici karmaşıklıktaki kilitlerinden bahsetti. "Galerilerin tahsilatçıları bile kapılarını açmakta zorlanır," diye bitirdi. "Bir hırsız Mercedes-Benz'e harcayacağı süre içinde altı Cadillac ve üç Porsche soyabilir. Bu yüzden onlara yaklaşmazlar; yani teybini arabada bırakabilirsin. Öbür arabalarda, onu hep yanında sürüklemek zorunda kalırsın." Sonra bize içten yanmalı motorlu ilk otomobili yapanın Carl Benz olduğunu söyledi. Benz, 1926'da şirketini Daimler-Motoren-Gesell-schaft'la birleştirip Daimler-Benz'i oluşturdu, Mer-cedes-Benz'i de bu şirket üretti. "Mercedes", Carl Benz'in tanıdığı küçük bir kızın adıydı ama Bill, Mercedes'in Benz'in kızı mı yoksa torunu mu olduğunu hatırlayamıyordu.

"Yani 'Mercedes' bir araba tasarımcısı ya da mühendisin adı değildi," dedi Tim, "aslında bir çocuğun adıydı. Ve şimdi o çocuğun adı dünyanın en iyi arabalarından biriyle birlikte anılıyor."

"Bu doğru," dedi Bill. Arabalarla ilgili az bilinen bir hikaye daha anlattı. Dr. Porsche, VW ve tabii Porsche'nin tasarımcısı, arka motor ve hava soğutmalı tasarımı kendisi bulmamıştı; bunlara Almanlar 1938'de Çekoslovakya'yı ele geçirdiğinde orada bir otomobil firmasında rastlamıştı. Bill Çek arabasının adını hatırlayamıyordu ama dört değil sekiz silindirliydi, çok güçlü ve hızlıydı, o kadar ki sonunda Alman askerlerin onları sürmesi yasaklanmıştı. Dr. Porsche, Hitler'in emriyle sekiz silindirli yüksek per-

formans tasarımını değiştirdi. "Hitler hava soğutmalı bir motor kullanılmasını istiyordu," dedi Bill, "çünkü VW'ları Sovyetler Birliği'ni ele geçirdiğinde *autobahnlarda* kullanmayı düşünüyordu ve iklim koşulları, soğuk yüzünden–"

"Bence bir Jaguar almalısın," diye araya girdi Kirsten.

"Ah, hayır," dedi Bill. "Jaguar dünyadaki en dengesiz, arızaya yatkın arabalardan biridir; haddinden fazla karmaşıktır ve sürekli servise götürmen gerekir. Yine de muazzam çift milli motorları şimdiye dek yapılmış en iyi yüksek performans makinesidir, tabii Otuzların on altı silindirli gezinti arabalarını saymazsak."

"On altı silindir mi?" dedim hayretle.

"Yağ gibi kayıyorlardı," dedi Bill. Otuzların külüstürleri ve pahalı gezinti arabaları arasında uçurum vardı; şimdi o uçurum yok... geniş bir yelpaze var, diyelim ki senin Honda Civic'inden –basit bir taşıt– Rolls'a kadar. Fiyat ve kalite artık ufak artışlarla ilerliyor, bu da iyi bir şey. Geçmişteki ve bugünkü toplum arasındaki değişimi gösteriyor." Buharlı arabalardan ve o tasarımın neden tutmadığından bahsetmeye başladı; ancak Kirsten ayağa kalktı ve ona sert sert baktı.

"Sanırım yatacağım," dedi Kirsten.

Tim, "Yarın Lions Kulübü'ndeki konuşmam saat kaçta?" diye sordu.

"Ah Tanrım, o konuşmayı henüz bitirmedim," dedi Kirsten.

"Doğaçlama yapabilirim," dedi Tim.

"Bantta kayıtlı. Sadece kopyasını çıkarmam gerekiyor."

"Sabah yapabilirsin."

Kirsten ona dik dik baktı.

"Söylediğim gibi," dedi Tim, "doğaçlama yapabilirim."

Kirsten, Bill ve bana dönerek "Doğaçlama yapabilirmiş," dedi. Rahatsızca kıpırdanan piskoposa bakmayı sürdürdü. "Tanrım," dedi.

"Sorun ne?" dedi Tim.

"Hiç." Yatak odasına doğru yürüdü. "Kopyasını çıkaracağım. Seninki pek iyi bir fikir değil – neden sürekli bunu tartışmak zorundayız bilmiyorum. Zerdüştilerle ilgili tiratlarından birine girişmeyeceğine söz ver."

Tim zayıf ama kararlı bir şekilde, "Kilise düşüncesinin kökeninin izini süreceksem–"

"Lions'ların çöl papazları ve ikinci yüzyıldaki keşiş hayatını dinlemek istediklerini sanmıyorum."

"O halde tam da bunlardan bahsetmeliyim," dedi Tim. Bill ve bana dönüp anlatmaya başladı, "Keşişin biri, hasta bir azize ilaç götürmek üzere bir şehre yollanmıştı... isimler önemli değil. Bilinmesi gereken, hasta azizin çok büyük bir aziz olduğu, Kuzey Afrika'daki en sevilen ve hürmet edilen insanlardan biri. Keşiş, çöl boyunca uzun bir yolculuktan sonra şehre vardığında–"

"İyi geceler," dedi Kirsten ve yatak odasına girip gözden kayboldu.

"İyi geceler," dedik hepimiz.

Tim biraz durakladıktan sonra kısık sesle devam etti. "Keşiş şehre girdiğinde, nereye gideceğini bilmiyordu. Karanlıkta ilerlerken –geceydi– yol kenarında yatan hasta bir dilenciye rastladı. Keşiş, durumun manevi yönlerini iyice düşündükten sonra dilenciye

yardım etti, ilacı ona içirdi. Bir süre sonra dilenci iyileşme belirtileri gösterdi. Fakat şimdi keşişin büyük azize götürecek ilacı kalmamıştı. Böylece başkeşişin kendisine ne diyeceğini düşünüp korkarak, geldiği manastıra geri döndü. Yaptığı şeyi başkeşişe anlattığında, başkeşiş 'Doğru olanı yaptın.' dedi" Tim sustu. Üçümüz de konuşmadan oturuyorduk.

"Bu kadar mı?" dedi Bill.

"Hıristiyanlıkta mütevazı ile yüce, fakir ile zengin arasında ayrım yapılmaz. Keşiş, ilacı büyük ve meşhur azize saklamak yerine gördüğü ilk hastaya vermekle kurtarıcının kalbindekini anlamıştı. İsa'nın zamanında sıradan insanlar için aşağılayıcı bir söz kullanılırdı... onlara *Am ha-aretz* derlerdi, 'toprak insanları' anlamına gelen İbranice bir sözcük, önemsiz oldukları anlamına geliyordu. İsa bu insanlarla, *Am ha-aretz*'le konuştu, onlara karıştı, onlarla yiyip içip uyudu, yani onların evlerinde uyudu – gerçi bazen zenginlerin evinde uyuduğu da oluyordu, çünkü zenginler bile dışlanmaz." Tim'in morali bozuk gibiydi.

" 'Pisko,' " dedi Bill gülümseyerek. "Kirsten senin arkandan böyle diyor."

Tim buna hiçbir şey söylemedi. Kirsten'in diğer odada hareket ettiğini duyabiliyorduk; bir şey düştü ve Kirsten küfür etti.

"Seni bir Tanrı'nın varlığına inandıran nedir?" dedi Bill Tim'e.

Tim bir süre sustu. Oldukça yorgun görünüyordu, yine de bir cevap oluşturmaya çalıştığını sezdim. Bitkinlikle gözlerini ovuşturdu. "Ontolojik kanıt var..." diye mırıldandı. "Aziz Anselmus'un ontolojik kanıtı, eğer bir Varlık düşünülebiliyorsa–" Ani-

den durdu, başını kaldırdı, gözlerini kırptı.

"Konuşmanın kopyasını çıkarabilirim," dedim. "Hukuk bürosundaki işim buydu; iyiyimdir." Ayağa kalktım. "Gidip Kirsten'e söyleyeyim."

"Sorun değil," dedi Tim.

"Yazılı bir belgeyle konuşuyor olsan daha iyi olmaz mı?" dedim.

Tim, "Onlara şeyden bahsetmek istiyorum–" durdu. "Biliyorsun Angel, onu gerçekten seviyorum. Benim için çok şey yaptı. Ve Jeff'in ölümünden sonra yanımda olmasaydı... ne yapardım bilmiyorum; beni anladığından eminim." Bill'e döndü, "Annene son derece düşkünüm. O, dünya üzerinde bana en yakın olan insan."

"Tanrı'nın var olduğunun kanıtı var mı?" dedi Bill.

Bir duraklamadan sonra, "Birtakım kanıtlar sunuldu," dedi Tim. "Muhtemelen en iyisi biyolojideki kanıt, örneğin Teilhard de Chardin'in geliştirdiği. Evrim –evrimin varlığı– bir tasarımcıya işaret ediyor. Bir de Morrison'un kanıtı var, gezegenimiz karmaşık yaşam formlarına olağanüstü bir misafirperverlik gösteriyor. Bunun tesadüfi olma ihtimali çok küçük. Affedersiniz." Başını salladı. "İyi hissetmiyorum. Başka zaman tartışırız. Yine de kısaca şunu söyleyeyim, teleolojik kanıt, doğadaki düzen ve amaçtan gelen kanıt en güçlü kanıttır."

"Bill," dedim, "piskopos yorgun."

Üzerinde sabahlık ve terlikleriyle yatak odasından çıkan Kirsten, "Piskopos yorgun," dedi. "Piskopos hep yorgun. Piskopos 'Tanrı'nın varlığının kanıtı var mı?' sorusunu cevaplayamayacak kadar yorgun. Hayır; kanıt yok. Alka-Seltzer nerede?"

"Sonuncuyu ben aldım," dedi Tim soğukça.

"Çantamda var," dedim.

Kirsten yatak odasının kapısını kapadı, gürültüyle.

"Kanıtlar var," dedi Tim.

"Ama Tanrı kimseyle konuşmuyor," dedi Bill.

"Hayır," dedi Tim. Sonra toparlandı, duruşunu dikleştirdiğini gördüm. "Ancak Eski Ahit'te Yehova'nın, insanlarıyla peygamberler aracılığıyla konuşmasının birçok örneği vardır. Bu vahiy kaynağı sonunda kurudu. Tanrı artık insanlarla konuşmuyor. Buna 'uzun sessizlik' deniyor. İki bin yıldır sürüyor."

"Tanrı'nın İncil'deki insanlarla konuştuğunu anlıyorum," dedi Bill, "eski zamanlarda, ama şimdi neden konuşmuyor? Neden durdu?"

"Bilmiyorum," dedi Tim. Başka bir şey söylemedi; orada durdu. Orada durmamalısın, diye düşündüm. Orası bitirilecek yer değil.

"Lütfen devam et," dedim.

"Saat kaç?" Tim salonagöz gezdirdi. "Saatim yok."

Bill, "Jeff'in öbür dünyadan geri dönmesiyle ilgili saçmalık da neyin nesi?" dedi.

Aman Tanrım, dedim kendi kendime; gözlerimi kapadım.

"Bunu açıklamanı gerçekten isterim," dedi Bill Tim'e. "Çünkü bu imkansız. Sadece olasılık dışı değil; imkansız." Bekledi. "Kirsten bana bundan bahsedip duruyor," dedi. "Bu duyduğum en aptalca şey."

"Jeff ikimizle iletişim kurdu," dedi Tim. "Aracı vakalar vasıtasıyla. Birçok defa, birçok şekilde." Birden kızardı; dikleşti ve derinliklerindeki otorite yüzeye çıktı: orada otururken, kişisel sorunları olan orta yaşlı, yorgun bir adamdan, gücün kendisine dönüştü. Sözcüklere dönüşmüş ikna gücüne. "Daha aydınlık bir gün yaratmak için bizim üzerimizde ve

bizim aracılığımızla çalışan Tanrı'nın Kendisidir. Oğlum şu anda bizimle; bu odada bizimle birlikte. Bizi hiç bırakmadı. Ölen maddi bir vücuttu. Maddi her şey yok olur. Gezegenler yok oluyor. Fiziksel evren yok olacak. O halde hiçbir şeyin var olmadığını mı savunacaksın? Çünkü mantığın seni buna götürecek. Şu anda dış gerçekliğin var olduğunu kanıtlamak imkansızdır. Bunu Descartes keşfetti; modern felsefenin temeli budur. Kesin olarak bilebileceğin tek şey kendi zihninin, kendi bilincinin var olduğudur. 'Ben'im' diyebilirsin ve hepsi bu. Ve Yehova Musa'ya, insanlar kimle konuştuğunu sorduklarında böyle demesini söyledi. 'Ben'im' der Yehova. İbranicesi *Ehyeh*. Bunu sen de diyebilirsin ve söyleyebileceğin her şey bundan ibarettir. Gördüğün şey dünya değil, kendi zihninin oluşturduğu bir suret. Yaşadığın her şeyi inançla bilirsin. Ayrıca, rüya görüyor olabilirsin. Bunu düşünmüş müydün? Platon yaşlı bir bilgenin, muhtemelen bir Orfeusçu, kendisine 'Şimdi ölüyüz ve bir çeşit hapishanedeyiz' dediğini anlatır. Platon bu ifadeyi saçma bulmadı; bize bunun hatırı sayılır ve düşünmeye değer olduğunu söyler. 'Şimdi ölüyüz.' Dünyamız bile olmayabilir. Jeff'in bize geri döndüğüne dair elimde –annen ve benim elimizde– yeterli delil var, dünyanın var olduğuna dair yeterli delilimiz olduğu gibi. Geri döndüğünü varsaymıyoruz; geri dönüşünü tecrübe ediyoruz. Bunu yaşadık ve yaşıyoruz. Yani bu bizim fikrimiz değil. Bu gerçek."

"Sizin için gerçek," dedi Bill.

"Gerçeklik başka ne verebilir?"

"Ee, yani," dedi Bill, "Ben buna inanmıyorum."

"Bu durumda sorun bizim tecrübemizde değil,"

dedi Tim. "Senin inanç sisteminde. Senin inanç sisteminin sınırları içinde böyle bir şey imkansız. Neyin mümkün olduğunu kim, ama gerçekten, söyleyebilir? Neyin mümkün olup olmadığını bilmiyoruz; sınırları biz belirlemiyoruz – Tanrı belirliyor." Tim parmağını Bill'e doğrulttu. "Kişinin inandığı ve bildiği, son tahlilde, Tanrı'ya bağlıdır: rızana ya da razı olmamaya kendi iradenle karar veremezsin; bu Tanrı'nın bir armağanıdır, bağlılığımızın bir örneğidir. Tanrı bize bir dünya bahşeder ve bizi bu dünyaya razı eder; onu bizim için gerçek kılar: bu onun güçlerinden biridir. İsa'nın Tanrı'nın Oğlu olduğuna, Tanrı'nın Kendisi olduğuna inanıyor musun? Buna da inanmıyorsun. Öyleyse Jeff'in öbür dünyadan geri döndüğünü sana nasıl kanıtlayabilirim? İsa Mesih'in iki bin yıl önce bu dünyada yürüdüğünü, bizim için yaşayıp bizim günahlarımız için öldüğünü ve üçüncü günde göğe yükseldiğini bile kanıtlayamıyorum. Haksız mıyım? Bunu da inkar etmiyor musun? O halde neye inanıyorsun? İçine girip caddelerde sürebildiğin nesnelere. Nesneler ve caddeler olmayabilir; biri Descartes'a habis bir iblisin aslında var olmayan bir dünyaya razı olmamıza yol açabileceğini belirtmişti, aklımıza dünyanın sadece görünüşte bir taklidini sokabilir. Eğer böyle bir şey olsaydı, haberimiz olmazdı. Güvenmeliyiz; Tanrı'ya güvenmeliyiz. Tanrı'nın beni aldatmayacağına güveniyorum; Rabbi imanlı ve doğru, aldatmaya ehliyetsiz addediyorum. Senin için böyle bir soru yok, çünkü sen zaten O'nun var olduğunu kabul etmiyorsun. Kanıt istiyorsun. Sana şu dakika Tanrı'nın benimle konuşan sesini duyduğumu söyleseydim – buna inanır mıydın? Tabii ki hayır. Tanrı'yla konuşan insanlara sahte

sofu, Tanrı'nın konuştuğu insanlara ise deli diyoruz. Bu, imanın çok az olduğu bir çağ. Ölmüş olan Tanrı değil; bizim imanımız."

"Ama–" dedi Bill, "bu anlamsız. Neden geri gelsin ki?"

"Bana evvela Jeff'in neden yaşadığını söyle," dedi Tim. "O zaman belki sana neden geri geldiğini söyleyebilirim. Neden yaşıyorsun? Hangi amaçla yaratıldın? Seni kimin yarattığını bilmiyorsun –birinin yarattığını farz edersek– ve sebebini de bilmiyorsun, bir sebebi olduğunu farz edersek. Belki seni kimse yaratmadı ve belki hayatının amacı da yok. Dünya yok, amaç yok, Yaratıcı yok ve Jeff bize geri dönmedi. Mantığın bu mu? Hayatını böyle mi yaşıyorsun? Heidegger'in bahsettiği anlamda Varlık sana bunu mu ifade ediyor? Bu yoksullaştırılmış, suni bir Varlık. Bana zayıf ve anlamsız, neticede de faydasız geliyor. İnanabileceğin bir şey olmalı Bill. Kendine inanıyor musun? Senin, Bill Lundborg'un var olduğunu kabul eder misin? Bunu kabul edersin; güzel. Yeterince iyi. Bir başlangıç noktamız var. Vücudunu incele. Duyu organların var mı? Gözlerin, kulakların, tatma, dokunma ve koklama organların? O halde, muhtemelen, bu duyu sistemi bilgi edinmek için tasarlandı. Öyleyse, bilginin var olduğunu farz etmek de akla uygun olacaktır. Eğer bilgi varsa, muhtemelen bir şeye ilişkindir. Muhtemelen, bir dünya vardır – kesinlikle demiyorum, muhtemelen ve duyu organların vasıtasıyla bu dünyayla bağlantı kuruyorsun. Kendi besinini kendin mi yaratıyorsun? Yaşaman için gerekli besini kendiliğinden, kendi vücudundan mı oluşturuyorsun? Hayır. Demek ki kesin bilgisine değil, ancak muhtemel bilgisine sahip

olabildiğin bu dış dünyaya bağımlı olduğunu düşünebiliriz. Dünya bizim için sadece olası bir gerçektir, kaçınılmaz değil. Bu dünya neden oluşur? Dışarıda ne var? Duyular yalan söyler mi? Eğer söylerse, neden varlar? Duyu organlarını kendin mi yarattın? Hayır, sen yaratmadın. Başka biri veya başka bir şey yarattı. Sen olmayan bu başkası kim? Görünüşe göre yalnız değilsin, var olan tek gerçeklik değilsin; görünüşe göre başkaları da var ve içlerinden biri ya da birkaçı, seni ve vücudunu tasarladı ve yaptı, tıpkı Carl Benz'in ilk otomobili tasarlayıp yapması gibi. Carl Benz diye biri olduğunu nereden biliyorum? Bana söylediğin için mi? Sana oğlum Jeff'in öbür dünyadan döndüğünü söyle–"

"Kirsten söyledi," diye düzeltti Bill.

"Kirsten genelde sana yalan söyler mi?" dedi Tim.

"Hayır," dedi Bill.

"Jeff'in öbür dünyadan geri döndüğünü söylemek bize ne kazandırır? Birçok insan bize inanmayacak. Sen bile bize inanmıyorsun. Bunu söylüyoruz çünkü doğru olduğuna inanıyoruz. Ve buna inanmak için sebeplerimiz var. İkimiz de bazı şeyler gördük, bazı şeylere tanık olduk. Carl Benz'i bu odada görmüyorum ama bir zamanlar var olduğuna inanıyorum. Mercedes-Benz'in adını küçük bir kız ve bir adamdan aldığına inanıyorum. Ben bir avukatım; veri inceleme kriterlerini bilen biriyim. Kirsten ve benim elimizde kanıt var, vakalar."

"Evet, ama bu vakalar, elinizdekilerin hepsi– bunlar hiçbir şeyi kanıtlamıyor. Sadece bunlara Jeff'in sebep olduğunu varsayıyorsunuz. Bilmiyorsunuz."

Tim, "Bir örnek vereyim," dedi. "Park halindeki

arabanın altına bakıyorsun ve bir su birikintisi görüyorsun. Şimdi, suyun motorundan geldiğini *bilmiyorsun*; bu varsaymak zorunda olduğun bir şey. Kanıtın var. Bir avukat olarak neyin kanıt oluşturduğunu bilirim. Sen, bir oto tamircisi olarak–"

"Araba kendi park yerinde mi?" dedi Bill. "Yoksa süpermarket gibi halka açık bir yerin otoparkında mı?"

Tim hafif bir şaşkınlıkla durdu. "Anlayamadım."

"Eğer kendi garajın ya da park yerindeyse, muhtemelen senin arabandan geliyordur. Zaten motordan gelmez; radyatörden, su pompasından ya da hortumların birindendir."

"Ama bunu varsayarsın," dedi Tim. "Kanıta dayanarak."

"Hidrolik sıvısı da olabilir. Suya çok benzer. Pembemsidir. Eğer otomatik vites kullanıyorsan, şanzıman yağı da olabilir. Hidrolik direksiyonun var mı?"

"Nerede?"

"Arabanda."

"Bilmiyorum. Varsayımsal bir arabadan bahsediyorum."

"Ya da motor yağı olabilir," dedi Bill, "o zaman pembe olmaz. Su mu yağ mı olduğunu anlaman gerek, hidrolikten mi geliyor şanzımandan mı; birçok şey olabilir. Eğer halka açık bir yerdeysen ve arabanın altında bir gölcük varsa, muhtemelen hiçbir anlama gelmez çünkü aynı yere birçok kişi park etmiştir; senden önceki arabadan kalmış olabilir. Yapılacak en iyi şey–"

"Ama yalnızca varsayımda bulunabilirsin," dedi Tim. "Arabandan gelip gelmediğini bilemezsin."

"Anında bilemezsin, ama öğrenebilirsin. Ta-

mam; diyelim ki kendi garajındasın ve oraya sadece sen park ediyorsun. Önce ne tür bir sıvı olduğunu anlaman gerek. Bunun için arabanın altına eğilip – biraz geri alman gerekebilir– parmağını sıvıya bandırırsın. Şimdi, pembe mi? Yoksa kahverengi mi? Yağ mı? Su mu? Diyelim ki su. Eh, normal olabilir; radyatörden taşmış olabilir; motoru durdurduktan sonra bazen su ısınır ve püskürür."

"Su olduğunu tespit etsen bile," dedi Tim azimle, "senin arabandan geldiğinden emin olamazsın."

"Başka nereden gelebilir ki?"

"Bu bilinmeyen bir unsur. Dolaylı kanıta dayanarak hareket ediyorsun; suyun senin arabandan geldiğini görmedin."

"Tamam – motoru çalıştır, bak bakalım damlıyor mu?"

"Bu çok vakit almaz mı?" dedi Tim.

"Eh, bilmek zorundasın. Hidrolik sistemindeki seviyeyi kontrol etmelisin; şanzıman yağı seviyesini, radyatörünü, motor yağını; bunların hepsini rutin olarak kontrol etmelisin. Beklerken kontrol edebilirsin. Bazıları, mesela şanzıman yağı seviyesi, motor çalışırken kontrol edilir. Bu arada, lastiklerinin havasına da bakarsın. Basınçlarını kaçta tutuyorsun?"

"Neyin?" dedi Tim.

"Lastiklerinin." Bill gülümsedi. "Beş tane var. Bir tanesi bagajda; yedeğin. Diğerlerini kontrol ederken herhalde onu unutuyorsundur. Yedek lastiğinde hava olmadığının farkına varmayacaksın, ta ki bir gün lastiğin patlayana kadar. O zaman yedeğinde hava olup olmadığını fark edersin. Tampon krikon mu var dingil krikon mu? Ne tür bir araba kullanıyorsun?"

"Sanırım bir Buick," dedi Tim.
"Bir Chrysler," dedim sessizce.
"Ah," dedi Tim.

Bill East Bay'e dönüş yolculuğu için ayrıldıktan sonra, Tim ile Tenderloin'deki dairenin salonunda oturduk ve Tim benimle açıkça ve samimiyetle konuştu. "Kirsten ve benim," dedi, "bazı sorunlarımız var." Kanepede yanımda oturuyor ve yatak odasındaki Kirsten duymasın diye alçak sesle konuşuyordu.

"Kaç tane sakinleştirici alıyor?" dedim.

"Barbitürat mı diyorsun?"

"Evet, barbitüratları kastediyorum," dedim.

"Gerçekten bilmiyorum. İstediği her şeyi veren bir doktoru var... bir defada yüz tane alıyor. Seconal. Ve Amytal de alıyor. Sanırım Amytal'i veren başka bir doktor."

"Kaç tane aldığını öğrensen iyi olur."

"Bill neden Jeff'in bize geri döndüğünü anlamamakta direniyor?" dedi Tim.

"Tanrı bilir," dedim.

"Kitabımın amacı sevdiklerini kaybetmiş acılı insanları biraz olsun rahatlatmak. Doğum travmasından sonra hayat olması gibi, ölüm travmasından sonra da hayat olduğunu bilmek kadar güven verici bir şey olabilir mi? İsa, bizi öbür dünyada hayatın beklediğini kesin biçimde söylüyor; bütün kurtuluş vaadi buna bağlı. 'Diriliş Ben'im. Bana iman eden kişi ölse de yaşayacaktır. Yaşayan ve bana iman eden asla ölmeyecek.' Ve sonra İsa, Marta'ya 'Buna iman ediyor musun?' der, Marta şöyle cevap verir, 'Evet, ya Rab. Senin, dünyaya gelecek olan Tanrı'nın oğlu

Mesih olduğuna iman ettim."[17] İsa daha sonra der ki, 'Çünkü ben kendiliğimden konuşmadım. Beni gönderen Baba'nın kendisi ne söylemem ve ne konuşmam gerektiğini bana buyurdu. O'nun buyruğunun sonsuz yaşam olduğunu biliyorum."[18] İzninle İncil'imi alayım." Tim sehpada duran İncil'e uzandı. "Birinci Korintliler, on beşinci bap, on ikinci ayet. 'Eğer Mesih'in ölümden dirildiği duyuruluyorsa, nasıl oluyor da aranızdan bazıları ölüler dirilmez diyor? Ölüler dirilmezse, Mesih de dirilmemiştir. Mesih dirilmemişse, bildirimiz de imanınız da boştur. Bu durumda Tanrı'yla ilgili tanıklığımız da yalan demektir. Çünkü Tanrı'nın, Mesih'i dirilttiğine tanıklık ettik. Ama ölüler gerçekten dirilmezse, Tanrı Mesih'i de diriltmemiştir. Mesih dirilmemişse imanınız yararsızdır, siz de hala günahlarınızın içindesiniz. Buna göre Mesih'e ait olarak ölmüş olanlar da mahvolmuşlardır. Eğer yalnız bu yaşam için Mesih'e umut bağlamışsak, herkesten çok acınacak durumdayız. Oysa Mesih, ölmüş olanların ilk örneği olarak ölümden dirilmiştir.' " Tim İncil'ini kapadı. "Bu gayet açık ve net. Hiçbir şüpheye yer bırakmıyor."

"Sanırım öyle," dedim.

"Zadokite vadisinde çok fazla kanıt ortaya çıktı. Erken dönem Hıristiyanlığın tüm *kerygmasına* ışık tutacak kadar çok. Şimdi çok şey biliyoruz. Pavlus mecazi konuşmuyordu; ölümden sonra gerçekten diriliş var. Bunun tekniğini biliyorlardı. Bu bir bilimdi. Şimdi olsa buna tıp derdik. Vadide *anokhi* vardı."

"Mantar," dedim.

Beni süzdü. "Evet, *anokhi* mantarı."

"Ekmek ve çorba," dedim.

17 Yuhanna, 11:25-27 (ç.n.)
18 Yuhanna, 12:49-50 (ç.n.)

"Evet."

"Ama şimdi ona sahip değiliz."

"Komünyon'a sahibiz."

"Ama ikimiz de biliyoruz ki Komünyon asıl maddeyi içermez. Yerlilerin sahte uçaklar yaptığı kargo kültlerindeki gibi."

"Hiç de değil."

"Ne farkı var?"

"Kutsal Ruh–" Durdu.

"Ben de bunu söylemeye çalışıyorum," dedim.

Tim, "Jeff'in dönüşünden Kutsal Ruh'un sorumlu olduğunu hissediyorum," dedi.

"Yani o halde Kutsal Ruh'un hala var olduğunu, hep var olduğunu ve Tanrı, Tanrı'nın bir biçimi olduğunu düşünüyorsun."

"Şimdi evet," dedi Tim. "Kanıtları gördükten sonra. Kanıtları görene kadar buna inanmadım, Jeff'in ölüm saatine ayarlanmış saatler, Kirsten'in yanmış saçları, kırılan aynalar, parmaklarına batan iğneler. Giysilerinin nasıl darmadağın olduğunu gördün; seni çağırıp bizzat görmeni istedik. Bunu biz yapmadık. Yaşayan biri yapmadı; kendimiz kanıt üretecek değiliz. Sence bunu yapar mıyız, sahtekarlık yapar mıyız?"

"Hayır," dedim.

"Ve raftaki kitapların dışarı fırlayıp yere düştüğü gün – orada kimse yoktu. Kendi gözlerinle gördün."

"Sence *anokhi* mantarı hala var mıdır?" diye sordum.

"Bilmiyorum. Büyük Plinius'un *Historia Natu-ralis*'inin Sekizinci Kitabında, *vita verna* adlı bir mantardan bahsediliyor. Plinius birinci yüzyılda yaşadı... hemen hemen aynı dönemde. Yazdıkları

Theo-phrastus'tan alıntı da değildi; bu bizzat gördüğü bir mantardı, Roma bahçelerinde edindiği bilgilere dayanıyordu. *Anokhi* olabilir. Ama bu sadece bir tahmin. Keşke emin olabilseydik." Sonra alışkanlığı olduğu üzere konuyu değiştirdi; Tim Archer'ın zihni bir konu üzerinde uzun süre kalmazdı. "Bill'de şizofreni var, değil mi?"

"Evet," dedim.

"Ama hayatını kazanabiliyor."

"Hastanede olmadığı zamanlarda," dedim. "Ya da içine kapanıp hastaneye yatma yolunda olmadığında."

"Şimdilik iyi idare ediyor gibi. Ama bir – varsayım yapamama durumu fark ettim."

"Soyut düşünemiyor," dedim.

"Sonu nereye varacak merak ediyorum," dedi Tim. "Kirsten iyileşme şansının... pek yüksek olmadığını söylüyor."

"İyileşme şansı sıfır. Hiç. Yok. Ama uyuşturucudan uzak duracak kadar akıllı."

"Eğitim avantajı yok."

"Eğitimin bir avantaj olduğundan emin değilim. Tüm yaptığım bir plak dükkanında çalışmak. Oraya da Cal. İngiliz Dili ve Edebiyatı'nda öğrendiklerim için alınmadım."

"Sana Beethoven'ın *Fidelio*'sunun hangi kaydını almalıyız diye soracaktım," dedi Tim.

"Klemperer," dedim. "Angel'dan çıktı. Leonora rolünde Christa Ludwig var."

"Onun aryalarını çok severim," dedi Tim.

"'*Abscheulicher! Wo Eilst Due Hin?*' Çok iyi söylüyor. Ama kimse Frieda Leider'in yıllar önceki kaydıyla kıyaslanamaz. Koleksiyonluk bir parça... plağı var-

sa bile hiç görmedim. Yıllar önce bir defa KPFA'da dinlemiştim. Hiçbir zaman unutmadım."

Tim, "Beethoven en büyük dahiydi, dünyanın gördüğü en büyük yaratıcı sanatçıydı," dedi. "İnsanın kendini anlayış biçimini değiştirdi."

"Evet," dedim. "*Fidelio*'da mahkumlar aydınlığa salıverildiklerinde... müzik tarihindeki en güzel pasajlardan biridir."

"Güzelden de öte," dedi Tim. "İçinde özgürlüğün doğasına dair bir kavrayış barındırıyor. Nasıl oluyor da son dönem kuartetleri gibi bütünüyle soyut müzik, sözler olmaksızın insanı kendinin bilincinde olma, kendi ontolojik doğasını anlama açısından bu kadar değiştirebiliyor? Schopenhauer sanatın, –özellikle müziğin– arzunun, mantıksız, çabalayan arzunun bir şekilde kendine dönüp çabalamayı bırakmasını sağlayan bir gücü olduğuna inanıyordu. Bunu geçici de olsa dinsel bir deneyim olarak görüyordu. Her nasılsa sanat, hele müzik, insanı mantıksız bir şeyden, biyolojik dürtülerle hareket etmeyen –ki doğaları gereği tatmin edilmeleri imkansızdır– mantıklı bir varlığa dönüştürme gücüne sahip. Beethoven'ın 13 numaralı kuartetinin son ölçüsünü ilk dinleyişimi hatırlıyorum – 'Grosse Fuge'ü değil, daha sonra onun yerine eklediği allegroyu. Küçük, sıra dışı bir parçadır o allegro... öyle canlı ve hafif, öyle güneşli."

"Onun, yazdığı son eser olduğunu okumuştum," dedim. "O küçük allegro, eğer yaşasaydı Beethoven'ın dördüncü döneminin ilk eseri olacaktı. Pek üçüncü döneme ait sayılmaz."

"Beethoven, müziğinin ifade ettiği tamamen yeni ve özgün insan özgürlüğü kavramını nereden

edinmişti?" diye sordu Tim. "Aydın biri miydi?"

"Goethe ve Schiller dönemine aitti. *Aufklärung.* Alman Aydınlanması."

"Hep Schiller. Hep buna dönüyoruz. Ve Schiller'den Hollandalıların İspanyollara karşı ayaklanmasına, Lowlands Savaşı'na. O da *Faust*'un ikinci bölümünde karşımıza çıkar, Faust nihayet kendisini tatmin edecek bir şey bulur ve **O ANIN SÜRMESİNİ İSTER.** Hollandalıların Kuzey Denizi'ni doldurarak toprak elde etmesi. O parçayı eskiden kendim çevirmiştim; mevcut İngilizce çevirilerin hiçbirinden memnun değildim. Onu ne yaptım bilmiyorum... yıllar önceydi. Bayard Taylor çevirisini biliyor musun?" Kalktı, bir dizi kitaba yaklaşıp cildi buldu, geri gelirken açtı.

Altında tepelerin
Bataklık bir vadi
hastalığını bulaştırıyordu,
kurtarmaya çalışıyorum kaç vakittir onu
kurumaya yüz tutan o pis su
şimdi benim en son, en büyük başarım
toprak milyonlarca kez izin verdi onu işlememe
güvenli olmasa da çalışmak serbest üzerinde
yeşil bereketli tarlalar
insanların ve sürülerin ilerlediği üzerinde
bir zamanlar, huzurla, en yeni dünyada
hepsi yerleşmişti tepenin sağlam toprağına
gözü kara, çalışkan insanlar vücut verdi buraya
burda, bu cennet gibi toprakta
uçurumun altındaki dalga
kükremeden, kemirirdi tepeyi alttan alta
ve tüm insanlar yok etmek istedi onu

Evet! İşte bu benim inandığım sadakatla
bu bilgelik nihai ve gerçek olan:
insan varlığını ve özgürlüğünü kazanmalı dünyada

"Evet," dedi Tim; kitabı kapadı. "Keşke kendi çevirimi kaybetmemiş olsaydım." Sonra kitabı yeniden açtı. "Gerisini de okuyabilir miyim?"

"Lütfen oku," dedim.

'o yüzden burda, tehlikelerin arasında
yükselmeli çocukluğun, insanlığın,
yaşlılığın ve zaferin günü
Ve böylesi bir topluluğu görmeyi ne çok isterim
Özgür insanların arasında,
özgür toprağın üzerinde durmayı
ve selamlamayı uçup giden anı

"Bu noktada Tanrı Cennet'teki bahsi kazanıyor," dedim.

"Evet," dedi Tim başıyla onaylayarak.

"Ah! Gitme kal öylece-ne kadar adilsin sen!"
benim ölümlü varlığımın izleri
çürüyüp gidemez: izler orada
bu yüce saadetin içinde
en yüce Anı kutluyorum şimdi

"Bu çok güzel ve anlaşılır bir çeviri," dedim.

Tim, "Goethe ikinci cildi ölümünden sadece bir yıl önce yazdı," dedi. Bu bölümden tek bir Almanca kelime hatırlıyorum: *verdienen. Hak eder.* 'Özgürlüğünü hak eder.' Sanırım bu da *Freiheit* olacak, *özgürlük.*

Bir ihtimal şöyleydi, *'Verdient seine Freiheit–'*" Durdu. "Elimden ancak bu kadarı geliyor. 'Özgürlüğünü hak eder onu –onları, özgürlük ve varoluşu– her gün yeniden fetheden.' Alman Aydınlanmasının doruğu. Sonrasında trajik bir biçimde tepetaklak düştükleri doruk. Goethe, Schiller, Beethoven'dan Üçüncü Reich ve Hitler'e. İmkansızmış gibi görünüyor.

"İşaretleri Wallenstein'da görülmesine rağmen," dedim.

"Generallerini astrolojik tahminlere göre seçiyordu. Aklı başında, eğitimli bir adam, büyük bir adam, gerçekten zamanının en güçlü adamlarından biri – nasıl oldu da bunlara inanmaya başladı?" dedi Piskopos Archer. "Bu benim için bir sır. Belki de hiç çözülmeyecek bir gizem."

Ne kadar yorgun olduğunu görüyordum, bu yüzden paltomu ve çantamı aldım, iyi geceler dileyip ayrıldım.

Arabama ceza kesilmişti. Lanet olsun dedim kendi kendime, kağıdı silecekten alıp cebime tıkarken. Biz Goethe okurken, Lovely Rita Meter-Maid[19] bana ceza yazıyor. Ne tuhaf bir dünya, diye düşündüm; ya da tuhaf dünyalar – çoğul. Bir araya gelmiyorlar.

19 The Beatles'ın Lovely Rita şarkısına gönderme. Meter-maid (İng.) Ceza yazmakla yükümlü kadın trafik polisi. (ç.n.)

DOKUZ

Piskopos Timothy Archer, uzun uzadıya dua edip düşündükten, parlak analitik becerilerine başvurduktan sonra California Bölge Piskoposluğu'ndan çekilip –kendi deyimiyle– özel sektöre girmekten başka seçeneği olmadığına karar verdi. Bu konuyu Kirsten ve benimle enine boyuna tartıştı.

Bize Mesih'in gerçekliğine hiçbir inancı kalmadığını bildirdi. "Hem de hiç. Yeni Ahit'in *kerygmasını* vicdanım sızlamadan vaaz etmeye devam edemem. Cemaatimin önüne her çıkışımda, onları aldattığımı hissediyorum."

"O akşam Bill Lundborg'a, Jeff'in geri dönüşünün Mesih'in gerçekliğini kanıtladığını söylemiştin," dedim.

"Kanıtlamıyor," dedi Tim. "Yapamıyor. Durumu ayrıntılı bir şekilde inceledim ve yapamıyor."

"O halde neyi kanıtlıyor?" dedi Kirsten.

"Ölümden sonraki yaşamı," dedi Tim. "Ama Mesih'in gerçekliğini değil. İsa, öğretileri özgün bile olmayan bir öğretmendi. Elimde bir medyumun ismi var, Santa Barbara'da yaşayan Dr. Garret diye bir adam. Ona gidip danışacağım, Jeff'le konuşmaya çalışacağım. Bay Mason onu tavsiye ediyor." Bir kağıdı inceledi. "Ah," dedi. "Dr. Garret kadınmış. Rachel Garret. Hmmm... erkek olduğundan emindim." Kendisine eşlik etmek isteyip istemediğimizi sordu. Niyeti (açıkladığına göre) Jeff'e İsa'yı sormaktı. Jeff, medyum Dr. Rachel Garret aracılığıyla, İsa'nın gerçek olup olmadığını, gerçekten Tanrı'nın Oğlu mu

olduğunu ve kiliselerin öğrettiği diğer şeylerin doğru olup olmadığını söyleyebilirdi. Bu önemli bir seyahat olacaktı; Tim'in piskoposluk görevinden istifa etmeye ilişkin kararı buna bağlıydı.

Üstelik işin içinde Tim'in inancı vardı. Episkopalyan Kilise içinde yükselmesi on yıllarını almıştı ama şimdi Hıristiyanlığın meşru olduğundan ciddi biçimde şüphe ediyordu. Bu Tim'in ifadesiydi: "meşru." Bana zayıf ve moda bir sözcük gibi geldi, Tim'in kalbi ve zihninde çarpışan güçlerin büyüklüğüne erişemiyordu. Yine de kullandığı sözcük buydu; sakince, sesinde heyecan belirten tonlamalar olmaksızın konuşuyordu. Sanki bir takım elbise alıp almamaya karar veriyor gibiydi.

"Mesih," dedi, "bir kişi değil, sıfattır. Kelime, İbranicede Mesh Edilmiş Olan, Seçilmiş Olan anlamına gelen 'Messiah'ın yanlış bir transliterasyonu. Mesih, elbette, dünya sona erdiğinde gelir ve şimdi yaşadığımız Demir Çağ'ın bittiğini, Altın Çağ'ın başladığını müjdeler. Bunun en güzel ifadesi Virgilius'un *Dördüncü Eglog*'undadır. Bakayım... şurada olacak." Ciddi anlarda hep yaptığı gibi kitaplarına gitti.

"Virgilius'u dinlemeye ihtiyacımız yok," dedi Kirsten soğuk bir sesle.

"İşte burada," dedi Tim, ona aldırmayarak.

"Ultima Cumaei venit iam carminis aetas; mag-nus-"

"Bu kadar yeter," dedi Kirsten sertçe.

Tim şaşkınlıkla ona baktı.

Kirsten, "Bence piskoposluktan istifa etmen delicesine saçma ve bencilce bir davranış," dedi.

"En azından eglogu çevirmeme izin ver," dedi Tim. "O zaman daha iyi anlayacaksın."

"Kendi hayatını ve benimkini mahvettiğini anlıyorum," dedi Kirsten. "Ben ne olacağım?"

Tim başını salladı. "Özgür Kurumlar Vakfı'nda ücretle çalışacağım."

"O da ne oluyor?" dedi Kirsten.

"Bir beyin takımı," dedim. "Santa Barbara'da."

"Yani oraya gittiğinde onlarla görüşeceksin?" dedi Kirsten.

"Evet." Başıyla onayladı. "Vakfın sorumlusu Pomeroy'la randevum var – Felton Pomeroy. Teolojik konularda danışmanları olacağım."

"Son derece saygın kabul ediliyorlar," dedim.

Kirsten bana ağaçları kökünden kurutabilecek bir bakış attı.

"Henüz kararlaştırılan bir şey yok," dedi Tim. "Nasıl olsa Rachel Garret'ı göreceğiz... neden ikisini bir seyahatte halletmeyelim. Böylece oraya sadece bir kere uçmak zorunda kalırım."

"Randevularını benim ayarlıyor olmam gerek," dedi Kirsten.

"Aslında," dedi Tim, "bu tamamen gayri resmi bir görüşme olacak. Öğle yemeği yiyeceğiz... diğer danışmanlarla tanışacağım. Binalarını ve bahçelerini göreceğim. Çok güzel bahçeleri var. Vakfın bahçelerini yıllar önce görmüştüm ve hala hatırlıyorum." Bana döndü, "Onlara bayılacaksın, Angel. Her çeşit gül var, özellikle de Peace. Bütün beş yıldızlı patentli güller orada, ya da nasıl derecelendiriliyorlarsa. İkinize Virgilius'un eglogunun çevirisini okuyabilir miyim?"

" 'Şimdi geliyor Cumaeli Sibylla'nın şarkısında bildirdiği çağların sonuncusu; yeniden doğuyor birbirini izleyen devirler. Şimdi dönüyor Bakire, dönüyor Satürn'ün asrı; şimdi iniyor cennetten yeni bir ırk. Ah erdemli Lucina, doğumlar tanrıçası! Gülümse yeni doğan oğlana, onun zamanında son bulacak demir ırkı -ve altın bir ırk yükselip kaplayacak yeryüzünü. Senin Apol-lon'undur şimdi kral.' "

Kirsten'le birbirimize baktık. Dudaklarını oynattığını gördüm ama hiç ses çıkarmadı. Tim'in inanç yüzünden – daha doğrusu inanma eksikliği, Kurtarıcıya inanma eksikliği yüzünden kariyerini ve hayatını mahvetmesine tanık olduğu bu anda, kim bilir neler düşünüyordu.

Kirsten'in sorunu, bir sorun görememesiydi. Ona göre Tim'in ikilemi, kitabi nedenlerle uydurulmuş, hayali bir ikilemdi. Tim'in, uygun gördüğü herhangi bir anda sorundan kurtulma seçeneği olduğunu düşünüyordu; Kirsten'in düşüncesine göre Tim piskoposluk görevinden huzursuzluk duymaya başlamıştı ve iş değiştirmek istiyordu; Mesih'e inancını kaybettiğini ileri sürmesi, kariyer hamlesini haklı çıkarmak içindi. Bu aptalca bir kariyer hamlesi olduğu için de Kirsten onu onaylamıyordu. Ne de olsa Tim'in konumundan çok şey kazanmıştı; söylediği gibi, Tim onu düşünmüyordu -sadece kendisini düşünüyordu.

"Dr. Garret'ı ısrarla tavsiye ediyorlar," dedi Tim, neredeyse ağlamaklı bir sesle, ikimizden birinin desteğini almak ister gibi.

"Tim," dedim, "Şöyle düşünüyorum–"

"Apış aranla düşünüyorsun," dedi Kirsten.

"Ne?" dedim.

"Beni duydun. Ben yattıktan sonraki o küçük

konuşmalarınızdan haberim var. Yalnız olduğunuzda yaptığınız. Ve buluştuğunuzu da biliyorum."

"Kimle buluştuğumuzu?" dedim.

"Birbirinizle."

"Tanrım," dedim.

" 'Tanrım,' " diye tekrarladı Kirsten. "Hep Tanrı. Bencilliğinizi ve çevirdiğiniz dolapları haklı çıkarmak için hep onun adını anarsınız. Bu iğrenç; ikiniz de iğrençsiniz." Tim'e dönüp, "Geçen hafta onun lanet olası plak dükkanına gittiğini biliyorum," dedi.

"Bir albüm almak için," dedi Tim. "*Fidelio*'yu."

"Buradan da alabilirdin," dedi Kirsten. "Ya da ben gidip alabilirdim."

"Onun elinde ne olduğunu görmek istedim–"

"Onda bende olmayan hiçbir şey yok," dedi Kirsten.

"*Missa Solemnis*," dedi Tim zayıfça; sersemlemiş görünüyordu; benden yardım isteyerek, "Onu ikna eder misin?" dedi.

"Kendi kendime ikna olabilirim," dedi Kirsten. "Neler döndüğünü çok iyi biliyorum."

"O hapları bırakman gerek, Kirsten," dedim.

"Senin de günde beş kere kafayı bulmayı bırakman gerek." Bakışlarında öyle şiddetli bir nefret vardı ki, gözlerime inanamadım. "O kadar çok ot içiyorsun ki–" Duraksadı. "San Francisco Polis Departmanı'nın bir ayda kullandığından bile fazladır. Affedersiniz, kendimi iyi hissetmiyorum. İzninizle." Yatak odasına gitti; kapı ardından sessizce kapandı. Etrafı karıştırdığını duyuyorduk. Sonra banyoya girdiğini duyduk; musluk açıldı: ilaç alıyordu, muhtemelen barbitürat.

Hareketsiz ve afallamış duran Tim'e, "Barbitü

ratlar böyle kişilik değişimlerine neden olur," dedim. "Konuşan o değil, haplar."

"Bence–" Toparlandı. "Santa Barbara'ya uçup Dr. Garret'ı görmeyi gerçekten istiyorum. Sence sebep kadın olması mı?"

"Kirsten'in mi?" dedim. "Yoksa Garret'ın mı?"

"Garret. Erkek olduğuna yemin edebilirdim; adını az önce fark ettim. Yanlış anlamış olabilirim. Belki canını sıkan şey budur. Sakinleşecek. Birlikte gideriz. Dr. Mason, Dr. Garret'ın yaşlı ve halsiz olduğunu, ihtiyarlıktan yarı zamanlı çalıştığını söyledi. Kirsten onu görünce kendisine tehdit oluşturmadığını anlayacak."

Konuyu değiştirmek için, "Sana sattığım *Missa Solemnis*'i dinledin mi?" dedim.

"Hayır," dedi Tim belli belirsiz. "Vaktim olmadı."

"Çok iyi bir kayıt sayılmaz," dedim. "Columbia özel bir mikrofon yerleşimi kullanıyor; enstrümanları tek tek öne çıkarabilmek için mikrofonları orkestranın içine serpiştiriyorlar. Fikir güzel ama salon atmosferini öldürüyor."

"Piskoposluktan istifa edecek olmam canını sıkıyor," dedi Tim.

"Bunu yapmadan önce biraz daha düşünmelisin," dedim. "Bu medyuma danışmak istediğinden emin misin? Kilise içinde, ruhsal bir kriz yaşadığınızda başvurduğunuz biri yok mu?"

"Jeff'e danışacağım. Medyum pasif bir aracı olacak, aynı bir telefon gibi." Sonra medyumların ne kadar yanlış anlaşıldığını anlatmaya devam etti; sadece kulak kabarttım, ne etkilenmiştim ne de umurumdaydı. Kirsten'in düşmanlığı beni üzmüştü –bu,

her zamanki alışkın olduğum şirretliğini aşıyordu. Bir hapçı gördüğümde anlarım, dedim kendi kendime. Kişilik değişimi, aşırı tepki. Paranoya. Bizi yarı yolda bırakıyor, diye düşündüm. Ziyan olup gidiyor. Daha da kötüsü, yalnız başına gitmiyor; tırnaklarını bize geçirmiş ve mecburen biz de gidiyoruz. Kahretsin. Bu berbat bir şey; Tim Archer gibi bir adam buna katlanmak zorunda olmamalıydı. *Ben* buna katlanmak zorunda olmamalıydım.

Kirsten yatak odasının kapısını açtı. "Buraya gel," dedi Tim'e.

"Bir dakika sonra geliyorum," dedi Tim.

"Şimdi geleceksin."

"Ben çıkıyorum," dedim.

"Hayır," dedi Tim, "çıkmıyorsun. Seninle daha konuşacaklarım var. Piskoposluktan istifa etmemem gerektiği görüşünde misin? Jeff'le ilgili kitabım çıktığında, istifa etmek zorunda kalacağım. Kilise bu kadar tartışmaya yol açacak bir kitap yayımlamama izin vermez. Onlar için çok radikal; başka bir deyişle, fazla tutucular. Kitap zamanının ötesinde, onlar ise zamanın gerisindeler. Bu konudaki duruşumla Vietnam Savaşı konusundaki duruşum arasında bir fark yok; o konuda Kilise'ye karşı çıktım ve –teorik olarak– ölümden sonraki hayat konusunda da karşı çıkabilmeliyim. Ama savaş zamanında Amerikan gençliğinin desteğini almıştım. Şimdiyse arkamda kimsenin desteği yok."

Kirsten, "Benim desteğim var ama umurunda değil," dedi.

"Halk desteğinden bahsediyorum. Güç sahibi olanların, maalesef insanların düşüncelerini kontrol edenlerin desteği."

Kirsten tekrarladı, "Benim desteğim umurunda değil."

"Senin desteğin benim her şeyim," dedi Tim. "Sen olmasaydın kitabı yazmaya cesaret edemezdim, sen olmasaydın *inanamazdım* bile. Gücümü, anlama kabiliyetimi senden alıyorum. Ve Jeff'le bağlantı kurduğumuzda ondan, İsa Mesih'le ilgili gerçekleri öyle ya da böyle öğreneceğim. Zadokite Metinleri'nin gerçekten İsa'nın öğretisinin ikinci el olduğunu mu gösterdiğini öğreneceğim... belki de Jeff, Mesih'in onunla birlikte, ya da kendisinin Mesih'le birlikte olduğunu söyleyecek. Öbür dünyada, hepimizin sonunda gideceği üst alemde, şimdi elinden geldiğince bize ulaşmaya çalıştığı yerde. Ruhu şad olsun."

"O halde Jeff'le ilgili bu durumu bir fırsat olarak görüyorsun," dedim. "Zadokite Metinleri'yle ilgili şüphelerini gidermek için–"

"Sanırım bunu açıklığa kavuşturdum," diye kesti Tim hırçınlıkla. "Bu yüzden onunla konuşmam çok önemli."

Ne kadar tuhaf, diye düşündüm. Tarihsel bir konuda karara varmak için oğlunu–ölmüş oğlunu–kullanmak. Ama bu tarihsel bir meseleden çok daha fazlası –bu, Tim Archer'ın tüm inancının gövdesi, onun için inanç kavramının toplamı. İnanç ya da inancın kaybolması. Burada tehlikede olan, nihilizm karşısında inanç... Tim için Mesih'i kaybetmek, her şeyi kaybetmek anlamına geliyor. Ve Tim Mesih'i kaybetti; o gece Bill'e söyledikleri, Tim'in kale düşmeden önceki son savunması olabilir. Kale sonrasında, belki de öncesinde düştü; Tim ezbere tartışıyordu, bir sayfadan okur gibi. Son Akşam Yemeği töreninde Toplu Dua Kitabı'ndan nasıl okuyorsa öyle.

Oğul, oğlu, kocam, entelektüel bir sorun yanında ikinci plandaydı – ben duruma asla böyle bakamazdım. Bu Jeff Archer'ın kişiliksizleştirilmesi demekti; bir araca, öğrenme aygıtına dönüşmüştü; konuşan bir kitaba dönüşmüştü! Tim'in sürekli, özellikle kriz anlarında uzandığı bütün o kitaplar gibi. Bilmeye değer her şey bir kitapta bulunabilir; diğer taraftan, eğer Jeff önemliyse, kişi olarak değil kitap olarak önemlidir; öyleyse kitap için kitap. Bilgi için bile değil. Gerçeklik kitaptır. Tim, oğlunu sevmek ve takdir etmek için ona –ne kadar imkansız görünse de– bir çeşit kitap gibi bakmak zorunda. Tim Archer için evren, huzursuz zihni yön değiştirdikçe danıştığı, devasa bir başvuru kitapları setidir. Hep yeniyi arayarak, hep eskiden yüz çevirerek; *Faust*'tan okuduğu pasajın tam tersi; Tim henüz *"Kal"* diyeceği anı bulamadı; an hala ondan kaçıyor, hala hareket halinde.

Ve ben de çok farklı değilim, anladım; U. C. Berkeley İngiliz Dili ve Edebiyatı'ndan mezun olan ben – Tim ve ben aynı cinsteniz. Henüz okuldayken, ilk defa okuduğum o gün, kişiliğimi silip atan, Dante'nin *Commedia*'sının son kantosu değil miydi? *Paradiso*'nun otuz üçüncü kantosu, benim için zirve. Dante burada şöyle der:

"Evrende dağınık olanın
onun derinliğinde sevgiyle
bir araya geldiğini gördüm tek ciltte:
tözler, etkilenmeler ve özellikleri
öyle içiçe geçmişlerdi ki,
cılız bir ışık olur anlatsam gördüklerimi."[20]

20 Dante, İlahi Komedya, Çev. Rekin Teksoy, Oğlak Yay. , 1998.

Muhteşem Laurence Binyon çevirisi; ve sonra C. H. Grandgent bu pasajı yorumlar:

"Tanrı, Evren'in Kitabıdır."

Başka bir yorumcu da –hangisi olduğunu unuttum– bunun için, "Platoncu bir düşünce," der. Platoncu ya da değil, bunlar bana şekil veren, beni olduğum şey yapan sözcükler: bu *benim* kaynağım, bu bakış ve anlatı, nihai şeylere dair bu görüş. Kendimi Hıristiyan saymıyorum ama bu görüşü, bu harikayı unutamıyorum. *Paradiso*'nun bu son kantosunu ilk defa okuduğum –gerçekten okuduğum– geceyi hatırlıyorum; dişim iltihaplanmıştı ve korkunç, katlanılmaz bir şekilde ağrıyordu, bu yüzden bütün gece oturup –sek– burbon içmiş ve Dante okumuştum. Ve ertesi sabah saat dokuzda randevum olmadan, gözümden yaşlar akarak dişçiye gitmiş, Dr. Davidson'ın bir şeyler yapmasını istemiştim... yaptı da. Yani o son kanto bende derin bir iz bıraktı; benim için müthiş bir acıyla ilintili, saatler süren bir acıyla. Gece olduğu için konuşacak kimse yoktu; böylece temel şeyleri kendi usulümce kavradım, geleneksel ya da resmi bir usul değil ama yine de bir usul.

"Öğrenen kişi acı çekmelidir. Ve uykumuzda bile acı damla damla
kalbe düşer. Ve kendi umutsuzluğumuz içinde, istemesek de, bilgelik
Tanrı'nın müthiş inayetiyle bize gelir."

Ya da her nasılsa. Eshilos? Şimdi unuttum. Üç trajedi yazarından biri.

Tüm samimiyetimle söyleyebilirim ki nihayet ma-

nevi gerçekliği anladığım o en büyük kavrayış anı, acil kanal tedavisiyle birlikte geldi, dişçi koltuğunda iki saat. Ve burbon –hatta kötü burbon– içerek, ne müzik dinleyip ne yemek yiyerek –bir şey yemem imkansızdı– ve acı içinde Dante okuduğum on iki saat. Ve buna değerdi; bunu asla unutmayacağım. *O halde, Timothy Archer'dan farkım yok.* Benim için de kitaplar gerçek ve canlı; içlerinden insan sesleri çıkıp beni razı ediyor, tıpkı Tim'in anlattığı, Tanrı'nın bizi bu dünyaya razı etmesi gibi. Bu kadar acı içinde olduğunuzda, o gece yaptığınız ve gördüğünüz ve düşündüğünüz ve okuduğunuz şeyleri unutmazsınız; ben hiçbir şey yapmadım, görmedim, düşünmedim; okudum ve hatırlıyorum; o gece *Ördek Howard* ya da *İnanılmaz Tüylü Tuhaf Biraderler* veya *Snatch Comix*'i okumadım; Dante'nin *Commedia*'sını okudum, *Inferno*'dan *Purgatorio*'ya, sonunda renkli ışık dairelerine gelene kadar... ve saat sabahın dokuzuydu. Lanet olası arabama binip trafiğe fırladım, kahvaltı etmeden, kahve bile içmeden, yol boyunca ağlayıp küfrederek Dr. David-son'ın muayenehanesine gittim. Ter ve burbon kokuyordum, gerçekten paçavraya dönmüştüm. Dişçinin sekreteri bana bakakalmıştı.

Bu yüzden alışılmadık bir şekilde –alışılmadık nedenlerden– kitaplar ve gerçeklik benim için birleşti; bir olay, hayatımın bir gecesi sayesinde: zihinsel hayatımla pratik hayatım bir araya geldi –hiçbir şey iltihaplanmış bir dişten daha gerçek değildir– ve bir daha da asla tamamıyla ayrılmadılar. Tanrı'ya inanıyor olsaydım, bana o gece bir şey gösterdiğini söylerdim; bana bütünü gösterdi: acı, fiziksel acı, damla damla ve sonra, onun müthiş lütfu olarak, anlayış geldi... ve neyi anladım? *Hepsinin* gerçek olduğunu;

apseli diş ve kanal tedavisi ve ne daha az ne daha fazla:

"Yüce ışığın derin ve arı tözünde
aynı renkte, aynı büyüklükte
üç daire belirdi gözlerimin önünde"

Bu, Dante'nin teslis olarak Tanrı görüşüydü. *Commedia*'yı okumaya çalışan çoğu insan *Inferno*'ya saplanıp kalır ve Dante'nin görüşünün bir işkence odası olduğunu sanır: pisliğe boğulmuş insanlar ve buzdan bir göl (Arap etkilerini akla getiriyor; bu İslam'daki cehennemdir), ama bu sadece yolculuğun başlangıcıdır. O gece *Commedia*'yı baştan sona okudum ve sonra sokağa fırlayıp Dr. Davidson'a gittim ve bir daha asla eskisi gibi olmadım. Daha önceki halime hiç dönmedim. Yani kitaplar benim için de gerçek; beni yalnızca diğer zihinlere değil, diğer zihinlerin *görüşlerine*, o zihinlerin anlayıp gördüklerine bağlıyorlar. Onların dünyalarını, kendiminki kadar iyi görebiliyorum. Acı ve gözyaşı ve ter ve pis kokmak ve ucuz Jim Beam benim *Inferno*'mdu ve hayali değildi; okuduğum şeyin etiketinde "Paradiso" yazıyordu ve öyleydi de. Bu, Dante'nin görüşünün zaferi: bütün alemler gerçektir, birbirinden ne daha fazla ne daha az. Ve birbirlerine karışırlar, Bill bunun "kademeli artışlarla" olduğunu söylerdi, gerçekten uygun bir terim. Bunda bir uyum var çünkü derin uçurumlar yok, tıpkı bugünün otomobillerinde olmadığı gibi.

Tanrı beni öyle bir gece daha geçirmekten korusun. Ama lanet olsun, o geceyi sonuna kadar içerek, ağlayarak, okuyarak ve acı çekerek yaşamasaydım, hiç doğmamış, gerçekten doğmamış olacaktım. Bu

benim gerçek dünyaya doğuşumdu ve benim için gerçek dünya, acı ve güzelliğin bir karışımı. Bu doğru bir görüş çünkü bunlar gerçekliği oluşturan bileşenler. Ve o gece hepsine sahiptim, çilem bittikten sonra eve götürmek üzere aldığım bir kutu ağrı kesici de dahil. Eve vardım, bir hap aldım, biraz kahve içtim ve yattım.

Yine de – Tim'in bunu yapmadığını düşünüyorum; ya acıyla kitabı birleştirmemişti ya da eğer birleştirdiyse, yanlış anlamıştı. Bestesi vardı ama sözleri yoktu. Daha doğrusu, sözleri vardı ama bunlar dünyaya değil, diğer sözlere ilişkindi. Buna felsefe kitapları ve mantık üzerine makalelerde "sonsuz gerileme" adı verilir. Böyle kitap ve makalelerde bazen "yine bir gerileme tehdit ediyor," denir, bunun anlamı düşünürün bir döngüye girdiği ve büyük tehlike içinde olduğudur. Genelde kendisi bunu bilmez. Keskin zekalı ve keskin görüşlü bir yorumcu ortaya çıkıp buna dikkat çeker. Ya da çekmez. Ben, Tim Archer'ın yorumcusu olamazdım. Kim olabilirdi? Çatlak Bill şansını denemiş ve fikrini değiştirmek üzere Körfezin batısındaki dairesine geri yollanmıştı.

"Sorularımın cevapları Jeff'te," dedi Tim. Evet, demeliydim, ama Jeff yok. Ve muhtemelen sorular da gerçek dışı.

Geriye sadece Tim kalıyordu. O da Jeff'in öbür dünyadan dönüşüyle ilgili kitabını hazırlamakla meşguldü. Tim'in, Episkopalyan Kilise içindeki kariyerini bitireceğini – ve dahası, kamuoyunu etkileme gücünü ortadan kaldıracağını bildiği kitap. Bu ödemek için yüksek bir bedel, bu çok tehlikeli bir gerileme. Ve gerçekten tehdit ediyordu. Aslında, gelip çatmıştı; Santa Barbara'ya gidip medyum Dr. Rachel

Garret'ı ziyaret etme zamanı gelmişti.

Santa Barbara, California, bana ülkedeki en güzel yerlerden biri gibi gelir. Teknik açıdan (yani coğrafi açıdan) Güney California'nın bir parçası olmasına rağmen, ruhsal açıdan değildir; durum ya böyle ya da biz kuzeydekiler güney bölgesini fevkalade yanlış anlıyoruz. Birkaç yıl önce Santa Barbara'daki University of California'dan savaş karşıtı öğrenciler, Bank of America'yı kundaklayarak herkesi içten içe sevindirdi; demek ki şehir, zaman ve dünyadan kopuk, soyutlanmış değil. Güzel bahçeleri insanda uysal bir yer kanaati uyandırsa da.

Üçümüz San Francisco Uluslararası Havaalanı'ndan Santa Barbara'daki küçük havaalanına uçtuk; pistler, jetler için kısa olduğundan, iki motorlu bir pervaneli uçakla gitmek zorunda kaldık. Yasalar, şehrin kerpiç karakterinin, yani İspanyol kolonyal stilinin korunmasını öngörüyor. Taksiyle kalacağımız eve giderken, her şeydeki baskın İspanyol tasarımını fark ettim, pasaj tipi alışveriş merkezleri dahil; kendime, burası yaşayabileceğim bir yer, dedim. Eğer Körfez'den ayrılacak olursam.

Tim'in yanında kaldığımız arkadaşları üzerimde hiçbir etki bırakmadı, işimize karışmayan, geri çekilebilir, nazik, varlıklı insanlardı. Hizmetçileri vardı. Kirsten ve Tim bir odada uyudu; ben başka bir odada kaldım. Daha küçük bir oda, belli ki sadece diğer odalar dolduğunda kullanılıyordu.

Ertesi sabah Tim, Kirsten ve ben Dr. Rachel Garret'ı ziyaret etmek için taksiyle yola koyulduk. Dr. Garret –şüphesiz– bizi ölülerle, öbür dünyayla temasa geçirecek, hastalara şifa verecek, suyu şara-

ba dönüştürecek ve gereken ne kadar mucize varsa gerçekleştirecekti. Tim ve Kirsten heyecanlı görünüyordu; ben özel bir şey hissetmiyordum, belki ne tasarladığımızın, bizi neyin beklediğinin donuk bir bilinci; merak bile değil: bir gelgit havuzunun dibinde yaşayan bir denizyıldızı ne hissederse o.

Dr. Garret ufak tefek, hayli canlı, ihtiyar bir İrlandalıydı. Hava sıcak olmasına rağmen bluzunun üzerine kırmızı bir kazak giymişti. Alçak topuklu ayakkabıları ve bütün ev işlerini kendisinin yaptığı izlenimini veren bir eteği vardı.

"Kim demiştiniz?" dedi elini kulağına götürerek. Karşısında kim olduğunu bile anlayamıyordu: Cesaret verici bir başlangıç değil, dedim kendi kendime.

Biraz sonra dördümüz, karanlık bir salonda oturmuş çay içiyor ve Dr. Garret'ın IRA'nın kahramanlığıyla ilgili coşkulu konuşmasını dinliyorduk. Gururla, seanslarından kazandığı paranın tamamını onlara bağışladığını söyledi. Ancak "seans"ın yanlış bir sözcük olduğunu da ekledi; akla doğaüstünü getiriyordu. Dr. Garret'ın yaptığıysa tamamen doğal olanın sınırları içindeydi; ona bilim demek doğru olurdu. Salonun bir köşesinde, diğer arkaik mobilyaların arasında kırklardan kalma bir Magnavox radyo-fonograf gördüm. Büyük bir tane, on iki inçlik iki hoparlörü olanlardan. Magnavox'un iki yanında taş plak yığınları – Bing Crosby, Nat Cole ve o dönemin tüm diğer dökümtülerinin albümleri duruyordu. Dr. Garret onları hala dinliyor muydu acaba? Uzunçalarlar ve bugünün sanatçılarından doğaüstü bir biçimde haberdar olup olmadığını merak ettim. Muhtemelen değildi.

Dr. Garret bana, "Sen de kızları olmalısın?" dedi.

"Hayır," dedim.

"Gelinim," dedi Tim.

"Kızılderili bir rehberiniz var," dedi Dr. Garret neşeyle.

"Öyle mi," diye mırıldandım.

"Hemen arkanızda, solunuzda duruyor. Çok uzun saçları var. Ve sağ tarafınızda da babanızın dedesi var. Onlar hep sizinle."

"Böyle olduğu içime doğmuştu," dedim.

Kirsten bana karışık bakışlarından birini attı; başka bir şey söylemedim. Yastıklarla dolu koltukta arkama yaslandım, bahçeye açılan kapıların yanında kocaman bir toprak saksıda yetişen aşk merdivenini fark ettim... duvarlarda insana hiçbir şey söylemeyen çeşitli fotoğraflar vardı, birçoğu yirmilerin ünlü, berbat fotoğraflarıydı.

"Oğulla mı ilgili?" dedi Dr. Garret.

"Evet," dedi Tim.

Gian Carlo Menotti'nin *Medyum* operasındaymışım gibi hissettim. Menotti, Columbia'dan çıkan albümünün kartonetinde mekanı "Madam Flora'nın tuhaf ve eski püskü salonu" olarak anlatır. Eğitim görmekteki sorun bu; daha önce dolaylı olarak her yere gitmiş, her şeyi görmüş olursunuz; hepsi zaten başınıza gelmiştir. Biz sahtekar ve deli Madam Flora'yı ziyaret eden Bay ve Bayan Gobineau'yuz. Bay ve Bayan Gobineau, hatırladığım kadarıyla iki yıldır her hafta Madam Flora'nın seanslarına –veya bilimsel oturumlarına– geliyor. Amma sıkıcı. En kötüsü, Tim'in ona ödeyeceği para İngiliz askerlerini öldürmede kullanılacak; bu, teröristlere yardım sağlayan biri. Harika.

"Oğlunuzun adı nedir?" diye sordu Dr. Garret.

Eski bir hasır koltukta arkasına yaslanmış, ellerini kenetlemişti, gözleri yavaşça kapanıyordu. Çok hasta olanların yaptığı gibi, ağzından nefes almaya başlamıştı; derisi, üzerindeki az sulanmış bitki kümelerini andıran tüylerle, tavuk derisi gibiydi. Tüm oda ve içindeki her şeyde şimdi bitkisel bir hava vardı, hayat belirtisi yoktu. Güçsüzleştiğimi, enerjimin içimden çekildiğini hissettim. Belki de ışık –ya da ışıksızlık– buna sebep oluyordu. Hoşuma gitmedi.

"Jeff," dedi Tim. Gözlerini Dr. Garret'a dikmiş, tetikteydi. Kirsten çantasından bir sigara çıkarmıştı ama yakmadı; zar zor tutuyordu; o da gözle görülür beklentilerle Dr. Garret'ı inceliyordu.

"Jeff uzak kıyıya geçmiş," dedi Dr. Garret.

Gazetelerin yazdığı gibi, dedim kendi kendime.

Dr. Garret'ın sahneyi uzun bir girizgahla açmasını bekliyordum. Yanılmıştım. Bir çırpıda başladı.

"Jeff şunu bilmenizi istiyor–" dinliyormuş gibi duraksadı. "Suçluluk duymamalısınız. Jeff bir süredir size ulaşmaya çalışıyor. Sizi affettiğini söylemek istiyor. Dikkatinizi çekmek için birçok şey denedi. Parmaklarınıza iğneler batırdı; eşyaları kırdı, size notlar bıraktı–" Dr. Garret gözlerini fal taşı gibi açtı. "Jeff çok telaşlı. O–" Durdu. "O kendi canını almış."

Buruklukla, harika gidiyorsun, diye düşündüm.

"Evet, öyle yaptı," dedi Kirsten, Dr. Garret'ın açıklaması bir keşif miş ya da şimdiye dek sadece şüphe ettiği bir şeyi şaşırtıcı biçimde doğruluyormuş gibi.

"Ve vahşice," dedi Dr. Garret. "Silah kullandığı izlenimini edindim."

"Bu doğru," dedi Tim.

"Jeff artık acı çekmediğini bilmenizi istiyor,"

dedi Dr. Garret. "Kendi canını aldığında büyük bir acı içindeydi. Bilmenizi istemedi. Hayatın yaşamaya değer olup olmadığıyla ilgili büyük şüpheleri vardı."

"Bana ne diyor?" dedim.

Dr. Garret kimin konuştuğunu anlamasına yetecek bir süre gözlerini açtı.

"O kocamdı," dedim.

"Jeff seni sevdiğini ve senin için dua ettiğini söylüyor," dedi Dr. Garret. "Senin mutlu olmanı istiyor."

Hadi oradan, dedim içimden.

"Dahası var," diye bildirdi Dr. Garret. "Çok daha fazlası. Hepsi hücum ediyor. Jeff, bize söylemeye çalıştığın şey nedir?" Bir süre sessizce dinledi, yüzünde heyecan vardı. "Restorandaki adam Sovyet nesiydi?" Gözlerini yine kocaman açtı. "Aman Yarabbi. Bir Sovyet ajanı."

Tanrım, diye düşündüm.

"Ama korkulacak bir şey yok," dedi Dr. Garret ve rahatlayarak arkasına yaslandı. "Tanrı, cezasını çekmesini sağlayacak."

Soran gözlerle Kirsten'e baktım, gözlerini yakalamaya çalıştım; Dr. Garret'a bir şey söyleyip söylemediğini anlamak istiyordum; fakat Kirsten yaşlı kadına bakakalmıştı, şaşkınlıktan dili tutulmuş gibiydi. Böylece cevabımı aldım.

Dr. Garret, "Jeff diyor ki," dedi, "Kirsten ve babasının birbirlerine sahip olması – onun için son derece mutluluk verici. Bu onun için büyük bir teselli. Bunu bilmenizi istiyor. 'Kirsten' kim?"

"Benim," dedi Kirsten.

Yaşlı kadın devam etti, "Seni sevdiğini söylüyor."

Kirsten hiçbir şey söylemedi. Ama şimdi onda hiç görmediğim kadar büyük bir yoğunlukla dinliyordu.

"Bunun yanlış olduğunu hissediyordu," dedi Dr. Garret. "Üzgün olduğunu söylüyor... ama elinde değildi. Bunun için suçluluk duyuyor ve onu affetmenizi istiyor."

Tim, "Onu affediyoruz," dedi.

"Jeff kendisini affedemediğini söylüyor," dedi Dr. Garret. "Kirsten'e de babasıyla arasına girdiği için kızgındı. Babasından koparılmış gibi hissediyordu. Babası ve Kirsten'in uzun bir seyahate gittiği izlenimini ediniyorum, bir İngiltere seyahati ve onu arkada bıraktılar. Bu yüzden kendisini çok kötü hissetti." Yaşlı kadın yine duraksadı. "Angel artık uyuşturucu kullanmamalı," dedi sonra. "Çok fazla şey içiyor... nedir o, Jeff? Bunu net olarak seçemiyorum. 'Çok fazla üflüyor.' Bunun ne demek olduğunu bilmiyorum."

Güldüm. Kendime rağmen.

"Bu senin için bir şey ifade ediyor mu?" diye sordu Dr. Garret.

"Bir bakıma," dedim, ona mümkün olduğunca az şey söyleyerek.

"Jeff plak dükkanında çalışmandan memnun olduğunu söylüyor. Ama–" Güldü. "Sana yeteri kadar para ödemiyorlar. Çalıştığın diğer yer daha iyiydi – dükkan gibi bir yer. Bir şişe dükkanı?"

"Hukuk bürosu ve mum dükkanı," dedim.

"Tuhaf," dedi Dr. Garret, şaşkınlıkla. " 'Hukuk bürosu ve mum dükkanı.' "

"Berkeley'deydi," dedim.

Dr. Garret, "Jeff'in Kirsten'e ve babasına söyleyecek çok önemli bir şeyi var," dedi. Sesi şimdi zayıflamıştı, neredeyse kulak tırmalayıcı bir fısıltı halini almıştı. Çok uzaklardan, yıldızlar arasına

gerilmiş görünmez teller üzerinden geliyor gibiydi. "Jeff'in ikinize iletmek istediği korkunç bir haber var. Bu yüzden size ulaşmak için bu kadar uğraştı. İğne batırmalar, yakmalar, kırmalar, dağıtmalar ve yaymalar hep bu yüzdendi. Bir sebebi var, korkunç bir sebebi var."

Sonra, sessizlik.

Tim'e doğru eğilerek, "Bu karar anı, ama ben gitmek istiyorum," dedim.

"Hayır," dedi Tim. Başını salladı. Mutsuzluğu yüzünden okunuyordu.

ON

Saçmalık ve esrarengizliğin ne garip bir karışımı, diye düşündüm ihtiyar Dr. Rachel Garret'ın devam etmesini beklediğimiz sırada. KGB ajanı Fred Hill'den bahsetmesi... Jeff'in ot içmemi onaylamadığından bahsetmesi. Besbelli gazete kupürlerinden derlenmiş bilgiler: Jeff'in nasıl öldüğü ve muhtemel sebepleri. *Lümpen* psikanaliz ve dedikodu gazetesi zırvaları, buna rağmen araya sıkışmış, açıklanamayan küçük bir parça.

Dr. Garret, söylediklerinin çoğunu şüphesiz kolayca öğrenmişti, ama geriye ürpertici bir artık kalıyordu: "Belirli çıkarmalar yapıldıktan sonra geriye kalan" diye tanımlanır, yani doğru terimi kullanıyorum ve bunun üzerine düşünecek çok vaktim, yıllarım oldu. Düşünüp taşındım ama hala açıklayamıyorum. Dr. Garret Kötü Şans Restoranı'ndan nasıl haberdar olabilirdi? Ve Kirsten'le Tim'in orada tanıştığını bilse bile, Fred Hill'i ve onunla ilgili düşüncelerimizi nereden bilebilirdi?

Berkeley'deki Kötü Şans Restoranı'nın sahibinin bir KGB ajanı olduğu, Jeff'le aramızda sürekli geçen bir şakaydı, ama bu durum hiçbir yerde basılmamıştı; kimse bunu yazmamıştı, belki FBI ve elbette Moskova'daki KGB genel merkezinin bilgisayarları hariç. Zaten kurgudan ibaretti. Esrar kullanmamsa akıllıca bir tahmin olabilirdi, Berkeley'de yaşıyordum ve bütün dünyanın bildiği gibi, Berkeley'deki herkes düzenli olarak uyuşturucu kullanır – aslında, çok fazla kullanır. Bir medyum geleneksel olarak

önseziler, herkesçe bilinen gerçekler, karşısındaki kişilerin farkında olmadan verdikleri ipuçlarının karışımına dayanır, aldığı ipuçlarını onlara geri verir... ve tabii standart palavralar, "Jeff seni seviyor," "Jeff artık acı çekmiyor," "Jeff'in büyük şüpheleri vardı," gibi. Yeterli veriye sahip herkesin her zaman yapabileceği genellemeler.

Yine de ürkütücü bir duyguya kapılmıştım, İrlanda Cumhuriyet Ordusu'na para yollayan –ya da yolladığını söyleyen– bu İrlandalı yaşlı kadının bir dolandırıcı olduğunu bilmeme rağmen. Üçümüz de kazıklanıyorduk, paramızı kaptırmanın yanında, saflığımız kullanılıyordu – bu sektörde çalışan biri tarafından: bir profesyonel. Primer medyum –kulağa bir tıp terimi gibi geliyor: "primer kanser"– Dr. Mason, *kendi* öğrendiklerini şüphesiz Dr. Garret'a aktarmıştı; medyumlar işlerini böyle yürütür ve bunu hepimiz biliyoruz.

Gitmek için uygun zaman, açıklamadan önceydi ve şimdi açıklama geliyordu, gözlerinde dolar işaretleri olan ve insan aklındaki zayıf halkaları anlama yeteneğine sahip, vicdansız bir yaşlı kadın tarafından üzerimize boşaltılacaktı. Ama gitmedik, böylece gecenin gündüzü izlemesi gibi, Jeff'i neyin tedirgin ettiğini, –Tim'in kitabı için günü gününe kaydedilen– doğaüstü "vakalar" biçiminde Tim ve Kirsten'e dönmesine neyin sebep olduğunu Dr. Garret'tan dinleyecektik.

Rachel Garret, hasır koltuğunda oturdukça yaşlanmış gibiydi, aklıma ölümsüzlük isteyen o antik Sibylla –hangi Sibylla olduğunu hatırlayamıyordum, ya Delfi'de ya da Cumae'deki– geldi. Genç kalmak istediğini belirtmediği için, sonsuza dek yaşadı ama

o kadar ihtiyarladı ki, sonunda arkadaşları onu bir torbaya doldurup duvara astılar. Rachel Garret, o parçalanmış deri ve kırılgan kemikleri anımsatıyordu, duvara çivilenmiş o torbadan fısıldıyordu; İmparatorluğun hangi kentinin hangi duvarında bilmiyorum – belki Sibylla hala oradadır; belki karşımıza Rachel Garret olarak çıkan bu varlık gerçekten de aynı Sibyllaydı; her halükarda, söyleyeceklerini duymak istemiyordum, gitmek istiyordum.

"Otur," dedi Kirsten.

O zaman istemeden ayağa kalkmış olduğumu fark ettim. Kaçma tepkisi, dedim kendi kendime. İçgüdüsel. Yakın tehlike karşısında. Beynin sürüngen kısmı.

Rachel Garret fısıldadı, "Kirsten." Ama şimdi doğru telaffuz ediyordu: *Shishen.* Ne ben, ne Tim ne de Jeff böyle söylemiyorduk. Ama kendisi bu şekilde telaffuz ediyordu ve en azından Birleşik Devletler'deki insanlardan bu telaffuzu beklemeyi bırakmıştı.

Kirsten'in soluğu kesilmişti.

Hasır koltuktaki yaşlı kadın konuşmaya başladı:

" 'Ultima Cumaei venit iam carminis aetas; magnus ab integro saeclorum nascitur ordo. Iam redit et Virgo, redeunt Saturnia regna; iam nova–' "

"Aman Tanrım," dedi Tim. "Bu Virgilius'un dördüncü eglogu."

"Bu kadar yeter," dedi Kirsten zayıfça.

Yaşlı kadın aklımı okuyor, diye düşündüm. Sibyllayı düşündüğümü biliyor.

Rachel Garret bana bakarak konuştu:

" 'Dies irae, dies illa,

Solvet saeclum in favilla:
Teste David cum Sibylla.' "

Evet, aklımı okuyordu, anladım. Bunu bildiğimi bile biliyor; ben düşünürken o, düşüncelerimi bana okuyor.

"Mors Kirsten nunc carpit," diye fısıldadı Rachel Garret. *"Hodie. Calamitas... timeo..."* Hasır koltuğunda doğruldu.

"Ne dedi?" diye sordu Kirsten Tim'e.

"Çok yakında öleceksin," diye cevapladı Rachel Garret, sakin bir sesle. "Bugün olduğunu sanmıştım, ama bugün değil. Onu gördüm. Ama henüz değil. Jeff böyle diyor. Bu yüzden geri geldi, sizi uyarmak için."

"Nasıl ölecek?" dedi Tim.

"Emin değil," dedi Rachel Garret.

"Vahşice mi?" dedi Tim.

"Bilmiyor," dedi yaşlı kadın. "Ama senin için bir yer hazırlıyorlar, Kirsten." Şimdi tüm heyecanı gitmişti; tamamen yatışmış görünüyordu. "Bu korkunç bir haber," dedi. "Üzgünüm, Kirsten. Jeff'in sizi bu kadar rahatsız etmesine şaşmamalı. Genellikle bir sebep vardır... dönmelerinin haklı bir sebebi vardır."

"Yapılabilecek bir şey var mı?" dedi Tim.

"Jeff bunun kaçınılmaz olduğunu düşünüyor," dedi yaşlı kadın bir süre sonra.

"O halde geri dönmesinin ne anlamı var?" dedi Kirsten acımasızca; yüzü bembeyazdı.

"Babasını da uyarmak istedi," dedi yaşlı kadın.

"Neyle ilgili?" dedim.

"Onun yaşama şansı var. Hayır, diyor Jeff. Babası, Kirsten'den kısa süre sonra ölecek. İkiniz de ölecek-

siniz. Çok sürmeyecek. Babayla ilgili belirsizlikler var ama kadının durumu kesin. Elimden gelseydi, size daha çok bilgi verirdim. Jeff hala benimle ama başka bir şey bilmiyor." Gözlerini kapadı ve iç çekti.

Eski koltukta ellerini kavuşturmuş otururken, vücudunda hayat kalmamış gibi görünüyordu; sonra birden öne doğru eğildi ve çay fincanını aldı.

"Jeff bunu bilmenizi istiyordu," dedi neşeli, canlı bir sesle. "Şimdi çok daha iyi hissediyor." Bize gülümsedi.

Hala kül gibi olan Kirsten mırıldandı, "Sigara içmemin sakıncası var mı?"

"Ah, içmemenizi yeğlerim," dedi Dr. Garret. "Ama içme ihtiyacı duyuyorsanız–"

"Teşekkürler." Kirsten, titreyen ellerle sigarasını yaktı. Yaşlı kadına uzun uzun baktı, nefret ve öfkeyle, ya da bana öyle geldi. Öldürün Spartalı ulakları hanımım; onları sorumlu tutun, diye düşündüm.

Tim dengeli, kontrollü bir sesle Dr. Garret'a "Size çok teşekkür ederiz," dedi. Yavaş yavaş canlanmaya, durumun idaresini ele almaya başlıyordu. "Öyleyse Jeff'in öbür dünyada hayatta olduğuna dair hiçbir kuşku yok? Ve 'vakalar' biçiminde bize geri dönen de oydu?"

"Elbette," dedi Dr. Garret. "Ama Leonard bunu size söylemişti. Leonard Mason. Bunu zaten biliyordunuz."

"Jeff değil de Jeff'miş gibi davranan kötü bir ruh olamaz mıydı?" dedim.

Dr. Garret gözleri parlayarak başını salladı. "Fazlasıyla uyanıksınız genç hanım. Evet, kesinlikle olabilirdi. Ama değildi. İnsan aralarındaki farkı

öğreniyor. İçinde kötü niyet yoktu, sadece endişe ve sevgi vardı. Angel –adın Angel, değil mi?– kocan Kirsten'e olan hislerinden dolayı özür diliyor. Bunun sana haksızlık olduğunu biliyor. Ama anlayacağını düşünüyor."

Hiçbir şey söylemedim.

"Adını doğru söyledim mi?" diye sordu Rachel Garret, çekingen ve kararsız bir sesle.

"Evet," dedim. Kirsten'e döndüm, "Sigarandan ben de bir fırt alayım."

"Al," Kirsten sigarayı bana verdi. "Sende kalsın. Sigara içmemem gerekiyor." Tim'e, "Eh. Gidelim mi?" dedi. "Kalmamız için bir neden göremiyorum." Çantası ve paltosuna uzandı.

Tim Dr. Garret'a ödeme yaptı –ne kadar olduğunu görmedim ama çek değil, nakitti– ve bir taksi çağırdı. On dakika sonra, yamaçlardaki dolambaçlı yollardan kaldığımız eve doğru gidiyorduk.

Bir süre sonra Tim, kendi kendine konuşur gibi, "Virgilius'un o gün size okuduğum egloguydu," dedi.

"Hatırlıyorum," dedim.

"Dikkat çekici bir tesadüf," dedi Tim. "Bunun en sevdiklerimden olduğunu bilmesine imkan yok. Tabii, en ünlü eglogudur... ama durumu açıklamaya yetmez. Benden başka kimsenin o eglogu okuduğunu duymadım. Dr. Garret Latinceye geçtiğinde, sanki kendi düşüncelerimi bana yüksek sesle okuyor gibiydi."

Ve ben – ben de bunu yaşamıştım. Tim kusursuz biçimde ifade etmişti. Kusursuz ve kesinkes.

"Tim," dedim, "Dr. Mason'a Kötü Şans Restoranı'yla ilgili herhangi bir şey söyledin mi?"

Tim beni süzerek, " 'Kötü Şans Restoranı da ne?" dedi.

"Tanıştığımız yer," dedi Kirsten.

"Hayır," dedi Tim. "Adını bile hatırlamıyorum. Ne yediğimizi hatırlıyorum... ben denizkulağı yemiştim."

"Herhangi birine, kim olursa olsun, herhangi bir anda, Fred Hill'le ilgili bir şey söyledin mi?" dedim.

"Bu isimde birini tanımıyorum," dedi Tim. "Üzgünüm." Yorgunlukla gözlerini ovuşturdu.

"Aklını okuyorlar," dedi Kirsten. "Oradan biliyorlar. Sağlığımın kötü olduğunu biliyordu. Akciğerimdeki leke yüzünden endişelendiğimi biliyor."

"Ne lekesi?" dedim. Bunu ilk defa duyuyordum. "Yeni tahliller mi yaptırdın?"

Kirsten cevap vermeyince Tim konuştu, "Bir leke tespit ettiler, haftalar önce. Rutin bir röntgendi. Kötü bir anlama geldiğini düşünmüyorlar."

"Öleceğim anlamına geliyor," dedi Kirsten sertçe, elle tutulur bir kinle. "Yaşlı kaltağı duydun."

"Öldürün Spartalı ulakları," dedim.

Kirsten beni öfkeyle azarladı, "Bu da Berkeley eğitimli laflarından biri mi?"

"Lütfen," dedi Tim bitkin bir sesle.

"Kadının suçu değil," dedim.

"İkimizin de öleceğini duymak için yüz dolar ödüyoruz," dedi Kirsten, "ve bunun üzerine, sana göre bir de minnettar mı olmalıyız?" Bana psikozlu bir garezle baktı, ne onda ne başkasında böyle bir şey görmemiştim. "Sen iyisin; sana bir şey olacağını söylemedi, seni amcık. Seni küçük Berkeley amcığı – sen çok iyisin. Ben öleceğim ve Tim sana kalacak, Jeff'ten sonra ben de ölünce. Bence bunu sen ayarla-

dın; senin parmağın var; lanet olsun sana!" Uzanıp bana bir yumruk salladı; orada, taksinin arka koltuğunda bana vurmaya çalıştı. Korkuyla geri çekildim.

Tim onu iki eliyle yakalayıp taksinin kapısına yapıştırdı. "O kelimeyi kullandığını bir daha duyarsam," dedi, "hayatımdan sonsuza dek çıkarsın."

"Aşağılık herif," dedi Kirsten.

Bundan sonra sessizce oturduk. Tek ses, ara sıra şoförün alıcısından gelen, taksi şirketi görevlisinin gürültüsüydü.

"Hadi bir yerde durup bir şeyler içelim," dedi Kirsten eve yaklaşırken. "O korkunç ürkek insanlarla uğraşmak istemiyorum -yapamam. Alışveriş yapmak istiyorum." Tim'e dönüp, "Seni bırakırız. Angel'la ben alışverişe gideriz. Bugün daha fazlasına gerçekten katlanamam," dedi.

"İçimden alışveriş yapmak gelmiyor," dedim.

"Lütfen," dedi Kirsten gergince.

Tim yumuşak bir sesle, "Bunu ikimize bir iyilik olarak yap," dedi. Taksinin kapısını açtı.

"Tamam," dedim.

Tim, Kirsten'e para –görünüşe göre sahip olduğu bütün parayı– verdikten sonra taksiden indi; kapıyı arkasından kapadık ve Santa Barbara şehir merkezinin, el yapımı eşyalar satan ufak, sevimli dükkanlarla dolu çarşısına gittik. Kısa süre sonra Kirsten'le hoş, sakin bir barda oturuyorduk. Hafif bir müzik çalıyordu. Açık kapılardan, öğle aydınlığında gezinen insanları görebiliyorduk.

"Kahretsin," dedi Kirsten, votka collinsini yudumlarken. "Ne tuhaf şey, öleceğini öğrenmek."

"Dr. Garret Jeff'in dönüşünden geriye doğru hareket etti," dedim.

"Ne demek istiyorsun?" İçkisini karıştırdı.

"Jeff size geri dönmüştü. Bu veri. Garret bunu açıklamak için bir neden öne sürdü, bulabildiği en dramatik nedeni. 'Geri dönmesinin bir sebebi var. Bu yüzden geri dönerler.' Beylik sözler. Şey gibi... *Hamlet*'teki hayalet gibi."

Kirsten bana merakla bakarak, "Berkeley'de her şeyin entelektüel bir sebebi var," dedi.

"Hayalet, Hamlet'e Claudius'un bir katil olduğunu, Hamlet'in babasını öldürdüğünü söyler ve onu uyarır."

"Hamlet'in babasının adı ne?"

"Sadece 'Hamlet'in babası, merhum kral' olarak geçiyor."

Kirsten, yüzünde baykuş gibi bir ifadeyle, "Hayır," dedi, "babasının adı da Hamlet."

"Öyle olmadığına on kağıt koyarım."

Elini uzattı; tokalaştık. "Oyunun adının," dedi Kirsten, "*Hamlet* değil *Hamlet, Junior* olması gerek." İkimiz de güldük. "Yani," dedi Kirsten, "bu mide bulandırıcı. O medyuma gitmemiz, bu kadar yolu gelmemiz – tabii Tim o beyin takımındaki entellerle buluşacak. Aslında nerede çalışmak istediğini biliyor musun? Bunu kimseye söyleme, Demokratik Kurumları İnceleme Merkezi'nde çalışmak *istiyor.* Jeff'in geri dönmesi olayı–" İçkisini yudumladı. "Tim'e pahalıya mal oldu."

"Kitabı yayımlamak zorunda değil. Projeyi bırakabilir."

Kirsten sesli düşünür gibi konuştu, "Medyumlar bunu nasıl yapıyor? Bu duyu ötesi algı; endişelerini algılayabiliyorlar. Kocakarı, sağlık sorunlarım olduğunu bir şekilde biliyordu. Ucu şu lanet peritonite

kadar uzanıyor... peritonitim olduğu bilinen bir şey. Bir arşiv tutuyorlar, dünyadaki tüm medyumlar. Ve kanserim. İkinci sınıf bir vücudum olduğunu biliyorlar, ikinci el araba gibi. Bir moloz. Tanrı bana vücut yerine bir moloz sattı."

"Bana lekeden bahsetmeliydin."

"Bu seni ilgilendirmez."

"Seni önemsiyorum."

"Lezbiyen," dedi Kirsten. "Homo. Jeff kendini bu yüzden öldürdü, çünkü sen ve ben birbirimize aşığız." Şimdi ikimiz de gülmeye başlamıştık; kafalarımızı tokuşturduk ve kolumu omzuna attım. "Sana bir fıkra anlatacağım. Meksikalılara artık 'yağcılar' demememiz gerekiyor; tamam?" Sesini alçalttı. "Onlara–"

"Lubricanolar," dedim.

Bana baktı. "Eh, siktir."

"Hadi birini tavlayalım," dedim.

"Alışveriş yapmak istiyorum. Sen tavla." Daha karamsar bir tonla ekledi, "Burası güzel bir şehir. Burada yaşamaya başlayabiliriz, farkındasındır. Tim'le ben buraya taşınsak, yine Berkeley'de mi kalırsın?"

"Bilmiyorum," dedim.

"Sen ve Berkeley'li arkadaşların. Büyük Batı Körfez Müşterek Özgür Seks ve Eş Değiştirme Teşebbüsü. Berkeley'de ne var, Angel? Neden orada kalıyorsun?"

"Ev," dedim. Ve Jeff'in anıları, diye düşündüm. Evle bağlantılı olarak. Alışveriş yaptığımız University Caddesi'ndeki kooperatif. "Caddedeki kafeleri seviyorum," dedim. "Özellikle Larry Blake'in yerini. Bir keresinde Larry Blake, Rats-keller'ın alt katında yanımıza gelmişti – bize çok iyi davranmıştı. Ve Til-

den Park'ı da seviyorum." Ve kampüsü, dedim içimden. Kendimi bundan asla kurtaramam. Oxford'un oradaki okaliptüs korusu. Kütüphane. "Orası benim evim," dedim.

"Santa Barbara'ya da alışırsın."

"Tim'in önünde bana amcık dememelisin," dedim. "Aklına yanlış şeyler gelebilir."

"Ölürsem," dedi Kirsten, "onunla yatar mısın? Gerçekten soruyorum."

"Ölmeyeceksin."

"Dr. Ürkünç öyle demiyor."

"Dr. Ürkünç saçmalıyor," dedim.

"Öyle mi düşünüyorsun? Tanrım, çok garipti." Kirsten ürperdi. "Aklımı okuduğunu hissettim, bir akçaağacın şurubunu akıtır gibi aklımdakileri akıtıyordu. Bana kendi korkularımı okuyordu. Tim'le yatar mıydın? Ciddi ciddi cevap ver; bilmem gerek."

"Bu ensest olurdu."

"Neden? Ah; tamam. Eh – zaten günah, Tim için günah; neden ensest de eklenmesin? Eğer Jeff cennetteyse ve benim için bir yer hazırlıyorlarsa, anlaşılan cennete gideceğim. Bu rahatlatıcı. Dr. Garret'ın söylediklerini ne kadar ciddiye almalıyım bilmiyorum."

"Hiç ciddiye almamalısın."

"Ama," dedi Kirsten, "bize gelen Jeff. Bunu onaylattık. Eğer buna inanacaksam, diğerine de inanmak zorunda değil miyim, kehanete?"

Onu dinlerken, aklıma *Dido ve Aeneas*'tan bir bölüm geldi, müzik ve sözlerle:

"Biliyorsun, bu Truva Prensi'nin kaderi
Olacak İtalyan topraklarının talibi;
Kraliçe ve o, iz sürmedeler şimdi."

Neden aklıma bu gelmişti? Büyücü kadın... ya Jeff ya ben bu sözleri alıntılamıştık; müzik hayatımızın bir parçasıydı ve şimdi Jeff'i düşünüyordum. Ve bizi birbirimize bağlayan şeyleri. Kader, diye düşündüm. Alın yazısı; kilisenin Augustinus ve Pavlus'a dayanan doktrini. Tim bir defasında bana, bir gizemci din olarak Hıristiyanlığın, kaderin zorbalığını ortadan kaldırmanın bir yolu olarak vücut bulduğunu söylemişti, onu alın yazısı olarak yeniden sunmak için – aslında, çifte alın yazısı: kimilerine cehennem yazılmıştır, kimilerine cennet. Cal-vin'in doktrini.

"Kader artık yok," dedim. "Modası astrolojiyle, eski dünyayla birlikte geçti. Tim bana açıklamıştı."

Kirsten, "Bana da açıklamıştı," dedi, "ama ölülerin geleceği görme yetisi var; onlar zamanın dışında. Ölülerin ruhları bu yüzden çağırılır, onlardan gelecekle ilgili tavsiye almak için -geleceği bilirler. Onlar için gelecek zaten olmuştur. Tanrı gibidirler. Her şeyi görürler. Ruh çağırma; Elizabeth İngilteresi'ndeki Dr. Dee gibiyiz. Bu müthiş doğaüstü güce ulaşma imkanımız var – bu, geleceği görme ve kehanette bulunma yetisi bahşeden Kutsal Ruh'tan daha iyi. O pörsümüş yaşlı kadın aracılığıyla, Jeff'in yakında nalları dikeceğime dair mutlak bilgisini elde ediyoruz. Bundan nasıl şüphe edebilirsin?"

"Kolaylıkla," dedim.

"Ama Kötü Şans Restoranı'nı biliyordu. Yani Angel, ya hepsini reddederiz ya da hepsini kabul ederiz; içlerinden seçme şansımız yok. Reddedersek, bu Jeff'in bize geri gelmediği ve deli olduğumuz anlamına gelir. Eğer bize geri döndüğünü kabul edersek ki aslında bu iyi, öleceğim gerçeğiyle de yüzleş-

memiz gerek."

Tim'in de öleceği gerçeği, diye düşündüm. Kendin için endişelenmekten bunu unuttun. Tam senlik bir davranış.

"Ne oldu?" dedi Kirsten.

"Tim'in de öleceğini söyledi," dedim.

"Tim'in yanında İsa var; o ölümsüz. Bunu bilmiyor muydun? Piskoposlar sonsuza dek yaşar. İlk piskopos –sanırım Petrus– hala bir yerlerde yaşıyor ve maaş alıyor. Piskoposlar ebediyen yaşar ve yüksek maaş alır. Ben ölürüm ve neredeyse hiçbir şey alamam."

"Bir plak dükkanında çalışmaktan iyidir," dedim.

"Aslında değil. En azından hayatınla ilgili her şey açık seçik ortada; hırsız gibi gizlenmek zorunda değilsin. Tim'in şu kitabı – onu okuyan herkes Tim'le yattığımızı anlayacak. İngiltere'de birlikteydik -vakalara birlikte şahit olduk. Belki de bu, Tanrı'nın günahlarımız karşılığındaki intikamıdır, yaşlı kadının bu kehaneti. Piskoposla yat, öyle öl, 'Roma'yı gör, öyle öl' gibi. Buna değdiğini söyleyemem, gerçekten. Senin gibi Berkeley'de bir plak dükkanı tezgahtarı olmayı yeğlerdim... ama o zaman tüm nimetlerden yararlanmak için senin kadar genç olmam gerekirdi."

"Kocam öldü. Şanslı falan değilim," dedim.

"Ve suçluluk duymuyorsun."

"Saçmalık," dedim. "Hayli suçluluk duyuyorum."

"Neden? Jeff– her neyse, senin suçun değildi."

"Suçu paylaşıyoruz," dedim. "Hepimiz."

"Ölmek üzere programlanmış birinin ölümü için mi? Ancak DNA'ndaki ölüm şeridi emrederse kendini öldürürsün; olay DNA'da... bunu bilmiyor muy-

dun? Ya da 'senaryo' dedikleri şey, Eric Ber-ne'in anlattığı. O da öldü; ölüm-senaryosu ya da -şeridi ya da her neyse onu yakaladı ve haklı çıkardı. Babasıyla tam tamına aynı yaşta öldü. Kutsal Cuma'da ölmek isteyip dileği gerçekleşen Chardin gibi."

"Bu hastalıklı," dedim.

"Doğru." Kirsten başıyla onayladı. "Kısa süre önce, ölüme mahkum olduğumu öğrendim; çok hastalıklı hissediyorum, sen de böyle hissederdin ama nedense bunlardan muafsın. Belki de akciğerinde leke olmadığı ve kanser olmadığın içindir. Neden o yaşlı kadın ölmüyor? Neden ben ve Tim? Bence Jeff bunu kötü niyetle söyledi; şu gerçekleşeceğini düşündüğün için gerçekleşen kehanetlerden biri. Dr. Ürkünç'e öleceğimi söylüyor ve sonuç olarak ölüyorum, Jeff de bundan zevk alıyor çünkü babasıyla yattığım için benden nefret ediyor. İkisinin de canı cehenneme. Parmaklarıma batırdığı iğneler de bunun parçası; bu nefret, bana karşı duyduğu nefret. Nefreti tanırım. Umarım Tim kitabında bunu belirtir – eh, belirtecek çünkü çoğunu ben yazıyorum; onun vakti yok ve doğrusunu istersen, yeteneği de yok. Cümleleri hep birlikte koşuşturup duruyor. Gerçeği açıkça bilmek istersen, aldığı speed yüzünden aşırı çok ve çabuk konuşuyor."

"Bilmek istemiyorum," dedim.

"Tim'le yattınız mı?"

"Hayır!" dedim şaşkınlıkla.

"Saçmalık."

"Tanrım," dedim, "sen delirmişsin."

"Aldığım barbitüratlar yüzünden olduğunu söylesene."

Ona uzun uzun baktım; o da bana baktı. Gözünü

kırpmadan, gergin bir yüzle.

"Sen delirmişsin," dedim.

Kirsten, "Tim'i bana düşman ettin," dedi.

"*Ne* yaptım?"

"Ben olmasaydım Jeff'in hala hayatta olacağını düşünüyor, ama birlikte olmamız onun fikriydi."

"Sen–" Ne söyleyeceğimi bilemiyordum. "Ruh halin gittikçe daha değişken oluyor," dedim sonunda.

Kirsten sert, kulak tırmalayan bir sesle "Gittikçe daha net görüyorum. Haydi," dedi. İçkisini bitirip taburesinden kaydı, sendeledi, bana sırıttı. "Hadi gidip alışveriş yapalım. Meksika'dan ithal edilmiş bir sürü Hint gümüşü takı alalım; burada satıyorlar. Bana yaşlı ve hasta bir hapçı gözüyle bakıyorsun, değil mi? Tim'le bunu tartıştık, bana bakışını. Bunun bana zarar verdiğini ve iftira olduğunu düşünüyor. Bir ara senle bu konuda konuşacak. Hazırlıklı ol, kilise hukukundan bahsedecek. Yalancı şahitlik etmek kilise hukukuna aykırıdır. Senin pek iyi bir Hıristiyan olduğunu düşünmüyor -hatta Hıristiyan olduğunu bile düşünmüyor. Aslında senden hoşlanmıyor. Bunu biliyor muydun?"

Hiçbir şey söylemedim.

"Hıristiyanlar yargılayıcı," dedi Kirsten, "hele piskoposlar daha beter. Tim'in benimle yattığı için her hafta günah çıkardığı gerçeğiyle yaşamak zorundayım; bu nasıl bir his biliyor musun? Oldukça acı verici. Ve şimdi beni de götürüyor; Komünyon alıyorum ve günah çıkarıyorum. Bu mide bulandırıcı. Hıristiyanlık mide bulandırıcı. Piskoposluktan istifa etmesini istiyorum -özel sektöre girmesini istiyorum."

"Ya," dedim. Sonra anladım. Tim o zaman ortaya çıkıp Kirsten'le olan ilişkisini açıklayabilirdi. Bunun

aklıma hiç gelmemiş olması garip, diye düşündüm.

"O beyin takımı için çalıştığı zaman," dedi Kirsten, "Utanç ve gizlenme bitecek çünkü onlar umursamıyor. Onlar seküler insanlar; Hıristiyan değiller – diğerlerini ayıplamıyorlar. Kurtarılmış değiller. Sana bir şey söyleyeceğim Angel. Tim benim yüzümden Tanrı'dan koptu. Bu hem onun hem benim için korkunç; her Pazar kalkıp benim yüzümden Tanrı'yla ayrıldığını bile bile vaaz vermek zorunda, ilk Düşüş'te olduğu gibi. Benim yüzümden, Piskopos Timothy Archer ilk Düşüş'ü bizzat tekrarlıyor ve gönüllü olarak düştü; bu kendi seçimiydi. Kimse onu buna zorlamadı. Benim suçum. Onunla yatmamı istediğinde 'hayır' demeliydim. Çok daha iyi olurdu, ama Hıristiyanlıkla ilgili hiçbir şey bilmiyordum; onun için ne anlama geldiğini ve er geç benim için ne anlama geleceğini kavrayamamıştım. Lanet şey sonunda bana da sızdı, Pavlusçu günah doktrini, ilk günah. Ne kaçık bir doktrin, o adam doğuştan kötü; ne kadar zalimce. Musevilikte böyle bir şey yok; Pavlus bunu çarmıha gerilmeyi açıklamak için uydurdu. İsa'nın ölümünden anlam çıkarmak için, aslında hiç bir anlamı yok. Hiç uğruna ölüm, eğer ilk günaha inanmıyorsan."

"Şimdi inanıyor musun?" diye sordum.

"Günah işlediğime inanıyorum; böyle mi doğdum bilmiyorum. Ama artık doğru."

"Terapiye ihtiyacın var."

"Tüm kilisenin terapiye ihtiyacı var. Yaşlı Dr. Zırva, bir bakışta Tim'le yattığımızı anlayabilirdi; bütün medyumlararası haberleşme ağı bunu biliyor. Ve Tim'in kitabı çıktığında, istifa etmek zorunda kalacak. Bunun inancıyla veya Mesih'e inanmamasıyla

ilgisi yok: benimle ilgisi var. Ben onu kariyerini bitirmeye zorluyorum, inançsızlığı değil; ben yapıyorum. O çatlak yaşlı kadın sadece zaten bildiğim şeyleri tekrarladı, yaptığımız şeyin mümkün olmadığını; yapabilirsin ama bedelini ödemen gerek. Ölmeyi yeğlerim, gerçekten. Buna hayat denmez. Ne zaman bir yere gitsek, bir yere uçsak, otelde iki ayrı oda tutuyoruz ve sonra ben onun odasına sıvışıyorum... Dr. Zırva'nın bunu bulmak için medyum olması gerekmezdi; yüzümüzden okunuyordu. Haydi alışveriş yapalım."

"Bana biraz borç vermen gerekecek," dedim. "Yanıma alışveriş yapmaya yetecek kadar para almadım."

"Episkopalyan Kilise'nin parası." Cüzdanını açtı. "Ne istersen yap."

"Kendinden nefret ediyorsun," dedim; haksızca diye ekleyecektim ama Kirsten sözümü kesti.

"Bulunduğum durumdan nefret ediyorum. Tim'in bana yaptığından nefret ediyorum, beni kendimden, vücudumdan ve kadın olmaktan utanır hale getirdi. DKH'yi bunun için mi kurduk? Bu halde olacağım aklımın ucundan geçmezdi, kırk dolarlık bir fahişe gibi. İkimiz ara sıra konuşmalıyız, Tim'in konuşmalarını yazmak ve randevularını ayarlamakla meşgul olmadığım zamanlardaki gibi – piskoposun ne aptal olduğunu, ne çocuk olduğunu herkesin içinde belli etmemesini temin eden sekreteri; bütün sorumluluk benim üzerimde ve süprüntü muamelesi görüyorum."

Bana cüzdanından rastgele çıkardığı bir miktar para verdi; kabul ettim ve muazzam bir suçluluk duydum -ama yine de parayı aldım. Kirsten'in dediği

gibi, Episkopalyan Kilise'ye aitti.

"Öğrendiğim bir şey var," dedi Kirsten, bardan çıkıp günışığına kavuştuğumuzda, "o da satır aralarını okumak."

"O yaşlı kadın için tek şey söyleyeceğim," dedim. "Çeneni iyi açtı."

"Hayır – çenemi açan San Francisco'da olmamak. Beni daha önce hiç Körfezin ve Grace Katedrali'nin dışında görmedin. Senden hoşlanmıyorum ve ucuz bir fahişe olmaktan hoşlanmıyorum ve özellikle hayatımın genelinden hoşlanmıyorum. Tim'den bile hoşlandığımdan emin değilim. Bunu sürdürmek istediğimden emin değilim. Bu daire – Tim'le tanışmadan önce çok daha iyi bir dairem vardı, gerçi o sayılmaz sanırım; sayılmaması lazım, her neyse. Çok tatmin edici bir hayatım vardı. Ama DNA'm beni Tim'le ilişkiye girmeye programlamıştı ve şimdi pisliğin teki bana öleceğimi söylüyor. Bununla ilgili ne hissediyorum biliyor musun, gerçek hislerim ne? Artık önemli değil. Zaten biliyordum. Bana sadece kendi düşüncelerimi söyledi ve bunu sen de biliyorsun. Bu seanstan ya da adı her neyse ondan aklımda yer eden tek şey bu; birinin kendime, hayatıma ve ne hale geldiğime dair düşüncelerimi ifade ettiğini duydum. Bu bana yüzleşmem gereken şeyle yüzleşmek ve yapmam gereken şeyi yapmak için cesaret veriyor."

"Nedir o?"

"Zamanı gelince göreceksin. Önemli bir karara vardım. Bugünkü olay düşüncelerimin netleşmesine yardımcı oldu. Sanırım anlıyorum." Başka bir şey söylemedi. Gizli işlerinin üzerine bir esrar perdesi çekmek Kirsten'in adetiydi; bu şekilde duruma bir

parça cazibe kattığını sanıyordu. Ama yanılıyordu. Tek yaptığı durumu, en çok da kendisi için, bulandırmaktan ibaretti.

Konunun kapanmasına izin verdim. Sonra birlikte, kilisenin parasını harcamanın yollarını arayarak aylak aylak dolaştık.

Hafta sonu, eşyalarla yüklü ve yorgun bir şekilde San Francisco'ya döndük. Piskopos, Santa Barbara beyin takımıyla yeni makamı için gizlice, duyurulmamak üzere anlaşmıştı. California Bölge Piskoposluğu görevinden istifa edeceği yakında ilan edilecekti; bu kaçınılmazdı, kararını vermiş, yeni işini ayarlamış, garantiye almıştı. Bu sırada Kirsten başka tahliller için Mount Zion Hastanesi'ne yattı.

Endişe yüzünden suskun ve somurtkan olmuştu; onu hastanede ziyaret ettim ama çok az konuşuyordu. Ben yatağının yanında tedirginlikle ve başka bir yerde olmayı dileyerek otururken, Kirsten saçlarıyla uğraşıp söyleniyordu. Oradan hoşnutsuzluk duyarak ayrıldım, aslında kendimden hoşnutsuzdum; onunla –en iyi arkadaşımla, gerçekten– iletişim kurabilme becerimi kaybetmiş görünüyordum ve ilişkimiz, moraliyle birlikte bozuluyordu.

Bu arada, Jeff'in öbür dünyadan geri dönüşüyle ilgili kitabının düzeltileri piskoposun eline geçmişti; Tim, ad olarak benim önerdiğim *Burada, Gaddar Ölüm*'ü seçmişti; Handel'in *Belshazzar*'ından alıntı. Tamamı şöyle:

"Burada, gaddar Ölüm, dehşetin son bulur."

Kitapta da bağlam içinde alıntılamıştı.

Her zamanki gibi meşgul, her yere yetişmeye

çalışır ve bin bir önemli meseleyle uğraşır halde, düzeltileri hastaneye götürmeye karar verdi; onları düzeltmesi için Kirsten'e bırakıp hemen ayrıldı. Onu arkasına dayanmış, bir elinde sigara, bir elinde kalemle dizlerinin üzerindeki sayfalarla boğuşurken buldum. Öfkeli olduğu belliydi.

Beni "Buna inanabiliyor musun?" diyerek selamladı.

Yatağın kenarına oturup "Ben yapabilirim," dedim.

"Üstlerine kusarsam yapamazsın."

"Öldükten sonra daha da fazla çalışacaksın."

Kirsten, "Hayır; hiç çalışmayacağım," dedi. "Mesele bu. Bunu okurken kendime sorup duruyorum, Bu saçmalığa kim inanacak? Yani, *gerçekten* saçmalık. Kabul edelim. Bak." Sayfadaki bir bölümü gösterdi ve okudum. Tepkim onunkiyle aynıydı; yazı abartılı, anlaşılmaz ve feci şekilde süslüydü. Belli ki Tim onu çabuk çabuk, son sürat, haydi-bitirelim-şunu düşüncesiyle dikte ettirmişti. Hiç geriye dönüp bakmadığı da aynı şekilde belli oluyordu. Kitabın başlığı *Geriye Bak, Aptal* olmalı, diye düşündüm.

"Son sayfadan başla," dedim, "ve geriye doğru ilerle. Böylece okumana gerek kalmaz."

"Bunları elimden düşüreceğim. Hoop." Kağıtları yere düşürüyormuş gibi yapıp son anda yakaladı. "Sıraları önemli mi? Haydi karıştıralım."

"Bir şeyler ekle," dedim. "Mesela 'Bu gerçekten berbat,' ya da 'Annen erkeğe benziyor.' "

Kirsten yazıyormuş gibi yaparak, " 'Jeff bize çıplak ve elinde çükü olduğu halde göründü. Amerika Birleşik Devletleri Milli Marşı'nı söylüyordu.' " dedi. Şimdi ikimiz de gülüyorduk; ona doğru yıkıldım ve kucaklaştık.

"Bunu yazarsan sana yüz dolar veririm," dedim, gülmekten konuşamıyordum.

"Hemen IRA'ya gönderirim," dedi.

"Hayır," dedim. "IRS'e."

Kirsten, "Gelirimi bildirmiyorum," dedi. "Fahişeler için zorunlu değil." Sonra ruh hali değişti; neşesi açıkça tükenip gitti. Hafifçe kolumu okşadı ve beni öptü.

"Bu ne içindi?" dedim, duygulanmıştım.

"Lekenin bir tümör olduğunu düşünüyorlar."

"Ah, hayır," dedim.

"Evet. İşin aslı bu." Sonra bastırılmış –bastırılamamış– bir öfkeyle beni itti.

"Bir şey yapabilirler mi? Yani–"

"Ameliyat edebilirler; akciğeri alabilirler."

"Ve hala sigara içiyorsun."

"Sigarayı bırakmak için biraz geç. Boş ver. Bu akla ilginç bir soru getiriyor... bunu soran ilk ben değilim. Yeniden diriltildiğinde, kusursuz bir biçimde mi diriliyorsun yoksa yaşarken sahip olduğun yaralar ve kusurlarla mı? İsa, Thomas'a yaralarını gösterdi; Thomas'ın elini böğrüne soktu. Kilisenin o yaradan doğduğunu biliyor muydun? Roma Katolikleri buna inanıyor. İsa çarmıhtayken yaradan, mızrak yarasından kan ve su aktı. Bu bir vajina, İsa'nın vajinası." Şaka yapıyor gibi durmuyordu; şimdi çok ciddi ve düşünceliydi. "Gizemli bir ruhani doğum kavramı. İsa hepimizi doğurdu."

Hiçbir şey söylemeden yatağın yanındaki sandalyeye oturdum. Haber –doktorun raporu– beni sersemletmiş ve korkutmuştu; karşılık veremiyordum. Ama Kirsten sakin görünüyordu.

Ona sakinleştirici verdiklerini anladım. Böyle ha-

berler verecekleri zaman yaptıkları gibi.

"Şimdi kendini Hıristiyan sayıyor musun?" dedim sonunda, söyleyecek daha uygun bir şey bulamayarak.

"Düşen uçakta ateist kalmaz vakası," dedi Kirsten. "Adı nasıl buldun? *Burada, Gaddar Ölüm.*"

"Ben seçmiştim," dedim.

Gerginlikle bana baktı.

"Neden bana öyle bakıyorsun?" dedim.

"Tim kendisinin seçtiğini söyledi."

"Öyle. Alıntıyı ben verdim. Önerdiğim bir grup alıntıdan biri."

"Ne zaman oldu bu?"

"Bilmiyorum. Bir süre önce. Unuttum. Neden?"

Kirsten, "Bu çok kötü bir ad," dedi. "Ondan ilk görüşümde nefret ettim. Tim bunları kucağıma yığınadan önce görmemiştim. Hiç sormadı–" Durdu, sonra sigarasını söndürdü. "Birinin, bir kitabın adının ne olması gerektiğine dair fikrine benziyor. Bir kitap adı parodisi. Daha önce hiçbir kitaba ad vermemiş birine ait. Editörünün itiraz etmemesine şaşırdım."

"Bunların hepsi bana mı?" dedim.

"Bilmiyorum. Kendin anla." Sonra kağıtları incelemeye başladı; beni görmezden geliyordu.

"Gitmemi ister misin?" dedim bir süre sonra sıkıntıyla.

Kirsten, "Ne yaptığın gerçekten umurumda değil," dedi. İşine devam etti; bir an yeni bir sigara yakmak için durdu. O zaman yatağının yanındaki kül tablasının, yarısı içilmiş sigara izmaritleriyle dolu olduğunu gördüm.

ON BİR

İntiharını telefonda Tim'den öğrendim. Küçük kardeşim beni ziyarete gelmişti; günlerden Pazar olduğu için Musik Shop'a gitmem gerekmiyordu. Orada öylece durup Tim'in bana Kirsten'in "kayıp gittiğini" söylemesini dinlemek zorunda kaldım; Kirsten'e çok düşkün olan küçük kardeşimi görüyordum; tahta bir Spad 13 modeliyle uğraşıyordu – arayanın Tim olduğunu biliyordu ama şimdi Kirsten'in de Jeff gibi ölmüş olduğunu elbette bilmiyordu.

"Sen güçlü birisin," dedi Tim'in sesi. "Buna göğüs gerebileceğini biliyorum."

"Böyle olacağını tahmin ediyordum," dedim.

"Evet," dedi Tim. Sesi soğukkanlı çıkıyordu ama acı çektiğini biliyordum.

"Barbitüratlar mı?" dedim.

"Yaklaşık – eh, emin değiller. İlaçları aldı ve zaman tuttu. Bekledi. Sonra içeri girip bana söyledi. Sonra da düştü. Ne olduğunu anlamıştım." Ekledi, "Yarın Mount Zion'a geri gidecekti."

"Ambulans–"

"Sağlık görevlileri geldi," dedi Tim, "ve onu hemen hastaneye götürdüler. Her şeyi denediler. Maksimum dozu vücudunda biriktirmişti, o yüzden aşırı doz aldığında–"

"Bu iş böyle yapılır," dedim. "Böylece midesini yıkamak işe yaramaz; vücuda çoktan karışmış olur."

"Buraya, şehre gelmek ister misin?" dedi Tim. "Gerçekten minnettar olurum."

"Harvey bende," dedim.

Küçük kardeşim bana baktı.

Ona, "Kirsten öldü," dedim.

"Aa." Başını salladı ve bir an sonra tahta Spad'ine döndü. *Wozzeck* gibi, diye düşündüm. Tıpatıp *Wozzeck*'in sonu gibi. İşte ben: Berkeley entelektüeli, her şeyi kültür, opera, roman, oratoryo ve şiir açısından görüyorum. Oyunu hiç saymıyorum.

"Du! Deine Mutter ist tot!"
Ve Marien'in çocuğu der ki:
"Hopp, hopp! Hopp, hopp! Hopp, hopp!"

Buna devam edersen seni mahvedecek, diye düşündüm. Model uçak yapan ve anlamayan küçük çocuk: çifte dehşet ve şimdi ikisi de başıma geldi.

"Harvey'e bakabilecek birini bulur bulmaz yanına geleceğim," dedim Tim'e.

"Onu da getirebilirsin," dedi Tim.

"Hayır." Refleks olarak başımı salladım.

Günün geri kalanında Harvey'e bakabilecek bir komşu buldum ve az sonra Honda'mla Bay Köprüsü'nden geçip San Francisco'ya doğru yola koyulmuştum.

Berg'in operasının sözleri hala saplantılı bir şekilde zihnimde süzülüyordu.

"Şen ve hürdür avcının hayatı,
Avlanmak herkese açık!
Ben de olurdum bir avcı,
Ben de olurdum."

Yani, George Büchner'in sözleri, dedim içimden; lanet şeyi o yazdı.

Arabayı sürerken bir yandan ağlıyordum; göz-

yaşları yanaklarımdan süzülüyordu; radyoyu açıp istasyon istasyon gezdim. Bir rock kanalında eski bir Santana şarkısı buldum; sesi açtım ve müzik küçük arabamda yankılanırken avaz avaz bağırdım. Şunu duydum:

"Sen! Annen öldü!"

Kocaman bir Amerikan arabasına arkadan bindirmekten kıl payı kurtuldum; sağ şeride kırmak zorunda kaldım. Yavaşla, dedim kendi kendime. Lanet olsun, diye düşündüm; iki ölüm yeter. Üçlemek mi istiyorsun? O halde aynen böyle sürmeye devam et: üç artı diğer arabadakiler. Ve sonra Bill'i hatırladım. Çatlak Bill Lundborg, akıl hastanesinin birinde. Tim onu aramış mıydı? Ona ben söylemeliyim, dedim kendi kendime.

Seni zavallı üşütük orospu çocuğu, dedim içimden, Bill'i ve nazik, tombul yüzünü anımsayarak. Ondaki, aptal pantolonu ve aptal görünüşündeki tatlılık, bir inek gibiydi, halinden memnun bir inek. Postanenin camları bir defa daha kırılacak; oraya gidecek ve yumruklarıyla büyük cam levhalara vurmaya başlayacak, ta ki kan kollarından akana kadar. Ve sonra yine bir yere kapatılacak; neresi olduğunun önemi yok çünkü aralarındaki farkı anlamıyor.

Bunu ona nasıl yapabilir? diye sordum kendime. Ne kötülük. Ne derin bir acımasızlık, hepimize karşı. Bizden gerçekten nefret ediyordu. Bu bizim cezamız. Her zaman bunun sorumlusunun ben olduğumu düşüneceğim; Tim kendisinin sorumlu olduğunu düşünecek; Bill de aynı şekilde. Ve tabii hiçbirimiz sorumlu değiliz, bir anlamda da hepimiz sorumluyuz, ama iş işten geçtikten sonra bunun anlamı yok, önemsiz

ve tartışmalı ve boş, tamamıyla boş, "sonsuz boşluk" gibi, Tanrı'nın yüce var olmayışı.

Wozzeck'in bir yerinde, kabaca "Dünya berbat," diye çevrilebilecek bir dize var. Evet, diye düşündüm, ne kadar hızlı sürdüğümü iplemeden Bay Köprüsü'nden geçerken, bu özetliyor. Bu yüksek sanat: "Dünya berbat." Bu her şeyi açıklıyor. Bestecilere, ressamlara ve büyük yazarlara bunun için para ödüyoruz: bize bunu söylemeleri için; hayatlarını bunu çözerek kazanıyorlar. Ne ustalıklı, keskin bir kavrayış. Ne içe işleyen bir zeka. Kanalizasyondaki bir sıçan da bunu söyleyebilirdi, eğer konuşabilseydi. Sıçanlar konuşabilseydi, söylediklerini harfiyen yapardım. Tanıdığım şu siyah kız. Onun için sıçanlar önemli değildi; sıçanlar benim için – onun için önemli olan örümceklerdi; *viz*.[21] "Örümcekler konuşabilseydi." O gün Tilden Park'tayken ishal olmuştu ve onu evine bırakmak zorunda kalmıştık. Nevrotik kadın. Beyaz bir adamla evliydi... adı neydi? Böylesi ancak Berkeley'de olur.

Viz, Vizigot'un kısaltması, asil Gotlar. Vizite, ölülerle konuşmak için alınan vizite gibi. Bunun asıl sorumlusu o yaşlı kadın; eğer bunu yapan tek bir insan varsa, o da bu kadındır. Ama bu Spartalı ulakları öldürmek; aynı şeyi şimdi kendim yapıyorum, tüm uyarılardan sonra. DİKKAT: BU KADIN DELİDİR. Çekilin yolumdan. Hepiniz temiz ve büyük arabalarınızla sonsuza dek siktirip gidin.

"Yok edici savaş, bil sınırlarını; burada, gaddar Ölüm, dehşetin son bulur. Hasmıyım bir gaddarların, erdem ve dostlarınınsa dostu." Ve sonra yeniden: *"Burada, gaddar Ölüm."* Bu harika bir ad; parodi falan değil. Sebe-

21 viz. (videlicet) "Şöyle ki" anlamına gelen Latince kısaltma. (ç.n.)

bi buydu, Tim'in benim önerdiğim adı kullanması ve elbette –her zamanki boktan tavrıyla– bunu Kirsten'e söylemeye zahmet etmemesi. Aslında, bunu *kendisinin* bulduğunu söylemesi. Muhtemelen öyle düşünüyordur. Dünya tarihindeki bütün değerli fikirler Timothy Archer tarafından düşünülmüştür. Güneş merkezli güneş sistemi modelini o icat etti. O olmasaydı hala Dünya merkezli modeli kullanıyor olacaktık. Piskopos Archer nerede bitiyor ve Tanrı nerede başlıyor? İyi bir nokta. Kendisine sorun; size anlatır, kitaplardan alıntılar yaparak.

Hiçbir şey sabit durmaz ve her şey bomboktur, diye düşündüm. Doğrusu bu olmalıydı. Kirsten'in mezar taşı için Tim'e bunu önereceğim. İsveçli kreten, Norveç'te öğretmenlik yapıyormuş. Ona şaka kisvesi altında söylediğim milyonlarca kötü söz. Beyni onları kaydedip, uyuyamadığı gecelerde ona yeniden dinletiyordu. Tim uyuklarken o uyuyamıyor ve gittikçe daha çok sakinleştirici alıyordu. Onu barbitüratlar öldürdü; öleceğini biliyorduk; tek sorun bunun kaza sonucu mu yoksa kasıtlı bir aşırı doz sonucu mu olacağıydı, eğer aralarında bir fark varsa.

Talimatlara göre, Tim'le Grace Katedrali'ne gitmeden önce Tenderloin'deki dairede buluşacaktım. Onu gözleri kıpkırmızı ve perişan halde bulmayı bekliyordum. Ama Tim onu daha önce hiç görmediğim kadar güçlü, toparlanmış ve hatta kelimenin tam anlamıyla büyük görünüyordu.

Bana sarılırken "Şu andan itibaren önümde müthiş bir mücadele var," dedi.

"Skandalı mı söylüyorsun?" dedim. "Gazetelere ve televizyonlara çıkar, sanırım."

"İntihar notunun bir kısmını yok ettim. Polis

geriye kalanları okuyor. Buradaydılar. Muhtemelen geri gelirler. Sözümün geçtiği doğru ama haberleri susturamam. Umduğum tek şey, bunun spekülasyon olarak kalmasını sağlamak."

"Notta ne yazıyordu?"

"Yok ettiğim bölümde mi? Hatırlamıyorum. Bizimle ilgiliydi, hakkımda hissettikleriyle ilgili. Başka seçeneğim yoktu."

"Sanırım," dedim.

"İntihara gelince, bu konuda hiç şüphe yok. Sebebi de tabii yeniden kanser olma korkusu. Ve barbitürat bağımlısı olduğunun da farkındalar."

"Onu böyle tanımlar mıydın?" dedim. "Bir bağımlı."

"Kesinlikle. Bu tartışmasız."

"Ne zamandır biliyordun?"

"Onunla tanıştığımdan beri. Onları aldığını gördüğümden beri. Sen de biliyordun."

"Evet," dedim. "Biliyordum."

"Otur ve biraz kahve iç," dedi Tim. Salondan çıkıp mutfağa gitti; otomatik olarak kanepeye oturdum, dairede sigara var mıydı acaba.

"Kahveni nasıl alırsın?" Tim mutfak kapısında duruyordu.

"Unuttum," dedim. "Fark etmez."

"Yoksa içki mi tercih edersin?"

"Hayır," başımı salladım.

"Farkında mısın," dedi Tim, "bu Rachel Garret'ı haklı çıkarıyor."

"Biliyorum," dedim.

"Jeff onu uyarmak istemişti. Kirsten'i uyarmak istemişti."

"Öyle görünüyor."

"Sırada ben varım."

Ona baktım.

"Jeff böyle söyledi," dedi Tim.

"Sanırım," dedim.

"Korkunç bir mücadele olacak ama ben kazanacağım. Jeff ve Kirsten'i izlemeyeceğim." Sesi hırçınlık ve güceniklikle çınlıyordu. "İsa dünyaya insanı bu determinizmden kurtarmak için geldi, bu kuraldan. Gelecek değiştirilebilir."

"Umarım öyledir," dedim.

"Umudum İsa Mesih'te," dedi Tim. " 'Sizde ışık varken ışığa iman edin ki, ışık oğulları olasınız.' Yuhanna, on ikinci bap, otuz altıncı ayet. 'Yüreğiniz sıkılmasın. Tanrı'ya iman edin, bana da iman edin.' Yuhanna, on dört, bir. 'Rabb'bın adıyla gelene övgüler olsun!' Matta, yirmi üç, otuz dokuz." Tim nefes nefese, büyük göğsü inip kalkarak bana baktı, parmağını bana doğrultup, "Ben o yoldan gitmeyeceğim Angel," dedi. "İkisi de bunu isteyerek yaptı -ama ben asla yapmayacağım; asla böyle gitmeyeceğim, kesilmeye giden bir koyun gibi."

Şükürler olsun, diye düşündüm. Mücadele edeceksin.

"Kehanet olsun olmasın," dedi Tim. "Rachel Sibyllanın ta kendisi bile olsa – yine de ona doğru seve seve yürümem, aptal bir hayvan gibi, boğazımın kesilmesi için, kurban edilmek için." Gözleri şiddetle alev alev parlıyordu. Onu Grace Katedrali'nde vaaz verirken böyle görmüştüm; bu Tim Archer, Episkopalyan Kilise içinde kopmadan devam eden havariler dizisi aracılığıyla, bizzat Havari Petrus'tan aldığı yetkiyle konuşuyordu.

Honda'mla Grace Katedrali'ne giderken, Tim, "Wallenstein'ın akıbetine düştüğümü görüyorum," dedi. "Astrolojiye başvurarak, yıldız haritaları çıkararak."

"Dr. Garret'ı kastediyorsun," dedim.

"Evet, o ve Dr. Mason'ı kastediyorum; onlar doktor falan değil. O Jeff değildi. Öbür dünyadan geri dönmedi. Bu gerçek değil. Aptallık, o zavallı oğlanın dediği gibi, Kirsten'in oğlunun. Ah Tanrım, oğlunu aramadım."

"Onunla ben konuşurum," dedim.

"Onu tamamen bitirecek," dedi Tim. "Yo, belki de bitirmez. Düşündüğümüzden daha güçlü olabilir. Jeff'in geri dönmesiyle ilgili bütün o saçmalığın içinde gerçekleri görebildi."

"Şizofren olduğunda gerçekleri söylemeye başlıyorsun," dedim.

"O halde daha çok insan şizofren olmalı. Nedir bu, bir kral çıplak vakası mı? Sen de biliyordun ama söylemedin."

"Mesele bilmek değil," dedim. "Değerlendirmeyle ilgili."

"Ama asla inanmadın."

Bir duraksamadan sonra, "Emin değilim," dedim.

"Kirsten öldü," dedi Tim, "çünkü saçmalığa inandık. İkimiz de. İnandık çünkü inanmak istiyorduk. Şimdi o güdüyü hissetmiyorum."

"Sanırım öyle."

"Eğer gerçekle acımasızca yüzleşseydik, Kirsten hayatta olurdu. Tek umudum buna derhal son vermek... ve ona daha ileri bir tarihte eşlik etmek. Garret ve Mason Kirsten'in hasta olduğunu görüyorlardı. Hasta, ruhen dengesiz bir kadından faydalandılar

ve şimdi o ölü. Onları sorumlu tutuyorum." Biraz durduktan sonra devam etti, "Kirsten'i uyuşturucu tedavisi için hastaneye yatırmaya çalışıyordum. Burada, San Francisco'da bu alanda çalışan çok sayıda dostum var. Bağımlılığının farkındaydım ve ona sadece profesyonellerin yardım edebileceğini biliyordum. Bildiğin gibi ben de bunları yaşamak zorunda kaldım... alkol yüzünden."

Hiçbir şey söylemedim; sadece arabayı sürüyordum.

"Kitabı durdurmak için çok geç," dedi Tim.

"Editörüne telefon edemez mi–"

"Kitap artık onların malı."

"Onlar saygıdeğer bir yayınevi. Kitabı geri çekmeleri talimatını verirsen seni dinleyeceklerdir," dedim.

"Etrafa tanıtıcı bölümler yolladılar. Ciltlenmiş düzeltiler ve el yazılarının Xerox kopyalarını dağıttılar. Yapacağım şey–" Tim düşündü. "Başka bir kitap yazacağım. Kirsten'in ölümü ve benim doğaüstünü yeniden değerlendirmem üzerine olacak. İzleyebileceğim en iyi yol bu."

"*Burada, Gaddar Ölüm*'ü geri çekmen gerektiğini düşünüyorum."

Fakat kararını vermişti; başını salladı. "Hayır; planlandığı gibi yayımlanması gerek. Yıllardır bu konularda çok tecrübe edindim; kendi deliliğini cesurca karşılamalısın –benim deliliğimden bahsediyorum tabii– ve sonra, onu kabul ettikten sonra, onu düzeltmeye koyulmalısın. Sonraki kitabım işte bu düzeltme olacak."

"Avans ne kadardı?"

Tim bana kısaca göz atarak, "Satış potansiyelini

düşünürsen çok değil," dedi. "Kontratı imzaladığımda on bin; bitmiş metni teslim ettiğimde bir on bin daha. Kitap çıktığında da son on bin."

"Otuz bin dolar büyük bir para."

Tim, kendi kendine konuşur gibi düşünüp taşınarak, "Sanırım bir ithaf ekleyeceğim," dedi. "Kirsten'e bir ithaf. In memoriam. Ve ona olan hislerimle ilgili birkaç şey söyleyeceğim."

"İkisine de ithaf etmelisin," dedim. "Hem Jeff'e hem Kirsten'e. Ve şöyle demelisin, 'Tanrı yardım etmeseydi–'"

"Çok uygun olur," dedi Tim.

"Elin değmişken," dedim, "Bill'le beni de ekle. Biz de bu filmin parçasıyız."

"'Film'?"

"Bir Berkeley deyimi. Ama bu bir film değil; bu Alban Berg'in *Wozzeck* operası. Tahta atını süren küçük oğlan dışında hepsi ölüyor."

"İthaf için telefon etmem gerek," dedi Tim. "Düzeltilmiş metin çoktan New York'a gitti."

"O halde bitirdi? İşini?"

"Evet," dedi belli belirsiz.

"Doğru yaptı mı peki? Kendisini pek iyi hissetmiyordu."

"Layıkıyla yaptığını varsayıyorum; kontrol etmedim."

"Grace'te onun için bir ayin düzenleyeceksin, değil mi?"

"Ah evet. Biraz da bu yüzden–"

"Bence Kiss'i getirtmelisin," dedim. "Çok sevilen bir rock grubu. Ne de olsa bir rock ayini planlıyordun."

"Kiss'i sever miydi?"

"Sha Na Na'dan sonra en sevdiği gruptu," dedim.

"O zaman Sha Na Na'yı getirtmeliyiz," dedi Tim.

Bir süre konuşmadık.

"Patti Smith Group," dedim aniden.

"Sana Kirsten'le ilgili birkaç şey sormak istiyorum," dedi Tim.

"Ne istersen sorabilirsin," dedim.

"Cenazede, sevdiği şiirleri okumak istiyorum. Birkaç tanesinin adını verebilir misin?" Elinde paltosunun cebinden çıkardığı bir defter ve altın bir kalemle bekliyordu.

"D. H. Lawrence'ın bir yılanla ilgili çok güzel bir şiiri vardır," dedim. "Onu çok severdi. Okumamı isteme; şimdi okuyamam. Affedersin." Ağlamamaya çalışarak gözlerimi kapadım.

ON İKİ

Cenazede, Piskopos Timothy Archer yılanla ilgili D. H. Lawrence şiirini okudu; şiiri mükemmel bir şekilde okudu ve az katılım olmasına rağmen insanların ne kadar duygulandığını gördüm. Kirsten Lundborg'u tanıyan çok kişi yoktu. Oğlu Bill'i bulmak için katedrali arayıp taradım.

Ona haber vermek için telefon ettiğimde, çok az tepki göstermişti. Sanırım önceden sezmişti. Bu aralar akıl hastaneleri ve hapishanelerin onun üzerinde etkisi yoktu; Bill etrafta gezinme ya da araba boyama veya ne yapıyorsa onu yapma özgürlüğünü kazanmıştı. Ancak şimdilerde kendine özgü ciddiyetiyle, oyalanıyordu.

Kirsten kendini öldürdüğünde Piskopos Archer'ın zihnindeki karışıklık da gitti, yani görünüşe göre ölümü yararlı bir amaca hizmet etmişti, kaybımızla oransız bir amaç olsa da. İnsan ölümünün ayıltıcı gücü beni hayrete düşürüyor. Bütün sözcüklerden, bütün savlardan daha ağır basar; o, en büyük güçtür. Dikkatinizi ve zamanınızı zorlar. Ve sizi değiştirir.

Tim'in ölümden –sevdiği bir insanın ölümünden– güç alması beni şaşırtıyordu; bunu anlayamıyordum ama bu, onu iyi yapan özelliklerinden biriydi: işinde iyi, bir insan olarak iyi. İşler kötüleştikçe o güçleniyordu; ölümden hoşlanmıyordu ama ondan korkmuyordu da. Onu kavrıyordu – zihin karışıklığı gittikten sonra. Seanslar ve hurafelerden oluşan saçma sapan bir çözüm denemişti ve bu işe yaramamıştı; sadece daha fazla ölüm getirmişti. Şimdi vites değiştirip mantıklı olmayı deniyordu. Önemli bir

gerekçesi vardı: oltanın ucundaki yem, kendi hayatıydı. Eskilerin "kötü kader" dedikleri şeyi çekmek için bir yem. Yani vakitsiz, zamanından önce ölümü.

Antik çağlardaki düşünürler ölümü kendi başına kötü saymazlardı, çünkü ölüm herkese gelir; kötü olarak gördükleri şey vakitsiz ölümdü, kişi işini bitiremeden gelen ölüm. Adeta olgunlaşmadan koparılan sert, yeşil bir elma, ölümün önce koparıp sonra attığı, onun bile ilgisini çekmeyen bir elma.

Piskopos Archer işini kesinlikle bitirmiş değildi ve koparılmaya, hayattan ayrılmaya da kesinlikle niyeti yoktu. Şimdi kendisinin, gitgide Wallenstein'ın kaderine sürüklendiğini görüyordu: önce batıl inançlar ve saflık, sonra –bundan başka bir tarihsel önemi olmayan– Walter Devereux adlı bir İngiliz yüzbaşısı tarafından baltalı kargıyla deşilmek (Wallenstein boşuna aman dilemişti; kargı hasmın elindeyse aman dilemek için genellikle çok geçtir). O son anda Wallenstein uykusundan uyandı, muhtemelen akli sarhoşluğundan da uyandı; tahminimce düşman askerleri yatak odasına daldığında, dünyadaki tüm astrolojik çizelgeler ve yıldız fallarının kendisine faydasız olduğunu çabucak kavradı, çünkü bunu öngörememiş ve yakalanmıştı. Fakat Wallenstein'la Tim arasındaki fark büyük ve can alıcıydı. Birincisi, Tim'in önünde Wallenstein örneği vardı; Tim deliliğin büyük insanları nereye götürdüğünü görüyordu. İkinci olarak, Tim bütün o entel, eğitimli zırvalarına rağmen temelde gerçekçiydi. Tim dünyaya ihtiyatlı bir gözle, neyin işine yarayıp neyin aleyhine olacağına dair keskin bir sezgiyle gelmişti. Kirsten'in ölümü anında, intihar notunun bir kısmını uyanıkça yok etmişti; aptal değildi ve ilişkilerini –şaşırtıcı

bir biçimde– medyadan ve Episko-palyan Kilise'den saklamayı başarmıştı (tabii daha sonra hepsi ortaya çıktı ama o zaman Tim ölmüştü ve muhtemelen umursamıyordu).

Özünde faydacı –hatta fırsatçı olduğu bile söylenebilir– bir adamın, bu kadar kendi kendini baltalayıcı saçmalıklara nasıl bulaşabildiği elbette hayret verici, ama saçmalığın bile Tim'in hayatının geniş ekonomisinde bir faydası vardı. Tim görevinin resmi sınırlamalarıyla kısıtlanmak istemiyordu; eskiden kendisinin avukat olarak tanımlanmasına nasıl izin vermiyorduysa, kendisini piskopos olarak da tanımlamıyordu. O bir adamdı, kendisini böyle düşünüyordu; "erkek insan" anlamında "adam" değil, bir çok alanda yaşayan ve çeşitli yönlere yayılan bir insan anlamında "adam". Üniversite günlerinde, Rönesans'la ilgili derslerinden çok şey öğrenmişti; bir keresinde bana Rönesans'ın, Ortaçağ dünyasını hiçbir şekilde yıkmadığını ya da yok etmediğini söylemişti -T. S. Eliot aksine ne düşünürse düşünsün, *Rönesans onu tamamlamıştı.*

Örneğin, Dante'nin *Commedia*'sını alalım (demişti Tim). *Commedia*, oluştuğu tarih bakımından Ortaçağ'dan çıkmadır; Ortaçağ dünya görüşünü kusursuz olarak özetlemiştir -onun doruğudur. *Commedia*'daki muazzam görüş genişliği (birçok eleştirmen bunu kabul etmeyecek olsa da) kesinlikle, diyelim Michelangelo'nun görüşüyle zıt kutuplarda değildir. Ki o da Sistine Şapeli'nin tavanı için *Commedia*'dan yararlanmıştır. Tim Rönesans'ta Hıristiyanlığın zirveye ulaştığı kanısındaydı; tarihin bu dönemini, antik dünyanın dirilip Ortaçağ'ı, Hıristiyanlık çağını yenmesi olarak görmüyordu; Rönesans eski pa-

gan dünyanın inanç karşısındaki zaferinden ziyade, inancın son ve tam olgunlaşmasıydı, özellikle Hıristiyan inancının. Buradan Tim, meşhur Rönesans adamının (her şeyle ilgili bir şeyler bilen, doğru kelimeyi kullanmak gerekirse, bir bilge) ideal Hıristiyan olduğu sonucunu çıkarmıştı, hem bu dünyada hem öbüründe kendi evinde gibi: madde ve ruhun mükemmel bir karışımı, adeta tanrılaştırılmış madde. Dönüştürülmüş madde ama hala madde. İki alemin, bu ve sonrakinin buluşması, Düşüş'ten önceki gibi.

Tim bu ideali yakalamak istiyordu. Tam insan, diye düşünüyordu, kendisini işine zincirlemez, ne kadar asil bir iş olursa olsun. Kendisini sadece ayakkabı tamir eden biri olarak gören bir kunduracı, kendisini acımasızca sınırlamaktadır; aynı şekilde bir piskopos da tam insanın meşgul olduğu alanlara girmelidir. Bu alanlardan biri de cinselliktir. Genel kanı bunun aksine olsa da Tim ne umursadı ne de boyun eğdi. Rönesans adamı için neyin uygun olduğunu ve kendisinin bütün özgünlüğüyle bu adamı oluşturduğunu biliyordu.

Uyup uymadığını görmek için her fikri denemenin, Tim Archer'ı sonunda yok ettiği tartışılmaz. Çok fazla fikir denedi, onları aldı, inceledi, bir süre kullandı ve attı... ancak bazı fikirler, sanki canlıymışlar gibi, dönüp dolaşıp geri geldiler ve onu yakaladılar. Bu, tarih; bu tarihsel bir gerçek. Tim öldü. Fikirler işe yaramadı. Onun başarılı olmasını sağladılar ve sonra ona ihanet edip saldırdılar; bir bakıma Tim onları terk etmeden, onlar Tim'i terk etti. Ancak göz ardı edilemeyecek bir şey var: Tim Archer, ne zaman bir ölüm-kalım mücadelesine girdiğini anlamıştı ve bunun farkına vardıktan sonra da amansız bir sa-

vunma pozisyonu almıştı. Kirsten'in öldüğü gün bana söylediği gibi teslim olmamıştı. Kaderin Tim Archer'ı alt etmek için onu kovalaması gerekecekti: Tim asla kendi kendisini yok etmeyecekti. İntikamcı kaderle işbirliği yapmayacaktı, onun neyin peşinde olduğunu anlamıştı bir kere. Ne ondan kaçtı ne de ona yardım etti. Durup savaştı ve bu şekilde öldü. Ama zor öldü, yani karşılık vererek öldü. Kader onu katletmek zorunda kaldı.

Ve kader bunu nasıl yapacağını hesaplarken, Tim'in atik beyni kaçınılmaz olandan kaçınmak için mümkün olan her zihinsel jimnastik hareketini düşünmekle meşguldü. "Kader" terimiyle ifade etmeye çalıştığımız şey herhalde bu; kaçınılmaz olmasa bu terimi kullanmazdık; bunun yerine kötü şanstan bahsederdik. Kazalardan konuşurduk. Kader olduğu zaman kaza yoktur; kasıt vardır. Ve durmak bilmeyen bir kasıt vardır, aynı anda her yandan kuşatan, sanki kişinin evreni küçülüyormuş gibi. Sonunda, içinde o ve kötü kaderinden başka bir şey kalmaz. İradesi dışında yenilmeye programlanmıştır ve kurtulmak için çabaladıkça, yorgunluk ve umutsuzlukla daha çabuk yenilir. Sonra ne olursa olsun kader kazanır.

Bunların çoğunu bana Tim anlatmıştı. Hıristiyan eğitiminin bir parçası olarak konu üzerinde çalışmıştı. Antik dünya, Grek-Romen gizemci dinlerinin ortaya çıkışını görmüştü. Bunlar, inananı dünyalar ötesi bir tanrıya, dönemin deyimiyle "astral güçler"e kısa devre yaptırabilen bir tanrıya yamayarak, kaderin üstesinden gelmeyi hedefliyorlardı. Bugün biz DNA ölüm-şeridinden ve önceki insanlardan, arkadaş ve aileden öğrenilen psikolojik-şeritten bah-

sediyoruz. Bu aynı şey; seni ne yaparsan yap öldüren determinizm. Senin dışında bir gücün devreye girip durumu değiştirmesi gerek; bunu kendin yapamazsın çünkü seni yok edecek eylemlerde bulunmaya programlanmışsın; eylemi seni kurtaracağını düşünerek yaparsın, oysa gerçekte seni kaçınmak istediğin akıbete teslim eder.

Tim bütün bunları biliyordu. Faydası olmadı. Ama elinden geleni yaptı; denedi.

Gerçekçi insanlar Jeff ve Kirsten'in yaptığını yapmaz; gerçekçi insanlar bu akıntıya karşı koyar çünkü bu duygusal bir akıntıdır, zayıflıktır. Bu öğrenilmiş pasiflik, öğrenilmiş çaresizliktir. Tim tek başına oğlunun ölümünü göz ardı edebilirdi –bulaşıcı olmadığını düşünerek– ama Kirsten de aynı yolu izlediğinde, Tim fikrini değiştirmek, Jeff'in ölümüne geri dönüp onu yeniden değerlendirmek zorunda kaldı. Şimdi onda, sonraki felaketin başlangıcını görüyordu ve felaketin biçimlenmesini bizzat izlemişti. Bu, Jeff'in ölümüyle edinmeye başladığı bütün saçma sapan kavramları, Menotti'nin söylediği gibi, doğaüstüyle ilgili bütün tuhaf ve sefil fikirleri bırakmasına neden oldu. Tim aniden Madam Flora'nın salonundaki masada, ruhlarla temas kurmak için – aslında kendini deliliğe teslim etmek için oturduğunun farkına vardı. Şimdi hayatı boyunca onu farklı kılan şeyi yapıyordu: o yolu bırakıp başka bir yola giriyordu; o habis yükü atıp onun yerine koyacak daha istikrarlı, dayanıklı ve güvenilir bir şey arıyordu. Gemiyi kurtarmak için bazen yükü denize atmak gerekir ve bu hesaplanarak yapılır – yük, gemiyi sağ salim geride bırakıp yüzerek uzaklaşması için fırlatılır. Bu ancak gemi tehlikedeyse olur, şimdi

Tim'in tehlikede olması gibi. Dr. Garret Kirsten'le başlayarak ikisinin de ölümünü haber vermişti. İlk kehanet gerçekleşmişti. Tim, artık sıranın kendisine gelmesini bekleyebilirdi. Bunlar acil durum prosedürleridir. Çaresizler ve zekiler tarafından kullanılır. Tim için ikisi de geçerliydi. Bir de mecburiyetten. Tim gemiyle (gözden çıkarılamaz) yük (gözden çıkarılabilir) arasındaki farkı biliyordu. Kendisini gemi olarak görüyordu. Ruhlara, oğlunun öbür dünyadan geri döndüğüne olan inancı ise yüktü. Farkına varabildiği oranda bu ayrım onun lehineydi. İnançlarından vazgeçmek ona gölge düşürmüyor veya onu yozlaştırmıyordu. Ve bir ihtimal, onu kurtarabilirdi.

Tim'in sağduyusundan memnundum. Ama derin bir karamsarlık duyuyordum. Aklı başındalığını, hayatta kalma içgüdüsünün yüzeye çıkması olarak görüyordum. Bu iyi bir şey. Var olma güdüsü ayıplanamaz. Beni korkutan tek soru şuydu: bu kadar çabuk mu? Zaman gösterecekti.

Gemi kurtarıldığında –kurtarılırsa– zorunluluktan yük boşaltma durumu, mal sahiplerine mallarının kurtarılması hakkını verir. Bu uluslararası bir deniz ticaret kanunudur. Nereli olursa olsun tüm insanlar için temel bir düşüncedir. Tim bilinçli ya da bilinçsiz olarak bunu anlamıştı. Davranışıyla, çok eski ve herkesçe kabul edilen bir şeye iştirak etmişti. Onu anlıyordum; sanırım herkes anlardı. Zaman, oğlunun öbür dünyadan dönüp dönmediğiyle ilgili kaybedilmiş savaşlar için sızlanma zamanı değildi; Tim'in kendi hayatı için mücadele etme zamanıydı. Öyle de yaptı ve elinden gelenin en iyisi buydu. Ben izledim ve mümkün olduğunda yardım ettim. Sonunda başarısız oldu ama gayretsizlikten, deneme

eksikliğinden, cesaretsizlikten değil.

Bu bir çare değil. Bu son bir savunma için ayağa kalkma. Tim'in son günlerindeki halini, kendini ne pahasına olursa olsun –tüm ahlaki görüşleri terk ederek– hayatta kalmaya adamış aciz bir adam olarak değerlendirmek, tamamen yanlış anlamadır. Hayatınız söz konusu olduğunda, eğer zekiyseniz belirli biçimlerde davranırsınız ve Tim de bu biçimlerde davrandı: terk edebileceği, terk etmiş olması gereken her şeyi terk etti. Dişlerini gösterip ısırmaya hazırlandı, hayatta kalmaya kararlı bir yaratık olan insanın yapacağı şey budur. Yükün canı cehenneme. Kirsten'in ölümü üzerine Tim yakın bir ölüm tehlikesiyle karşı karşıya geldi ve bunu kavradı. Onun son dönemlerini anlamanız için, bu kavrayışının doğru olduğunu da anlamanız gerek. Terapistlerin söylediği gibi gerçek durumdan haberdardı (sanki "durum"la "gerçek durum" arasında bir çeşit ayrım varmış gibi). Yaşamak istiyordu. Ben de istiyorum. Tahminen siz de istiyorsunuz. O halde Kirsten'in ölümünden sonra, kendi ölümünden önceki dönemde Piskopos Archer'ın aklında ne olduğunu anlayabilmelisiniz. İlki bir veri, ikincisiyse kaygı verici ama şüpheli bir ihtimal, bir gerçeklik değil, en azından o sırada. Şimdi geriye baktığımızda, bunun kaçınılmaz olduğunu idrak edebiliyoruz. Ama bu, geriye bakışın doğasıdır; onun için her şey kaçınılmazdır çünkü her şey zaten olmuştur.

Tim kendi ölümünü kaçınılmaz, kehanetle buyrulmuş, Sibylla tarafından –veya Sibyllayı sözcü olarak kullanan Apollon tarafından– buyrulmuş addettiyse bile bu kaderle yüzleşip elinden geldiğince savaşmaya kararlıydı. Bence bu kayda değer ve al-

kışlanacak bir şey. Bir zamanlar inanıp vaaz ettiği saçmalıkları terk etmesi önemli değil; onları kucaklamış halde, gözleri kapalı kıvrılıp ölse miydi? Bu konudaki fikrim kesin; onu gördüm; iç yüzünü biliyorum. Yükün atıldığını gördüm. Dr. Garret'ın ilk kehanetinin gerçekleştiği an, onun gemiden denize atıldığını gördüm. Ve şükürler olsun, dedim.

Yine de isim annesi olduğum lanet olası *Burada, Gaddar Ölüm*'ü yayından çekmesi gerektiğini düşünüyorum. Ama ona bağlı otuz bin dolar vardı ve basılmasına izin vermekteki kararlılığı, belki de gerçekçiliğinin bir kanıtıydı. Bilmiyorum. Tim Archer'ın bazı yönleri, benim için bugün bile bir muamma.

Bir hatayı gerçekleşmeden durdurmak Tim'in tarzı değildi; önce gerçekleşmesine izin verir, sonra da –söylediği gibi– onu düzeltmeye koyulurdu. Kendi yaşamı söz konusu olduğundaysa, müdahaleyi önceden tasarlardı. O zaman ileriyi düşünürdü. Her gün yuttuğu amfetaminlerin zorlamasıyla kendi kendini sollayıp geçerek hayatını tüketen bu adam – bu adam şimdi aniden koşmayı bırakmış, dönüp gözlerini kadere dikmiş ve Luther'e atfedildiği gibi (aslında Luther böyle bir şey söylememiştir) "İşte burada duruyorum; aksini yapamam *(Hier steh' Ich; Ich kann nicht anders)*" demişti. Alman varlıkbilimci Martin Heidegger'in bunun için bir terimi vardır: sahte Varlığın asıl Varlık ya da *Sein*'a dönüşmesi. Bunu Cal.'de okumuştum. Gerçekleştiğini göreceğimi hiç düşünmemiştim -ama gerçekleşti ve gördüm. Ve bunu çok güzel ama çok hüzünlü buldum çünkü başarısız oldu.

İçin için, ölmüş kocamın düşüncelerime girdiğini ve hayli eğlendiğini düşünüyordum. Jeff yaşasaydı, piskoposu bir yük gemisine, dişlerini gösteren bir şilebe benzettiğime dikkat çekerdi, onu günlerce kendinden geçirecek karışık bir metafor; bunu tekrarlayıp dururdu. Kirsten'in intiharı yüzünden zihnim bulanmaya başlamıştı; iş yerinde, gönderilecek siparişlerle faturaları karşılaştırırken ne yaptığımı güç bela biliyordum. İçime kapanmıştım. İş arkadaşlarım ve patronum böyle söylüyordu. Ve az yiyordum; öğle yemeği paydosumu Delmore Schwartz okuyarak geçiriyordum. Öğrendiğime göre, çöplerini boşaltmaya giderken kalp krizi geçirip, kafası bir kova çöpe gömülü halde ölmüştü. Bir şair için harika bir ölüm!

İçebakışla ilgili sorun, sonunun olmaması; *Bir Yaz Gecesi Rüyası*'ndaki Bottom'ın rüyası gibi, dibi yok. Cal. İngiliz Dili ve Edebiyatı'ndaki yıllarımda metaforlar oluşturmayı, onlarla oynamayı, onları karıştırıp servis etmeyi öğrendim; ben fazla eğitimli ve akıllı bir metafor bağımlısıyım. Çok fazla düşünüyorum, çok fazla okuyorum, sevdiklerim için çok fazla endişeleniyorum. Sevdiklerim ölmeye başladı. Burada pek kimse kalmadı; çoğu gitti.

"Hepsini kucakladı ışıklar diyarı!
Ve bir ben oturuyorum burada hala;
Uzak ve parlak hatıraları,
Ve kederli düşüncelerim dağılmakta."

Henry Vaughan'ın 1655'te yazdığı gibi. Şiir şöyle bitiyor:

"Ya dağıt şu sisleri, önümden geçen

manzaramı karartıp doldurarak,
ya da şu tepeye götür beni, alıp buradan
ki orada dürbüne ihtiyaç olmayacak."

Vaughan "dürbün" derken teleskopu kastediyor. Bunu araştırmıştım. Okul yıllarım boyunca, on yedinci yüzyılın ikincil metafizik şairleri uzmanlık alanımdı. Şimdi, Kirsten'in ölümünden sonra yine onlara dönmüştüm çünkü düşüncelerim, onlarınkiler gibi öbür dünyaya yönelmişti. Kocam oraya gitmişti; en iyi dostum oraya gitmişti; Tim'in de yakında oraya gitmesini bekliyordum, öyle de oldu.

Ne yazık ki artık Tim'i daha az görüyordum. Bu benim için en kötü darbeydi. Onu gerçekten seviyordum ama şimdi bağlar kopmuştu. Onun tarafından kopmuştu. California Başpiskoposluğu'ndan istifa etmiş ve Santa Barbara'ya taşınmıştı; daima yayımının durdurulması gerektiğini düşüneceğim kitabı çıkmış ve onu aptal durumuna düşürmüştü; bir de Kirsten'le ilgili skandal patlamıştı: medya, Tim'in delillerle oynamasına rağmen, ikisinin gizli ilişkisini anlamıştı. Tim'in Episkopalyan Kilise'deki kariyeri aniden bitti; Tim toparlanıp San Francisco'dan ayrıldı ve (söylediği gibi) özel sektöre atıldı. Orada rahatlayıp mutlu olabilirdi; hayatını Hıristiyan kilise hukuku ve ahlakının baskıcı sınırlamaları olmadan yaşayabilirdi.

Onu özlüyordum.

Episkopalyan Kilise'yle ilişkisinin bitmesinde etkili olan üçüncü bir unsur vardı, bu da tabii Tim'in bir türlü kendi haline bırakamadığı lanet olası Zadokite Metinleri'ydi. Artık ne Kirsten'le ilgileniyordu – çünkü ölmüştü– ne de doğaüstüyle –çünkü gerçekte

ne olduğunu anlamıştı–. Şimdi tüm saflığını bu eski İbrani mezhebinin yazmaları üzerinde yoğunlaştırmıştı. Konuşmalarında, röportajlarında ve makalelerinde İsa'nın öğretilerinin gerçek kaynağının burada olduğunu bildiriyordu. Tim belayı geride bırakamıyordu. O ve bela, arkadaş olmaya mahkumdular.

Tim'le ilgili gelişmeleri dergiler ve gazetelerden takip ediyordum; kaynağım ikinci eldi; artık ondan doğrudan haber alamıyordum. Bu benim için bir trajediydi, Jeff ve Kirsten'i kaybetmekten daha büyük bir trajedi, bunu kimseye söylemedim, terapistlerime bile. Bill Lundborg'un da izini kaybettim; hayatımın dışına, bir akıl hastanesine sürüklendi ve hepsi buydu. Onun izini sürmeye çalıştım ama başarısız olunca pes ettim. Ya şansım yoktu ya da yaver gidiyordu, nasıl sayarsanız.

Nasıl sayarsanız sayın, sonuç şuydu: tanıdığım herkesi kaybetmiştim, yani yeni arkadaşlar edinme zamanı gelmişti. Perakende plak satmanın sadece bir iş olmadığına karar verdim; benim için bu bir meslekti. Bir yıl içinde, Musik Shop'un müdürlüğüne yükselmiştim. Sınırsız alım gücüm vardı; dükkan sahipleri bana hiçbir limit koymuyordu. Neyi sipariş edip etmeyeceğime sadece ben karar veriyordum ve tüm satıcılar –çeşitli plak şirketlerinin temsilcileri– bunu biliyordu. Bu bana pek çok bedava öğle yemeği ve birkaç ilginç flört sağladı. Kabuğumdan çıkmaya, daha çok insan içine karışmaya başladım; sonunda bir erkek arkadaşım oldu, eğer bu kadar demode bir terime tahammül edebilirseniz (Berke-ley'de asla kullanılmazdı). Sanırım aradığım sözcük "sevgili". Hampton'ın evime, Jeff'le birlikte aldığımız eve taşınmasına izin verdim ve ilişkilerim açısından taze,

yeni bir hayat olduğunu umduğum şeye başladım.

Tim'in kitabı *Burada, Gaddar Ölüm*, beklendiği kadar çok satmadı; ucuza satılan kopyalarını Sather Gate yakınında farklı kitapçılarda gördüm. Çok pahalıya mal olmuştu ve çok uzun ve dağınıktı; yazdıktan sonra kısaltsaydı iyi olurdu, kitabı nihayet okuyabildiğimde, bana Kirsten'in eseri gibi geldi; en azından son taslağı o yazmıştı, şüphesiz Tim'in dan dun diktesine dayanarak. Kirsten bana böyle söylemişti ve muhtemelen doğruydu. Tim hiçbir zaman bana söz verdiği o ikinci kitabı, düzeltme kitabını yazmadı.

Bir Pazar sabahı Hampton'la oturma odasında ot içip televizyondaki çocuk çizgi filmlerini izlerken, Tim'den –beklenmedik– bir telefon geldi.

"Merhaba Angel," dedi o içten, sıcak sesiyle. "Umarım uygunsuz bir zamanda aramamışımdır."

"Yo, uygun," diyebildim zar zor, duyduğum gerçekten Tim'in sesi miydi, yoksa ot yüzünden hayal mi görüyordum? "Nasılsın, ben–"

"Aramamın sebebi," diye kesti Tim, sanki ben konuşmuyormuşum gibi, sanki beni duymamış gibi, "önümüzdeki hafta Berkeley'e gelecek olmam. Claremont Hotel'de bir konferansa katılıyorum ve senle buluşmak istiyorum."

"Harika," dedim, son derece hoşnutlukla.

"Akşam yemeğine çıkabilir miyiz? Berkeley'deki restoranları benden daha iyi biliyorsun; istediğini seç." Kıkırdadı. "Seni yeniden görmek çok iyi olacak. Eski günlerdeki gibi."

Nasıl olduğunu sordum tereddütle.

"Burada her şey iyi gidiyor," dedi Tim. "Çok meşgulüm. Önümüzdeki ay İsrail'e uçacağım; seninle

bunu konuşmak istiyordum."

"Ah," dedim. "Kulağa çok eğlenceli geliyor."

"Vadiyi ziyaret edeceğim," dedi Tim. "Zadokite Metinleri'nin bulunduğu yeri. Çevirileri artık tamamlandı. Son parçalardan birkaçı hayli ilginç. Ama bunları seni gördüğümde anlatacağım."

"Evet," dedim konuya ısınarak; Tim'in hevesi her zamanki gibi bulaşıcıydı. "*Scientific American*'da son parçalarla ilgili uzun bir makale okudum–"

"Seni Çarşamba akşamı evinden alırım," dedi Tim. "Şık giyin."

"Hatırlıyorsun değil mi–"

"Ah, elbette; evini hatırlıyorum."

Aşırı hızlı konuşuyor gibi geliyordu. Yoksa otun etkisi miydi? Hayır, ot olayları yavaşlatırdı. Panikle, "Çarşamba gecesi dükkanda çalışıyorum," dedim.

Tim beni duymamış gibi, "Sekize doğru," dedi. "Çarşamba görüşürüz. Hoşça kal canım." Klik. Kapatmıştı.

Kahretsin, diye düşündüm. Çarşamba gecesi dokuza kadar çalışıyorum. Eh, yerime bakacak bir tezgahtar bulmam gerek. İsrail'e gitmeden önce Tim'le akşam yemeğine çıkma fırsatını kaçırmayacağım. Acaba orada ne kadar kalacaktı? Herhalde bir süre. Oraya daha önce de bir kere gitmiş ve bir sedir ağacı dikmişti; hatırlıyordum: haberlerde çok bahsedilmişti.

"Arayan kimdi?" dedi Hampton, üzerinde kot pantolon ve tişörtle televizyonun karşısında oturur halde. Siyah tel tel saçları ve gözlükleriyle, uzun, zayıf ve huysuz erkek arkadaşım.

"Kayınpederim," dedim. "Eski kayınpederim."

"Jeff'in babası," dedi Hampton başını sallayarak.

Yüzünde yamuk bir sırıtış belirdi. "İntihar eden insanlara ne yapılması gerektiğine dair bir fikrim var. Bence bir kanun çıkarılmalı ve intihar eden biri bulunduğunda, ona bir palyaço kostümü giydirilmeli. Ve o halde fotoğraflanmalı. Ve o kostümlü fotoğraf, gazetelerde yayımlanmalı. Mesela Sylvia Plath. Özellikle Sylvia Plath." Hampton, Plath ve kız arkadaşlarının –Hampton'ın hayal gücüne göre– kim kafasını mutfak fırınının içinde daha uzun süre tutacak diye yarışırken bir yandan da kikirdeyip eğlendiklerini anlatmaya devam etti.

"Komik değilsin," dedim ve odadan çıkıp mutfağa gittim.

Hampton arkamdan seslendi, "Kafanı fırına sokmuyorsun, değil mi?"

"Siktir git," dedim.

"–kırmızı bir palyaço burnuyla," Hampton kendi kendine homurdanıyordu; onun sesi ve televizyonun, çizgi filmlerin gürültüsü üzerime hücum ediyordu; gürültüyü kesmek için ellerimle kulaklarımı kapadım. "Kafanı fırından çıkar!" diye bağırdı Hampton.

Oturma odasına geri gittim ve televizyonu kapadım; Hampton'a dönüp, "O iki insan çok acı çekiyordu. O derece acı çeken birinin gülünecek bir yanı yok," dedim.

Hampton yerde oturmuş, sırıtarak ileri geri sallanıyordu. "Ve büyük sarkık eller," dedi. "Palyaço elleri."

Ön kapıyı açtım. "Görüşürüz. Biraz yürüyeceğim." Kapıyı arkamdan kapadım.

Kapı savrularak açıldı. Hampton verandaya çıktı ve seslendi, "Kih kih kih; kafamı fırına sokacağım.

Bakalım çocuk bakıcısı zamanında gelecek mi? Sizce zamanında gelecek mi? İddiaya girmek isteyen?"

Ardıma bakmadım; devam ettim.

Yürürken Tim'i, İsrail'i ve oradaki hayatı düşündüm, sıcak iklimi, çöl ve kayaları, kibutzları. Binlerce yıldır işlenen, İsa'dan çok önce Yahudiler tarafından ekilip biçilen kadim toprağı sürmek. Belki Tim'in dikkatini öbür dünyadan toprağa çekebilirlerdi. Gerçek olana; ait olduğu yere.

Bundan şüphe ediyordum ama belki de yanılıyordum. O anda Tim'le birlikte gidebilmek istedim – plak dükkanındaki işimi bırakabilmek, sadece çıkıp gidebilmek. Belki hiç geri dönmemek. İsrail'de kalmak. İsrail vatandaşı olmak. Din değiştirmek. Eğer beni kabul ederlerse. Tim muhtemelen becerirdi. Belki İsrail'de metaforlarla oynamayı ve şiirler hatırlamayı bırakırdım. Belki zihnim, sorunları geri dönüştürülmüş kelimeler üzerinden çözmeye çalışmaktan vazgeçerdi. Kullanılmış cümleler, oradan buradan alınmış parçalar: Cal. günlerimden kırıntılar. O günlerde ezberliyor ama anlamıyor, anlıyor ama uygulamıyor, uyguluyor ama başarılı olamıyordum. Dostlarının yok oluşunun seyircisiyim, dedim kendi kendime; ölenlerin adlarını not eden ve hiçbirini kurtarmayı başaramayan biri, bir tanesini bile.

Tim'e onunla gidip gidemeyeceğimi sormaya karar verdim. Hayır diyecek –hayır demek zorunda– ama yine de soracağım.

Tim'i gerçeğe döndürmek için önce dikkatini çekmeleri gerekecek ve hala dex[22] kullanıyorsa bunu yapmaları imkansız; aklı oradan oraya seğirtecek ve göklerin muazzam biçimlerini düşünerek durmadan

22 Dex. Dextroamfetamin. (ç.n.)

boşluğa dönecek... deneyecekler ve benim gibi başarısız olacaklar. Onunla gidersem belki yardımcı olabilirim, diye düşündüm; tek başıma yapamadığım şeyi belki İsraillilerle birlikte yapabilirdim; onların dikkatini Tim'e çekerim ve onlar da karşılığında, Tim'in dikkatini ayaklarının altındaki toprağa çekerler. Tanrım, diye düşündüm; onunla gitmeliyim. Bu şart. Çünkü sorunu fark edecek zamanları olmayacak. Tim, ülkelerinde sekip duracak, bir burada bir orada, yükünü hiç hafifletmeden, hiç yeterince dinlenmeden, onlara hiç izin vermeden–

Bir araba bana korna çaldı; farkında olmadan caddeye çıkmış, sağıma soluma bakmadan karşıya geçiyordum.

Bana kötü kötü bakan şoföre, "Affedersin," dedim.

Tim'den daha iyi halde değildim. İsrail'de işe yaramazdım. Ama yine de keşke gidebilsem, diye düşündüm.

ON ÜÇ

Çarşamba akşamı Tim beni kiralık bir Pontiac'la evden aldı. Siyah, askısız bir elbise giymiştim ve boncuklu bir el çantam vardı; saçıma bir çiçek tutturmuştum. Tim, arabanın kapısını açarken bana bakarak güzel göründüğümü söyledi.

"Teşekkür ederim," dedim, utanarak.

Shattuck'ın hemen dışında, University Bulvarı'ndaki restorana gittik, yeni açılan bir Çin restoranıydı. Oraya daha önce hiç gitmemiştim ama Musik Shop'taki müşteriler, şehirde yemek yenecek en iyi yeni mekan olduğunu söylemişlerdi.

"Saçını hep böyle mi yapıyordun?" diye sordu Tim, garson bizi masamıza götürürken.

"Bu akşam için yaptırdım," dedim. Ona küpelerimi gösterdim. "Jeff bana bunları yıllar önce almıştı. Genelde takmam; kaybederim diye korkarım."

"Biraz kilo vermişsin." Sandalyemi tuttu, heyecanla oturdum.

"İş yüzünden. Gece geç saatlere kadar sipariş veriyorum."

"Hukuk bürosu nasıl?"

"Bir plak dükkanı işletiyorum," dedim.

"Evet," dedi Tim. "Bana şu *Fidelio* albümünü almıştın. Dinlemeye pek fırsatım olmadı..." Sonra menüsünü açtı; dikkatini benden ona çevirdi. Dikkati ne kadar kolay azalıyor, diye düşündüm. Ya da odak noktasını değiştiriyor. Değişen dikkat değil; dikkatin nesnesi. Durmaksızın değişen bir dünyada yaşıyor olmalı. Heraklitos'un akış dünyasının kişi-

leşmiş hali.

Tim'in hala papaz giysisi giymesine memnun olmuştum. Bu yasal mı? diye düşündüm. Neyse, beni ilgilendirmez. Menümü aldım. Buradaki yemekler Kanton değil Mandarin usulüydü; tatlı değil, baharatlı ve acı olacaktı. Ve bol cevizli. Zencefil kökü, dedim içimden; aç ve mutlu hissediyordum. Yine arkadaşımla birlikte olmaktan hoşnuttum.

"Angel," dedi Tim, "benimle İsrail'e gel."

"Ne?" dedim. Ona bakakalmıştım.

"Sekreterim olarak."

Gözlerim hala ona dikilmiş halde, "Yani Kirsten'in yerine mi geçeyim?" dedim. Titremeye başladım. Bir garson yaklaştı; elimle gitmesini işaret ettim.

Garson, el işaretime aldırmayarak, "İçecek bir şey alır mıydınız?" dedi.

"Git buradan," dedim, tehditkar bir sesle. "Lanet garson," dedim Tim'e. "Neden bahsediyorsun? Yani, ne tür bir–"

"Sadece sekreterim olarak. Kişisel bir ilişkiden bahsetmiyorum; o tür bir şey değil. Senden metresim olmanı istediğimi mi sandın? Kirsten'in yaptığı işi yapacak birine ihtiyacım var; o olmadan idare edemediğimi fark ettim."

"Tanrım," dedim. "Metresin olmamı istediğini sandım."

"Bu söz konusu olamaz," dedi Tim. Şaka yapmadığı katı, sert ses tonundan anlaşılıyordu. Söylediğimi tasvip etmemişti. "Seni hala gelinim olarak görüyorum."

"Plak dükkanını işletiyorum," dedim.

"Bütçem oldukça yüksek harcamalara izin veriyor; muhtemelen sana hukuk bürosu kadar iyi

bir maaş ödeyebilirim–" Kendi kendisini düzeltti. "Plak dükkanı kadar."

"Biraz düşüneyim." Garsona gelmesini işaret ettim. "Bir martini," dedim. "Extra Dry. Piskopos bir şey içmeyecek."

Tim alaycı bir şekilde gülümsedi. "Artık piskopos değilim."

"Yapamam," dedim. "İsrail'e gelemem. Burada çok fazla bağım var."

Sakin bir sesle, "Eğer benimle gelmezsen, asla–" Durdu. "Dr. Garret'la yeniden görüştüm. Geçenlerde. Jeff öbür dünyadan geldi. İsrail'e seninle birlikte gitmezsem öleceğimi söylüyor."

"Bu saçmalık," dedim. "Katıksız saçmalık. Bunları bıraktığını sanıyordum."

"Yeni vakalar oldu." Ayrıntılara girmedi; yüzü yorgun ve solgundu.

Uzanıp Tim'in elini tuttum. "Garret'la konuşma. Benimle konuş. Ben diyorum ki, İsrail'e git ve o ihtiyar kadının da canı cehenneme. Öleceğini söyleyen Jeff değil, o kadın. Bunu biliyorsun."

"Saatler," dedi Tim. "Kirsten'in ölüm saatine ayarlanmış."

"Öyle bile olsa–"

"Sanırım bu defa ikisi birden geldi," dedi Tim.

"İsrail'e git," dedim. "Oradaki insanlarla konuş, İsraillilerle. Gerçekliğin içinde yaşayan bir halk varsa o da–"

"Çok vaktim olmayacak. Doğruca Yahuda Çölü'ne gidip vadiyi bulmam gerek. Buckminster Fuller'la buluşmak için zamanında dönmeliyim. Buluşmam gereken kişi Buckminster'dı sanırım." Ceketini yokladı. "Not etmiştim." Sesi giderek azaldı.

"Buckminster Fuller'ın öldüğünü düşünüyordum," dedim.

"Hayır, yanıldığına eminim." Bana baktı; ben de ona baktım ve sonra, yavaş yavaş ikimiz de gülmeye başladık.

"Gördün mü?" dedim, piskoposun elini bırakmadan. "Sana yardımım dokunmaz."

"Aksini söylüyorlar," dedi Tim. "Jeff ve Kirsten."

"Tim," dedim, "Wallenstein'ı düşün."

"Benim tercih hakkım var," dedi Tim alçak ama net bir sesle, canlı bir otoritenin sesi, "imkansız ve aptalca olana inanmakla–" Sustu.

"İnanmamak arasında," dedim.

"Wallenstein öldürüldü," dedi Tim.

"Kimse seni öldürmeyecek."

"Korkuyorum," dedi Tim.

"Tim," dedim, "doğaüstü saçmalıklar en kötüsü. Biliyorum. İnan bana. Kirsten'i öldüren de bu. O öldüğünde bunu anlamıştın; hatırlıyor musun? Bu saçmalıklara geri dönemezsin. Kaybedeceksin–"

" 'Canlı bir köpek,' " dedi Tim gıcırtılı bir sesle, " 'ölü bir aslandan yeğdir.' Şunu demek istiyorum, saçmalığa inanmak, gerçekçi ve kuşkucu ve bilimsel ve mantıklı olup İsrail'de ölmekten yeğdir."

"O halde hiç gitme."

"Bilmem gereken şey orada, vadide. Bulmam gereken şey. *Anokhi* Angel; mantardan bahsediyorum. Orada bir yerde ve o mantar, Mesih'in kendisi. İsa'nın adına konuştuğu gerçek Mesih. İsa, asıl kutsal güç, asıl kaynak olan *anokhinin* elçisiydi. Onu görmek istiyorum; onu bulmak istiyorum. Mağaralarda yetişiyor. Yetiştiğini biliyorum."

"Bir zamanlar yetişiyordu," dedim.

"O şimdi orada. Mesih şimdi orada. Mesih, kaderin hükmünü kırabilecek güce sahip. Hayatta kalmamın tek yolu, birinin kaderin hükmünü kırıp beni azat etmesi; yoksa ben de Jeff ve Kirsten'in peşinden gideceğim. Mesih'in yaptığı şey budur; o, dünyanın kadim güçlerinin görevlerine son verebilir. Pavlus mektuplarında bundan bahseder... Mesih dünyadan, dünyaya yükselir." Sesi yine kasvetle azaldı.

"Sihirden bahsediyorsun."

"Tanrı'dan bahsediyorum!"

"Tanrı her yerdedir."

"Tanrı vadide. Mesih'in gelişi, Tanrı'nın Varlığı. Zadokiteler için oradaydı; şimdi de orada. Kaderin gücü, özünde dünyanın gücüdür ve sadece Mesih olarak ifade edilen Tanrı, dünyanın gücüne boyun eğdirebilir. Eğiricilerin Kitabı'nda öleceğim yazıyor, beni ancak Mesih'in kanı ve bedeni kurtarabilir." Açıkladı, "Zadokite Metinleri, tüm insanların geleceklerinin yazılı olduğu, Yaratılış'tan önce yazılmış bir kitaptan bahseder. Eğiricilerin Kitabı; Tevrat gibi bir şey. Eğiriciler, kaderin kişileşmiş halidir, Cermen mitolojisindeki Nornlar gibi. İnsanların talihlerini dokurlar. Yeryüzünde Tanrı'yı temsil eden Mesih, Eğiricilerin Kitabı'nı ele geçirir, okur, kişiye kaderini haber verir. Ve sonra, mutlak hikmetiyle, kişiye kaderini önlemesinin yolunu gösterir. Çıkış yolunu." Sonra sessizleşti. "Sipariş versek iyi olur."

"Prometheus ateşi, ateşin sırrını çalıp insanlara veriyor; Mesih, Eğiricilerin Kitabı'nı okuyup, insanları kurtarmak için onlara anlatıyor," dedim.

"Evet." Tim başıyla onayladı. "Kabaca aynı mit. Ama bu bir mit değil; Mesih gerçekten var. Ruh biçiminde, vadide."

"Seninle gelemem," dedim, "ve üzgünüm. Yalnız gitmen gerekecek ve o zaman Dr. Garret'ın kendi çıkarı için senin korkularını körüklediğini göreceksin. Tıpkı Kirsten'in korkularını körükleyip alçakça sömürdüğü gibi."

"Bana şoförlük yapabilirsin."

"İsrail'de çölü tanıyan şoförler var. Ben Yahuda Çölü'yle ilgili hiçbir şey bilmiyorum."

"Mükemmel bir yön duygun var."

"Kaybolurum. Şimdi bile kaybolmuş haldeyim. Seninle gelebilmek isterdim ama işim, hayatım ve arkadaşlarım var; Berkeley'den ayrılmak istemiyorum – burası benim evim. Üzgünüm ama gerçek bu. Hep Berkeley'de yaşadım. Şu anda burayı bırakmaya hazır değilim. Belki daha sonra." Martinim geldi; bir dikişte hepsini içip soluksuz kaldım.

"*Anokhi*, Tanrı'nın saf bilincidir," dedi Tim. "Dolayısıyla *Hagia Sophia*'dır, yani Tanrı'nın Hikmeti. Eğiricilerin Kitabı'nı, ancak bu mutlak olan hikmet okuyabilir. Yazılmış olanı değiştiremez ama kitabı atlatmanın bir yolunu bulabilir. Yazılmış olan sabittir; asla değişmez." Şimdi yenilmiş görünüyordu; pes etmeye başlamıştı. "Bu hikmete ihtiyacım var Angel. Daha azı işime yaramaz."

"Şeytan gibisin," dedim. Ve içkinin beni ne kadar çabuk çarptığını fark ettim; bunu söylemek istememiştim.

"Hayır," dedi Tim, sonra başını salladı. "Evet, öyleyim. Haklısın."

"Böyle söylediğim için özür dilerim," dedim.

"Bir hayvan gibi öldürülmek istemiyorum. Eğer yazılmış olan okunabilirse, bir cevap bulunabilir; Mesih onu bulacak güce sahip, *Hagia Sophia* – Mesih.

Mesih ve *Hagia Sophia*, Eski Ahit'teki İsa'nın kişiliğine dair bilgilerden Yeni Ahit'e, eş tutulmuştur." Ama vazgeçtiğini görüyordum; beni yerimden oynatamazdı ve bunu biliyordu. "Neden hayır, Angel?" dedi. "Neden gelmiyorsun?"

"Çünkü," dedim, "Yahuda Çölü'nde ölmek istemiyorum."

"Pekala. Yalnız gideceğim."

"Biri, bütün bunlardan sağ çıkmalı," dedim.

Tim başıyla onayladı. "Senin sağ kalmanı isterim, Angel. O yüzden burada kal. Özrümü kabul–"

"Sadece beni bağışla," dedim.

Hafifçe gülümsedi. "Deveye binebilirdin."

"Kötü kokuyorlar," dedim. "Öyle duydum."

"Eğer *anokhiyi* bulursam, Tanrı'nın hikmetine ulaşmış olacağım. Dünya üzerinden kaybolduğu iki bin yılı aşkın bir süre sonra. Zadokite Metinleri'nin bahsettiği şey de bu, bir zamanlar bize açık olan bu hikmet. Ne anlama geleceğini bir düşün!"

Garson masamıza yaklaşıp sipariş vermeye hazır olup olmadığımızı sordu. Hazır olduğumu söyledim; Tim etrafına bakındı, sanki şimdi çevresindekilerin farkına varıyordu. Şaşkınlığını görmek içimi acıtıyordu. Ama kararımı vermiştim. Hayatım benim için çok şey ifade ediyordu. Bu adamla ilişki kurmaktan da korkuyordum; bu Kirsten'in hayatına mal olmuştu ve örtülü bir biçimde, kocamınkine de. Bütün bunları arkamda bırakmak istiyordum; yeniden başlamıştım; artık geriye bakmıyordum.

Tim ölgünce, hevessizce sipariş verdi; şimdi benden habersiz gibi görünüyordu, eriyip çevreye karışmışım gibi. Kendi menüme döndüm ve istediğim şeyi gördüm. İstediğim şey dolaysız, sabit, gerçek,

elle tutulabilirdi: bu dünyaya aitti, dokunulabilir ve kavranabilirdi; evim ve işimle ilgiliydi. Nihayet düşünceleri aklımdan çıkarmamla ilgiliydi, diğer düşüncelerle ilgili düşünceler, sonsuza dek geri giden düşünceler.

Yemeğin tadı harikaydı. İkimiz de zevkle yedik. Müşterilerim haklıydı.

"Bana kızgın mısın?" dedim bitirdikten sonra.

"Hayır. Hayatta kalacağın için mutluyum. Ve olduğun gibi kalacaksın." Sonra yüzünde otoriter bir ifadeyle parmağını bana doğrulttu. "Ama ben aradığım şeyi bulursam *değişeceğim.* Şimdi olduğum gibi olmayacağım. Bütün metinleri okudum, cevap onlarda değil; metinler cevaba ve cevabın yerine işaret ediyor ama cevap onlarda değil. Cevap vadide. Risk alıyorum ama buna değer. Bu riski almaya istekliyim çünkü *anokhiyi* bulabilirim ve bunun düşüncesi bile riski unutturuyor."

Aniden, bir iç görüyle, "Yeni vakalar olmadı," dedim.

"Doğru."

"Ve Dr. Garret'la da görüşmedin."

"Doğru." Pişman veya utanmış görünmüyordu.

"Hepsi seninle geleyim diyeydi."

"Seni yanımda istiyorum. Bana şoförlük yapman için. Aksi halde – korkarım aradığımı bulamayacağım." Gülümsedi.

"Kahretsin," dedim. "Sana inanmıştım."

"Rüyalar gördüm," dedi Tim. "Rahatsız edici rüyalar. Ama parmaklarıma iğneler batmadı. Saçlarım yanmadı. Saatler durmadı."

Tereddütle, "Seninle gelmemi bu kadar çok is-

tiyordun," dedim. İçimde anlık bir dalgalanma, bir gitme ihtiyacı hissettim. Sonra, "Benim için de iyi olacağını düşünüyorsun," dedim.

"Evet. Ama gelmeyeceksin. Bu açık. Ee–" O tanıdık, bilgece gülümsemesiyle, "Denedim," dedi.

"Rutinime bağımlı mıyım yani? Berkeley'de yaşadığım için?"

"Profesyonel öğrenci," dedi Tim.

"Bir plak dükkanı işletiyorum."

"Müşterilerin öğrenciler ve fakülteden insanlar. Hala üniversiteye bağlısın. Bağlarını koparmadın. Bunu yapana kadar, tam bir yetişkin olamayacaksın."

"Burbon içip *Commedia*'yı okuduğum gece doğdum ben. Dişim iltihaplandığında."

"Doğmaya *başladın.* Doğumdan haberin vardı. Ama İsrail'e gelmediğin sürece – asıl doğacağın yer orası. Yahuda Çölü. Orası, insanın manevi hayatının başladığı yer, Musa ile Sina Dağı'nda. *Ehyeh*... Tanrı'nın tecellisi. İnsanlık tarihindeki en büyük an."

"Neredeyse gelecektim," dedim.

"Gel, o halde." Elini uzattı.

"Korkuyorum," dedim.

"Sorun da bu," dedi Tim. "Bu, geçmişin mirası: Jeff'in ve Kirsten'in ölümü sana bunu yaptı. Kalıcı olarak. Seni yaşamaktan korkar hale getirdi."

" 'Canlı bir köpek–' "

"Ama," dedi Tim, "gerçekten hayatta değilsin ki. Hala doğmadın. İsa, İkinci Doğum'la bunu kastediyordu, Ruh'un doğumu; Tanrı katında doğum. Çölde yatan şey bu. Bulacağım şey bu."

"Bul onu," dedim, "ama bensiz bul."

" 'Canını benim uğruma yitiren–' "

"Bana İncil'den alıntı yapma," dedim. "Yeterince alıntı duydum, kendimden ve başkalarından. Tamam mı?"

Tim elini uzattı ve ciddiyetle, konuşmadan tokalaştık. Sonra biraz gülümsedi; bir süre sonra elimi bıraktı ve altın cep saatine baktı. "Seni evine bırakmak zorundayım. Bu akşam bir randevum daha var. Beni bilirsin."

"Evet," dedim. "Sorun değil. Tim, sen bir strateji üstadısın. Kirsten'le tanıştığında seni izledim. Bu akşam beni ikna etmek için her şeyi yaptın." Ve neredeyse başaracaktın, dedim içimden. Birkaç dakika içinde – teslim olacaktım. Biraz daha devam etseydin.

"Ruhları kurtarmak benim işim," dedi gizemli bir biçimde. İroni mi yapıyordu yoksa ciddi miydi; anlayamamıştım. "Ruhun kurtarılmaya değer," dedi sonra, ayağa kalkarken. "Acele ettirmek istemem ama gerçekten gitmeliyiz."

Hep acelen vardı, dedim kalkarken kendi kendime. "Harika bir yemekti," dedim.

"Öyle miydi? Fark etmedim; galiba kafam meşgul. İsrail'e uçmadan önce bitirmem gereken çok şey var. Şimdi işleri benim yerime halleden Kirsten de yok... çok iyi bir iş çıkarıyordu."

"Birini bulursun," dedim.

Tim, "Seni bulduğumu sanmıştım," dedi. "Bu gece bir balıkçıyım; seni avlamaya çalıştım ve başaramadım."

"Belki başka zaman."

"Hayır," dedi Tim. "Başka bir zaman olmayacak." Açıklamadı. Açıklaması gerekmiyordu; öyle

olduğunu biliyordum, bir sebepten bunu hissetmiştim. Tim haklıydı.

Timothy Archer'ın İsrail'e uçuşundan, sadece NBC haberlerinde kısaca bahsedildi. Kuşların uçuşundan önemli olamayacak kadar sıradan ama yine de izleyicilere bahsedilmesi gereken bir göçten bahseder gibi. Böylece Episkopalyan Piskopos Timothy Archer'ın hala var olduğu ve hala dünya işleriyle meşgul olduğu hatırlatılmıştı. Sonrasında, Amerikan halkı olarak bir hafta kadar konuyla ilgili hiçbir şey duymadık.

Ondan bir kart aldım ama kart, büyük haberden sonra geldi. Son dakika haberlerine göre Piskopos Archer'ın terk edilmiş Datsun'u, arkası yolun dışında, çıkıntı yapan bir kayaya oturmuş halde bulunmuştu. Benzinciden aldığı harita bıraktığı yerde, sağ ön koltukta duruyordu.

İsrail hükümeti elinden geleni süratle yaptı; bölgeye birlikler yolladılar ve – kahretsin. Sahip oldukları her şeyi kullandılar, ama haberciler Tim Archer'ın Yahuda Çölü'nde öldüğünü biliyordu çünkü orada yaşayamazsınız, kayalıklar ve koyaklar arasında emekleyerek hayatta kalamazsınız. Sonunda cesedini buldular ve olay yerindeki muhabirlerden birinin söylediğine göre dua etmek üzere diz çökmüş gibi görünüyordu. Ama aslında Tim, bir uçurumdan düşmüştü. Ve ben her zamanki gibi plak dükkanına gittim, dükkanı açtım, kasaya para koydum ve bu defa ağlamadım.

Neden yanına profesyonel bir sürücü almamıştı, diye soruyordu haberciler. Neden bir benzinci haritası ve iki şişe gazlı içecekle tek başına çöle gitmişti?

Cevabı biliyordum. Çünkü acelesi vardı. Profesyonel bir sürücü bulmak, ona göre, şüphesiz çok vakit alacaktı. Oyalanamazdı. O gece gittiğimiz Çin restoranında olduğu gibi, Tim hareket etmek zorundaydı; bir yerde kalamazdı; o meşgul bir adamdı ve acele etti, California'da güvenli bile sayılmayacak o dört silindirli, küçük arabayla –Bill Lundborg'un söylediği gibi; küçük arabalar tehlikeliydi– alelacele çöle gitti.

İçlerinde en çok onu seviyordum. Bunu haberleri duyduğumda anladım, daha önce anladığımdan farklı bir şekilde; önceleri bu bir his, bir duyguydu. Ama öldüğünü idrak ettiğimde, bu bilgi beni topallayıp iki büklüm olan -ama yine de işe gidip kasayı dolduran, telefonlara cevap veren ve müşterilere, onlara nasıl yardımcı olabileceğini soran bir insan yaptı. Hastalığım bir insanınki ya da hayvanınki gibi değildi; bir makine gibi hastalandım. Hareket ediyordum ama ruhum ölmüştü, Tim'in asla tam olarak doğmadığını söylediği ruhum; o ruh, henüz doğmamış -ama doğmaya başlamış ve daha çok doğmak, tamamen doğmak isteyen o ruh öldü ve bedenim mekanik olarak devam etti.

O hafta kaybettiğim ruh hiçbir zaman geri dönmedi; yıllar sonra hala bir makineyim; bir makine John Lennon'ın ölüm haberini duydu, bir makine kederlendi, düşünüp taşındı ve Edgar Barefoot'un seminerine katılmak için Sausalito'ya geldi. Çünkü makinenin yaptığı şey budur; bu, bir makinenin korkunç olanı karşılama biçimi. Bir makine daha iyisini akıl edemez; sadece gıcırdar ve belki vızıldar. Yapabileceği bundan ibarettir. Bir makineden bundan daha fazlasını bekleyemezsiniz. Sunabileceği bu ka-

dardır. Bu yüzden ona makine deriz; zekasıyla anlar, ama kalbinde anlayış yoktur çünkü kalbi mekaniktir, bir pompa olarak tasarlanmıştır.

Ve böylece pompalar ve makine topallar ve ilerler ve bilir ama bilmez. Ve rutinini devam ettirir. Hayat olduğunu varsaydığı şeyi yaşar: programını sürdürür ve yasalara uyar. Richardson Köprüsü'nde hız limitinin üzerine çıkmaz ve kendi kendine şöyle der: Beatles'ı hiçbir zaman sevmedim; onları sıkıcı bulurdum. Jeff eve *Rubber Soul*'u getirmişti ve... düşündükleri ve duyduklarını kendi kendine tekrarlar, hayatın simülasyonu. Bir zamanlar sahip olup şimdi kaybettiği hayat; artık olmayan bir hayat. Ne olduğunu bilmediğini bilir, felsefe kitaplarının kafası karışık bir filozofla ilgili dediği gibi; hangisi olduğunu unuttum. Belki Locke. "Ve Locke ne olduğunu bilmediğine inanır." Bu beni etkilemişti, cümlenin bu dönüşü. Bunu arıyorum; zekice cümleler ilgimi çekiyor, İngilizce nesrin iyi örnekleri.

Ben profesyonel bir öğrenciyim ve öyle kalacağım; değişmeyeceğim. Değişmem için bir fırsat sunuldu ve onu reddettim; şimdi sıkışıp kaldım ve söylediğim gibi, biliyorum ama ne olduğunu bilmiyorum.

ON DÖRT

Edgar Barefoot, yüzünde geniş bir gülümsemeyle şöyle dedi, "Ya bir senfoni orkestrasının tek amacı son bölüme ulaşmak olsaydı? Müzik ne hale gelirdi? Mümkün olduğunca çabuk bitiveren, büyük bir gürültü. Müzik, süreçtedir, gelişmededir; onu çabuklaştırırsanız, yok edersiniz. O zaman müzik biter. Bunu düşünmenizi istiyorum."

Tamam, dedim kendi kendime. Bunu düşüneceğim. Bu özel günde düşünmeyi yeğleyeceğim hiçbir şey yok. Bir şey oldu, önemli bir şey, ama onu hatırlamak istemiyorum. Kimse istemiyor. Bunu çevremde görebiliyorum, aynı tepkiyi. Benim tepkimi gösteren diğerleri, burada, Beşinci Kapı'daki bu rahat yüzen evde. Bunun için yüz dolar ödüyorsunuz, Tim ve Kirsten'in Santa Barbara'daki o kaçığa, hepimizi mahveden sahte medyuma ödedikleri miktarla aynı, sanırım.

Görünüşe göre sihirli tutar yüz dolar; aydınlanmanın kapısını açıyor. İşte bu yüzden buradayım. Hayatım aydınlanma arayışına adanmış, etrafımdaki diğer hayatlar gibi. Bu, Bay Area'nın gürültüsü, anlamın patırtısı ve çınlaması; varoluşumuzun sebebi: öğrenmek.

Öğret bize, Barefoot, dedim içimden. Bana bilmediğim bir şey söyle. Anlama yetersizliği çeken ben, bilmek için can atıyorum. Benimle başlayabilirsin, en dikkatli öğrencin benim. Ağzından çıkan her şeye güveniyorum. Ben kusursuz budalayım, buraya almaya geliyorum. Ver. Seslere devam et; beni uyuş-

turuyor ve unutuyorum.

"Genç hanım," dedi Barefoot.

İrkilerek, benimle konuştuğunu fark ettim.

"Evet," dedim, doğrularak.

"Adınız nedir?" diye sordu Barefoot.

"Angel Archer," dedim.

"Neden buradasınız?"

"Uzaklaşmak için," dedim.

"Neden?"

"Her şeyden," dedim.

"Niçin?"

"Acı veriyor," dedim.

"John Lennon'ı mı kastediyorsunuz?"

"Evet," dedim. "Ve daha fazlasını. Başka şeyler."

"Size dikkat ediyordum," dedi Barefoot, "çünkü uyuyordunuz. Bunun farkına varmamış olabilirsiniz. Farkında mıydınız?"

"Farkındaydım," dedim.

"Sizi bu şekilde algılamamı mı istiyorsunuz? Uyuyan biri olarak?"

"Beni rahat bırakın," dedim.

"O halde, uyumanıza izin vereyim."

"Evet," dedim.

" 'Bir elin sesi,' " diye alıntıladı Barefoot.

Hiçbir şey söylemedim.

"Size vurmamı ister misiniz? Tokat atmamı? Sizi uyandırmak için."

"Umurumda değil," dedim. "Benim için fark etmez."

"Sizi uyandırmak için ne yapmak gerek?" dedi Barefoot.

Cevap vermedim.

"İnsanları uyandırmak benim işim."

"Siz de başka bir balıkçısınız."

"Evet; balık avlarım. Ruhları değil. 'Ruh'tan anlamam; yalnız balıktan anlarım. Bir balıkçı balık avlar; eğer başka bir şey avladığını düşünüyorsa, budalanın tekidir; kendini ve avladıklarını kandırıyordur."

"Öyleyse beni avlayın," dedim.

"Ne istiyorsunuz?"

"Asla uyanmamak."

"O zaman buraya gelin," dedi Barefoot. "Gelin ve yanımda durun. Size uyumayı öğreteceğim. Uyumak, uyanmak kadar zordur. Zayıf uyuyorsunuz, vasıfsız. Uyumayı, uyanmayı öğrettiğim kadar kolaylıkla öğretebilirim. Ne istiyorsanız sahip olabilirsiniz. Ne istediğinizi bildiğinizden emin misiniz? Belki içten içe uyanmak istiyorsunuzdur. Kendiniz hakkında yanılıyor olabilirsiniz. Buraya gelin." Elini uzattı.

"Dokunmayın bana," dedim ona doğru yürürken. "Dokunulmak istemiyorum."

"Yani bunu biliyorsunuz."

"Bundan eminim," dedim.

"Belki sorununuz, kimsenin size dokunmamış olmasıdır," dedi Barefoot.

"Siz söyleyin," dedim. "Benim söyleyecek bir şeyim yok. Söylediğim her şey–"

"Hiçbir zaman bir şey söylemediniz," dedi Barefoot. "Hayatınız boyunca sessizdiniz. Sadece ağzınız konuştu."

"Öyle diyorsanız."

"Adınızı bir daha söyleyin."

"Angel Archer."

"Gizli bir adınız var mı? Kimsenin bilmediği?"

"Gizli bir adım falan yok," dedim. Ve sonra, "Ben hainim," dedim.

"Kime ihanet ettiniz?"

"Dostlarıma," dedim.

"Pekala Hain," dedi Barefoot, "bana dostlarınızı mahvetmenizden bahsedin. Bunu nasıl yaptınız?"

"Sözcüklerle," dedim. "Şimdi yaptığım gibi."

"Sözcüklerle aranız iyi."

"Çok iyi," dedim. "Ben bir hastalığım, bir sözcük hastalığı. Profesyoneller tarafından eğitildim."

"Bende sözcük yok," dedi Barefoot.

"Tamam," dedim. "O halde dinleyeceğim."

"Şimdi anlamaya başlıyorsunuz."

Başımla onayladım.

"Evde hayvanınız var mı?" dedi Barefoot. "Köpek veya kedi? Bir hayvan?"

"İki kedi," dedim.

"Onları besleyip temizliyor musunuz? Onlara bakıyor musunuz? Hasta olduklarında veterinere götürüyor musunuz?"

"Tabii ki," dedim.

"Sizin için bütün bunları kim yapıyor?"

"Benim için mi?" dedim. "Hiç kimse."

"Peki bunları kendi kendinize yapabilir misiniz?"

"Evet, yapabilirim," dedim.

"Öyleyse, Angel Archer, hayattasınız."

"Kasten değil," dedim.

"Ama öylesiniz. Öyle olduğunu düşünmüyorsunuz ama hayattasınız. Sözcüklerin altında, sözcük hastalığının altında, hayattasınız. Bunu size sözcükleri kullanmadan anlatmaya çalışıyorum ama mümkün değil. Sahip olduğumuz tek şey sözcükler. Yeniden oturun ve dinleyin. Bugün, şu andan itibaren

söyleyeceğim her şey size yönelik; sizinle konuşuyorum ama sözcüklerle değil. Bu sizin için bir anlam ifade ediyor mu?"

"Hayır," dedim.

"O zaman sadece oturun," dedi Barefoot.

Yerime oturdum.

"Angel Archer," dedi Barefoot, "Kendinizle ilgili yanılıyorsunuz. Siz hasta değilsiniz; *aç kalmışsınız*. Sizi öldüren şey açlık. Sözcüklerin bununla hiç ilgisi yok. Hayatınız boyunca aç kalmışsınız. Manevi şeylerin faydası yok. Onlara ihtiyacınız yok. Dünyada çok fazla manevi şey var, haddinden fazla. Siz bir budalasınız Angel Archer, ama iyi bir budala değil."

Hiçbir şey söylemedim.

"Size gerçek et gerek," dedi Barefoot, "ve gerçek içki, manevi et ve içki değil. Size gerçek yemek sunuyorum, bedeniniz için, böylece serpilecek. Siz buraya beslenmek için gelmiş aç birisiniz, ama bunu bilmiyorsunuz. Buraya neden geldiğinizle ilgili hiçbir fikriniz yok. Benim işim, bunu size söylemek. İnsanlar beni dinlemek için buraya geldiklerinde onlara bir sandviç veririm. Budala olanlar sözlerimi dinler; akıllılar ise sandviçi yer. Size maval okumuyorum, gerçek bu. Bu, hiçbirinizin düşünmediği bir şey, size gerçek yemek veriyorum ve bu yemek bir sandviç; sözcükler, konuşma ise sadece boş laf – önemsiz. Sizden yüz dolar alıyorum ama paha biçilmez bir şey öğreniyorsunuz. Köpeğiniz veya kediniz acıktığında onunla konuşur musunuz? Hayır; ona yemek verirsiniz. Size yemek veriyorum ama bunu bilmiyorsunuz. Her şeyi tersten görüyorsunuz çünkü üniversite size böyle öğretti; size yanlış öğretti. Size yalan söyledi. Ve şimdi siz de kendinize yalan söylüyorsunuz; bunu

nasıl yapacağınızı öğrendiniz ve çok iyi yapıyorsunuz. Sandviçi alıp yiyin; sözcükleri unutun. Sözcüklerin tek amacı sizi buraya çekmekti."

Tuhaf, diye düşündüm. Bunları cidden söylüyor. Mutsuzluğumun birazı, yavaş yavaş azalmaya başladı. Üzerime bir sakinlik çöktü, acım azalıyordu.

Arkamdan biri uzanıp omzuma dokundu. "Merhaba, Angel."

Kim olduğunu görmek için arkama döndüm. Tombul suratlı, sarışın bir genç, bana gülümsüyor, gözlerinde hileden eser yok. Bill Lundborg, balıkçı yaka bir kazak, gri bir bol pantolon ve şaşkınlıkla fark ettiğim üzere Hush Puppies ayakkabılar giyiyordu.

"Beni hatırladın mı?" dedi hafifçe. "Mektuplarına cevap vermediğim için üzgünüm. Nasıl olduğunu merak ediyordum."

"İyi," dedim. "İyiyim."

"Sanırım sessiz olmalıyız." Arkasına yaslandı ve kollarını kavuşturdu, Edgar Barefoot'un söylediklerine dikkat kesilmişti.

Edgar Barefoot, konuşmasını bitirdikten sonra bana doğru yürüdü; hala hareketsiz oturuyordum. Eğilerek, "Piskopos Archer'la akrabalığınız var mı?" dedi.

"Evet," dedim. "Geliniydim."

"Tim'le tanışıyorduk," dedi Barefoot. "Yıllardır. Ölümü büyük bir şoktu. Onunla teoloji tartışırdık."

Kalkıp yanımıza gelen Bill Lundborg sessizce durmuş, dinliyordu; hatırladığım o eski gülümsemesi hala yüzündeydi.

"Ve bugün de John Lennon'ın ölümü," dedi Barefoot. "Umarım sizi utandırmamışımdır, herkesin

önüne çıkararak. Ama yolunda gitmeyen bir şey olduğunu görüyordum. Şimdi daha iyi görünüyorsunuz."

"Daha iyi hissediyorum," dedim.

"Bir sandviç alır mısınız?" Barefoot, odanın arka tarafındaki masanın etrafında toplanan insanları gösterdi.

"Hayır," dedim.

Barefoot, "O halde size söylediklerimi dinlememişsiniz," dedi. "Şaka yapmıyordum. Angel, yaşamınızı sözcüklerle sürdüremezsiniz; sözcükler karın doyurmaz. İsa diyor ki, 'İnsan yalnız ekmekle yaşamaz'; ben de diyorum ki, 'İnsan sözcüklerle hiç yaşamaz.' Bir sandviç alın."

"Bir şeyler ye, Angel," dedi Bill Lundborg.

"Canım yemek istemiyor," dedim. "Üzgünüm." Yalnız kalmayı yeğlerim, diye düşündüm.

Bill eğilerek, "Çok zayıf görünüyorsun," dedi.

"İşim," dedim soğukça.

"Angel," dedi Edgar Barefoot, "bu Bill Lundborg."

"Tanışıyoruz," dedi Bill. "Eski arkadaşız."

"O halde Bill'in bir *bodhisattva* olduğunu da biliyorsunuzdur," dedi Barefoot bana dönerek.

"Bunu bilmiyordum," dedim.

"Angel, *bodhisattvanın* ne olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu Barefoot.

"Buda'yla ilgili bir şey," dedim.

"*Bodhisattva*, geri dönüp başkalarına yardım etmek için, *Nirvana*'ya ulaşma şansını geri çeviren kişidir," dedi Barefoot. "*Bodhisattva* için merhamet, bilgelik kadar önemli bir hedeftir. *Bodhisattvanın* temel anlayışı budur."

"Güzel," dedim.

"Edgar'ın öğrettiklerinden çok faydalanıyorum," dedi Bill. "Gel." Elimi tuttu. "Bir şeyler yediğini göreceğim."

"Kendini bir *bodhisattva* olarak görüyor musun?" dedim.

"Hayır," dedi Bill.

"Bazen *bodhisattva* bilmez," dedi Barefoot. "Bilmeden aydınlanmak mümkündür. Aydınlandığını düşünüp aslında aydınlanmamış olmak da mümkündür. Buda'ya 'Uyanmış' derler çünkü 'uyanmış', 'aydınlanmış'la aynı anlama gelir. Hepimiz uyuyoruz ama bunun farkında değiliz. Bir rüyada yaşıyoruz; rüyada yürüyor, hareket ediyor ve hayatımızı sürdürüyoruz; rüyada konuşuyoruz; konuşmamız, rüya görenlerin konuşması ve gerçek dışı."

Şimdi olduğu gibi -diye düşündüm. Şimdi duyduklarım.

Bill kaybolmuştu; etrafa bakındım.

"Size yiyecek bir şeyler alıyor," dedi Barefoot.

"Bütün bunlar çok tuhaf," dedim. "Bugün tamamen gerçek dışı. Bir rüya gibi; haklısınız. Bütün radyolarda eski Beatles şarkıları çalıyor."

"Size başımdan geçen bir olayı anlatayım," dedi Barefoot; yanımdaki sandalyeye oturdu, ellerini kenetleyip öne doğru eğildi. "Çok gençtim, hala okuldaydım. Stanford'daki derslere girdim ama mezun olmadım. Bir sürü felsefe dersi aldım."

"Ben de," dedim.

"Bir gün, mektup atmak için dairemden çıktım. Bir makale üzerinde çalışıyordum – okula verilecek bir makale değil, kendim için: derin felsefi düşünceler, benim için çok önemli olan düşünceler. Çözemediğim özel bir sorun vardı; Kant'la ve insan aklının,

deneyimi biçimlendirirken başvurduğu ontolojik kategorileriyle ilgiliydi–"

"Zaman, mekan ve nedensellik," dedim. "Biliyorum. Bunu okulda okudum."

"Yolda yürürken fark ettim ki," dedi Barefoot, "gerçek manada, deneyimlediğim dünyayı ben yaratıyorum; bu dünyayı hem yaratıyorum hem algılıyorum. Yürürken, bunun açık ve kesin ifadesi birdenbire aklıma geldi. Bir dakika önce bunu bilmiyordum; bir dakika sonra ise şıp diye bilmiştim. Yıllardır bulmak için çabaladığım çözüm buydu... Hume'u okumuştum ve sonra Hume'un, Kant'ın nedenselliğine yönelik eleştirisine yanıt bulmuştum – şimdi, aniden, Kant'a bir yanıtım vardı, üstelik doğru çözümlenmiş bir yanıt. Koşmaya başladım."

Bill Lundborg yeniden göründü; elinde bir sandviç ve bir tür meyve puncu vardı; onları bana uzattı. Refleks olarak kabul ettim.

Barefoot devam etti, "Caddeden geri dönüp evime yöneldim. *Satoriyi* unutmadan kağıda geçirmeliydim. O yürüyüşte, evimin dışında, kalem-kağıt bulamayacağım bir yerde yakaladığım şey, kavramsal olarak düzenlenmiş bir dünya anlayışıydı. Zaman, mekan ve nedenselliğe göre düzenlenmiş bir dünya değil, büyük bir zihnin tasarladığı bir fikir olarak dünya, kendi zihinlerimizin anıları depoladığı gibi. Bir an için, dünyayı kendi düzenlemem –zaman, mekan ve nedenselliğe göre– olarak değil, kendi içinde düzenlenmiş haliyle gördüm; Kant'ın 'kendinde şey'i."

"Kant, bunun bilinemez olduğunu söyler," dedim.

"Normalde bilinemez," dedi Barefoot. "Ama onu

bir şekilde algılamıştım, karşılıklı ilişkilerden oluşan büyük, dallanıp budaklanan bir yapı gibi. Her şey anlama göre düzenlenmişti, her yeni olay onu genişletiyordu. Gerçekliğin mutlak özünü, daha önce hiç böyle kavramamıştım." Bir an durdu.

"Eve gittiniz ve bunları yazdınız," dedim.

"Hayır," dedi Barefoot. "Hiçbir zaman yazmadım. Eve giderken iki küçük çocuk gördüm, birinin elinde biberon vardı. Caddenin birinde, koşarak karşıdan karşıya geçiyorlardı. Arabalar çok hızlı geliyordu. Bir an onları izledim ve yanlarına gittim. Etrafta yetişkin kimse yoktu. Onlardan, beni annelerine götürmelerini istedim. İngilizce bilmiyorlardı; yoksul bir İspanyol mahallesiydi... O günlerde hiç param yoktu. Annelerini buldum. 'İngilizce bilmiyorum,' dedi ve kapıyı yüzüme kapadı. Gülümsüyordu. Hatırlıyorum. Bana huzurla gülümsüyordu. Bir satıcı olduğumu düşünmüştü. Ona, çocuklarının ölmek üzere olduğunu söylemek istiyordum ve o, bana melek gibi gülümseyerek kapıyı yüzüme kapadı."

"Peki ne yaptın?" dedi Bill.

"Kaldırımda oturdum ve iki çocuğu izledim. Bütün öğleden sonra. Babaları eve gelene kadar. O biraz İngilizce biliyordu. Onun anlamasını sağlayabildim. Bana teşekkür etti."

"Doğru olanı yapmışsınız," dedim.

"Böylece, evren modelimi hiçbir zaman kağıda geçiremedim," dedi Barefoot. "Sadece bulanık bir hatırası kaldı. Böyle şeyler solar. Hayatta bir kere olacak bir *satoriydi.* Hindistan'da buna *moksa* denir; ansızın gerçekleşen bir mutlak kavrayış parlaması. James Joyce'un 'epifani'yle kastettiği şey, sıradan şeylerden doğar ya da sebepsiz ortaya çıkar, sadece

oluverir. Dünyaya dair tam içgörü." Sonra sustu.

"Söylediğinizi duyduğum şey," dedim, "Meksikalı bir çocuğun hayatının–"

"Siz hangi yolu seçerdiniz?" dedi Barefoot. "Eve gidip felsefi düşüncenizi, *moksanızı* mı yazardınız? Yoksa çocuklarla mı kalırdınız?"

"Polis çağırırdım," dedim.

"Bunu yapmak için," dedi Barefoot, "bir telefon bulmanız gerekirdi. Bunun için de çocukları bırakmanız."

"Hoş bir hikaye," dedim. "Ama hoş hikayeler anlatan başka birini tanıyordum. Öldü."

"Belki," dedi Barefoot, "İsrail'e bulmak için gittiği şeyi bulmuştur. Ölmeden önce bulmuştur."

"Bundan çok şüpheliyim," dedim.

"Ben de," dedi Barefoot. "Diğer yandan, belki de daha iyi bir şey bulmuştur. Araması gereken ama aramadığı bir şey. Şunu söylemeye çalışıyorum, hepimiz habersiz *bodhisattvalarız*, hatta gönülsüz; kazara. Bu, şartların bizi zorladığı bir şey. O gün tek yapmak istediğim eve gidip içgörümü unutmadan kağıda geçirmekti. Gerçekten büyük bir içgörüydü; bundan şüphem yok. Bir *bodhisattva* olmak istememiştim. Bunu dilememiştim. Bunu beklemiyordum. O günlerde, bu terimi duymamıştım bile. Herkes benim yaptığımı yapardı."

"Herkes değil," dedim. "Sanırım çoğu insan yapardı."

"Siz ne yapardınız?" dedi Barefoot. "Seçeneğiniz olsaydı?"

"Herhalde sizin yaptığınızı yapar ve içgörüyü hatırlayacağımı umardım," dedim.

"Ama hatırlamadım," dedi. "Ve asıl nokta da bu."

Bill, "East Bay'e dönerken beni de arabana alır mısın?" dedi. "Arabamı çektiler. Motorunda bir arıza var ve–"

"Tabii," dedim; her yanım tutulmuş halde ayağa kalktım; kemiklerim ağrıyordu. "Bay Barefoot, sizi birçok kez KPFA'da dinledim. Başta, sıkıcı olduğunuzu düşünmüştüm ama şimdi pek emin değilim."

"Gitmeden önce," dedi Barefoot, "arkadaşlarınıza nasıl ihanet ettiğinizi söylemenizi istiyorum."

"Etmedi," dedi Bill. "Hepsi kafasının içinde."

Barefoot bana doğru eğildi; kolunu omzuma attı ve beni sandalyeme geri oturttu.

"Şey," dedim, "ölmelerine izin verdim. Özellikle Tim'in."

"Tim ölümden kaçamazdı," dedi Barefoot. "İsrail'e ölmek için gitti. İstediği buydu. Aradığı şey ölümdü. Bu yüzden, belki aradığı şeyi ya da daha iyisini bulmuştur diyorum."

Sarsılmış halde, "Tim ölümü aramıyordu," dedim. "Tim kadere karşı gördüğüm en cesurca savaşı verdi."

"Ölüm ve kader aynı şey değildir," dedi Barefoot. "Kaderden kaçmak için öldü, çünkü başına gelecekler Yahuda Çölü'nde ölmekten beterdi. Bu yüzden ölümü aradı ve bulduğu da oydu; ama bence daha iyi bir şey de buldu." Bill'e dönüp, "Sen ne düşünüyorsun?" dedi.

"Söylememeyi yeğlerim," dedi Bill.

"Ama biliyorsun," dedi Barefoot.

"Bahsettiğiniz kader neydi?" diye sordum Barefoot'a.

"Sizinkinin aynısı. Sizi yakalayan ve farkında olduğunuz kader."

"Nedir o?" dedim.

"Anlamsız sözler içinde kaybolmak," dedi Barefoot. "Bir sözcük tüccarı. Hayatla hiçbir teması olmayan. Tim buna çok fazla saplanmıştı. *Burada, Gaddar Ölüm*'ü defalarca okudum. Hiçbir şey söylemiyor, hiçbir şey. Sadece sözcükler. *Flatus vocis*, boş laf."

Bir an sonra, "Haklısınız," dedim. "Ben de okudum." Ne kadar doğruydu, korkunç ve acı bir şekilde doğru.

"Ve Tim bunun farkına varmıştı," dedi Barefoot. "Bana anlattı. İsrail seyahatinden birkaç ay önce bana geldi ve anlattı. Ona Sufileri öğretmemi istedi. Anlamı –hayatı boyunca biriktirdiği tüm anlamları– başka bir şeyle değiş tokuş etmek istiyordu. Güzellikle. Bana, sizden satın aldığı ama bir türlü dinleme fırsatı bulamadığı bir albümden bahsetti. Beethoven'ın *Fidelio*'su. Her zaman çok meşguldü."

"O halde kim olduğumu zaten biliyordunuz," dedim. "Ben size söylemeden önce."

"Bu yüzden sizi yanıma davet ettim," dedi Barefoot. "Sizi tanıdım. Tim bana Jeff'le ikinizin bir fotoğrafını göstermişti. Başta emin olamadım. Şimdi çok daha zayıfsınız."

"Eh, zahmetli bir işim var," dedim.

Bill Lundborg'la birlikte East Bay'e dönmek için Richardson Köprüsü'nden geçiyorduk. Radyoda Beatles şarkılarının bitmek bilmeyen geçit törenini dinliyorduk.

"Beni bulmaya çalıştığını biliyordum," dedi Bill, "ama hayatım pek iyi gitmiyordu. Sonunda bana 'hebefrenik' teşhisi koydular."

Konuyu değiştirmek için, "Müzik moralini bozu-

yorsa kapayabilirim," dedim.

"Beatles'ı severim," dedi Bill.

"John Lennon'ın öldüğünden haberin var mı?"

"Elbette," dedi Bill. "Herkesin haberi var. Demek şimdi Musik Shop'u işletiyorsun."

"Evet," dedim. "Altımda çalışan beş tezgahtar ve sınırsız alım gücüm var. Capitol Records'dan L.A. bölgesine gitmek için bir teklif aldım. Sanırım Burbank'e. Onlar için çalışmamı istiyorlar. Perakende plak satışı işinde daha fazla yükselemem; dükkan işletmek gelinebilecek son nokta. Dükkan sahibi olmak da var ama param yok."

" 'Hebefrenik'in anlamını biliyor musun?"

"Evet," dedim. Sözcüğün kökenini bile biliyorum, diye düşündüm. "Hebe, Yunan gençlik tanrıçasıydı," dedim.

"Hiç büyümedim," dedi Bill. "Hebefreninin ayırıcı özelliği aptallıktır."

"Sanırım öyle," dedim.

"Eğer hebefreniksen," dedi Bill, "olaylar sana komik gelir. Kirsten'in ölümü bana komik gelmişti."

O halde gerçekten hebefreniksin, diye düşündüm. Çünkü hiç komik bir yanı yoktu. "Peki ya Tim'in ölümü?" dedim.

"Şey, bazı kısımları komikti. Şu küçük, kutu gibi araba, Datsun. Ve o iki kola şişesi. Muhtemelen ayakkabıları da ayağındaydı, benimkiler gibi." Bana Hush Puppies'ini göstermek için ayağını kaldırdı.

"En azından," dedim.

"Ama genel anlamda komik değildi," dedi Bill. "Tim'in aradığı şey komik değildi. Barefoot, Tim'in neyi aradığı konusunda yanılıyor; o ölümü aramıyordu."

"Bilinçli olarak değil," dedim, "ama belki farkında olmadan arıyordu."

"Saçmalık," dedi Bill. "Bu bilinçdışı motivasyon zırvası. Bu şekilde düşünerek her şeyi varsayabilirsin. İstediğin her motivasyona bağlayabilirsin, nasılsa test edilebilir bir şey değil. Tim o mantarı arıyordu. Şüphesiz, bunun için seçtiği yer tuhaf; bir çöl. Mantarlar nemli, serin ve gölgeli yerlerde yetişir."

"Mağaralarda," dedim. "Orada mağaralar var."

"Evet, e," dedi Bill, "aslında bir mantar da değildi zaten. Bu da bir tahmin. Asılsız bir varsayım. Tim bu fikri John Allegro adlı bir bilim adamından çaldı. Tim'in sorunu, aslında kendi kendine düşünmemesiydi; başkalarının fikirlerini alıp onların kendi aklının ürünü olduklarına inanıyordu, ama gerçekte onları çalıyordu."

"Ama fikirlerin değeri vardı," dedim, "ve Tim onları sentezliyordu. Tim çeşitli fikirleri bir araya getiriyordu."

"Ama pek iyi fikirleri değil."

Bill'e bakarak, "Sen kimsin ki onu yargılıyorsun?" dedim.

"Onu sevdiğini biliyorum," dedi Bill. "Her an onu savunmak zorunda değilsin. Ona saldırmıyorum."

"Kulağa öyle gibi geliyor."

"Onu ben de seviyordum. Birçok insan Piskopos Archer'ı seviyordu. O büyük bir adamdı, tanıyabileceğimiz en büyük adam. Ama akılsız bir adamdı ve bunu sen de biliyorsun."

Hiçbir şey söylemedim; arabayı sürmeye devam ettim, bir kulağım radyodaydı. Şimdi "Yesterday"i çalıyorlardı.

"Bununla birlikte, Edgar seninle ilgili söylediklerinde haklıydı," dedi Bill. "Üniversiteyi bırakmalıydın. Çok fazla şey öğrendin."

Acı acı, " 'Çok fazla şey öğrenmişim' " dedim. "Tanrım. *Vox populi*. Öğretime duyulan güvensizlik. Bu saçmalığı duymaktan bıktım usandım; bildiklerimden memnunum."

"Bildiklerin seni mahvetti," dedi Bill.

"Git bir oyuncakla falan oyna," dedim.

Bill sakince, "Çok acımasız ve mutsuzsun," dedi. "Sen Kirsten, Tim ve Jeff'i seven, iyi bir insansın. Başlarına gelenin etkisinden kurtulamadın. Ve eğitimin de bunun üstesinden gelmene yardımcı olmuyor."

"Bunun üstesinden gelinemez!" dedim öfkeyle. "Hepsi iyi insanlardı ve hepsi öldü!"

"Atalarınız çölde man yediler, yine de öldüler."

"Nedir bu?"

"Bunu İsa söylüyor. Sanırım Komünyon sırasında söyleniyor. Kirsten'le birkaç kez Komünyon'a katılmıştım, Grace Katedrali'nde. Bir defasında, Tim kadehi uzatırken –Kirsten korkuluğun önünde diz çökmüştü– gizlice Kirsten'in parmağına bir yüzük geçirdi. Kimse görmedi ama Kirsten bana söyledi. Sembolik bir nikah yüzüğüydü. Tim'in üzerinde tören giysileri vardı."

"Bilmez miyim," dedim acı acı.

"Biliyor muydun–"

"Yüzüğü biliyordum," dedim. "Bana söylemişti. Bana göstermişti."

"Kendilerini manevi olarak evli kabul ediyorlardı. Tanrı'nın gözünde. Medeni kanuna göre öyle olmasa da. 'Atalarınız çölde man yediler, yine de öl-

düler.' Burada Eski Ahit ima ediliyor. İsa–"

"Of, Tanrım," dedim, "Bu laflarla işimin bittiğini düşünüyordum. Bunları bir daha asla duymak istemiyorum. O zaman hiçbir işe yaramadı, şimdi de yaramayacak. Barefoot boş sözlerden bahsediyor – *bunlar* boş sözler. Barefoot neden sana *bodhisattva* diyor? Sahip olduğun bu merhamet ve bilgelik neyin nesi? *Nirvana*'ya ulaştın ve diğerlerine yardım etmek için geri döndün, öyle mi?"

"*Nirvana*'ya ulaşabilirdim," dedi Bill. "Ama reddettim. Geri dönmek için."

"Affedersin," dedim bitkinlikle. "Neden bahsettiğini anlamıyorum, tamam mı?"

Bill, "Bu dünyaya geri geldim," dedi. "Öbür dünyadan. Merhametimden dolayı. Çölde öğrendiğim bu, Yahuda Çölü'nde." Sesi sakindi; yüzünde derin bir dinginlik vardı. "Bulduğum şey bu."

Ona baktım.

"Ben Tim Archer'ım," dedi Bill. "Öbür taraftan geldim. Sevdiklerime." Gizemli bir şekilde gülümsedi.

ON BEŞ

Bir anlık sessizlikten sonra, "Edgar Barefoot'a söyledin mi?" dedim.

"Evet," dedi Bill.

"Başka?"

"Hemen hemen kimseye."

"Ne zaman oldu bu?" dedim. "Seni siktiğimin delisi. Sonu hiç gelmeyecek. Birer birer delirip ölüyorlar. İstediğim tek şey plak dükkanını işletmek, kafayı bulmak, ara sıra biriyle yatmak ve birkaç kitap okumak. Bunu ben istemedim." Yavaş giden bir arabayı sollamak için direksiyonu kırdığımda lastiklerim ciyakladı. Richardson Köprüsü'nün Richmond ayağına ulaşmak üzereydik.

"Angel," dedi Bill. Elini şefkatle omzuma koydu.

"Çek şu lanet elini," dedim.

Elini çekti. "Geri döndüm," dedi.

"Yine delirdin ve hastaneye kapatılman gerek, seni hebefrenik çatlak. Bunları dinlemek zorunda kalmanın bana ne yaptığını görmüyor musun? Seninle ilgili ne düşünüyordum biliyor musun? Düşünüyordum ki: bir anlamda o, aramızdaki tek aklı başında insan; ona deli diyorlar ama onun aklı başında. Bize aklı başında diyorlar ama biz deliyiz. Şimdi de sen. Bunu senden hiç beklemezdim, ama sanırım–" Durdum. "Kahretsin," dedim. "Bu delilik kontrolden çıktı. Kendime hep dedim ki: Bill Lund-borg gerçekle temas halinde; o arabalarla ilgileniyor. Tim'e neden Yahuda Çölü'ne bir Datsun, iki şişe kola ve bir benzinci haritasıyla gidilmeyeceğini açıklayabilirdin. Ve şimdi sen de onlar kadar delisin. Daha deli." Uzanıp radyonun sesini açtım; Beatles'ın mü-

ziği arabayı doldurdu – Bill aniden radyoyu tamamen kapadı.

"Lütfen yavaşla," dedi Bill.

"Lütfen," dedim, "gişelere geldiğimizde inip otostopla devam et. Edgar Barefoot'a da söyle–"

"Onu suçlama," dedi Bill sertçe. "Ben ona söyledim; o bana söylemedi. Yavaşla!" Kontak anahtarına uzandı.

"Tamam," dedim frene basarak.

"Bu sardalye kutusuna takla attırıp ikimizi de öldüreceksin," dedi Bill. "Ve emniyet kemerin bile takılı değil."

"Bütün günler içinde bugün," dedim. "John Lennon'ı öldürdükleri gün. Bütün bunları şimdi duymam gerekiyor."

"*Anokhi* mantarını bulmadım," dedi Bill.

Hiçbir şey söylemedim; sadece sürdüm. Elimden geldiğince.

"Düştüm," dedi Bill. "Bir uçurumdan."

"Evet," dedim. "Bunu ben de okudum, *Chronicle*'da. Acıdı mı?"

"Güneş ve ısı yüzünden çoktan kendimden geçmiştim."

"Eh," dedim, "bu şekilde çöle gittiğine göre, pek zeki biri değilmişsin." Sonra, aniden şefkat duydum; utanç duydum, kahredici bir utanç, ona yapmakta olduğum şey yüzünden. "Bill," dedim, "beni affet."

"Elbette," dedi sadece.

Sözcüklerimi düşünerek seçtim ve "Bu ne zaman – sana nasıl hitap etmeliyim?" dedim. "Bill mi Tim mi? Şimdi ikisi de sen misin?"

"İkisi de benim. İkisi birleşerek bir kişilik oluşturdu. İki isim de olur. Herhalde bana Bill demelisin ki insanlar kuşkulanmasın."

"Bilmelerini neden istemiyorsun? Ben olsam, bu kadar önemli ve benzersiz, bu kadar ciddi bir şeyin bilinmesi gerektiğini düşünürdüm."

Bill, "Beni yine hastaneye yatırırlar," dedi.

"O halde," dedim, "sana Bill diyeceğim."

"Tim, ölümünden yaklaşık bir ay sonra bana geldi. Neler olduğunu anlamadım; anlayamadım. Işıklar ve renkler ve sonra zihnimde yabancı bir varlık. Benden çok daha zeki bir kişilik, benim hiç düşünmediğim şeyleri düşünüyor. Yunanca, Latince, İbranice konuşuyor ve teolojiyle ilgili bir sürü şey biliyor. Çok net bir şekilde seni düşünüyordu. Seni İsrail'e götürmek istemişti."

Bunu duyunca ona baktım ve ürperdiğimi hissettim.

"O akşam Çin restoranında," dedi Bill, "seni ikna etmeye çalıştı. Ama sen hayatınla ilgili planların olduğunu söyledin. Berkeley'den ayrılamazdın."

Ayağımı gaz pedalından çekip arabanın yavaşlamasına izin verdim; yavaşladı, yavaşladı ve sonunda durdu.

"Köprüde durmak yasak," dedi Bill. "Motor arızası ya da benzin bitmesi gibi durumlar dışında. Sürmeye devam et."

Tim ona söylemiş, dedim kendi kendime. Refleks olarak vites küçülttüm; arabayı çalıştırdım.

"Tim sana aşıktı," dedi Bill.

"Ee?" dedim.

"Seni İsrail'e götürmek istemesinin nedenlerinden biri buydu."

"Tim'den üçüncü tekil şahıs olarak bahsediyorsun. Yani aslında, kendini Tim'le özdeşleştirmiyorsun; sen Tim'den bahseden Bill Lundborg'sun," dedim.

"Ben Bill Lundborg'um," diye onayladı. "Ama

Tim Archer'ım da."

"Tim bunu bana söylemezdi," dedim, "bana cinsel bir ilgi duyduğunu."

"Biliyorum," dedi Bill, "ama ben söylüyorum."

"O akşam Çin restoranında ne yemiştik?"

"Hiçbir fikrim yok."

"Restoran neredeydi?"

"Berkeley'de."

"Berkeley'in neresinde?"

"Hatırlamıyorum."

"Bana *hysteron proteron*'un anlamını söyle," dedim.

"Nereden bileyim? Bu Latince. Tim Latince biliyor; ben değil."

"Bu Yunanca."

"Yunanca bilmiyorum. Tim'in düşüncelerini yakalıyorum ve bazen Yunanca düşünüyor ama ne anlama geldiklerini bilmiyorum."

"Diyelim sana inandım," dedim. "Ne olacak?"

"O zaman," dedi Bill, "eski dostun ölmediği için mutlu olacaksın."

"Yani bütün bunların anlamı bu."

Kafasını salladı, "Evet."

"Bana öyle geliyor ki," dedim dikkatlice, "bunun daha büyük bir anlamı olabilir. Bu, bütün dünya için sarsıcı bir mucize. Bilim adamlarının incelemesi gereken bir şey. Ebedi hayatın varlığını, öbür dünyayı kanıtlıyor – Tim ve Kirsten'in inandığı her şeyin doğru olduğunu kanıtlıyor. *Burada, Gaddar Ölüm*'ün doğru olduğunu. Sence de öyle değil mi?"

"Evet, sanırım öyle. Tim de bunu düşünüyor; bunu çok düşünüyor. Benden bir kitap yazmamı istiyor, ama ben kitap yazamam; yazma yeteneğim yok."

"Tim'in sekreterliğini yapabilirsin. Annenin yaptığı gibi. Tim dikte eder, sen de hepsini yazarsın."

"Durmaksızın konuşuyor. Yazmaya çalıştım ama – düşünme biçimi bombok. İfademi bağışla. Her şey karmakarışık; her şey birbirine girmiş halde. Kelimelerin yarısını bilmiyorum. Aslında çoğu kelime bile değil, sadece izlenimler."

"Onu şimdi duyabiliyor musun?"

"Hayır. Şu an duyamıyorum. Genelde yalnız olduğumda ve kimse konuşmadığında oluyor. O zaman radyo gibi onun dalgalarını yakalayabiliyorum."

" '*Hysteron proteron*,' " diye mırıldandım. "Kanıtlanmak istenen şeyin, önermede varsayılması. Yani bütün akıl yürütme boşunadır. Bill," dedim, "hakkını vermem gerek; beni çok tedirgin ettin, gerçekten. Tim benzin pompasını ezdiğini hatırlıyor mu? Boş ver pompayı, siktiret."

Bill, "Bu, zihinsel bir varlık," dedi. "Tim oradayken – 'varlık' deyince hatırladım; bu sözcüğü çok kullanıyor. Onun deyimiyle Varlık, çöldeymiş."

"Mesih'in gelişi," dedim.

"Doğru." Bill başıyla onayladı.

"Bu *anokhi* olmalı," dedim.

"Öyle mi? Aradığı şey?"

"Görünüşe bakılırsa bulmuş," dedim. "Barefoot bütün bunlara ne dedi?"

"Bana *bodhisattva* olduğumu o zaman –farkına vardığında– söyledi. Geri geldim. Yani Tim geri geldi, diğerlerine duyduğu merhametten. Sevdiklerine duyduğu. Mesela sana."

"Barefoot bu haberle ne yapacak?"

"Hiçbir şey."

" 'Hiçbir şey,' " diye tekrarladım başımı sallayarak.

"Bunu şüpheci insanlara kanıtlamam imkansız," dedi Bill. "Edgar bunu açıkça belirtti."

"Neden kanıtlayamayasın? Kanıtlamak çok kolay

olmalı. Tim'in bildiği her şeye ulaşabiliyorsun; dediğin gibi – bütün teoloji, özel hayatının detayları. Gerçekler. Dünya üzerinde kanıtlanması en basit şey budur herhalde."

"Sana kanıtlayabiliyor muyum?" dedi Bill. "Sana bile kanıtlayamıyorum. Bu Tanrı'ya inanmak gibi; Tanrı'yı bilebilirsin, var olduğunu bilebilirsin; onu deneyimleyebilirsin ama onu deneyimlediğini asla kimseye kanıtlayamazsın."

"Şimdi Tanrı'ya inanıyor musun?" dedim.

"Tabii." Başını salladı.

"Sanırım şimdi birçok şeye inanıyorsun," dedim.

"Tim içimde olduğu için, birçok şey biliyorum; bu sadece inanç değil. Bu sanki–" Azimle, el kol hareketleriyle anlatmaya çalıştı. "Bir bilgisayar ya da bütün *Brittanica*'yı, ya da koca bir kütüphaneyi yutmuş olmak gibi. Gerçekler, düşünceler, kafamın içinde gelip gidiyor ve vızıldıyor; çok hızlılar – sorun bu. Onları anlamıyorum; onları hatırlayamıyorum; onları yazamıyorum ya da başkalarına açıklayamıyorum. KPFA kafamın içinde yirmi dört saat aralıksız yayın yapıyormuş gibi. Bu birçok bakımdan ıstırap verici. Ama ilginç de."

Düşüncelerinle eğlen, dedim içimden. Harry Stack Sullivan'a göre şizofrenler böyle yapar; düşünceleriyle eğlenir ve dünyayı unuturlar.

Birisi Bill Lundborg'unki gibi bir açıklama yaptığında –daha önce birinin böyle bir durumu açıkladığını varsayarsak– söylenebilecek pek fazla şey yoktur. Tabii Kirsten ve Tim'in Jeff'in ölümünden sonra İngiltere'ye dönüşü, bana açıkladıkları (bu yanlış bir kelime) şeyi andırıyordu. Ama o, bunun yanında küçük kalıyordu. Bu, diye düşündüm, nihai yükseliş,

eserin t a kendisi. Diğer hikaye sadece eseri gösteren bir işaretti.

Delilik, küçük balıklar gibi sürüler halinde ilerler, çok sayıda örnekle. Tek başına değildir. Delilik tatmin olmaz; kara boyunca yayılır, ya da deniz boyunca, hangisiyse.

Evet, diye düşündüm; sanki su altındaydık: – Barefoot'un dediği gibi– bir rüyada değil ama bir akvaryumda. Tuhaf davranışlarımız ve daha da tuhaf inançlarımız inceleniyordu. Ben bir metafor bağımlısıyım; Bill Lundborg bir delilik bağımlısı, ona doyamıyor: deliliğe karşı sınırsız bir iştahı var ve ne şekilde olursa olsun onu elde edecek. Tam da delilik dünyayı terk etmiş gibi görünürken. Önce John Lennon'ın ölümü, şimdi de bu; üstelik aynı gün içinde.

Hal böyleyken, onun makul olduğunu söyleyemem. Çünkü Bill makul değildi; bu makul bir konu değil. Muhtemelen, Edgar Barefoot bile bunun farkına varmıştı – bir Sufi böyle bir *moksayı* nasıl ifade ederse o şekilde, birisi hasta ve yardıma ihtiyacı var, ama acıklı bir biçimde sevimli, samimi ve kimseye zararı dokunmaz. Bu delilik acıdan kaynaklanıyordu, bir annenin ve neredeyse baba sayılabilecek birinin kaybından. Bunu hissediyordum; bunu hissediyorum; yaşadığım sürece bunu hep hissedeceğim. Ama Bill'in çözümü bana göre değildi.

Benimkinin –plak dükkanını işletmek– ona göre olmadığı gibi. Her birimiz kendi çözümünü bulmak zorunda ve özellikle, her birimiz ölümün diğerleri için yarattığı sorunları çözmeli. Ama sadece ölümünkileri değil, mantıksal amacına göre sonunda ölüme götüren deliliğinkileri de.

Bill Lundborg'un psikozuna duyduğum öfke azaldığında –gerçekten azaldı– bu bana komik gelmeye

başladı. Bill Lundborg'un sadece kendisi için değil, kanımca hepimiz için faydası, somut olana bağlılığından ileri geliyordu. Kaybettiği tam da buydu. Edgar Barefoot'un seminerine gelmesi, Bill'deki değişimi ortaya koyuyordu; eskiden tanıdığım çocuk böyle yerlere adımını atmazdı. Bill de bizim girdiğimiz yola girmişti, ölümden bahsetmiyorum, akıllarımızın girdiği yol saçma ve aptalca olana doğru, kurtarıcı herhangi bir şeyden iz olmaksızın çürümek için.

Bunun yanında, Bill şimdi başımıza bela olan ölümlerle duygusal açıdan başa çıkabiliyordu. Benim çözümüm daha mı iyiydi? Çalışıyordum; okuyordum; müzik dinliyordum – müziği plaklar biçiminde satın alıyordum; profesyonel bir hayat sürüyor ve Güney California'daki Capitol Records'un A&R[23] bölümüne geçmek için can atıyordum. Geleceğim oradaydı, plakların benim için simgelediği somut şeyler oradaydı, artık zevk alınacak şeyler olmaktan çıkmış, önce alınıp sonra satılacak şeyler olmuşlardı.

Piskoposun öbür dünyadan geri dönüp Bill Lundborg'un zihnine ya da beynine yerleşmesi – bu olamazdı, apaçık nedenlerden. İnsan bunu içgüdüsel olarak bilir; bunu tartışmaz; bunu mutlak gerçek olarak görür -bu olamaz. Bill'i sürekli deneyip, sadece Tim ve benim bildiğimiz şeyleri bilip bilmediğini tespit edebilirdim ama sonunda hiçbir yere varamazdım. Tim'le Berkeley'deki University Bulvarı'nda, Çin restoranında yediğimiz akşam yemeği gibi, tüm bilgiler şüpheliydi çünkü bilgi, insan zihninde pek çok şekilde ortaya çıkabilir. İsrail'de ölen bir adamın ruhunun dünyanın öbür ucundan gelip, Amerika

23 Artist & Repertoire: Plak şirketlerinde, yeni yeteneklerin keşfedilmesi ve şirket sanatçılarının performanslarının geliştirilmesinden sorumlu bölüm. (ç.n.)

Birleşik Devletleri'ndeki bütün insanlar içinde Bill Lundborg'u bulup, düşünceler ve anılar, iyi düşünülmemiş kavramlar –başka bir deyişle, tanıdığımız piskoposun plazma hali– püskürtmek için onun beynine yerleşmesinden daha kolay kabul edilebilir ve açıklanabilir şekillerde. Bu, gerçekliğin alanına girmiyor. Başka bir alanda; bu, annesinin intiharı ve bir baba figürünün ani ölümünün yasını tutan ve anlamaya çalışan genç bir adamın akıl hastalığının ürünü. Bir gün Bill'in aklına –Piskopos Timothy Archer değil– Timothy Archer *kavramı* geldi, Timothy Archer'ın orada, ruhen onun içinde olduğu fikri. Bir şeyin kavramsal ifadesiyle o şeyin kendisi arasında fark vardır.

Yine de, öfkemin azalmasıyla, Bill'e sempati duymaya başladım çünkü neden bu yoldan gittiğini anlıyordum; bunu sapkınlığından istememişti: söz konusu olan, deyim yerindeyse, istemli delilik değildi, aksine, hoşuna gitse de gitmese de onu zorla ele geçirmiş bir delilikti. Oluvermişti işte.

İçimizdeki ilk deli Bill Lundborg, şimdi içimizdeki son deli olmuştu; meselenin özü en iyi bu şekilde ifade edilebilir: yapılabilecek bir şey var mıydı? Daha derin bir soru: bir şey *yapılmalı* mıydı?

Sonraki birkaç hafta boyunca bunu düşündüm. Bill'in (bana söylediğine göre) hiç reşit arkadaşı yoktu; Doğu Oakland'da kiralık bir odada yalnız yaşıyor, yemeklerini bir Meksika kafesinde yiyordu. Belki de, dedim içimden, Bill'i düzeltmeyi Jeff, Kirsten ve Tim'e –özellikle Tim'e– borçluyum. Böylece, hayatta kalan biri olur. Tabii benden başka.

Şüphesiz, hayatta kalmıştım. Ama bir süredir farkında olduğum üzere bir makine olarak; yine de buna hayatta kalma denir. En azından benim zihnim

Yunanca, Latince ve İbranice düşünen, anlayamadığım terimler kullanan yabancı zihinler tarafından istila edilmemişti. Zaten Bill'i severdim; onu yeniden görmek ya da onunla vakit geçirmek benim için külfet olmayacaktı. Bill ve ben sevdiğimiz insanları birlikte anabilirdik; tanıdığımız insanlar aynıydı, birleşen hatıralarımız büyük bir ayrıntı kümesi oluşturacaktı, anıyı gerçeğe sadık bir görüntü yapan küçük parçalar... bu süslü laflarla söylediğim şey şu, Bill Lundborg'la görüşmek, Tim, Kirsten ve Jeff'i yeniden deneyimlememi sağlayacaktı çünkü Bill de benim gibi bir zamanlar onları deneyimlemişti ve kimden bahsettiğimi anlayacaktı.

İkimiz de Edgar Barefoot'un seminerlerine katılıyorduk; öyle ya da böyle, orada karşılaşacaktık. Barefoot'a saygım, elbette bana gösterdiği kişisel ilgiden dolayı, artmıştı. Buna ısınmıştım; buna ihtiyacım vardı. Barefoot bunu hissetmişti.

Bill'in, piskoposun bana cinsel bir ilgi duyduğunu açıklamasını, kendisinin bana duyduğu cinsel ilginin dolaylı bir ifadesi olarak yorumladım. Bunu iyice düşündüm ve Bill'in benim için çok genç olduğu sonucuna vardım. Zaten neden hebefrenik şizofreni tanısı konan biriyle ilişkiye gireyim ki? Paranoya ve hipomani belirtileri –doğrusu belirtiden fazlasını– gösteren Hampton, yeteri kadar dert olmuştu ve ondan zar zor kurtulmuştum. Aslında, kurtulduğum pek belli olmuyordu; Hampton hala telefon edip onu evden attığımda kendisine ait olan bazı seçkin plak, kitap ve fotoğraflara el koyduğumdan şikayet ediyordu.

Bill'le ilişki kurmak konusunda asıl canımı sıkan, deliliğin vahşiliğine dair düşüncemdi. Delilik, sahibini tüketebilir ve onu bırakıp daha fazlası için etrafına yönelir. Eğer külüstür bir makineysem, bu

deliliğin tehdidi altındaydım çünkü psikolojik olarak o kadar da sağlam değildim. Halihazırda yeteri kadar insan delirmiş ve ölmüştü; neden kendimi de o listeye ekleyecektim?

Ve belki de en kötüsü, Bill'i bekleyen geleceği sezmiştim. Onun için bir gelecek yoktu. Hebefrenik biri ilerleme, büyüme ve zaman kavramlarının dışında kalmıştır; sadece kendi delice düşüncelerini sürekli yeniden üretir, aktarılan bilgi gibi bozulsalar da onlardan zevk alır. Sonunda sadece gürültü olurlar. Ve sinyal konumunda olan akıl, zayıflayıp kaybolur. Bill'in bunu biliyor olması gerekti, bir zamanlar bilgisayar programcısı olmak istediğine göre, Shannon'ın bilgi teorisine aşina olmalıydı. Böyle bir şeye bulaşmak istemezdiniz.

Boş günümde küçük kardeşim Harvey'le birlikte Bill'i alıp, Tilden Park'a, Anza Gölü'nün kıyısına götürdüm. Lokal binası ve açık hava ızgaralarının olduğu yere. Üçümüz, hamburger pişirip frizbi oynayarak harika vakit geçirdik. Yanımıza portatif bir teyp almıştık –Japonya'nın ürettiği şu iki kanallı, iki hoparlörlü şaheser radyo-teyplerden– ve Queen dinleyip bira içtik, Harvey dışında -ve etrafta koşturduk ve sonra kimse bizimle ilgilenmiyor gibi göründüğünde Bill'le ben bir joint paylaştık. Bu arada Harvey, teybin bütün ayarlarıyla oynadıktan sonra dikkatini kısa dalgada Moskova Radyosu'nu bulmaya verdi.

"Bunun için hapse girebilirsin," dedi Bill ona. "Düşmanı dinlediğin için."

"Saçmalık," dedi Harvey.

"Tim ve Kirsten şu an bizi görselerdi ne derlerdi, merak ediyorum," dedim Bill'e.

"Tim'in ne dediğini söyleyebilirim," dedi Bill.

"Ne diyor?" dedim esrarın etkisiyle rahatlamış halde.

"Diyor ki –düşünüyor ki– burası huzurlu ve sonunda huzuru buldu," dedi Bill.

"İyi," dedim. "Ona hiçbir zaman ot içiremezdim."

"İçmişlerdi," dedi Bill. "O ve Kirsten. Biz etrafta yokken. Hoşuna gitmemişti. Ama şimdi gidiyor."

"Bu ot çok iyi," dedim. "Herhalde yerli mal aldılar. Farkı anlayamazlardı." Bill'in söylediği şeyi düşündüm. "Gerçekten içmişler mi? Bu doğru mu?"

"Evet," dedi Bill. "Şimdi onu düşünüyor; hatırlıyor."

Ona baktım. "Bir bakıma, şanslısın," dedim. "Çözümünü bulduğun için. Benim içimde olması sorun olmazdı. Yani, beynimde." Kıkırdadım; o çeşit bir ottu. "O zaman bu kadar yalnız olmazdım." Ve sonra dedim ki, "Neden bana gelmedi? Neden sana geldi? Ben onu daha iyi tanıyordum."

Bill, bir an düşündükten sonra, "Çünkü bu seni mahvederdi," dedi. "Bak, ben kafamın içindeki seslere ve bana ait olmayan düşüncelere alışkınım; bunu kabul edebilirim."

"*Bodhisattva* olan Tim, sen değilsin," dedim. "Merhameti nden geri gelen Tim'di." İrkilerek düşündüm: Tanrım, buna inanıyor muyum? İyi otla kafayı bulduğunuzda her şeye inanabilirsiniz, bu yüzden bu kadar satıyor.

"Bu doğru," dedi Bill. "Merhametini hissedebiliyorum. Bilgeliği arıyordu, Tanrı'nın Hikmetini, Tim'in Hagia Sophia dediği şey. Onu *anokhiyle* bir tutuyor, Tanrı'nın saf bilinci. Oraya gittiğinde ve Varlık onun içine girdiğinde, istediği şeyin bilgelik değil merhamet olduğunu anladı... bilgeliğe zaten sahipti ama ne kendisine ne de başkasına faydası olmuştu."

"Evet," dedim, "bana Hagia Sophia'dan bahsetmişti."

"Düşündüğü Latince şeylerden biri de bu."

"Yunanca."

"Her neyse. Tim, Mesih'in mutlak hikmetiyle Eğiricilerin Kitabı'nı okuyabileceğini ve Tim'in geleceğini çözeceğini, böylece kaderinden kaçmanın bir yolunu bulabileceğini düşünüyordu; İsrail'e bu yüzden gitti."

"Biliyorum," dedim.

"Mesih, Eğiricilerin Kitabı'nı okuyabilir," dedi Bill. "Orada her insanın kaderi yazar. Onu hiçbir insan okumamıştır."

"Nerede bu kitap?"

"Her yanımızda," dedi Bill, "sanırım. Dur bir dakika; Tim bir şey düşünüyor. Çok net." Bir süre sessiz ve durgun kaldı. "Tim şunu düşünüyor, 'Son kanto. *Paradiso*'nun otuz üçüncü kantosu.'Evrende dağınık olanın, onun derinliğinde sevgiyle bir araya geldiğini gördüm tek ciltte' ve sen bunu okumuştun; dişinin iltihaplandığı gece okumuştun. Değil mi?" diye sordu Bill.

"Doğru," dedim. "Beni çok etkilemişti, *Commedia*'nın son bölümünün tamamı."

"Edgar, *İlahi Komedya*'nın Sufi kaynaklarına dayandığını söylüyor," dedi Bill.

"Belki öyledir," dedim, Bill'in Dante'nin *Commedia*'sıyla ilgili söylediklerini düşünerek. "Tuhaf," dedim. "Hatırladığın şeyler ve onları neden hatırladığın. Dişim iltihaplandığı için–"

"Tim, o acıyı Mesih'in planladığını söylüyor," dedi Bill, "böylece İlahi Komedya'nın son bölümü asla silinmeyecek şekilde aklına kazınacaktı. 'cılız bir ışık'. Ah, kahretsin; yine yabancı bir dilde düşü-

nüyor."

"Sesli söyle," dedim, "düşündüğü gibi."

Bill duraksayarak konuştu:

" '*Nel mezzo del camin di nostra vita*
Mi ritrovai per una selva oscura,
Che la diritta via era smarrita.' "

Gülümsedim. "*Commedia* böyle başlıyor."

"Dahası var," dedi Bill.

" '... *Lasciate ogni speranza, voi ch' entrate!*' "

" 'İçeri girenler, dışarıda bırakın her umudu,' " dedim.

"Sana söylememi istediği bir şey daha var," dedi Bill. "Ama onu yakalamakta zorlanıyorum. Ah, şimdi oldu – benim için bir daha çok açık şekilde düşündü:

" '*La sua voluntate è nostra pace...*' "

"Bunu tanımıyorum," dedim.

"Tim bunun *İlahi Komedya*'nın temel mesajı olduğunu söylüyor. 'Onun iradesi bizim huzurumuzdur,' demek. Tanrı'yı kastediyor sanırım."

"Sanırım öyle," dedim.

"Bunu öbür dünyada öğrenmiş olmalı," dedi Bill. "Burada öğrenmediği kesin."

Harvey bize yaklaşarak, "Queen kasetlerinden sıkıldım," dedi. "Başka ne getirdik?"

"Moskova Radyosu'nu bulabildin mi?" diye sordum.

"Evet ama ses, sinyali bozdu. Ruslar başka bir frekansa geçti –muhtemelen 30-metre bandına– ama aramaktan yoruldum. Ses hep sinyali bozuyor."

"Yakında döneceğiz," dedim ve joint'in kalanını Bill'e uzattım.

ON ALTI

Beklediğimden daha kısa süre içinde, Bill'in hastaneye yatması gerekti. Bunu hayatın bir gerçeği olarak kabul ederek –hayatının daimi bir gerçeği– kendi rızasıyla hastaneye gitti.

Bill'i kaydettirdikten sonra psikiyatrıyla görüştüm. Çerçevesiz gözlük takan, orta yaşlı, tıknaz ve bıyıklı bir adam; heybetli ama babacan bir otorite figürü. Bir solukta, yaptığım yanlışları önem sırasına göre sayıverdi.

"Onu uyuşturucu kullanmaya cesaretlendirmemelisiniz," dedi Dr. Greeby. Bill'in dosyası masanın üzerinde açık şekilde duruyordu.

"Ota 'uyuşturucu' mu diyorsunuz?" dedim.

"Bill'inki gibi riskli bir akli dengeye sahip biri için, hafif bile olsa bütün sarhoş edici maddeler tehlikelidir. Tribe girer ama asla gerçekten çıkmaz. Şimdi ona Haldol veriyoruz; yan etkilerine dayanabilecek gibi görünüyor."

"Ona zarar verdiğimi bilseydim," dedim, "başka türlü davranırdım."

Bana baktı.

"Hata yaparak öğreniriz," dedim.

"Bill'le ilgili tahminlerimiz iyi değil, Bayan Archer. Bunun farkında olmanız gerektiğini düşünüyorum, görünüşe göre en yakını sizsiniz." Dr. Greeby kaşlarını çattı. " 'Archer.' Merhum Episkopalyan Piskopos Timothy Archer'la akrabalığınız var mı?"

"Kayınpederim," dedim.

"Bill kendisini o zannediyor."

"Hay aksi şeytan," dedim.

"Bill, mistik bir deneyimle merhum kayınpe-

derinize dönüştüğü sanrısına kapılmış. Piskopos Archer'ı sadece görüp duymuyor; kendisi Piskopos Archer. O halde, Bill'in Piskopos Archer'ı gerçekten tanıdığını farz ediyorum."

"Birlikte lastik değiştirirlerdi," dedim.

"Siz çok ukala bir kadınsınız," dedi Dr. Greeby.

Buna hiçbir şey söylemedim.

"Bill'in yeniden hastaneye yatmasına yardım ettiniz," dedi doktor.

"Ve birlikte güzel zamanlarımız oldu. Birlikte çok mutsuz zamanlarımız da oldu, dostlarımızın ölümleri yüzünden. Bu ölümlerin Bill'in durumunu Tilden Park'ta ot içmemizden daha çok etkilediğini düşünüyorum," dedim.

"Lütfen artık onunla görüşmeyin," dedi Dr. Greeby.

"Ne?" dedim, şaşırmış ve ürkmüş halde; bir korku dalgası beni ele geçirdi ve yüzümün acıyla kızardığını hissettim. "Bir dakika," dedim. "O benim dostum."

"Bana ve her yönüyle dünyaya karşı tepeden bakan bir tavrınız var. Çok eğitimli biri olduğunuz aşikar, devlet üniversitesi sisteminin bir ürünüsünüz; U.C. Berkeley'den mezun olduğunuzu tahmin ediyorum, muhtemelen İngiliz Dili ve Edebiyatı'ndan. Her şeyi bildiğinizi düşünüyorsunuz; görmüş geçirmiş, bilgili biri olmayan Bill'e büyük zarar veriyorsunuz. Kendinize de büyük zarar veriyorsunuz, ama bu beni ilgilendirmez. Siz kırılgan, hırçın bir insansınız ve–"

"Ama onlar benim dostumdu," dedim.

"Berkeley camiasından birini bulun," dedi doktor. "Ve Bill'den uzak durun. Piskopos Archer'ın gelini olarak sanrılarını körüklüyorsunuz; aslında,

sanrısı muhtemelen size dair bir içe-yansıtma. Bilinçli kontrolünün dışında işleyen, yer değiştirmiş bir cinsel ilgi."

"Ve siz de anlaşılmaz zırvalarla dolusunuz," dedim.

"Mesleki kariyerim boyunca sizin gibi düzinelerce insan gördüm," dedi Dr. Greeby. "Beni şaşırtmıyor ve ilgimi çekmiyorsunuz. Berkeley sizin gibi kadınlarla dolu."

"Değişeceğim," dedim yüreğim panikle dolarak.

"Bundan şüpheliyim," dedi doktor ve Bill'in dosyasını kapadı.

Ofisinden çıktıktan –aslında kovulduktan– sonra hastanede boş boş gezindim, ne yapacağımı bilemez halde, afallamış, korkmuş ve kızgındım – doktorla tartıştığım için daha çok kendime kızgındım. Gergin olduğum için tartışmıştım ama olan olmuştu. Kahretsin, dedim kendi kendime. Şimdi son kişiyi de kaybettim.

Şimdi plak dükkanına gidiyorum, dedim içimden ve neyin gelip neyin gelmediğini anlamak için siparişleri kontrol ediyorum. Kasada kuyruk olmuş bir düzine müşteri olacak ve telefonlar çalacak. Fleetwood Mac albümleri satıyor; Helen Reddy albümleri satmıyor olacak. Hiçbir şey değişmemiş olacak.

Değişebilirim, dedim kendi kendime. Koca göt yanılıyor; çok geç değil.

Tim, diye düşündüm; neden seninle İsrail'e gelmedim?

Hastane binasından çıkıp otoparka doğru yürürken –uzaktan küçük, kırmızı Honda Civic'imi görebiliyordum– bir psikiyatri görevlisinin peşine takılmış bir grup hastayı fark ettim; sarı bir otobüsten

inmişlerdi ve hastaneye dönüyorlardı. Ellerim paltomun ceplerinde, Bill'in aralarında olup olmadığını merak ederek onlara doğru yürüdüm.

Grupta Bill'i görmedim ve devam ettim. Birkaç bank ve bir fıskiyenin yanından geçtim. Hastanenin uzak tarafında, bir sedir korusu vardı ve çimlerin üzerinde bir sürü insan, şüphesiz hastalar, oturuyordu. Bunlar izinli olanlardı; bir süreliğine kontrol altında tutulmadan var olabilecek kadar iyi durumda olanlar.

Bill Lundborg onların arasında, her zamanki bol pantolonu ve gömleğiyle, bir ağacın dibinde oturuyordu. Elindeki bir şeye dalmıştı.

Yavaşça ve sessizce ona yaklaştım. Neredeyse ona dokunana kadar yukarı bakmadı; birden beni fark ederek başını kaldırdı.

"Merhaba Bill," dedim.

"Angel," dedi Bill, "bak ne buldum."

Görmek için diz çöktüm. Ağacın dibinde büyüyen bir mantar topluluğu bulmuştu: alt kısımları pembe –birini kırıp baktım– renkli, beyaz mantarlar. Zararsız; altı pembe ve kahverengi olan mantarlar genellikle zehirli değildir. Kaçınmak gereken, altı beyaz olanlar, çünkü çoğunlukla *amanitadırlar*, Öldürücü Melek gibi.

"Ne buldun?" dedim.

"Burada yetişiyor," dedi Bill hayretle. "İsrail'de aradığım şey. Bulmak için o kadar uzağa gittiğim şey. Bu, Büyük Plinius'un *Historia Naturalis*'te bahsettiği *vita verna* mantarı. Hangi kitap olduğunu unuttum." İyi tanıdığım o uysal tavrıyla kıkırdadı. "Herhalde *Sekizinci Kitap*. Bu, tanımına tıpatıp uyuyor."

"Bana bu mevsimde her yerde yetişen, sıradan, yenebilir bir mantar gibi geldi," dedim.

"Bu *anokhi*," dedi Bill.

"Bill–" diye başladım.

"Tim," dedi refleks olarak.

"Bill, ben gidiyorum. Dr. Greeby senin aklına zarar verdiğimi söylüyor. Üzgünüm." Ayağa kalktım.

"Bunu asla yapmadın," dedi Bill. "Ama keşke benimle İsrail'e gelmiş olsaydın. Büyük bir hata yaptın Angel, sana bunu o gece Çin restoranında söylemiştim. Şimdi sonsuza kadar, alışılagelmiş kafa yapın içinde hapsoldun."

"Değişmemin hiçbir yolu yok mu?" dedim.

Bill, tüm samimiyetiyle gülümseyerek, "Umurumda değil," dedi. "Ben istediğim şeye sahibim; buna sahibim." Kopardığı mantarı dikkatlice bana uzattı, sıradan, zararsız bir mantar. "Bu benim vücudum," dedi, "ve bu benim kanım. Yiyin, için ve sonsuza kadar yaşayın."

Eğildim ve kulağına yaklaşarak, sadece onun duyabileceği şekilde konuştum, "Senin yine iyi olman için mücadele edeceğim, Bill Lundborg. Arabaları tamir edecek, boyayacak ve diğer gerçek şeyleri yapacaksın; seni eskiden olduğun gibi göreceğim; vazgeçmeyeceğim. Zemini yeniden hatırlayacaksın. Beni duyuyor musun? Anlıyor musun?"

Bill bana bakmadan mırıldandı, "Ben gerçek asmayım ve Babam bağcıdır. Bende meyve vermeyen her çubuğu kesip atar, meyve veren–"

"Hayır," dedim, "sen araba boyayan ve şanzıman tamir eden bir adamsın. Bunu hatırlamanı sağlayacağım. Bu hastaneden ayrılma zamanın gelecek; seni bekleyeceğim, Bill Lundborg." Sonra şakağından öptüm; bir çocuğun öpücüğü savuşturmaya çalışması gibi eliyle beni savuşturdu. İsteksizce, dalgınlıkla.

"Diriliş ve yaşam Ben'im," dedi Bill.

"Seni tekrar göreceğim, Bill," dedim ve oradan ayrıldım.

Edgar Barefoot'un seminerine sonraki gidişimde, Barefoot Bill'in yokluğunu fark etti ve konuşması bittikten sonra bana onu sordu.

"Yine içeride, dışarıya bakıyor," dedim.

"Benimle gelin." Barefoot beni konferans odasından oturma odasına götürdü; burayı daha önce hiç görmemiştim. Oryantal bir tarz beklerken, eskitilmiş meşeyi tercih ettiğini görerek şaşırdım. Bir *koto* albümü koydu, World-Pacific'in bastığı, bu ender bulunan Kimio Eto plağını hemen tanıdım, işim bu. Ellilerin sonunda çıkan bu albüm, koleksiyoncular için değerliydi. Barefoot, Eto'nun yazdığı "*Midori No Asa*"yı çaldı. Oldukça güzel ama kulağa hiç Japon gibi gelmiyor.

"Size bu albüm için on beş dolar veririm," dedim.

Barefoot, "Sizin için kasete çekerim," dedi.

"Albümü istiyorum," dedim. "Plağın kendisini. Ara sıra soranlar oluyor." Düşündüm: Sakın bana güzelliğin müzikte olduğunu söyleme. Koleksiyoncular için değerli olan plağın kendisidir; bu tartışmaya açılacak bir konu değil. Plakları bilirim, bu benim işim.

"Kahve?" dedi Barefoot.

Bir bardak kahve aldım ve Barefoot'la birlikte, yaşayan en büyük *koto* sanatçısını dinledik.

"Sürekli hastaneye girip çıkacak, biliyorsunuz," dedim, Barefoot plağın arkasını çevirirken.

"Kendinizi bundan da sorumlu hissediyor musunuz?"

"Öyle olduğumu söylediler," dedim. "Ama değilim."

"Bunun farkına varmanız iyi."

"Eğer biri Tim Archer'ın kendisine döndüğünü düşünüyorsa, o kişi hastaneye yatar," dedim.

"Ve Thorazine alır," dedi Barefoot.

"Artık Haldol veriyorlar," dedim. "Yeni antipsikotik ilaçlar daha hassas."

Barefoot, "Erken dönem Kilise Babalarından biri Diriliş'e 'imkansız olduğu için' inanıyordu," dedi. " 'İmkansız olmasına rağmen' değil, 'imkansız olduğu için.' Sanırım Tertullianus'tu. Tim bir defasında bundan bahsetmişti."

"Ama bu ne kadar akıllıca sayılabilir?" dedim.

"Pek akıllıca değil. Tertullianus'un öyle olmasını amaçladığını zannetmiyorum."

"İnsanın hayatını bu şekilde geçirebileceğini düşünemiyorum," dedim. "Benim için bu, yaşadığımız bütün bu saçmalığı özetliyor: bir şeye imkansız olduğu için inanmak. Gördüğüm şey deliren ve ölen insanlar; önce delilik, sonra ölüm."

"Yani Bill'in öleceğini düşünüyorsunuz," dedi Barefoot.

"Hayır," dedim, "çünkü hastaneden çıktığında onu bekliyor olacağım. Ölüm yerine beni bulacak. Bu sizde nasıl bir izlenim bırakıyor?"

"Ölümden çok daha iyi," dedi Barefoot.

"O halde beni onaylıyorsunuz," dedim. "Bill'in doktorunun aksine -onun hastaneye yatmasına sebep olduğumu düşünüyor."

"Şu anda birlikte yaşadığınız biri var mı?"

"Doğrusunu isterseniz, yalnız yaşıyorum," dedim.

Barefoot, "Bill'in hastaneden çıktıktan sonra sizinle birlikte yaşamasını isterim," dedi. "Annesi, Kirsten dışında bir kadınla yaşadığını sanmıyorum."

"Bunu uzun uzadıya düşünmem gerek," dedim.

"Neden?"

"Çünkü bu tür şeyleri böyle yaparım."

"Onun iyiliği için söylemiyorum."

"Ne?" dedim şaşkınlıkla.

"Sizin iyiliğiniz için. Böylece, Tim'in gerçekten dönüp dönmediğini anlayabilirsiniz. Sorunuz cevaplanmış olur."

"Sorum falan yok; biliyorum," dedim.

"Bill'i evinize alın, sizinle yaşamasına izin verin. Ona bakın. Ve belki, bir bakıma Tim'e de bakmakta olduğunuzu fark edersiniz. Bana öyle geliyor ki zaten bunu hep yaptınız ya da yapmak istediniz. Yapmadıysanız da, yapmanız gerekiyordu. O yardıma muhtaç."

"Bill mi? Tim mi?"

"Hastanedeki adam. Önemsediğiniz adam. Diğer insanlarla aranızdaki son bağ."

"Arkadaşlarım var. Küçük kardeşim var. Dükkandaki insanlar var... ve müşterilerim."

"Ve ben varım," dedi Barefoot.

Biraz durduktan sonra, "Siz de varsınız; evet," diyerek başımı salladım.

"Diyelim ki onun Tim olabileceğini düşündüğümü söyledim. Tim'in gerçekten geri döndüğünü."

"O zaman," dedim, "seminerlerinize gelmeyi bırakırdım."

Beni dikkatle süzdü.

"Ciddiyim," dedim.

"Kolay kolay yılmıyorsunuz," dedi Barefoot.

"Hayır," dedim. "Bazı ciddi hatalar yaptım; Kirsten ve Tim, Jeff'in geri döndüğünü söylediklerinde hiçbir şey yapmadan durdum – hiçbir şey yapmadım ve sonuç olarak öldüler. Bu hatayı tekrarlamayacağım."

"O halde Bill'in gerçekten öleceğini öngörüyor-

sunuz."

"Evet," dedim.

"Onu evinize alın," dedi Barefoot, "bakın ne diyeceğim; size dinlediğimiz Kimio Eto plağını veririm." Gülümsedi. "Bu şarkının adı *'Kibo No Hikari,'* yani 'Umudun Işığı.' Bence uygun bir isim."

"Tertullianus gerçekten Diriliş'e imkansız olduğu için inandığını mı söylemiş?" dedim. "Demek ki bu şey uzun zaman önce başlamış. Kirsten ve Tim'le başlamamış."

Barefoot, "Seminerlerime gelmeyi bırakmanız gerekecek," dedi.

"Gerçekten Tim olduğunu mu düşünüyorsunuz?"

"Evet. Çünkü Bill, bilmediği dillerde konuşuyor. Örneğin Dante'nin İtalyancası. Latince ve–"

"Ksenoglosi," dedim. Kutsal Ruh'un varlığının kanıtı, diye düşündüm. Tim'in Kötü Şans Restoranında buluştuğumuz gün anlattığı gibi. Tim'in artık var olmadığını düşündüğü; muhtemelen daha önce var olduğundan da şüphe ettiği şey. Elinden geldiğince ayırt edebildiği üzere. Ve şimdi o, Tim olduğunu iddia eden Bill Lundborg'un içinde.

"Bill'i evime alacağım," dedi Barefoot. "Benimle burada yaşayabilir."

"Hayır," dedim. "Bunlara inanıyorsanız olmaz. Onu Berkeley'deki evime götüreceğim." Ve sonra oyuna geldiğimi anlayarak Edgar Barefoot'a baktım; gülümsedi. Düşündüm de, tam Tim'in yapabileceği gibiydi – insanları kontrol etmek. Bir bakıma, Piskopos Tim Archer sizin içinizde, Bill'de olduğundan daha canlı.

"İyi," dedi Barefoot. Elini uzattı. "Anlaşmayı tamamlamak için el sıkışalım."

"Kimio Eto plağını alıyor muyum?" diye sordum.

"Kasete çektikten sonra."

"Ama plağın kendisini alıyorum."

"Evet," dedi Barefoot, elimi hala tutuyordu. El sıkışması güçlüydü; bu da bana Tim'i hatırlattı. Belki Tim gerçekten bizimledir, diye düşündüm. Şu veya bu şekilde. Bu, "Tim Archer"ı nasıl tanımladığınıza bağlı: Latince, Yunanca ve Ortaçağ İtalyancası konuşabilme ya da insanların hayatlarını kurtarabilme yeteneği. Her durumda, Tim hala buradaymış gibi görünüyor. Veya yeniden buradaymış gibi.

"Seminerlerinize gelmeye devam edeceğim," dedim.

"Benim hatırım için değil."

"Hayır, kendim için."

Barefoot, "Belki bir gün sandviç için gelirsiniz. Ama bundan şüpheliyim," dedi. "Sanırım hep sözcükleri bahane edeceksiniz."

Bu kadar karamsar olmayın, dedim içimden; sizi şaşırtabilirim.

Koto albümünün sonunu dinledik. Plağın ikinci yüzünün son şarkısı "*Haru No Sugata*," yani "İlkbahar Havası." En son bunu dinledik ve sonra Edgar Barefoot plağı kılıfına koyup bana verdi.

"Teşekkür ederim," dedim.

Kahvemi bitirip oradan ayrıldım. Hava güzeldi. Çok daha iyi hissediyordum. Plak için muhtemelen otuz dolar civarında bir para alabilirdim. Yıllardır kopyasını görmemiştim; baskısı tükeneli çok olmuştu.

Bir plak dükkanı işletiyorsanız böyle şeyleri aklınızda tutmanız gerek. O gün bu plağı elde etmek bir çeşit ödül gibiydi, zaten niyetli olduğum bir şeyi yaptığım için. Edgar Barefoot'u zekamla yenmiştim ve mutluydum. Bu Tim'in hoşuna giderdi. Hayatta olsaydı.

ISBN 605-5532-01-8

19,90 TL